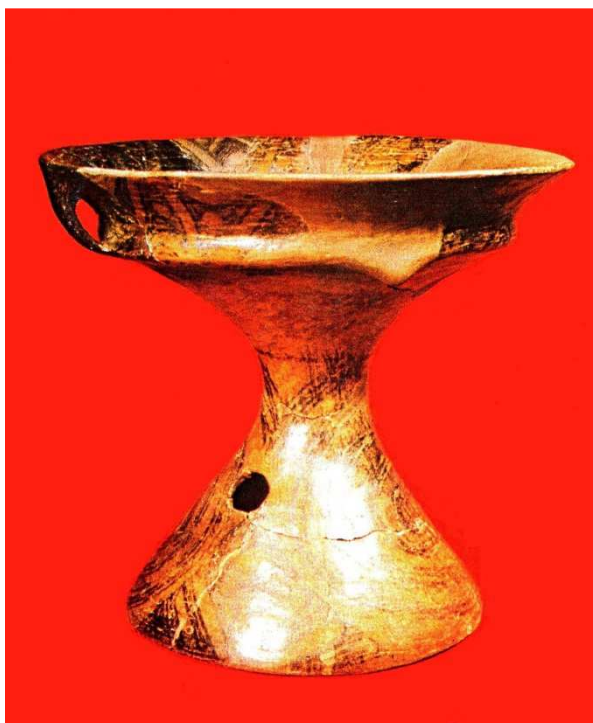

Владимир Тонев Николов

Село Слатино

Кюстендилска област

природа, население, история и стопанство

2017 г.

ISBN 978-954-90223-6-0

Глинен съд с култово предназначение
от археологическите разкопки
на енеолитното селище в местността Чардако, с. Слатино

Владимир Тонев Николов

Село Слатино

Кюстендилска област

природа, население, история и стопанство

Редактори:

Проф. дгн Димчо Евстатиев – Геологически институт на
БАН

Инж. Валентин Бадинкин

Издателство:

Геологически институт на БАН

2017 г.

Vladimir Tonev Nikolov. 2017. Slatino village, Kyustendil district, Nature, Population, Hystory and Economy. Edition: Geological Institute of Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria. Editors: prof drSci Dimcho Evstatiev, eng. Valentin Badinkin.
ISBN 978-954-90223-6-0

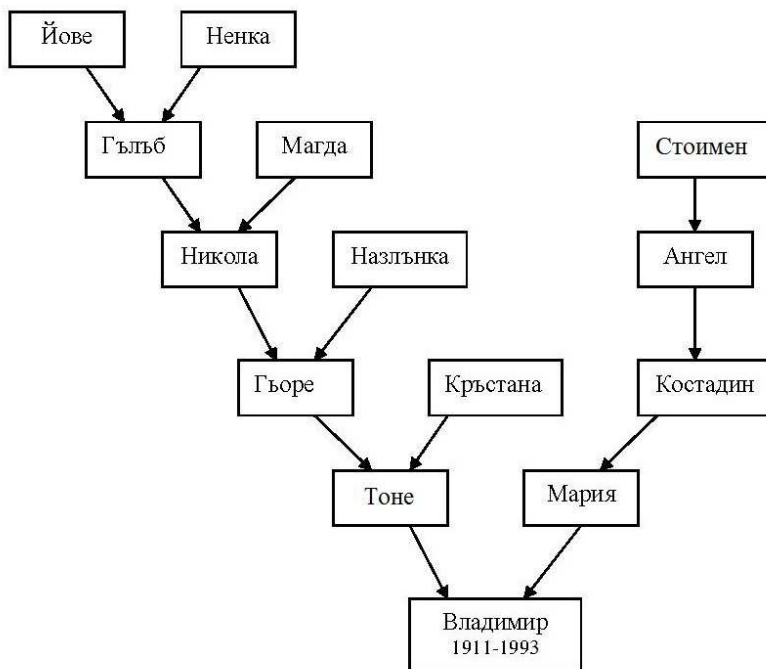
Съдържание

Въведение	3
I част. Природа и население	5
Географски очерк	5
Геолого-тектонски условия на района	14
Климат	23
Хидроложки и хидрогеоложки условия	26
Почви	30
Растителност	32
Животни и птици	36
Население	37
Промени в местоположението на селото и в благоустройството	55
Бележити личности на селото	69
II част. История на Слатино	73
Праисторически селища	73
Тракийско селище	80
Рим и Византия	81
Първо и Второ българско царство	82
Турско робство	83
Писмени документи за историята на Слатино	83
Старите селища на Слатино	92
Град Кръчино	93
Развитие на Слатино след Освобождението	95
История на Училището	103
История на Църквата	111
История на кооперацията	124
Създаването на ТКЗС	133
Здравеопазване и болнолечение	139
Участие на Слатино във войните	143
III Част. Стопанството на Слатино	145
Обща характеристика	145
Земеделско и горско стопанство	146
Природни условия	146
Земевладение	149
Земеобработване	153
Напояване	155
Промени в стопанските растения	159
Земеделски култури	160
Тютюнопроизводство	160
Лозарство	166

Овощарство	169
Зеленчукопроизводство.....	172
Зърнопроизводство.....	174
Бостани	176
Други земеделски култури.....	178
Фуражни култури	179
Горско стопанство	180
Животновъдство.....	181
Занаятчийство и промишленост	191
Транспорт.....	197
Съобщения	199
Търговия и икономически връзки.....	203
Послеслов	206
Литература	208
Приложения	209

Въведение

Владимир Николов е роден през 1911 г. в с. Слатино. Той произхожда от средно селско семейство. Родителите му са обикновени селяни. Имената на неговите предци са представени на фиг. 1. За някои от тях става дума в книгата. Баща му Тоне, заедно с четиримата си братя е участвувал на гръцкия фронт през Първата световна война, върнал се с разбито здраве и починал на 36 г. през 1921, оставяйки жена си Мария сама да отгледа пет деца.

Фиг. 1. Предците на Владимир Николов по бащина и майчина линия.

Владимир е бил ученолюбив, учил в Дупница, а след това е завършил горноджумайската гимназия. Работил е известно време като писар в община Слатино, спестил малко пари и се записал студент в Софийския университет с първа специалност география. Следването му не е била лека работа поради недостатък на средства. Вместо да остане на село и да помага на вдовишкото семейство, той е трябвало да разчита на неговата издръжка. Положението в страната през тридесетте години на миналия век изглежда, че не е било толкова

тежко, щом като една вдовица е могла да издържа студент в София. Сега не съм сигурен дали това е възможно.

След завършване на университета, Владимир Николов първоначално е учителствувал в гр. Лом, а по време на Втората световна война в гр. Битоля – Македония. След края на войната се завърна в България, беше учител известно време в гр. Рила, след това в гр. Дупница и накрая стана преподавател в учителския институт в същия град. Навсякъде той е бил добър и уважаван учител и преподавател, беше безпартиен, но живо се интересуваше от политиката и винаги беше съпричастен с проблемите на страната.

Той обичаше родното си село и се зае да напише един труд за него, който в крайния си вид се състои от три части: първата е историко-географски очерк за селото с много демографска и стопанска информация, втората е посветена на песните, които по негово време са пеели слатинци, а третата на техните пословици, крилати фрази и други умотворения. Записките за тази книга са завършени през 1980 г.

Снимка 1. Владимир Николов в края на седемдесетте години на миналия век по време на написването на книгата

Първата част от труда си, а може би и третата, той депозира в Окръжния музей в Кюстендил и в Географския институт на БАН, където директор беше неговия приятел, член кореспондент проф. Кирил Мишев, а втората част с песните даде пак в БАН, на един институт,

който се занимаваше с историята на музиката. Тази част беше много интересна, защото отразяваше голямата самобитна култура на слатинци. Съдържаеше много голям брой песни. "Само от една жена съм записал сто и петдесет песни" – казваше той.

В ръцете на любознателния читател е частта, посветена на природната обстановка, историята, развитието, демографията и стопанството на село Слатино. Първата редакция на книгата с допълнения е извършил инж. Валентин Иванов Бадинкин, до към 2007 г. Непосредствено преди отпечатването на предварителния вариант през 2015 г. от Д. Евстатиев е направена нова редакция, съпроводена с актуализиране на някои текстове. През 2016 - 2017 г. от двамата редактори е осъществена последната, предпечатна редакция на книгата.

Компютърната обработка на записките на Владимир Николов е извършена от г-жа Любляна Начева и от господата Антон Сотиров, и Красимир Петров. Предпечатната подготовка е дело на Евлоги Евлогиев – технически сътрудник в Геологическия институт на БАН.

Допълненията и актуализацията не засягат по същество автентичността на книгата, написана от Владимир Николов. Те са направени в периода 2007-2017 г. и отразяват предимно информация след 1980 г., когато са завършени записките на автора.

Предговорът и послесловът на книгата са написани от Д. Евстатиев.

Книгата се издава с лични средства на Д. Евстатиев, В. Бадинкин и кметицата на с. Слатино г-жа Сашка Тренева. Тя финансира със свои пари и нейното предпечатно издание.

I. Природа и население

Географски очерк.

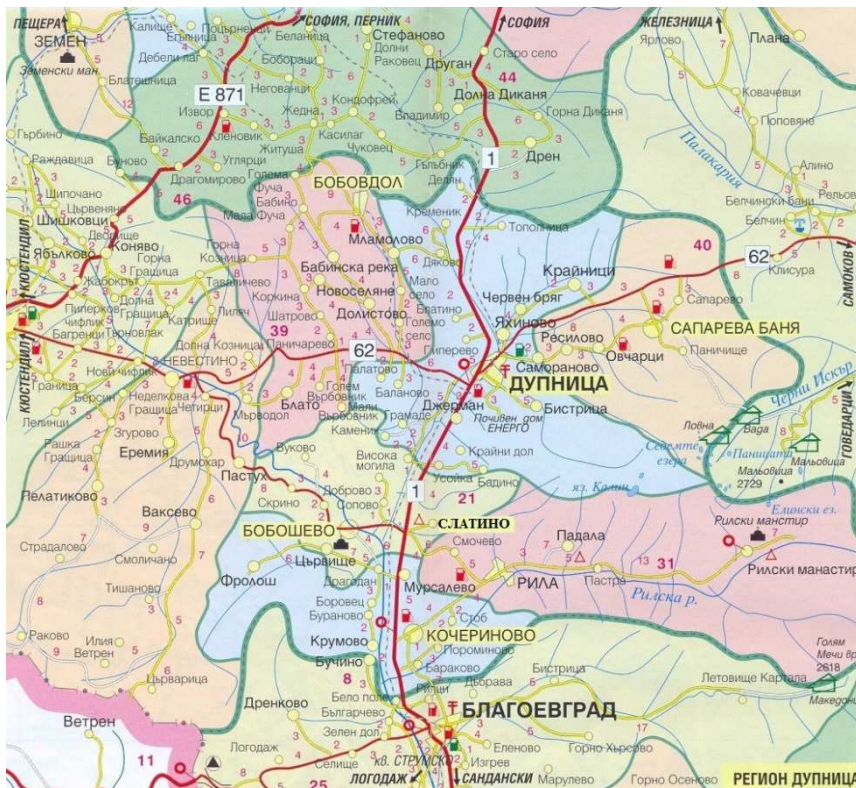
Общи сведения

Село Слатино се намира в Югозападна България, на 14 км южно от град Дупница, на един километър източно от шосето София-Солун, известно като Струмския път, сега главен републикански път Е79 (фиг. 2). Намира се в полите на Рила планина, на 7 км западно от върховете Голям и Малък Полич на Северозападна Рила (снимка 2 и снимка 3) и на 1,5 км от устието на р. Бадинска.

Разположено е по бреговете на р. Бадинска (на някои карти реката е отбелязана като река Слатинска) и долинното разширение на р.

Герено. Западно от селото преобладава равнинна повърхнина, подходяща за земеделие (снимка 4).

Името Слатино или Слатина носят много населени места, освен в България още в Македония, Русия, Украйна, Румъния, Хърватия и др. (Приложение 1). Това е стара славянска дума, означаваща извор, чиято вода не блика силно.

Фиг. 2. Географска карта на частта от Югозападна България, където се намира с. Слатино.

Географските координати на селото са: северна ширина $42^{\circ}10'$ и източна дължина $23^{\circ}03'$. Надморската му височина е средно 460 м, неговата земетръсност е висока - IX степен по MSK, а сеизмичният коефициент $K_s=0,27$. Този коефициент изисква строителството да се извършва със сериозни антисеизмични мерки. Климатът е преходно континентален със средиземноморско влияние. Подпочвените води са

на 2-20 м от повърхността. Общата площ на землището на селото е около 12,3 км², а използваемата земя е около 9000 дка. Слатино към 15 септември 2015 г. има 505 жители. Пощенският код е 2642.

Снимка 2. Изглед на с. Слатино и на Рила планина откъм Руен

Снимка 3. Връх Малък Полич – изглед от Слатино

Снимка 4. Изглед от Слатино от към изток (1984 г.) Вижда се равнинния релеф западно от селото.

Сведения за селото могат да се намерят и в българските енциклопедии (Приложение 2).

Най-високото място на землището е с надморска височина 700 м, а най-ниското - 386 м. Микроклиматът е благоприятен за поминъка и живота на населението. Същото се отнася и за другите природни условия. Водата от земеделска гледна точка е в достатъчно количество. Използват се водите на река Бадинска, на река Герено и на множеството извори край тях. По-плодородни и с по-голяма площ са почвите на запад от селото, където се отглеждат разнообразни култури, докато на изток обработваемите площи са по-малко, по-неплодородни и са подходящи предимно за отглеждане на зърнени храни. Това предопределя и характера на растителността – на запад тя е предимно стопанска, а на изток е представена главно от храсталаци и пасища.

Преди войната една част от Слатино бе разположена по коритото на р. Бадинска в участък с дължина 1 км, а другата част бе в долинното разширение на рекичката Герено (Барата), по южните склонове на Аминовия рид, на Паламарковица, в северните части на Бачовия рид, в местността «Череша», където склоновете са стръмни. По този начин,

по-голямата част от селото се намираше на сравнително стръмни склонове, което затрудняваше благоустрояването.

След Втората световна война половината от селото се премести в сегашния център т.е. в равната местност Заграната, което улесни благоустрояването (Снимка 4). В миналото тук е имало турски чифлици.

Административна принадлежност

Руските освободителни войски влизат в Дупница на 02.01.1978 г. сутринта начело с майор Иван Павлович Орлински - командир на ескадрон в IV-ти Хусарски Мариуполски полк и почти веднага организират местното управление. Дубница е обявен за окръжен център в състава на Софийска губерния, а в окръга е включена цялата територия, която е била кааза от XV век насам. Дубница е окръжен център през целия двегодишен период на временното руско управление - от 1878 до 1880 г., Слатино административно е принадлежало към Дупнишки (тогава Дъбнишки) окръг и е било център на селска община.

С указ №317 от 12.06.1880 г. се създава Кюстендилски окръг, в който влизат 4 околии: Кюстендилска, Дупнишка, Радомирска и Изворска. С Указ №287/20.06.1880 г. се закрива окръжния съвет в Дупница и същия се преобразува в околийски.

През 1934 г. е осъществено ново административно деление, окръзите се закриват и страната е разделена на 7 области. Слатино, бидейки в Дубнишка околия, преминава към Софийска област, а след 09.09.1944 г. – в Софийски окръг и продължава да бъде център на селска община.

До 1948 г. официалното име на околийския център е гр. Дубница. На 08.01.1992 г. президентът Ж. Желев възстановява старото име на гр. Станке Димитров, но като Дупница.

Съгласно закона за изменение на състава на някои общини, околии и окръзи (обнародван в Известия №100/13.12.1955 г.), Част II. Закриване на общини в Софийски окръг, Станке Димитровска околия, т. 233. се закрива община Слатино, която през целия период от Освобождението на 03.03.1878 г. до 01.01.1956 г. е била общински център на съставна селска община.

Село Слатино е присъединено административно към община Бобошево, считано от 01.01.1956 г. и така е и до днес.

С новото административно деление на България и със закриването на околиците от 1959 г. Слатино преминава към Кюстендилски окръг.

Съгласно Указ №2295/22.12.1978 г. за определяне седалищата и състава на общините в Народна Република България се създава Кюстендилски окръг, в който се обособява Бобошевската община с дванадесет населени места, едно от които е Слатино.

При следващото административно деление на България от юли 1987 г. с. Слатино заедно с община Бобошево преминава към Софийска област. При най-новото административно деление от 1999 г. с. Слатино заедно с община Бобошево се връща в състава на Кюстендилска област.

Пътища

Автомобилни. С най-голямо значение е пътят София-Солун (фиг. 2). Това е много стар път, съществувал през римско време като част от пътната мрежа, която римляните изградили по западните български земи. През землището на селото покрай р. Джерман паралелно на главен път Е79 преминава новопостроената магистрала "Струма".

В миналото с голямо значение е бил и пътят за Рилския манастир през Слатино, който сега не се използва, но със своята панорамна гледка представлява туристическа атракция. От селото към нивите водят редица пътища с местно значение, които са без настилка

Отстоянието на селото до столицата гр. София е 80 км, до областния център, гр. Кюстендил - 46 км през Бобошево, до общинския център, гр. Бобошево - 6,0 км, до гр. Дупница - 14,0 км и до гр. Благоевград - 19,0 км.

Железопътни. Чрез гара Бобошево, която се намира на 2,0 км югозападно от селото, Слатино се свързва практически с цяла България и Европа (фиг. 2).

Гара Бобошево е на 103,5 км от София и се намира на 388,160 m надморска височина.

Граници

Западната граница на землището на село Слатино е по река Джерман. Тя е дълга 2,5 километра и го разграничава от землищата на селата Сопово и Висока могила. Северната граница започва от река Джерман северно от Екиндерското дере, минава по хълма Боровец и завършва при височината Орлюво гнездо. Дълга е около 3,5 км и представлява границата със землището на село Усойка. Източната граница (със селата Бадино и Смочево) започва от Орлюво гнездо, минава през

Гъоловете, по билото на ВЪглищаря, пресича Песочното суходолие, Кадърска смрика, Турската падина, Мело до Мазганските кории, пресича Учидолската река, следва пътеката на Равното усое и през средния рид и Търнава падина завършва до р. Кръчино. Границата е дълга е 4,3 км. Южната граница отначало върви по Кръчинската река, на мястото на пресичането ѝ с шосето за Солун, малко върви по него, след това го напуска северно от гара Бобошево и завършва при р. Джерман. Нейната дължина е 5 км.

В тези граници полезната площ от землището на село Слатино обхваща е около 9 кв. км. (9000 дка).

Повърхнинна

Общ преглед. Повърхността на землището е твърде разнообразна. Заравненостите се редуват със заоблени хълмове, дълбоки долини, стръмни склонове, речни тераси и високи брегове със свлачищни участъци (Приложение 3).

Причините за разнообразието на релефа са: геоложки – наличие на ронливи материали и колебателни движения на земната кора през последните периоди на геоложката история (Рила планина се издига най-много в сравнение с другите планини у нас и по границите ѝ са развити дълбоки скъсвания на земната кора – разломи); хидроложки – поради големия наклон на терена реките при пълноводие са буйни, причиняват силна ерозия и пренос на наслаги към по-ниските части на релефа; растителност, чието наличие или отсъствие предопределя размера на площната ерозия; стопанска дейност и др.

Райони в землището на Слатино. Според релефните особености землището на селото се подразделя на три района: западен-равнинен, среден хълмисто-равнинен и източен, изграден от високи платовидни хълмове (стари речни тераси), прорязани от дълбоки долове.

Западният равнинен район се простира между р. Джерман и основата на откоса, който го отделя от средния район. Това е най-равната част на землището, която населението нарича полето. Един нисък откос, слог, висок 1 м разделя района на два подрайона: западен, който в миналото е обхващал половината от речното корито на река Джерман. Той е идеално равен, с незначителен наклон на юг. Той продължава по реките Бадинска и Кръчинска (Приложение 3).

Средният хълмисто-равнинен район се простира от Полето до стръмните склонове на Боровец, Мело и Средния рид. Той е най-обширен и разнообразен. Започва с висок и много стръмен откос със

средна височина около 70 м. Отделните му части са известни с имената: Екиндере, Бунардере, Корията, Къро, Возоглед. След откоса следва обширна заравненост (речна тераса). Тя има дължина 3,5 км и е наклонена на юг. На север прехождат във възвишенията Драчки рид, Ляляджико и Боровец, а на юг в стръмните склонове на Бадинската река, някои от които имат височина до 15 м. Северната част на тази заравненост, местността Корията, е заета от ниви. Равнинни участъци има в ниските части на Бунар дере, Екин дере, а на юг - над Аминовия рид, Петелдол, Бачовия рид, Череша, Возоглед, над Кръчинските къщи, Треновата нива, Велковите лозя, Пукнатия камък, Шоповите кории, Лазаровите ниви, покрай Учиндолската река, Зимовяка, под Йовчовите ниви, Стобчанските ниви и Кръчинската река. В тази част има дълбока речна долина с много стръмни склонове и високи брегове до 10 м. На изток от тази заравненост се виждат множество възвишения с много общи неща в техния облик. На север се простира коритовидния Екиндерски рид. Той се огражда от дългите и със стръмни склонове долини: Екиндерски и Попов андък. Южно от Екиндере се простира овалната местност Ляляджико, която продължава в уединения Драчки рид (Приложение 3). Той има обширно равно било със стръмни и равни склонове във всички посоки. Към този район се отнасят и средновисоките части на Въглищар, Кадарска и Пехчанска смрика, които са с корубовиден вид, с продълговата форма, заградени с дълбоки долини. Между Въглищар и Кадарска смрика се намира дълбоката Песочка долина. Между Кадарска и Пехчанска смрика се простират легеновидните долини Равняко и Пороя. Равняко е характерен с обширното речно легло, а Пороя с високите брегове. Мавърдол има продълговата форма.

Между Пехчанска смрика и Мавърдол се простира дълбоката коритовидна долина на Борето. Борето е характерно с високите брегове и с трудно достъпния по средата гребен, а от изток се огражда от дълбоката долина Драгандол. Южно от Драгандол се простира платовидното Бачище. В южната част се намира обширна ветрилообразна област, известна с различни имена. Бахчата е дълга долина. Петелдол е обширна слабо вдлъбната форма. До него е заравнената Сильовица, която завършва с острия рид Паламарковица. Негово продължение е Бачовият рид и завършва с възвишението Череша. По западния склон на този хребет се намира леко вдлъбнатия валог Манджуко.

Източният район е най-висок, със средна надморска височина 600 м. На север се вижда хълма Боровец. Той има величествен свод със стръмни склонове. Билото му започва от Орльово гнездо, което е стръмно и трудно достъпно, прехожда в заравнен участък, широк към 50 м. Завършва стръмно към Екиндерския рид. Местността Въглищар се състои от две дълбоки падини – Въглищарска и Дългата падина. Между Тушан падина и Боръето се намира остър гребен, който на запад прехожда в овална повърхнина между Пороя и Боръето. От Мело се простира остър склон, който завършва в добре заоблената Болюковраница.

Средният рид се простира между Учидол и долината на Кръчинската река (Приложение 3). Има надморска височина 650 м. В сравнение с другите, той е с най-обширна заравненост по билото. Между Мело и Средния рид се простира долината Учидол. Тя е най-голямата, най-дълга и най-красивата долина в района на селото. Част от нея са Дългата долина, Тушан падина, хълмистата заравненост на Стопчанските ниви, по на изток от тях са фуниевидните Бадинкина и Чучукова падини, през един хребет е дългата Станина падина. Между Средния рид и Смочевското землище, се простира част от долината на Кръчинската река. Част от нея са късите, много дълбоки, с много стръмни и труднодостъпни склонове - Черешовата и Сухата падини. По падинната граница при село Смочево се намира дългата с леко полегати бедра Търнова падина. Между тези долини се простират добре заоблени ридове, продължение на Средния рид.

Повърхнината на Слатинското землище гледана от хълмовете вериги. Гледана от запад на изток, повърхнината на землището е терасовидно-стъпаловидна. Гледана от север към юг се виждат няколко хълмови вериги, които правят пейзажа по-красив и разнообразен. Повърхнината в тази посока има ветрилообразна форма.

Хълмовете вериги са следните:

Боровишка – започва с Боровец. От Попов андък се разделя на две, като продължение на Боровец в Екиндерския рид.

Другата верига се състои от Ляляджишкия хълм и Драчкия рид. Тази верига се простира между долината Широки дол и Бадинската река. Местността Въглищар е между Бадинската и Песочката реки. Представлява два хребета и дълбоки долини в посока изток-запад.

Мело-Кръчинската верига се простира между Бадинската-Учидолската и Кръчинската реки. Започва с дългата разнообразна

повърхнина на Мело (Приложение 3). От долината на Драгандол се разделя на две - северна, която е продължение на Мело. Другата има направление в югозападна посока. Продължаващата плочеста верига завършва с възвишенията Петелдол, Паламарковица, Бачовия рид и Череша. Тя е най-висока и е като страж на селото. Средният рид се простира между Учидолската и Кръчинската реки. Той представлява висока равнина, с посока от изток към запад. В тялото му са врязани къси и дълбоки долини.

Геолого-тектонски условия на района

Текстът за геоложкия строеж на района на с. Слатино е написан от Владимир Николов преди повече от тридесет години, а информацията, която той е използвал е още по-стара. През 1994 г. беше отпечатана Геоложка карта на България в мащаб 1:100 000, картен лист Благоевград с автори академик Иван Загорчев и геолог Маринова, както и редица публикации. По тази причина си позволихме да актуализираме и допълним оригиналния текст с новата геоложка информация. За написване на тази глава от книгата освен гореспоменатата карта и публикациите на академик Иван Загорчев използвахме и една любезно предоставена ни непубликувана разработка от 2014 г. на проф. Йордан Евлогиев, съставена във връзка с археологическите проучвания в този край, предизвикани от изграждането на магистралата София –Солун.

В резултат на анализа и обобщението на новите данни се получи следната картина на геоложкия строеж на района на с. Слатино.

В тектонско отношение районът попада в т.н. Благоевградски грабен, разположен между Дупница и Благоевград, който от изток и запад тук е ограден от големите блокове на Рила, Влахина планина и Руен. Грабенът е отделен от планините с големите разломи на Струмската разломна зона.

Районът на селото от преди 23 млн (неоген) до 2,59 млн. години (начало на кватернера) е бил част от голямо езеро, което се е разпростирало в котловината, в която сега текат реките Джерман и Струма. Опреди 2,59 млн години езерото се е пресушило и тези реки са започнали да оформят сегашните си долини, чието развитие е маркирано с добре запазени тераси.

В района на селото седиментите на неогенската и кватернерна системи изглеждат по следния начин (фиг. 3).

Неогенска система. Благоевградският грабен е запълнен от седиментите на две литостратиграфски единици - долна, глинесто-пясъчлива и горна, пясъчниково-конгломератна, които са поделени на две свити:

Джерманска свита dzN₁. Запълва ниската част на Благоевградския грабен, като се разполага с размивна граница върху по-стари скали. Разкрива се като различно широка ивица между Благоевград и Дупница. Изградена е главно от алевролити (прахови седименти), в които се проследяват пясъчници, конгломерати и глини, или оформят неправилни лещи. Дебелината на свитата е около 500 m. В нея е намерена бозайникова фауна от *Hipparion mediterraneum* - прародител на съвременния кон, *Gervais*, *Microstonyx mayor* и др.

Бараковска свита bN₂. Седиментите на свитата се разкриват на изток и югоизток от землището на Слатино (фиг. 3). Често заляга над Джерманската свита, като границата с нея е постепенна. Покрива се с размивна граница от кватернерните (плейстоценски) седименти. Седиментите на Бараковската свита са грубозърнести с жълтеникав цвят - конгломерати, брекчоконгломерати, пясъци и пясъчници, неравномерно споени. Пясъците и пясъчниците са във вид на прослойки и лещи, латерално зацепващи се с конгломератите (Снимка 5). В тях е намерен мастодонтът *Anancus arvernensis Croizet et Jobert*. По-новите данни за този мастодонт показват, че той е живял преди 2,5 млн. години, т.е. доста време преди да се появи човека. Тези седименти наподобяват базалните чакъли и пясъци от Северна България, чиято възраст Евлогиев определя като плиоценска. Тази възраст се приема и от Загорчев в публикация от 2007 г.

Данни за дълбочинния геоложкия строеж за землището на Слатино се получиха от сондирането през 1969 и 1970 г. във връзка с проучването за минерални води. Дълбочината на сондажите достига до 620 m. Пласторедът от долу на горе на един от тях е следният:

От 600-401 m - пласт от плътна глина. В него са намерени фосили от малки охлюви и листа. Срещат се прослойки от глинест пясъчник.

От 401-376 m – редуващи се блокажи, конгломерати и пясъчници. Конгломератите са силно споени. Наблюдава се и пясъчна прослойка с глинеста спойка с дебелина 30-40 cm.

От 376-292 m блокажът е с прослойка от конгломерати. Последните са различно споени от варовито вещество. В блокажа има глини, пясък, който е по-едър или по-дребен. Блокажът е предимно от гнайси и по-рядко от амфиболити.

От 292-246 м отново се наблюдават блокажи с прослойки от пясъчник. Блоковете са от едри късове с диаметър 20-50 см. Късовете са предимно гнайсови и по-рядко амфиболитови. Гнайсите са предимно мусковитови, слабо променени, а амфиболитите са с тъмно зелен цвят и са по-запазени. Блокажът е споен с едро и дребнозърнест пясъчник, който се среща по цялата му дебелина.

От 246-14 м пясъчникът е добре споен с глинесто-варовита спойка. Съдържа различно ронливи слоеве. На цвят са сиво-зелени. Пясъкът е среднозърнест, предимно кварцов. Намират се рядко останки от фосили, предимно листа.

От 14 м до повърхността се редуват пясъци и чакъли. Пясъкът е смесен – дребнозърнест, едрозърнест, смесен със заоблен чакъл. По минерален състав е кварцов. На цвят пясъците са сиво-зелени.

Сондажът е на надморска височина 450 м.

Снимка 5. Изглед на седименти от Бараковската свита (Загорчев, 2007)

Предполагаме, че този сондаж е направен при проучванията за Слатинския минерален извор, до басейна в югоизточния край на землището, т.е. близо до района изграден от Бараковската свита. Съставът на по-голяма част от пластове повече подхожда за тази

свита. Най-долните двеста метра от профила по-всяка вероятност се отнасят към Джерманската свита, а най-горните – към делувиално-пролувиалните наслаги на малката река - Барата, която преминава на това място.

Заравнености и речни тераси

Плиоценско денудационно полегато ниво (T9_{190-230m}) - N₂^{d-r}. По западния склон на Рила, включително и над с. Слатино се разкриват полегати заравнени денудационни равнища от кота 590 до 550 m, които са около 190-230 m над съвременното ниво на реката. Върху тези равнища са акумулирани глинесто-песъчливи образувания с ръбести скални късчета, което свидетелства за близък делувиално-пролувиален транспорт към плиоценския басейн. Те би трябвало да са синхронни по време на образуване със седиментите на Бараковската свита - първите са делувиално-пролувиални, вторите - алувиални.

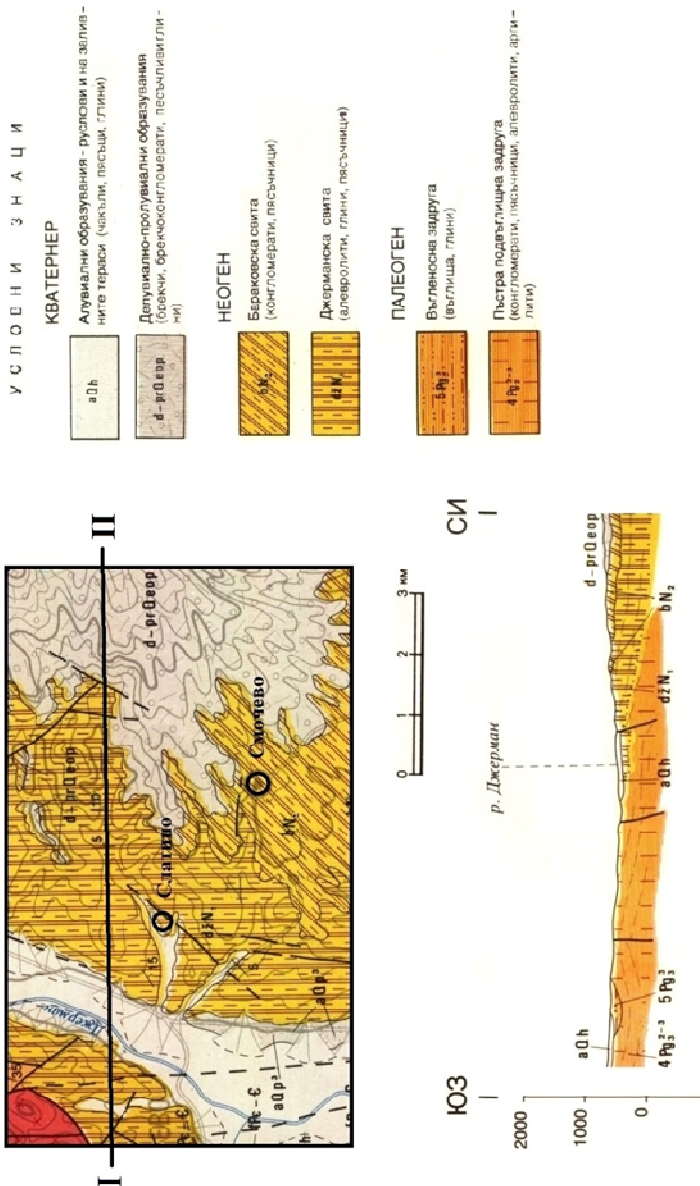
Кватернерна система - геоморфология и литостратиграфия

Долините на р. Струма и на нейния приток р. Джерман са моделирани през кватернера. Оформени са две ниски заливни и осем надзаливни тераси.

Най-старото кватернерно терасно ниво е *ранноплейстоценско (T8_{130m})*, То оформя разкъсани заравнени участъци по двата склона към реките, на около 130 m над тяхното ниво. Цокълът (основата) на това ниво е оформен с размивна повърхност върху седиментите на Бараковската свита. Над нея следват несортирани заоблени чакъли с песъчлив и глинесто-песъчлив пълнеж. Във височина чакълите издребняват и започва да преобладава глинесто-песъчливата маса.

Описаните наслаги имат тухлено червен цвят. Образувани са през ранния плейстоцен във времеви интервал 2,59-0,94 млн години, преди настъпването на глациалния (ледниковия) плейстоцен в Северна Европа и по високите планински масиви.

Гюнцкото (т.е. най-ранното) заледеяване предизвиква ерозионно връзване и започва типично речния период от развитието на долината на реките Струма и Джерман. За него е характерно образуването на *седем стъпаловидни надзаливни тераси (T7-T1)*, всяка от които има алувий (речни седименти). В най-ниската част на долината са разположени *двете заливни тераси T0¹ и T0*.

Фиг. 3. Геоложка карта на района на с. Слатино с напречен профил през долината на р. Джерман (по Загорчев и Маринова, 1994)

Алувиалните седименти на седемте надзаливни тераси са изградени от чакъли и валуни (едри камъни) с пясъчлив пълнеж, а на заливните тераси - от пясъци и чакъли.

Целият спектър от тези тераси представлява един своеобразен геоложки летопис на проявилите се в строга последователност явления и процеси, предизвикани от палеоклиматичните промени през ледниковия плейстоцен.

Таблица 1. Възраст и относителни височини на терасите (по Загорчев и Евлогиев)

Тераса №	Възраст	Относ. вис., м
T ₇	Еоплейстоцен	120-130
T ₆	Ранен плейст.	85-100
T ₅	Ранен плейст.	60-65
T ₄	Среден плейст	40-45
T ₃	Среден плейст	20-22
T ₂	Късен плейст.	8-12
T ₁	Късен плейст.	5-7

Геоложки разкрития в землището на с. Слатино.

Разкрития на неогенски седименти

От приложената карта, която е увеличено копие от цитираната по-напред карта в М 1:200 000, се вижда, че с. Слатино и неговото землище попадат върху езерно-речните материали на т.н Джерманска свита, която има долнонеогенска възраст N1. Нейните наслаги – прахови материали, глини и пясъчници- са отложени в езеро от преди 23 млн. до към 5-6 млн. Върху тях или в страни от тях са разположени по грубозърнестите наслаги на плиоценската Бараковска свита, на възраст от 5 млн. до около 2,59 млн. години.

Горните части на Джерманската и Бараковската свити ясно се виждат в бреговете, ровините, оголените склонове и др.

Покрай Бадинската и Кръчинската реки на надморска височина от 420 - 600 м са разположени брегове и много ровини. По дъната на реките навсякъде се виждат плътни глини. Те са запазени, защото се разрушават по-трудно. Хлъзгави са и населението ги нарича “лизгар”. В по-високите течения на реките има много извори. Бреговете и ровините обикновено са с височина от 5 - 10 м. Те се състоят от глинести пластове, дебели до 10 м. В някои от пластове се срещат прослойки от по-дребен или по-едър споен пясък с дебелина 10 - 40 см. На някои

места в тях се намират твърди глинести сферични образувания с диаметър до 20 см. Характерни са за Треновата нива, Кръчинския мост, по Кръчинската река, в Пехчандол, по Бадинската река и др. Над глинестите слоеве се редуват по 5-7 и повече пясъчливи прослойки с дебелина 10-50 см, изградени от фини до едрозърнести ронливи материали, които по цвят са светли, ръждиви и жълти.

По склоновете при Дръндово-Рачовото лозе, по пътя в Аминовия рид, се виждат повече от 10 слоя, като се редуват глинести и пясъчливи слоеве - от едрозърнести до фини, със светли и жълтеникави цветове, с дебелина десетки сантиметри. Наклонени са на изток. Надморската височина на първите е 400 м, а на вторите е 450 м. Такова редуване на пластове се вижда и в Станчовото присое, в Бахчата, в Мавърдол, Петелдол и Ляляджико.

Тераси и разкрития на кватернерни наслаги

Кватернерните пластове се виждат много ясно по бреговете на Боръето и Пороя. Те имат дебелина около 20 м. Кватернерът е отложен върху неогенските глин и пясъци. Редуват се глин с пясък и чакъл с блокове с диаметър 10 - 30 см. Има пластове с едри блокове с диаметър над 50 см. Съществува известно различие в пластове на Боръето и Пороя. С кватернерни наслаги са покрити Боровец, Мело и Средният рид. В наслагите на Мело се срещат повече кварцови късове, отколкото в тези при Боровец и Средния рид. Кватернерни наслаги се намират и в горната част на Драчкия рид. Те приличат на тези от Мело. С кватернерни наслаги са покрити всички тераси в Къро и Гъоловете. Дебелината им в самото село е 2-5 м. В страни от Бадинската река те изтъняват. В тях се редуват слоеве от пясъчлива глина, чакълеста глина, глинест пясък, чакъл, блокове с диаметър 20-60 см. В зависимост от тяхното местоположение в наслагите се наблюдава известно различие. Това ясно се вижда при сравняване на наслагите при ровината на Тушандере и тези в разкритието предизвикано от свлачището при гробищата.

Съвременни алувиални наслаги. Те се намират в сегашните речни легла. Представяват смес от пясък, чакъл и блокове с диаметър до един метър. Срещат се във всички тераси на Бадинската река. Понастоящем реките и суходолията постоянно пренасят нови материали.

Старата плиоценска повърхност се е запазила на много места. Това са заравненостите Боровец, Въглищар, Мело и Средният рид.

Впоследствие в плиоценската повърхност са издълбани нови речни легла, които така са се разширили, че са образували заравнености. Старата заравненост е запазена по високите части на Екиндере, Ляляджико, Драката, край Боровец, Въглищар, Кадарска смрика, Пехчанска смрика, Мавърдол, Калугерица и Кръчино. Новите легла на реките са се разширявали и от денудацията е създадена нова заравненост. Тази заравненост е била много обширна. Тя е с надморска височина около 460 м. Покрай реките Кръчинска, Учидолска и Бадинска е покрита с кватернерни материали. При следващо понижаване на речните устия реките отново са се задълбочавали, и са се образували нови речни легла. От старата заравненост са останали ниските части на Екиндерския рид, Бунардере - Николовите ниви, високите ниви в Корията, заравнеността от Къро до Гьоловете, заравненостите срещу тях от юг на реката, Возоглед, заравненостите над Кръчинските къщи на същата височина, Треновите ниви, нивите в Шоповите кории, по Учидол, Стобчанските ниви и други равни места на тази височина. С това трето понижение се е оформил приблизително сегашния вид на повърхнината. По-късно от ерозията и денудацията тя се е доизменяла, който процес продължава и досега. Създаването на повърхнината на това понижение отначало е ставало от взаимната дейност на река Джерман и нейните притоци, а после главно от притоците. С новото понижение на речните устия, река Джерман образува терасите в полето, а Бадинската и Кръчинската реки образуват суходолията и терасите край тях.

Свлачища и ровини.

Задълбаването на реките създава условия за образуване на свлачища. В землището на село Слатино се срещат често активни свлачища. Редуването на водопропускливи и непропускливи пластове, наличието на ровини, стръмни брегове, наносни конуси, незалесени стръмни терени и др. благоприятстват този геоложки процес.

Стари свлачища. В Стобчанските ниви съществува старо свлачище, което в момента се е стабилизирало. То е с площ около 100 дка. В Учидол, по Бадинската река (Приложение 3), също се срещат стари свлачища. В местността Баба Анините круши се намира старо стабилизирано свлачище с площ около 50 дка. Гьоловете представляват старо свлачище, което също е стабилизирано, благодарение на многото изградени баражи под него. То беше видими постоянни движения при Гьоловската вада на площ около 100 дка.

Нови свлачища. В Драгандол се образува свлачище преди около 60-те години с площ 5 дка. В Учидол свлачището е с площ около 10 дка. Наблюдават се нови пукнатини в свлачищното тяло. Под Йовчовата кория нивите са започнали да се свличат преди 50-60 години на площ от 5 дка. В Бунардере, в местността Кюнецо свлачището е по-младо и продължава да се развива. То е с площ около 3 дка. В Герено се наблюдава малко свлачище с площ 1 дка, което е спряно с баражите под него. Най-новото свлачище с площ около 10 дка е при старите гробища на селото. То е започнало да се развива през пролетта на 1976 г. Сега е залесено и под него е построен бараж. Образуван е бряг висок 7 метра.

Ровини. Благоприятни условия за развитие на ровините са наличие на наклонена пясъчлива повърхност, концентрация на голямо количество повърхностна вода, бедна растителност и неправилни стопански дейности. След 1900 г. ровини започват да се развиват на много места в хълмистите части на землището на селото, което се дължи на обезлесяване, на разораване на целините, на екстремни валежи, придружени с наводнение, например, през наводнението през 1898 г. До 1950 г. образуването на ровини е било широко разпространено, но с направата на баражите и със залесяването развитието им е почти спряно. Ровини се намират по всички стръмни места. Например, в Герено, местността до къщите на Люнговите до 1900 г. е била равнинна с ливади. Но след 1900 г. малката река (Барата) е започнала да се вдълбава и е образувала плитки ровини по цялото си протежение. След 1930 г. тя започва да се вдълбава в стръмните си места нагоре от Герено, като са се образували дълбоки долини в Драгандол, Бахчата и Петелдол. От Драган дол до Лапачевата нива и от Герено до Петелдол се е отивало с волска кола, което по-късно е било невъзможно, тъй като са се образували ровини с дълбочина 10 м.

Въпреки опитите за спиране на ерозията в землището на селото, от образуването на ровини са унищожени стотици декари земеделска земя.

Брегове. Видимо не се натрапват на погледа, но като се тръгне по реките се вижда, наличието в много места на високи и стръмни брегове. Причината за образуването им са редуването на пясъчливи и глинести пластове, стръмния терен и ерозията на реките. Едни от тях - в Пороя, Боръето и Орлюво гнездо, са се образували навярно в началото на кватернера, като височината им оттогава се е намалила. Високи са до 20 и повече метри. Близо до повърхността се виждат

дебелите кватернерни пластове, а под тях – плиоценските и долнонеогенските. В речните корита има много нови брегове. Те са се образували като реките са отнасяли стария бряг, подкопавали са го и подкопаната част се е срутва.

Речни легла. До 1898 г., речните легла на всички реки и суходолия са били по-тесни от сегашните. Например, Бадинската река е била широка 2-3 м, а около нея е имало ливади. При наводнението през тази година реката се е разляла, разрушила къщи и е донесла много наносен материал, който е затрупал ливадите. Тогава реката е разширила много леглото си. След наводнението е започнала да натрупва в него различни наносни материали. След заздравителните мероприятия натрупването на наносен материал намаля и реката започна да удължава коритото си. Същото е станало и с река Кръчинска, където са направени 8 големи баража. За намаляване на ерозията има голямо значение залесяването около речните легла. За река Джерман обаче мерки не са били взети и реката е продължила да запълва леглото си, като то се е издигнало почти над ливадите и като последица се е получило заблацияване на Соповските ливади и Чекурчере.

Наносни конуси. Гара Бобошево е разположена на голям наносен конус на Бадинската река. Суходолието Екиндере сега нанася много материал и образува наносен конус в ливадите на Горното поле, който е унищожил 10 дка от тях.

Бунар дере покрива с наносни материали местността Чамрако.

Климат

Климатът на Слатино е умерено континентален със средиземноморско влияние. Разликата в надморската височина - от 386 до 700 м - и релефът оказват влияние върху микроклимата. Слънчевите и по-ниски места имат по-топъл климат и това се вижда и от растителността. По тия места вирее сухолюбива растителност – треви и дъб. Сенчестите и усойни места са с по-влаголюбива растителност - габър и влаголюбиви треви. Усойните места са по-гористи. Високите места са с по-хладен микроклимат, с повече валежи, снежната покривка се задържа от 1 до 10 дни повече, а мъглите са по-чести. Разлика се вижда и в земеделските култури. Чувства се през лятото и по комарите, които в по-високите места се явяват за кратко през август.

В селото няма метеорологична станция, а най-близката е в град Рила. Тя е с надморска височина 420 м, село Слатино е средно на 450 м, така че могат да се използват данните от нея (табл. 2)

От таблицата се вижда, че в климата се наблюдават известни промени, които са по-силно изразени през някои години. Пролетта обикновено е нормална, но понякога се проявяват внезапни застудявания. Например, на 06.05.1947 г. са измръзнали всички пролетни леторасли. На 06.04.1977 и на 13.05.1978 г. след силно понижаване на температурата на някои места са измръзнали лозята, фасулът, картофите и други земеделски култури. Подобни понижавания на температурата не са редки. Сухи или влажни пролети също се наблюдават, например през няколкото поредни години - 1945, 1946 и 1947, когато житата останаха по-ниски, не можеха да се жънат, а са скубани с ръце. През 1898 г. пролетта е била много дъждовна, 40 дни е валило без да спре и многото влага е благоприятствувала болестта филкоксера по лозята. Старите хора са го помнили като голямото наводнение. Често пъти по време на цъфтежа на дърветата пада дъжд, дори и сняг и не става опрашване на цветовете.

Лятото обикновено е топло, но има и отклонения, например през 1976 г. е било прохладно, а през 1977 г. е било много топло. През някои лета пада много дъжд, а през други изобщо не вали. Градушките са редки. През 1946 г. град падна 5 пъти, но не нанесе особени вреди. От населението се помни като особено опустошителна градушката, съпроводена със силна буря на 19.06.1978 г. в 17.40 часа. (бел. ред. Бадинкин: *Бях студент и четях за изпити. Бурята пречупи ствола на голямата круша при чешмата в двора, на височина 2 м от земята. Стволът имаше диаметър около 35-40 см.*)

Там, където е минала главната вълна, през местностите Балабаница, Корията и Драката над селото, тютюнците така са били бити, че се е наложило ги изорат. По лозята не се е виждал зелен лист. Много дървета са били изскубани, а други изпочупени.

През лятото понякога нахлува толкова топъл въздух, че за един ден тютюнците увяхват.

Есента обикновено предлага благоприятен климат, но има и отклонения. Например, през 1945, 1946 и 1947 г. тя е била много суха. На 29.09.1977 г. и на 05.10.1975 падат силни слани, които нанасят много вреди.

Таблица 2. Климатични данни от станция в гр. Рила.

Месец	Средна месечна и годишна температура на въздуха за периода 1916-1955г.	Средна месечна и годишна температура на въздуха за 1975 г.	Валежи л/кв.м.		Сняг см	Скорост вятър м/сек.
			Средни месечни и годишни 1896-1945 г.	Средни месечни и годишни 1975 г.		
1	0.4	-0.2	38	19.9	4	1.3
2	2.2	0.8	35	8.7	3.3	1.7
3	6.7	8.4	43	45.4	1.9	2.1
4	11.8	12.1	58	19.6	0.3	1.8
5	16.2	16.7	62	44.8		1.4
6	20.0	18.9	59	85.1		1.6
7	22.7	20.6	37	49		1.7
8	22.2	19.8	32	52.9		1.4
9	18.2	18.5	11	40.2		1.2
10	12.5	11.4	72	84.5	0.1	1.1
11	7.3	4.7	65	69.5	1.5	1.1
12	1.9	1.1	46	10.8	3.3	1.0
средно год.	11.8	11.1	588	530		1.4

Зимата е мека без значителна снежна покривка и дебел лед по реката, каквито се помнят от по-предишни времена. Дедите разказват за зла зима, когато снегът паднал на Димитровден и се стопил чак по Блоговец. За да изхранят стоката са свалили сламата от покривите на стопанските постройки. Когато се стопил снегът имало много трева израснала под него. Когато започнали да пасат овцете, повечето измрели от кръвясване. За да ги спасят хората започнали да ги извеждат за по-малко време. Рилският манастир изхранил животните с купите сено на Аджи паша – най-едрият турски земевладелец в село Слатино.

Снеговалежът е неравномерен. През 1975 - 1976 г. снегът паднал в края на ноември и началото на декември, но по-нататък през зимата не е валил сняг. Друг път той пада през януари, понякога и през февруари. Много студена е зимата на 1968 г. Тогава 1/3 от лозята са замръзнали. През 1942 г. са замръзнали много посеви, особено ечемците. (бел. ред. *Особено студена е била зимата на 2005 г., температурата е паднала под - 20⁰ и са се спукали радиатори в училището.*)

Същевременно има зими, през които сняг въобще не пада и овцете се извеждат на паша без прекъсване.

Общо взето, микроклиматът на селото е доста променлив, защото се влияе от близостта на Бяло море и на Рила планина. Валежите са неравномерни във времето и затова за селото е жизнено важно напояването.

Хидроложки и хидрогеоложки условия

Валежни води. Главен източник на вода са валежите. Малко количество вода идва от земната вътрешност. Годишният валеж е около 588 л/кв.м или по 1,534 л/кв.м дневно. На декар се изливат по около 566 000 годишно, а на цялото землище - годишно средно около 5 040 000 литра. Това е голямо количество вода, но как то се разпределя? Поради сравнително топлия климат една част от водата се изпарява. В склоновете друга част от падналото количество валеж се оттича. По тези две причини водата бързо се губи. Трета част се попива (инфилтрира) в почвата. Количеството на инфилтриралата се в почвата вода бързо намалява, защото се изпарява от земната топлина, а при песъчливи почви бързо се разсейва в дълбочина и не може да се използва пълноценно от растенията. Поради всичко това малка част от падналия валеж остава за растенията. Върху водния баланс много влияе растителността, която задържа водата под себе си. Някога тя е била по-буйна и гъста, но по различни причини през миналото столетие площите заети от нея непрекъснато намаляват. Едва след 1955 г. се предприемат енергични мерки за залесяване на хълмистите части от землището.

За задържането на влагата влияе и растителната покривка покрай и в речното легло. До 1900 г. речните легла са били тесни, засенчени от много дървета, тревисти и малко вода се е изпарявала или разсейвала в дълбочина. След 1950 г. се построиха много баражи, започна да се развива мелиоративното инженерство и загубите на вода на единица земна площ намаляха.

Други източници на вода са реките, подпочвената и изворната вода. **Реки.** Бадинската река (на някои топографски карти е отбелязана като Слатинска река) извира от западните склонове на връх Мали Полич в Рила планина, над село Бадино . Дълга е 10,7 км, а в слатинското землище е 5,2 км. Влива се в река Джерман, северно от гара Бобошево. В нейния басейн попада над половината от землището на селото. Реката тече под голям наклон и извършва значителна ерозионна

дейност, запълваща бързо речното легло и застрашаваща селото, поради което са направени 10 големи баража и 18 малки контри. Водното количество е променливо, като през зимата е умерено, по време на пролетните валежи и топенето на снеговете реката става пълноводна, с дебит средно 60-70 л/сек.

По реката е имало три воденици с по един камък. Някога, макар и в по-малко количество е текла вода и през лятото, после е започнала да пресъхва от средата на юни до началото на септември. След направата на баражите и залесяването, макар и малко вода има и през лятото. През есента водата се увеличава и достига пролетното количество. При проливни валежи става много пълноводна, но след укрепителните мерки не се стига до опасни наводнения. Притоците на реката са нейните суходолия: Песоко, Кадърско, Пехчанско, Притока и Герено, които макар и с малък водосбор понякога достигат дебит до 5-6 л/сек, а даже и до 20 л/сек. Малкият приток Герено има сравнително по-голям водосбор и през петдесетте години на миналия век буйните му води предизвикаха наводнение на къщите разположени до реката.

Река Кръчинска извира от масива на Малкия Полич. Дълга е 12,4 км, а в слатинското землище - 4,5 км. Протича с голям наклон през дълбока долина. По-пълноводна е от Бадинската, защото извира от по-висока част на Рила. Водното ѝ количество през сезоните се мени, както при Бадинската река. Голям приток е Учидолското суходолие. В него през по-голямата част от годината тече малко вода - по 1-2 л/сек. Тази вода извира от Смочевския Мел, ниско място и за това е с малък дебит. Реката и нейният приток е развивала сериозна ерозионна дейност и затова са направени 8 големи баража.

В суходолията Герено, Пехчандол, Кадардол, Бунардере и Екиндере се появява изворна вода - по 1-3 л/сек, която на няколко метра от изворите се губи в пясъците на речното корито.

Река Джерман извира от 7-те Рилски езера и на 2 км под гр. Бобошево се влива в река Струма. Има дължина около 40 км. В землището на с. Слатино попадат 2,5 км от тях, нейното речното корито е широко към 22 м и в него р. Джерман тече като пълноводна река. През лятото водното ниво намалява, а през август може и почти да пресъхне, като подхранването е от изворите в самото речно корито. Причината за пресъхването освен маловодието са и многото напоителни канали по реката. От всички реки Джерман има най-голямо значение за село Слатино, тъй като от нея се черпи вода за напояване,

в нейното корито са ливадите на селото, които в миналото са били основен източник за храна на многобройните домашни животни.

Подземни води. В землището на Слатино, ниските места са богати на подпочвени води. Това личи от многото герани в селото (в миналото около 90) и от сондажните проучвания. Гераните са дълбоки от 3 до 20 м. От сондирането се установи, че до към 14-тия метър е разположен доста водообилен пласт. Подпочвената вода е разпространена в цялото землище.

Голям интерес представляват по-дълбоките подземни води, които са минерализирани. По данни от посоченото по-горе проучване, в Герено пластове от 14 до 246 м са слабо, а от 245 до 292 м - доста водообилни. Фактически това са най-водоносните пластове. Изведнъж се появява много вода на 270 м. Водата стига до 40 л/сек. Температурата и е 22°C. От 292 до 401 м пластове също са водоосни, но по-слабо от горележащите. От 401 до 600 м пластове са безводни.

В Герено в началото на шестдесетте години на миналия век се направиха 4 сондажа: първият от тях (с участието на Д. Евстатиев) беше прокаран от Геологическия институт на БАН за предварително проучване и затова се нарича «Академичен». Той е с дълбочина 43 м и от него бяха взети проби за лабораторно изследване, за да се докаже, че водата е минерална. След провеждане на изследванията Геологопроучвателното предприятие в София направи нови, по-дълбоки сондажи. При птицефермата, разположена на стотина метра източно от академичния сондаж беше пробит втори сондаж, дълбок 300 метра, който имаше дебит 8 л/сек при сондирането, но след това намалю до 6 л/сек. Най-дълбокият сондаж е 600 м, беше с дебит на водата 40 л/сек при сондирането, като впоследствие намалю до 20 л/сек, после на 13 л/сек и накрая достигна 5 л/сек. В Дръндовия двор при сондирането на 300 м водата бе с дебит 5 л/сек. Общо от 4-те сондажа през 1980 г. извираше вода с общ дебит 16,7 л/сек. Водата от най-дълбокият сондаж бе с температура 25°C, а от този при фермата - 22°C. Всички сондажи са хидравлично свързани по между си.

Според геолозите минерална вода има навсякъде на територията на село Слатино. Тя е част от Сапаревско – Благоевградския термоминерален басейн. Извършените изследвания в Антверпенския университет в Белгия, показаха че по минерален състав това е един от най-интересните извори в Сапаревско – Благоевградския термоминерален басейн Температурата на водата отначало беше

26⁰С, но след 50 години, оставена на самотек, тя понижи температурата си до 20⁰ и намаля дебита си до такава степен, че не достига за зареждане на плувния басейн, който беше построен на това място (снимка 6) и се налага доливане със чешмяна вода. Изградена беше обществена перална и открита къпалня – барище. Минералната вода при извиране от сондажа има рН=8,93, съдържа F - 9700 µg/l, Cl – 97 400 µg/l, HCO₃ – 40 800 µg/l, сулфати около 30 000 µg/l, поради което има мирис на сероводород. В разтворено състояние или във вид на суспензия водата съдържа голяма част от елементите на Менделеевата таблица (Приложение 4).

Снимка 6. Плувният басейн с минерална вода в Герено. В дъното се вижда връх Малък Получ. Снимката е от интернет в сайта за селото.

В проба от минерална вода взета от барището (откритата баня) са измерени слаба радиоактивност 0,28 микросиверта/час, повишена електропроводимост 3,32 м/сек. и общо количество на разтворената сяра 1858 гр/тон. Наблюдава се присъствие на мед 0,32 мг/л. Водата е подходяща за лечение на кожни и дентални заболявания.

Извори. Извори, с вода събрана по неводопропускливите глинести пластове, се срещат във всички долини. Те са разположени на

надморска височина от 440 до 520 м. Над тази и под тази височина извори почти няма. Най-много извори и мочурища се намират в местността Герено. На това място има ерозионно вдлъбване, образувано е долинно разширение, завършващо в долния си край със стеснение. Водата не може да се оттича свободно, натрупва се в пясъците и след това извира на повърхността. Водата съдържа сяра, което показва, че има смесване на приповърхностната и дълбочинна вода.

В Герено до към 1950 г. се наблюдаваха 10 извора и толкова тресавища, някои от които не замръзваха през зимата и през най-студените дни над тях се стелеше пара. Това бе източник на много легенди. Възрастен човек разправяше, че като спал в ливадите над изворите се пробудил и видял с очите си самодиви, които се носят във въздуха над едно от тресавищата.

Изворната вода по долините е бистра, чиста и студена. Населението я използва за пиене. Изворите бликат от вдлъбатини, в които се събират до десетина литри вода. Известни извори са: Алиевият под селото, Лазаровият, Кюркчийският, Пехчанският, който е каптиран, изворът в Кадърдол, Симсийският в Бунардере, Екиндерският и др. Изворите в Драката, Чамръко и Боръето са с малък дебит и сълзят покрай реките. Има и други извори в суходолията с много малък дебит. Те се познават по постоянно зелената трева около тях.

Почви

Условия за образуване и запазване на почвите

Условията за образуване на почвите не са благоприятни за значителна част от землището на селото. Обширни пространства са стръмни и почвите бързо се отмиват. На много места основната скала е пясъчлива, глинеста, чакълеста и е неблагоприятна за образуване на плодородна почва. Растителността е бедна, а климатът е сух. Оставена при естествени условия почвата е неплодородна. На почвената карта на България за землището на селото почвата е посочена като подзолна канелено-горска, а край река Джерман - алувиална. Наблюдават се известни различия във физическите и химическите свойства на почвите. Това най-добре личи по цвета, по вида на земеделските култури, които се отглеждат, както и по начина на обработка. На местното население това е ясно и то знае какво подобрене да прави, какви култури да сади. Постига се добра и разнообразна реколта чрез

използване на естествена, а в по-ново време - на изкуствена тор. За запазване плодородието на почвата от незапомнени времена се прилага терасирането. В по-нови времена много тераси се създадоха машинно, например в Кръчино и в Манджуковия валог. През 1958, 1959 и 1960 г. терасите бяха засадени с лозя.

Видове почви

Алувиална почва. Разпространена е върху ниските тераси на река Джерман, в Горното поле и в Джорговите ливади. Тези почви са рохкави, с равна повърхнина и са много плодородни. Върху тях са най-висококачествените ливади. В Балабаница почвите са наносни, глинесто-песъчливи, рохкави и леки за обаботване.

В Чамрако те също са наносни, глинесто-песъчливи и чакълести. В долния край на тази местност те са рохкави и леки за обработка, но в горния край са твърди и тежки за обработка. Те се къртят на едри късове, но са плодородни.

В Долното поле почвите са образувани върху наносния конус на Бадинската река. Те са наносни, глинесто-песъчливи и чакълести, рохкави и леки за обработка. Не са особено плодородни, но са благоприятни за интензивни култури, особено на тютюн. В Къро почвите са сиви, рохкави и лесни за работа, но хумусният пласт е тънък - 30 см. Слой под него е силно споен, трудно рушим и овощните дървета не се развиват добре. В северната част на Къро се състои от лепкава глина, трудна за обаботване. Общо взето почвите в Къро и Заграната се отмиват трудно и дават добро плодородие. В ниската част на Драката, в Атемовица, Кукужиница, Ляляджико почвите имат вид на черноземна смолница. На цвят са черно-червеникави, като в спойката участвуват и железни съединения. Те са твърди и при обработка се къртят на едри късове. Трудни са за обработка, но са плодородни. Хумусният пласт е тънък, поради малкия наклон бавно се отмива и затова плодородието се запазва. Тези почви са глинесто-песъчливи, при суша много се напукват, а при дъжд са лепкави. По физични свойства на тях много приличат почвите при Возоглед, в част от Петелдол и Калугерица.

При Грамадите и Гъоловете почвите са песъчливо-глинести-каменисти със сив цвят, рохкави, леки за обработка, но обаботването им се затруднява от многото скални късове. Те са образувани върху кватернерни наслаги. Хумусният пласт е тънък, като на по-стръмните места се отмива лесно и става неплодороден. В Бунардере, Екиндере, Кадърска и Пехчанска смрики, Мавърдол, Петелдол, Сильовица,

Кръчино и др., почвите са образувани върху неогенски пясъци и глини, върху наклонени терени и бързо се отмиват. На цвят са сиви, на някои места при наличие на повече глина са синкави, кафяви, рохкави и са леки за обработване. Хумусният пласт е тънък. При естествени условия повечето са слабо плодородни, само на някои места, в така наречените валози са плодородни. Валозите са: Бадинкиния, Кривия, Гавевия, Манджуковия и др. При машинното обработване са оставени много места за прелози (целини). Това са типични измити канелено-горски почви.

В Средния рид, Мело, Боровец и Драката почвите са образувани върху кватернерни материали, като хумусният пласт е тънък. Те са пясъчливо-чакълесто-глинести. На цвят са сиви, рохкави и леки за обработване и са трудни за отмиване. Пясъкът е предимно кварцов и трудно се разлага. Бедни са на хумус. За района на селото това са едни от неплодородните почви, като реколтата силно зависи от климатичните условия. Благоприятното е, че равният терен позволява машинна обработка.

Общо взето, естествените почвени условия на Слатино не са особено добри. Ако е получавано добро производство, то това се дължи на големите грижи на населението по отношение на: торене, оране, подбор на култури. Сега при модерната агротехника се появиха нови затруднения. Много стръмни места, които не могат да се обработват машинно бяха изоставени. С напояването на някои места се получи отмиване на органично вещество и почвата стана по-малко плодородна. За поддържане на плодородието се употребяват много изкуствени торове, което пък води до замърсяване на околната среда и до неотговаряща на изискванията продукция. Хумусният слой в обширни участъци намаля и за да се възстанови, и увеличи производството на единица площ е необходимо въвеждане на нови технологии и иновативни методи в земеделието, т.е. трябва да се обърнем към съвременните методи на земеделие и земеползване на площите.

Растителност

Тя е подложена на постоянни изменения по отношение на площите, които обхваща, но видово слабо се изменя. Когато чувствително надделее някое от условията на средата, се изменя и характера на растителността. Микроклиматичните и локалните релефни особености

също оказват силно влияние. Една е растителността по стръмните места, а друга в заравнените участъци на релефа.

Икономическите фактори имат съществено значение. Увеличението на населението след Освобождението от турско робство е предизвикало нужда от земя, което е наложило да се изсичат горите и освободената от дървета земя заедно с пасищата да се разорава. Освен това горите са били изсичани за дървен материал за строителство на къщи, както и за отопление. От вековните дъбови и брестови гори са останали само отделни дървета. Това са Бачовият дъб в Балабаница., дъбът в Джорговите ливади, Бачовият дъб над Кюрчиите, Николовият в Бунардере и Бачовият дъб в Герено. Най-голям и дебел е бил Порският дъб в Бахчата, който е бил с диаметър повече от метър. С голям диаметър на ствола са и Николовият дъб в Бунардере, Чорбаджийският в Петел дол, който още стои там и много други.

В състоянието на горите се различават три периода: преди Освобождението, когато населението е наброявало 500 човека, нуждаело се е от по-малко дървен материал и разполагало с обширни гори и пасища. След Освобождението, до към 1900 г, населението станало 725 човека и е водело скромнен живот. След 1900 г. то нараства и се увеличават нуждите от дървен материал и ниви. Започват да се разорават пасищата, да се унищожават горите. До 1920 г. за отопление се използвали само дърва, а едва след това и въглища. В следвоенните години се е разширило строителството на къщи, плевници и стопански сгради. За тях е бил необходим много дървен строителен материал. Всяка къща си е имала фурна за печене на хляб, в която се е използвал некачественият дървен материал.

До 1920 г. държавата не е полагала грижи за пасищата и горите, а и малкото останали били разорани. Много вековни дървета били изсечени. Населението режело и не мислило за бъдещите нужди. По-големите горски площи са запазени само от едрите земевладелци. С качествените си гори бяха известни местностите Шоповите, Стобчанските, Учидолските и Треновите кории, както и Мело, Екиндере, Бунардере и др.

Към 1920 г. населението нараснало на 976 човека, като почти се е удвоило. Нуждите за дървен материал, ниви и други материални блага постоянно нараствали, а задоволяването им ставало все по-трудно. Вярно е, че за отопление масово започнали да се употребяват и въглища, но не всички имали възможност да ги купуват. Други не

желаели да се отопляват с въглища, поради създадени навици от векове да използват само дърва. Горската площ и пасищата продължавали непрекъснато да намаляват, с което намалявала и дебелината на горската почвена покривка. Дървеният материал започнал все повече да не достига и населението започнало да го купува от други села. Горите се опустошавали много и от козите, които повсеместно се отглеждали. Те опасвали летораслите на ниските дървета и ги превръщали на сухи пръчки.

Намалението на горската покривка предизвикало оживление на ерозионните процеси. Реките започнали да запълват речните легла и да се разливат извън тях. Те застрашили пътищата, селото и махалите, а нивите на много места ставали неплодородни заради заливането им с наносни материали – пясък и чакъл.

През двадесетте години на миналия век, главно държавата, но и общината се заели със запазване на горите и спиране на ерозионната дейност. Горските власти, които до тогава били само проформа се активизирали. Започнали строго да следят за изсичането на горите, а нарушителите били глобявани. Пристъпва се към създаване на охранителни зони.

След 1920 г. бяха обявени за охранявани Баба Магдината кория, Екиндере и Равното място. От 1934 г. започна залесяване с акации като изпитан метод за бързорастяща дървесина, полезна за почвообразуването и почвозащита, за пчелните семейства и др. Залесиха се Гьоловете, Присоето под старите гробища, част от Кръчинска река, Боръето и др. От 1934 г. до 1944 г. започва изграждането на баражи – земеукрепителни съоръжения от различен тип, като стени, стъпаловидни подпори и др. С това се постигна значително подобрене на борбата с ерозията.

След 1944 г. въпреки промяната на политическата система, имаше приемственост, описаните мероприятия бяха продължени и подобрени с различни технически нововъведения. Залесиха се обширни пространства с иглолистни гори, които се характеризират с устойчивост и полезност при изтощени и изтънели горски покривки. По Бадинската река се построиха 28 баража и контри, а по Кръчинска река - 8 големи баража и няколко контри. Засили се контрола над горите от горските власти. Горите бяха почистени. Намаляха бодливите храсти. Всичко това доведе до значително възстановяване на горите и ограничаване на ерозионната дейност на реките. Реките задълбаха своите корита и престанаха да носят наносен материал. Старите гори се замениха с

млади и свежи гори, некачествените и болни дървета - с качествени и здрави.

Национализацията през 1948 г. и кооперирането през 1956/57 г. доведоха до известни промени на стопанските видове растителност. Промениха се както площите, така и видовете. В землището на селото настъпи известно етажирание в отглеждането на растителните видове и това доведе до осезаема промяна на пейзажа.

Гористата растителност в миналото по вид се разделяла на присойна и усойна, а след промените тези различия изчезнаха почти напълно. Характерните дървета в усойната част били габера, а за присойната дъба и бодливите храсти. След промените навсякъде се виждат вече предимно дъбови гори, като габърът останал подлес и рядко се виждал на повърхността. Горите са разнообразявани от акации и иглолистни дървета. Хубави млади дъбови гори се виждат по Учидол, от Кръчинския мост нагоре, в Тушан падина, Пехчандол, Боръето, Пороя, Равняко, по склоновете на Кадарска и Пехчанска смрики и по ниските места Попов андък, Драгандол и други. Бодливи храсти има по присоетата на Кръчино, Учидол, Бадинската река, от селото до Гьоловете, Екинidere, Корията. Бодливите храсти се състоят от драка, син трън, шипки, глог и къпини. В горите се срещат рядко клен, дрен, ясен, брестови дървета като високи дървета и като храсти - в Герено, Бунардере, Кръчино, Къро и др.

Залесени места с акации са: Гьоловете - около 100 дка, към Кръчинския мост, Боръето, Черешова падина, Присоето под старите гробища. Иглолистни залесявания са направени в Корията, малко в Екинidere, Чардако, Аминовия рид, Шоповите кории, Череша, Боръето и още на други места. Част от речните легла са засадени с канадски тополи.

Тревисти площи.

Естествените ливади някога са заемали големи площи в полето. Към половината от тях са отнесени от река Джерман, останалите бяха разорани и превърнати на ниви, като останаха малко ливади. В миналото е имало много ливади по Кръчинската и Учидолската река, както и по Бадинската река, но са отнесени от ерозията. По Герено повечето са се превърнали в ровини. Същата съдба имат и пасищата. В Мело и Екиндерския рид и в местата на всички присоета има некачествена за паша трева, с много бодливи храсти и треви. За подобряването на тревните площи са полагани известни усилия през годините, но в крайна сметка малко е направено.

Животни и птици

Селото разполага с благоприятни условия за отглеждане на животни - наличие на гори, пасища, ливади и работни площи, засявани със зърнени храни. Някога е имало повече диви животни. Сега поради употребата на отрови, срещу вредителите на растителността, намаляване на площите със зърнени храни във високите части на землището и засилване на лова, дивите животни намаляха. Слабата работа на горските власти също допринася за това.

От хищниците са се срещали често вълците. Някога те са нападали, имало е случаи, когато глутниците са виели над селото, а лаят на кучетата тогава е ставал различен от ежедневиия. Населението грабвало тояги, насъсквали кучетата и изпъждали вълците. Имало е случаи, когато вълците са нападали дори стадата в лесите и кошарите и са успявали да удавят по 1-2 овце. След 1920 г. вълци рядко се явяват, а около 1950 г. изчезват. Напоследък популацията им се възстановява в по-високите части на землището. Някога е имало повече лисици. Често са удушвали кокошки извън дворовете и по-рядко вътре в тях. Лисичи нападения в 10 двора имаше през 1978 г. По полето има невестулки, къртици, по-рядко язовци, констенурки, таралежи.

Нови животни за района са катериците, които вече стигат до селото и ядат орехите по таваните. След 1970 г. се появиха и диви свине за което се съди по следите оставени от тях. В Бадинското землище през есента на 1977 г. бяха убити две прасета с тегло 130 и 80 килограма.

Влечуги: змии, смоци, гущери, някога е имало повече, но сега се срещат рядко. За тях се разказват много случки и неприятни истории.

Рибите някога също са били в по-голямо количество. Срещали са се по Кръчинската и Бадинската река и то с тегло до 100 и повече грама. Към 1980 г. в тези реки риба вече нямаше. Река Джерман се е славела с много богат улов, но поради запълване на речните корита с наноси и поради замърсяване на водата рибата намаля. При маловодие рибата няма къде да се крие и да се размножава. Храната също намалява. Всички вмешателства в реките като промяна на коритата, ровене и дълбане, отбиване на потоците, което е ставало много често, направа на канали за напояване, браконьерство, лошо управление на териториите и т.н. доведе до изчезване на живота в реките, намаляване на водното ниво, засушаване и много други негативни явления. В последните 20-30 години друг бич е увеличеното

в много пъти на количеството на битови оптадъци, които се изхвърлят в речните легла противно на всички писани и неписани правила.

Землището на Слатино едно време се красеше от песните на гълъбите в Стобчанските и Шоповите кории, в Бунардере и другаде, от гласовете на гърлиците, кукувиците, дрозда, пдпдъка, късовеца, сокята (сойката), чичопейя, яребицата, в ниските места от неприятните звуци на гарвана и свраката. От хищниците птици около селото се срещаха ястреби и соколи. Съществуваше едно орлово гнездо на висок бряст в Бунардере, на небосвода се виждаха да се вият орли - гости. Брястът и гнездото сега ги няма. Навсякъде прелитаха много врабци, по-рядко чучулиги. От красивите сладкопойни птици се срещаха славей, шарено пиле и пъстър кълвач. Имаше ята от нощни птици – бухали, кукумявки и прилепи. От незапомнени времена от прелетните птици отсядаха в селото два щъркела, само понякога сменяха местата на гнездата си. Всеизвестни са отколешните завети, че там където има повече щъркели, по-малко са болестите сред хората. Според учените щъркелите са естествен показател за замърсяването на земята, водите, атмосферата и климатичните аномалии в страните от умерения климатичен пояс, където те все по-рядко долитат.

След 1944 г. се положиха усилия за увеличение на полезните красиви животни. С такава цел бяха пуснаха на някои места фазани, но бяха избити.

В района обширни пространства се покриха с качествени гори, те и други условия са благоприятни за развитие на богат животински мир. Това навярно в скоро време ще стане.

От насекомите и паразитите се срещат комари, кърлежи, особено заради традиционното животновъдство в района, бълхи по добитъка и домашните животни.

Население

Произходът му, както в останалата част на страната се приема за славяно-български. Броят на циганите е незначителен – по едно две семейства през XX век. Само единици от други етноси са живели в селото.

Броят на жителите и тяхното нарастване според официалните преброявания се вижда от Таблица 3.

При първото преброяване през 1880 г. населението е било 519 човека. Преди Освобождението се предполага, че то е било малко под 500. От устни сведения се знае, че около Освобождението до

преброяването са дошли като преселници 5-6 семейства от Благоевградски окръг. Възможно е да е имало временно и други семейства, които след това да са се изселили и 5-6 години след Освобождението не се говори за скорошно прииждане на преселници. Увеличението е ставало от естествения прираст.

По време на войните става намаление на населението, защото няма раждаемост и има убити през войните. От 1920 г. настъпва бързо увеличение, дължащо се на преселването на 3 къщи от Кръчино, на вероятното включване на чиновници и най-вече на това, че след войната животът на населението се е подобрил.

От 1920 до 1925 г. е най-голямото увеличение на населението. След 1929 г. започна кризата, бързо се влошиха условията за живот, нарастването започна да намалява и това продължи до 1944 г. Поради влошеното икономическо положение се изселиха няколко семейства. След 1944 г. населението започна прогресивно да намалява заради индустриализацията, когато много слатинци отидоха да работят в градовете.

Раждаемост. От освобождението до 1900 г. е била до около 30 на хиляда. От 1900 до 1920 г. се е движила от 50 до 60 на хиляда, това е времето на най-голяма раждаемост. Също така това е времето на разпадане на едрото земевладение и повсеместно придобиване на дребна собственост от селяните. С една дума това е било стабилно и надеждно време. През войните населението намалява. От 1920 г. до към 1934 г. отново се увеличава, след известно намаление през 1929 г., стига до 44-39 на хиляда. След 1944 г. населението започва непрекъснато да намалява, поради изселването на много млади семейства и младежи от селото – намаление от 20 до 6 на хиляда.

Бел. Ред. По данни на Главна дирекция на статистиката община Слатино, включваща селата Гьоклемез (Усойка), Крайни дол, Джерман и Слатино, окр. Кюстендилски при преброяването на населението на Царство България извършено на 31.12.1905 г., има население:

1. Правно: м. 425, ж. 390, всичко 815;

2. Фактическо присъстващо на местоживеенето:

м. 424, ж. 388, всичко 812;

Всичко: м. 429, ж. 388- Общо 817

Таблица 3. Изменение на броя на жителите

Година	Брой	Увеличение между преброя- ванията	Годишно увеличение	Раждаемост	Раждаемост %	Смъртност	Смъртност %	Естествен прираст
1880	519	-	-	-	-	-	-	-
1887	615	96	13,7	-	-	-	-	-
1892	634	19	3,0	22	34,0	8	12,3	14
1900	725	91	13,0	40	55,2	20	27,6	20
1905	817	92	18,0	42	51,4	21	25,7	21
1910	872	55	11,0	59	67,7	31	36,2	28
1920	976	104	10,4	20	20,0	14	14,4	6
1926	1233	257	42,8	54	43,8	27	21,9	27
1934	1402	169	20,1	52	39,9	12	8,5	40
1946	1469	67	5,5	29	20,0	13	8,8	16
1956	1409	-60	-6,0	13	9,2	9	6,3	4
1965	1313	-96	-10,6	11	8,4	10	7,6	1
1975	1177	-136	-13,6	7	5,9	13	0,04	-6
1985	970	-197						
1992								
2001								
2005	546							
2008	506							
2011								
1912				45		14		31
1914				61		15		46
1915				49		31		18
1916				23		9		14
1917				28		24		4
1919				25		34		-9
1930				43		21		22
1950				44		14		30
1960				30		16		14

Забележка: за празните места в таблицата няма данни в регистъра на общината.

Преброявания на населението

Раждаемостта е била голяма до 1920 г., като средно са се раждали от 5 до 12 деца на семейство: Христо Попов е имал над 10 деца, Коте

Стоименов - 14 деца, Коле Цимев – 10, Сотир Венков – 8, Димитър Бачев – 8 и др. Раждането на много деца се обяснява с природосъобразния начин на живот, с лекия начин на отглеждане на деца в някои години, с необходимостта от работна ръка в семейството. На 7-8 години децата вече са участвали в земеделската работа. Много често те са били лошо гледани и поради ниската медицинска култура около половината, че и повече, са измирали до 5-6 годишна възраст. След 1920 г. икономическите условия, стремежът за по-хубав живот и културата се измениха, започна европейското влияние и това доведе до намаляване на раждаемостта до 2-4 деца, а през последните 30-40 години до 1-2 деца на семейство.

Смъртност. Смъртността до 1920 г. е била по-голяма. Стигнала е до 31 на хиляда през 1911 г., като се е увеличила още повече по време на войните. Нейното нарастване освен на жертвите от войните се дължи и на влошаване на условията на живот. Смъртността е нараснала особено при децата – поради глад, липса на медицинска помощ и др.

Медицинско-фелдшерската длъжност е открита в Слатино през есента на 1934 г. До тази година населението се е лекувало в други селища като Бобошево, Дупница, а при тежки заболявания - в София. От 1930 г. смъртността започва да намалява и достига до 6,4 на хиляда през 1956 г. Увеличаването на смъртността след 1975 г. до 11 човека на хиляда се обяснява с това, че в селото вече преобладават възрастните хора.

Преселвания. Този въпрос е трудно да се изясни в подробности, защото липсват писмени сведения. В далечното минало, според устни сведения, предавани от старите хора на внуци и правнуци, някои родове знаят, че са преселени, а други считат, че техният корен от древни времена е по тези места.

Интерес представлява преселението или по-скоро преместването на рода на Юруците. Юруците са тюркско номадско племе разпространено в миналото в планинските райони на турската империя. Те са мюсюлмани и говорят турски език. У нас, предимно в Родопите, има няколко села, които се казват Юруци. При една от чумните епидемии (по всяка вероятност тази през 1706 г., вж. по-нататък) населението на турското село почти изцяло загинало. Между малкото оцелели е имало семейство юруци. Слатинци ги приели в своето село, което обхващало и местността Боровец. С течение на времето те били асимилирани от българите, но останало наименованието им – юруци.

От началото на XIX в. до Освобождението са дошли в Слатино, както следва:

1. Велковци от Солунско;
2. Джорговци от Радомирско, вж. Приложение 7
3. Йовчовци от Радомирско;
4. Симсийски от Радомирско;
5. Лапачевци от с. Марулево, Благоевградско;
6. Люнговите от с. Усойка;
7. Тренчовци от с. Усойка;
8. Мерджански от с. Усойка;

След Освобождението за период от 1-3 години (1978-81г.):

9. Белополските от с. Бело поле, Благоевградско;
10. Лютовите от с. Бистрица, Благоевградско;
11. Ортакчийските от гр. Дупница;
12. Сотир и Коле Стойов от гр. Дупница;
13. Ариф Мехмедов от гр. Дупница;
14. Христо Терзийски от с. Грамада, Благоевградско;
15. Коте Геров от с. Кръчино;
16. Стоименовите от с. Кръчино;
17. Стобчанските от с. Кръчино;

Около Освобождението са дошли:

18. Серчанските от Серско, Егейска Македония;
19. Стоица Акмаджов от с. Бобошево;
20. Иван Акмаджов от с. Бобошево;
21. Стоян Котев (Мустаров) от с. Висока Могила;
22. Братя Михаил и Захари Трайкови от с. Витоша, Щипско-Вардарска Македония;

1887 г.

23. Михаил Попов от с. Сапарева баня;
24. Димитър Самоковеца от гр. Самоков;
24. Георги Каранджулов от с. Баланово;

1889 г.

25. Димитър М. Спайски от гр. Самоков - идва за учител и живее в Слатино до 1910 г.;

1910 г.

26. Гаврил Д. Аротропо - живял в Слатино до 1931г.

1911 г.

27. Стоян Воденичаров от с. Кръчино;

1920-24 г.

28. Никола С.Воденичаров от с. Кръчино;

29. Георги Вельов от с. Висока Могила;

1932 г.

30. Андон Бучинецо от с. Джерман;

В Слатино са дошли като зетъове:

1900 г.

31. Георги Бисерски от с. Сопово

1907г.

32. Гаврил Анастасов от едно село до гр. Пехчево, Вардарска Македония;

Други заселници:

33. Велин П. Каргалията – от с. Ветрен, Кюстендилско;

34. Мите Костадинов от Турция;

35. Гавазките са дошли някъде около Освобождението, не се знае от къде.

В периода 1900-1905 г. в Слатино е живял руснак, преживявал с просия. От 1910 до към 1925-35 г. тук е живял Симеон Коларо със семейството си. Имало и други, които временно са живели и изчезнали.

Стари родове

Стари родове (14 на брой), за които се предполага, че са дошли от старото село Слатино, вероятно след първата чума през 1706 г:

1. Лазаровци;

2. Топалевци;

3. Треновци;

4. Рупевци (от тях са произлезли Николовци, Ачовци, Заровци)

5. Чорбаджийски,

6. Терзийски;

7. Станинци, от тях произхождат Венкови и Зашеви -Шврълъкови;

8. Чучуковци;

9. Ангеловите (от тях са Стоименовите, Начовия, Попския и Стамболийския родове);

10. Наковия-Ковачки род;

11. Китовия (Шпиро Китов);

12. Траковия род (Бадинкини и Анакьови)

Два от родовете навярно са изчезнали.

Изселвания

В далечното минало за изселвания няма сведения. Като първи изселник се помни Илия Джоргов, брат на Коче Джоргов - в гр. Дупница, сега там има семейство Слатински.

През 1900 г. се изселил Михаил Трайков, също в Дупница, а към 1910 г. - неговият брат Заре Трайков.

През 1925 г. се изселил Васил Д. Бачов в гр. Дупница. През 1930 г. - Мирчо Ив. Николов, в Княжево. От 1930 г. се изселиха в София шестимата сина на Георги Вельов. През 1934 г. - Никола Д. Бачов, а през 1937 г. Илия К. Велков - в гр. Дупница. До 1944 г. изселванията бяха малко. От тази година до 1960 г. много слатинци се изселиха, за да работят в гр. Дупница, София и др. След 1960 г. се изселват по-малко, обикновено - това са младежи, които продължават образованието си и не се връщат после в селото. Според купоните за храни през 1942 г. в Слатино е имало 1560 жители, а през 1944 г. навярно е имало към 1600 и повече. При преброяването през 1975 г. жителите са били 1177 т.е. с 423 човека по-малко. Ако прибавим средното годишно увеличение с 10 човека за 34 години, през 1978 г. трябва да се добавят още 340 човека и следователно трябва да приемем, че от Слатино за това време са се изселили около 760 човека. Изселиха се: Атанас Топалев с 4 сина, Никола А. Вецев – 4 сина, Христо Ив. Зашев – 4 сина, Александър Ат. Николов – 4 деца и много други.

Физически тип

Ръст. Хората от Слатино в по-голямата си част средни на ръст – обикновено от 165 до 175 см. Малко са високите хора като Ненко Лапачев, Крум Грозданов и Лазар Гогов, чийто ръст достига до 190 см. Броят на ниските хора, като Игнат Мушиков и Васил Акмаджов е малък. Не се срещат селяни с деформирани тела. Повечето са с добро телосложение. Почти всички мъже са изкарвали военна служба. По цвят на кожата и косата хората са предимно по-тъмни и кестеняви. Хората със руси коси и светли очи са по-малко на брой. Всички имат прави коси. Черти и форма на лицето – правилни. През зимата масово населението качва тегло, а през лятото отслабва и потъмнява от слънцето. Повечето са физически здрави. Много хора до 60, даже до 80- 90 години никога не са ходили на лекар. Срещат се неголям брой

тежки заболявания. Напоследък се появи диабетът, вероятно от новите видове храни и по-модерния начин на живот.

Слатинци са физически здрави за полска работа. Мнозина се отличават с голяма работоспособност.

Духовен живот.

Трудолюбие. Почти всички са много трудолюбиви, от ранна сутрин до късна вечер работят на полето. Когато се налагало през Първата световна война са жънали по цели нощи. Преди и след войната, при необходимост са спали по нивите. Работят с желание, трудът за тях е гордост. Всеки се стреми към повече и по-хубаво производство, качеството е чест и гордост за всеки производител. След Освобождението, благодарение на трудолюбието си са изкупили чифликчийските имоти, направили нови постройки, повечето селяни започнали да живеят добре. Всички са работели - мъже, жени и деца. Чифликчиите са се занимавали с организиране и управление на именията, такива са били: братя Трайкови, Георги Каранджулов, Ангел Цимев, Димитър Бачов, Сотир Камбуров. Чиновници са били 5-6 човека.

След 1944 г., вече е имало 30 чиновници в кооперацията, 3-ма в ТКЗС-то, 3-ма в кметството, 2-ма в пощата.

Веселост. Почти всички селяни са весели и жизнени. Веселостта се вижда и проявява в цялостната им дейност, в многото празници и организирани веселия, като неделни и празнични събирания, тържества, седенки, общо низане на тютюн в по-старите времена, вижда се по време на сватбите, имени и рождени дни, приятелски събирания и събори. Като песнопойки са известни Тима Велкова, Гюрга Тренова, Гина Тренчова, Василка Велева, Олга Стойова, Мария Николова и др. Като певци са се изявили Мирко Дичев, Стоян Агов, Васил Агов, Никола Великин, Никола Михалков и др.

Изкуства. С художествени дарования е бил Кирил Чорбаджийски, който е бил художник в Дупница около 1980 г. Много хубаво е пеела Ангелина Николова, която е стигнала до музикалните студия. Гайдарджии са били Паце Белополски, Иван Чучуков, Мирко Дичев, който е бил най-добър, Стоян Анастасов, Владимир Граждански, Христо Након. Кеменджии са били Александър Стобчански, Стоян Воденичаров, тамбураджии - Димитър Велев, Никола Лютов. На кавал свирил Мирко Динев, на кларинет Стоичко Лапачев, който оглавил

малък оркестър от 1930 до 1950 г, който свирил по сватби, неделни хора и събори.

Морал. Повечето хора са били честни и продължават да бъдат такива. Вярвали са един на друг и са давали пари по между си без документи. Взаимопомощта под различна форма е била много добре развита в селото и така заедно са могли да преодоляват трудния живот. Рядко имало дребни кражби, кражби на дърва, добитък или на предмети. В селото не се помни известен крадец или престъпник. Много от къщите не се заключваха денем и често ключовете се «криеха» под черджето пред външната врата. Още в турски времена не са обичали да се подчиняват и да признават чуждата власт. Стефан Младенов биел турските пазачи и те са се страхували от него. Никола Рупев (*бел. ред. от него започва фамилията Николов, която има и автора на книгата*) си боядисал къщата и от вън и от вътре и не послушал турците да сваля мазилката, въпреки острите предупреждения. Само турските къщи можело да бъдат измазани. Турците се страхували и от овчаря Ангел Чучуков. Той не се боял от турските деца още като малък. Митю Стамболията, който набил едно турско момче, задето го обижда, подгонен от турците избягал чак до Стамбол града, от което получил и прекора си. Като неподчиняващи се на турците се говори и за Джорговци. Коте Стоименов за закана на турчин е бил гонен от друг турчин с кон из реката. През Освободителната война много мъже отишли в корииите, от където нападали турците.

Политически населението било демократично настроено и винаги представители на демократичните партии са били избирани. Селяните не са предавали на властта инакомислещите. (*бел ред. Концлагеристът Йордан Теодосиев -Кюрчийски, който е станал кмет на селото след 9 септември 1944 г. не се подчинил да предаде по списък хора от селото на представители на новата власт. Поискал списъкът да има подпис и печат*).

Религия. Религията се предава по наследство. Населението изцяло е православно християнско. Има си собствена черква със свещеник. За запазване на християнския характер на Слатино в миналото е изиграл важна роля намиращият се недалеч Рилски манастир

Трезвеност. Болшинството слатинци умерено консумират спиртни напитки, предимно качествени домашно вино и ракия. Поради многото лозя в някои семейства се произвеждаше над един тон вино. По отношение на пиенето слатинци са много различни. Някои селяни, включително жените, почти не пият, а други редовно използват силни

напитки. Виното, предимно червено, се отличава с високо качество, като не отстъпва на виното от другите краища на страната.

Като лош пример са посочвани на децата и младежите немалкото пияници, които не били работоспособни, много задължнявали, било изземано имуществото им, съсипвали са семейството си и закъсвали със здравето.

Храни

С икономическото и културно развитие се е изменял и начина на хранене. До Освобождението и първите години след него, до към 1900 г., търговията е била затруднена. Трудно е било да се доставят стоки отвън. Населението е имало малко пари, водило скромен живот. В селото, освен кръчми, не е имало други търговски заведения. Всичко това е налагало населението да си произвежда почти всички хранителни продукти, които му трябват.

От как се помни, всяко семейство е отглеждало едно прасе 100-200 кг. Много семейства са кляли и по един вол, овце, агнета и най-вече кокошки. Месото са осолявали. От козите и част от овците са правили пастърма. Като кълцали месото са го правили на суджуци. Кляли са животни през цялата година. Продажба на месо в магазин не е имало, ако са купували, то е било от местните селяни. Месото се е готвело или се е пържело със зеле, боб и картофи. Като храна много се употребявали сирене, извара, мляко, прясна мътеница. Хранили се с яйца пържени с чушки и с извара. През постите месо, мляко, яйца не са яли, защото били блажна храна. Постите са били: Божичеви – 40 дни, Великденски – 48 дни, Петрови – 15 дни, Богородични – 2 седмици, края на август и за малката Богородица – 2 седмици, в средата на септември. Едни от селяните (предимно жени) са постели, а други не. Постило се е всяка сряда и петък. През сирната неделя се е яло само сирене.

Употребявали са различни растителни храни - както пресни, така и преработени (туршии от чушки, домати и зеле). До 1920 г. не са яли зрели домати. В менюто са влизали лук, праз, кромид и чесън. През жътва с вода чесън и оцет са правили жетварска салата. Варили често боб, леща, царевича, пшеница, ошав, чорби от зелени сливи, лапад, сушени чушки с праз лук. Яли разсолница с люти чушки, кисело зеле посолено с пипер, хляб с дини, пъпеши, круши, зрели джанки и краставици.

Приготвяли си тестени изделия: баница – обикновена, кисела, трупана, зелник, качамак, мияне, каша, тарана, ювка и др. До към 1900 г. зехтин не употребявали. Малко консумирали ориз, картофи и захар. Често яли варена или печена тиква. Някои имали кошери. От към 1900 г. евреин отворил бакалница, започнал да продава зехтин, захар, подправки и захарни изделия. Нараснало много значението на зеленчуците и плодовете. През 1937 г. общината доставила консервна машина, с това се поставило начало на консервиране на зеленчуци и плодове. Почнали да ядат червени домати.

Зеленчуковото производство и овощарството много нараснало и се разнообразило. Зеленчуците и плодовете станали важна храна. Натурално вино и ракия някога пили с кратунка, от тридесетте години насам се използват чаши.

След Втората световна война, т. е. при социализма, става промяна в икономиката и културата на населението, което предизвика изменения в храненето. Всяка къща продължава да отглежда по едно прасе. Ядат го пържено, със зеле, зарзават, картофи и ориз. Консумират много домашни млечни продукти, но и много се купуват от пазара. Яйцата са собствено производство. Много намаля като храна овчето и говеждото месо. Говеждото, доколко се употребява, е собствено производство. Нарасна много консумацията на зеленчуци - пресни и консервирани. Много се ядат плодове, пресни и запазени.

Ако захар до 1944 г. се употребяваше в селото няколко стотин килограма годишно, то след това и сега се употребяват с хиляди килограми. Преди повече от 10 години се отвори сладкарница. Бира и лимонада след 1944 год., особено от около 15 години насам, се пие много. До 1944 год. бирата в Слатино беше непозната като питие, пиеха я когато отиваха на пазар. Намаля яденето на боб, леща, салата с чесън. Тестените храни също по-малко се консумират.

За задоволяване нуждите с хранителни продукти след 1920 г. се откриха 5 малки бакалници. С образуването на кооперацията през 1933 г. храната се разнообрази. Населението от незапомнени времена си печеше хляба в къщи. Почти всяка къща разполагаше с фурна. До 1920-1930 г. ядеха повече ръжен, некачествен хляб, а след тези години - пшеничен. Големите семейства печеха хляб по два пъти в седмицата. Малките на 1-2 седмици един път. Повечето селяни ядеха твърд хляб. Често пъти хлябът плесенясваше. Брашното беше повече от смляно, некачествено домашно жито, от което се приготвяше некачествен хляб. След 1920 г. много стопани започнаха да купуват брашно от пазара.

През 1960 г. се откри хлебокомбината, след което се произвежда по-качествен хляб. Всички частни фурни се закриха.

Следователно, храната много се подобри и продължава да се подобрява.

Бит и домашна обстановка

През първите години след Освобождението, къщите продължавали да бъдат вкопани в земята и високи до 2 м над нея, с каменни основи, на гредоред, със стени от плетеница, измазвани с глина отвън и отвътре, и с малки прозорчета. Те обикновено се състояли от 2 стаи, основна стая – кащи (кухня и всичко свързано с нея) и одая. Вратата била на кухнята, от нея се влизало в одаята, а малките прозорци не се отваряли. Проветряването ставало през вратата. Повечето от къщите нямали мазета, други имали под една от стаите. Таваните били ниски. До стаите бил оборът. Кухнята на къщи, които нямали мазета, изпълнявала функции и на мазе. В кухнята се намирало огнището без комин, със саджак или вериги. В нея се съхранявало брашно, хляб, месо, туршии, дрехи, вино и др. Тук се готвело, когато стаята се опуши, отваряли вратата. От кухнята се влизало в одаята – стаята за живеене. Някои стаи имали единен под. Други и по висока част към 1 метър, която се наричала миндер, който бил за спане. Когато семейството било голямо спали и на по-ниската част. Навярно миндерът е нещо по-ново. В къщите, в които подът е бил единен, всички нощували на него. Всички нощували в една стая. За проветряването ѝ отваряли вратата на кухнята. Особено неприятно е било, когато в стаите се сушили обувки, опинци, дрехи, тогава те се изпълвали с лоша миризма. Като лежат в една стая 10-20 човека въздухът се замърсява и от тяхното дишане.

Постилали рогозки от слама, покривали се с черги. Възглавниците пълнели със слама. Имало различни по дебелина черги, за зимата и лятото. През лятото спали повече по дворовете.

Мебели. В миналото за хранене са използвани кръгли маси, високи до 20-30 см (софри). Когато се хранели, сядали на земята, на възглавници или на трикраки столчета. По-късно започнали да правят отураци. На гостите давали столчета и възглавници. Гостите спали на по-нови рогозки, покривали ги с по-нови черги, обикновено те преспивали на миндера. Приборите били повече глинени и от дърво. Имали метални прибори, но те били малко употребявани. За приборите имали полици – дъски прикрепени на стените. Отоплявали се с огнищата, осветлявали

се с борина. По-късно започнали да употребяват тенекиени печки. За отопление използвали дърва. Борината поставяли на свещници, когато искали по-силна светлина използвали по-дебела борина, която доставяли от Рила планина.

След 1900 г. почнали да правят по-високи къщи, на два етажа и с мазе. Хранителни продукти, дрехи и други държали в мазето. На етажа имало три или четири стаи, софа или коридор. Една от стаите била по-голяма, тя била спалня, една оставяли за кухня, друга за багаж. Зимно време всички спали в голямата стая, семействата на отделни черги. Покриването ставало както преди. Лятото спали на софата и по дворовете. Отоплявали се с тенекиени печки, а от 1910 г., когато почнали да използват въглища, влезли в употреба и металните печки. От около 1890 г. навлязло осветлението с тенекиен светилник с газ, а от към 1900 г. - газените лампи, които се употребяваха до електрифицирането на селото през 1936/1937г. От началото на века се използват все повече отураци, за седене - високите столчета и шкафове за приборите. Полиците постепенно се изоставят. Отураците и масите започват да се покриват с тъкани. Навлизат в употреба високите маси и се обзавеждат специални стаи за гости, в които се поставят нови по-съвременни мебели. В тях се посрещат и спят само гости. Появяват се дървените, а после и железните легла. Приборите стават все повече метални. На прозорците започват да се слагат пердета. Все повече се използват стъклени съдове. Къщите отвън и отвътре се измазват с вар. Всички тези неща навлязоха масово в живота на слатинци след 1920 г.

Особено големи промени в строителството на къщи се извършиха след 1944 г. Предимно след 60-те години навлезе масово строителството на тухлени къщи, с големи прозорци, модерни врати и високи тавани. Стаите станаха големи и светли, а стените варосани. Разполага се с по няколко стаи за спане. Стаите, постлани с дъски, са обзаведени с качествени и потребни мебели. В повечето нови къщи се отделени помещения за баня и тоалетна. Смени се и мебелировката: високи маси, столове, шкафове, гардероби и др. Спи се предимно на дюшеци (първият дюшек в селото е купен през тридесетте години на миналия век), завивките са юргани и одеяла, а възглавниците - памучни. Постепенно почти всички къщи се снабдиха с радиоапарати, (един от първите радиоапарати - германски лампов Телефонен от 30-те години на XX в.на Бойчо Д.Велинов работеше перфектно и през 70-те

години), както и телевизори след 1967 г. Приборите за храна вече изцяло са метални, порцеланови и стъклени.

Отопляването е предимно с въглища. Употребяват се метални готварски печки. През лятото се използва за готвене електричеството, много семейства имат и електрически печки. Всички къщи са електрифицирани. Газови печки имат малко семейства.

Облекло

С икономическото и културно развитие се изменя и облеклото. Било е време, когато хората са произвеждали сами всички суровини, приготвяли тъканите в къщи, шиело се на ръка, а сега всичко се купува от пазара.

Мъжко облекло. До към 1910 г. всички мъже се обличали в потури и доломи (снимка 7). Имали обикновени потури за работа, чисти потури и доломи за празник. Бедните са имали обикновени неукрасени дрехи, а богатите - гайтанлии потури и доломи. Бельото се състояло от долни ризи без гащи, преди вълнени, а после памучни. Върху долната обличали горна вълнена риза. Зимно време някои от селяните носили дълги кожуси, направени от домашно обработена кожа. Шапките им били кожени каппази. Обувките им представлявали опинци от свинска или телешка кожа. Кожите не били достатъчни, затова се налагало опинците да се кърпят с пощиляче, с подлоги, с парчета от скъсани опинци. Жените и децата носили обикновено чорапи, но употребявали и пощиляче, дълго до под колената, обвито с върви. Лятно време, когато се ходило по бодливи места са носили само опинци, казвало се ходя на таралюшки. Овчарите за лошо време носили дълги дрехи (ямурлуци) без ръкави, с качулка. Мъжете обикновено били с вълнени пояси, дълги до 4-5 м. Овчарите на пояса носили силяхи, отпред широки с няколко прегради, отзад се закопчавали с каиш. Момчетата до към 10 г. били облечени с вълнени фустанчета - дълги ризи. След 1910 г. започнали да ги обличат с панталони (снимка 7).

След 1920 г. повече младежи вместо гайтанлии потури започнаха да носят панталони от домашни или купени платове. Предпочитаха се палто и панталони от фабрични платове, особено беше на мода да се ушие костюм от английски плат. Постепенно носещите доломи намаляваха, за да изчезнат съвсем. Към 1960-70 год. съвсем рядко се виждаха предимно възрастни мъже в старо облекло от домашни тъкани. След 1920 г. цървулите постепенно се заменят с обувки.

Женско облекло. Старото женско облекло от преди Освобождението до към 1920 г. е представлявало грубо надиплена фустанела с ръкави (Снимка 7 и 8). Лятото са носили литаци, също грубо надиплени. Платовете са се тъкали в къщи. Фустанелата е била от дебело, а литакът от тънко платно. Носили дълги долни ризи от вълна, а после от памук. Жените сами си шиели полите. Възрастните жени се забраждали с черни, а младите с бели забрадки, преди вълнени, а от 1900 г. и памучни. Носили са пояси, пафти и други накити. Обували се с опинци. От около 1900 г. започнали да си шият полки от фабрични платове, на мода са били чохоните полки, каквито са купували почти на всички невести. Старото облекло все още преобладава, но постепенно се заменя с ново от фабрични платове особено след 1920 г. След Втората световна война всички започнаха да се обличат с градско облекло. Към 1970 г. само жените над 60 г. носят старо облекло.

От към 1900 г. се появяват женските обувки, които изместиха цървулите. Сега цървули се носят при полски работи. Жените до към 1944 г. масово ходеха боси, сега рядко може да се види боса жена. Шамиите след 1922 г. започнаха да се заменят с по-тънки забрадки.

Снимка 7 .Типична мъжка и моминска носия от началото на XX век.

Модерни бяха дувелетата, забрадка от тънка копринена материя. Обикновено се носеха тънки памучни яшмаци. Старите продължаваха да носят черни памучни шамии. Трикотажно облекло до към 1920 г. не е употребявано. Сами са плели чорапи, цветът им е бил повече натурален. До 1920 г. жените ходеха с дълги коси, после с голям кок без забрадки, към 1944 г се появиха късите коси.

Семейни отношения

Разделение на труда в семейството и разпадане на големите семейства

С изменение на условията се изменя и вида на семейството. В Слатино болшинството от населението е имало некачествена земя. Нуждите му налагали да се занимава, както със земеделие, така и със животновъдство. За такова стопанство трябва: овчар, орач, воловар, ръководител на полската работа, полски работници, организатор, готвач, детегледач. Това налагало братята дълго време да живеят в едно семейство. Например при братя Николови семейството изглеждало по следния начин: майка Кръстана – готвачка, детегледачка, полски работници – три снахи, ръководител – Стоян, орач – Никола, овчар – Пашо, чирак орач, защото са имали два вола, чиракът помагал и в полските работи - жътва, коситба, вършитба, пасял е воловете.

Наемали са и аргати. Такова разпределение на работата е имало във всички семейства. Начело на семейството е дядото – бащата, той ръководил сметките. Майката – бабата ръководила домашната работа. Когато организацията е добра, има успех в работата, семейството живее заедно дълго време и има напредък. Това обикновено е в сила докато е жив бащата – дядото и докато отношенията между братята са честни. Когато един от братята замести бащата и започне да ръководи семейното стопанство, ако е почтен човек работата върви по-старому. Но ако започне да тегли чертата повече към себе си, възниква недоволство и накрая братята се разделят. За нечестни отношения в сметките започвали разправии, кавги, стигало се и до сбивания.

Снимки 8 и 8а. Празничното облекло на семейството на Георги Каранджулов и облеклото на деца

До Първата световна война общо взето семействата бяха многобройни (табл. 4). Често те наброяваха повече от 15 човека. След войната големите семейства намаляха, но все още се запазваха някои от тях. Например, семейството на Сотир Венков към 1930 г. се състоеше от 17 човека, по толкова бяха и братя Терзийски, братя Чучукови, братя Великини и братя Алексови. Някои родители започнаха да отделят оженените си деца още преди войната.

Кръстана Николова (бабата на Владимир Николов, вж. фиг. 1) към 1900 г. отделя двамата женени синове, защото снахите не искали да работят за тримата братя ергени. Стефан Грозданов отдели тримата си синове към 1930 г.

Когато се разделяха братята, родителите оставаха обикновено при най-малкия син. При делбата родителите по своя преценка си взимаха част от имота. Когато главен поминък стана тютюна, населението отглеждаше и други култури, и все още се чувствуваше нужда от по-голямо семейство. След 1944 г. значението на тютюна нарасна още повече и особено след кооперирането на земята отпадна напълно необходимостта от многолюдните семейства.

Таблица 4. Развитие на семействата.

Брой на членовете	Брой на домакинствата 1905 г.	Брой на домакинствата 1975 г.	Брой на домакинствата 1982 г.
1	5		
2	11		
3	20		
4	24		
5	22		
6	28		
7	17		
8	8		
9	6		
10	2		
11	1		
12	1		
17	1		
Всичко домакинства	146	428	313

Професионален състав

От Освобождението до 1934 г. с точни данни за професионалния състав на населението не разполагаме. Ясно е обаче, че главен поминък е било селското стопанство. За нуждите на населението е имало занаятчии, но почти всички през лятото се занимавали със селско стопанство. Приблизително е имало: шивачи – 5, ковачи – 1, колари – 1, кръчмари – 3, търговци на вино – 2, чиновници – 2, рентриери – 2, майстори строители – 4-6. Допълнителен, но непостоянен доход са имали тези, които са се наемали като кираджии и са прекарвали дъски от Баланово до гр. Дупница. В селото е имало и бедни хора, които като аргати са работили за едрите земевладелци. Някои работели като поляци, говедари, свинари и др.

След 1920 г. в занаятчийството не става особена промяна: шивачи - 4, колари – 1, ковачи – 1, дърводелци – 1, строителни работници – 5 - 10, кръчмари – 3 - 4. След 1920 г. се появява работничество, предимно в БДЖ работели като постоянни работници 5 човека, а два пъти по-голям е бил броя на временните работници, които през топлите сезони на годината са работели по поддържането на ж.п. линията. През голямата икономическа криза 1929 - 1933 г. слатинци са отивали на

работа в София и в други градове, но точният им брой не се знае. На табл. 5 е даден поминъка на населението след 1934 г.

Таблица 5. Заетост според данните от преброяванията

Година	Селско стопанство		Промишленост	Съобщения	Търговия	Служащи	Образование	Всичко
	Активни, Неактивни	брой						
1934	Активни	775	16	5	1	4	7	813
	Неактивни	527	31	10	3	-	-	587
		1302	47	15	4	4	7	1402
1946	Активни	946	12	8	1	2	1,3	977
	Неактивни	433	18	18	3	8	3,5	492
		1379	30	26	4	10	12	1469
1965	Мъже	208	63	78	Строит.	15	-	401
	Жени	384	21	-	-33	5	-	394
		592	84	78	3	20	2	795
1975	Мъже	40			Управл.-	Здравна.-	8	
					2	2	9	
		40			2	2	17	61

В таблицата не са включени многото жители, които са се изселили. Сега (т.е. 1980 г.) най-много работници отиват в БДЖ, в настоящия момент те са към 35 човека. Към 40 слатинци са получили пенсии от БДЖ. По тази причина на шега Слатино се нарича железничарско село. Много работници работят в предприятия в Дупница и в мината в Бобов дол.

След колективизацията нарасна броя на чиновниците и работниците в ТКЗС. Майсторите строители достигаха до 20, сега почти постоянно 5-6 от тях работят из селото. Доходите от работническите и чиновническите заплати са сравнително добри и това допринесе да се подобри положението на населението. В селото и навън има към 30 трактористи и шофьори. Но като главен поминък по заетост на населението и по доходи, си остава селското стопанство - главно тютюнопроизводството. В селото има трикотажен цех, цех за пластмасови изделия, в него са заети около 20 работници, предимно млади жени. В хлебокомбината (открит 1960 г.) работят 5-6 човека.

Промените в месторазположението и в благоустройството

Едната част на Слатино е била разположена в стръмното корито на р. Бадинска, на протежение от около един километър, а другата част се

намирала в долиното разширение на рекичката Герено; по южните склонове на Аминовия рид, Паламарковица, северните на Бачовия рид, Череша, където склоновете са стръмни и това затруднява благоустрояването.

След 1944 г. половината от селото се премести в местността Заграната, на равно място, което улесни благоустрояването. По време на турското робство на това място е имало турски чифлици. Старото село се е намирало в Тушандере и при параклиса "Св.Петър". При чумна епидемия в началото на XVIII в (1706 г.), турското и българско население са намалели значително. След чумата турците поканили българите да се заселят край техните чифлици.

Разположение на турските чифлици. Чифликът на Аджи паша се е простирал на равното между реката, Барата и Аминовия рид. Около 10 дка били заградени с каменен зид. Равните земи около чифлика били собственост на същия чифликчия, сегашният Златков, Тошев, Чучуков дворове били в чифлика на Али паша. При сегашния Димитър Топалев и Гавазки дворове се намирал чифлика на Емин паша, заграден със зидове, а равните земи около него, както в предишния случай били собственост на чифликчията. При сегашните Пашеви и Паунови дворове се намирал чифлика на Аджуп паша, с площ към 10 дка, заграден със зидове. Той притежавал и земи около чифлика. Когато дошли българите турците им предложили стръмните места около чифлиците.

Ето как се заселили българите. Лазаровци се заселили в сегашния Костов двор – до извора. Срещу тях - Треновци. При старите къщи на Рашо Топалев – Топалевци. Западно от сегашната църква – Рупевци (старото име на Николовци). При сегашния двор на Димитър Чорбаджийски – Чорбаджийските. При Славе Костадинков – Терзийските. Над Каргалийските, край реката - Станинци, до тях - Ангеловите, по стръмнините, където е Стоян Пашов – Чучуковци. Някъде из коритото на реката - Китовци.

Придошлите преди Освобождението се заселили както следва:

Йовчовци - на Йовчовите гумна, Велковци - при Методи Велков, Джорговите - при сегашните Люнговци.

Там където живеят сега са се настанили по онова време Тренчовци, Люнговци, Мерджански, Симсиите, Наковци и Гавазките. Староселците се заселили там където са сега Бадинкините.

Вид на селото преди Освобождението

Улици. Главна улица за селото е била реката, ливадите край нея, а после речното легло. По нея се идвало от полето и се навлиза в селото. От реката е имало път по барата за Герено.

Сегашната улица под Пашевите и Венковци е стара. Улицата край училището от запад също е стара.

Много важен е бил пътя за Рилския манастир. По тази път навярно е преминало шествието през м. юни 1469 г., пренасящо мощите на Св. Иван Рилски от Търново за манастира. Това е било голямо събитие за православния български народ и особено за селищата, през чието землище е преминавал пътя. Събитието е описано от средновековния писател българинът Владислав Граматик, роден през 1420 г. в с. Голо Бърдо, сега в Бившата югославска република Македония. Той е работил в различни манастири, включително и в Рилския манастир.

През селото пътят за манастира е минавал през старата къща на Воденичарските, зад къщата на Ангел П. Николов, продължавал по сегашната улица, през Стобчанските, пресичал реката при Бачовата нива, после преминавал през Джорговите ниви и продължавал западно от селото.

Западно от селото в Заградната не е имало къщи. Разположението на улиците се е определяло от турските чифлици и имоти.

Къщи. Когато К. Иречек минал през Слатино през 1881 г., го описва като разположено на наносни материали, съдържащи обли камъни, с ниски къщи със сламени покриви, по краищата на които са наредени низи тютюн. Над къщите стърчат кулите на турските чифлици.

Турските чифлици са били по около 10 дка, заградени с каменни зидове. Например, в средата чифлика на Аджи паша се намирала кулата за живеене, която е била на два етаж. Кога е строена старите хора родени в началото на XIX в. не са знаели. В чифлика имало големи плевни, просторен хамбар, постройки за булите, къщата на пашата е била при сегашната Чорбаджийска къща, помещения за работниците и обори. Кулата беше здрава до към 1960 г. Сега е свален само втория етаж. Тя е била, с малки прозорци, с кепенци, които нощно време се затваряли. За времето си е била солидна постройка, особено като се сравни с българските къщи. В средата на двора е имало чешма с два чучура. Водата е била докарана от Герено. Според дядо Веле Терзийски, гумното е било, където е сега здравния дом. Аджи паша е бил богат турчин, навярно негови са били постройките при каменния мост, купени от Заре Трайков.

Кулата на Емин – Кукужин е била най-хубавата, изработена от дялан камък, покрита с керемиди. Някои казват, че тя била като турски конак. Там се били затваряни, разпитвани и измъчвани българите, които са били обвинени, че са против турската власт. Мазето е било използвано за затвор. Около нея също е имало постройки. По сведения от Анна Ст. Йовчова, тя била здрава до 1905 г. Слатинци я разрушили и преизползвали камъните за строеж на къщи.

Кулата в Златковия чифлик се намирала до реката. Казват, че до нея е била турската джамия. Тоше Младенов твърдял, че тя се намирала в неговия двор. Той я разрушил и камъните използвал за строеж. До реката е бил турския хамбар, който после станал селски. Той бил колкото една сегашна голяма селска къща. Разрушен е към 1910 г. В чифлика също имало и други постройки. Те се намирали в коритото на сегашната река. Кулата, джамията и др. са били силно засегнати при голямото наводнение през 1898 г. Новата къща строена към 1910 г. е върху основите на кулата.

Българските къщи. Българите са имали малки дворове от 0,5 до 1 дка. Дворовете са били оградени. Например, Дядо Николовия двор е бил колкото мястото на Васил Николов при църквата. Устройството на българските къщи до Освобождението и първите години след него е описано по-напред в главата „Бит и домашна обстановка“.

Водоснабдяване. За турските чифлици е имало чешми с глинени тръби. По пътя за Герено, когато през пролетта на 1953 г. се правеше изкопа за сегашните тръби се намериха 3-4 тръбни водопровода. Те са били за чифлика на Аджи паша. В горния край на същия път се откриха още два водопровода, навярно те са били за друг чифлик. Водата е вземана от Герено, откъм Стоилко Зарев и от други места. Открити са глинени тръби, с които се е взимала вода от изворите на Пехчандол. Водопроводът се е намирал по пътя покрай реката за Чучуковата махала. Той е снабдявал с вода Аджуповия и Алиевия чифлик. Турците през последните години преди Освобождението са изкопавали герани по дворовете. Навярно, в Герено под Велковци през турско е имало чешма.

Българите са взимали вода за пиене от следните извори: в Герено: извора до къщата на Коста Грозданов, Велковци са ползували извор при сегашния електрически кантон, Горномалци - от извори по реката. Джорговата махала тогава не я е имало. В Бадинската река по това време е текла постоянно чиста вода.

В турско време са съществували три кръчми – кафенета. Занаятчийските работилници са обслужвали турци и българи. Турските чифликчи са живеели повече в Дупница, но са пребивавали и в Слатино. Не се знае много за турците извън чифлиците.

Егреци. Изградени са главно през турско време. Наличието на егреците се обяснява с икономически и политически причини. Ниските плодородни ниви са били собственост на турците, а българските ниви били по високите и стръмни места. Дворовете на българите били малки за разполагане на гумно, сламници, купи със сено, обори, кошари, хамбари и др. Освен това те били принудени да укриват продукцията си от турските власти. Чувствали се свободни на егреците, където не виждали постоянно омразния поробител. По - сигурно било да събират и съхраняват продукцията и да отглеждат добитъка сред нивите. По този начин в една от най- големите ниви или на местата, където имат повече ниви те са създавали допълнително поселище - егрек.

Егреците се състояли от помещение за живеене с една - две стаи, кошари покрити със слама, обори, кокошарници, хамбари за временно съхранение на житото, сламници, купи със сено, там е бил добитъка през цялата година. На егреците е имало постоянно човек, а през лятото повече от семействата живеели там. Егрекът, това всъщност е изнесен всред нивите двор. Имало егреци близо до селото, но други били доста отдалечени от него. Хората от егреците са имали връзка по между си. Много части от егреците са били оградени с камен зид. В разширения вариант на ръкописа на Владимир Николов, който се съхранява в читалището на с. Слатино се описват 26 егрека, местоположението им и техните собственици.

За наличие на турски егреци не се говори. За егреци- кошари на едрите земевладелци също не се споменава. Те са имали големи дворове и дребен добитък не са отглеждали.

Изоставянето на егреците започва след Освобождението. Напускането им става в периода от 1900-1910 г., което съвпада с ликвидиране на едрото земевладение – отначало турско, а след това и българско. Много слатинци закупили дворове и ниви. Изграждането на големи кошари се оказало ненужно при новото разпределение на нивите.

Вид на селото след Освобождението

Продажбата на турските чифлици. След като се заговорило, че руснаците идват, “москов гелди”, турците започнали да продават

усилено ниви и части от чифлиците. Дядо Никола, чието име носи Николовския род, за един юнец купил двора отсам Барата, където сега живеят Николовци. След завършване на освободителната война турците, съгласно договорите между двете държави, се върнали да продават имотите и чифлиците. Чифликът на Аджи паша бил купен от Захари Трайков Витошански, Алиовия чифлик - от Михал Трайков Витошански. Тоше Младенов, Чучуковци и др. купили Еминовия чифлик. От Стоица Топалев, Стойне Гавазки и др. бил купен Аджуповия чифлик.

Нивите около чифлика на Аджи паша били закупени от Христо Попов, от Йовчовци, Велковци, Хр. Лазаров и др., тези до Алиовия - от Циме Топалев и Джорговци, Стобчанските и други закупили нивите около Аджуповия чифлик.

Разселване на населението. След премахване на турската власт и изкупване на турските чифлици заедно със земите около тях, се създали нови условия за развитието на Слатино. Хората започнали да излизат от старите дворове и да строят къщи в новите. Лазаровци се разселили около Паламарковица. Христо и Костадин слезли в сегашния Давидков двор. Величко Топалев, бащата на Пашо, останал в стария двор, Циме - в новия двор при Стоилко Шеов. Едни от Чорбаджийските останали в старото селище, други се преместили при Поповата къща където са и сега. Терзиевци се настанили, където са сега - по Аминовия рид. Симсиите, откъм Наковци, се преместили едни в Чучуковата махала, други при Никола Радичов. Сотир Венков, Тоше Младенов и Чучуковци отишли, където е сега Чучуковата махала. Стоименовите и Начовите, се преместили на сегашното им място. Новите преселници дълго време живели в чифлика на Михал Витошански, а после се преместили, където са сега. Станали и други премествания и с тях родовете се смесили по местопребиваване. Изчезнали празните пространства около големите турски чифлици. Навсякъде се виждали нови къщи.

Улици. Настъпило голямо изменение на облика селото, така че към 1880 г. се определя нов център - там където е Здравният дом. Мястото е взето от Трайковия чифлик. На мегдана (центъра) хората се събирали, там се играело хорото през празничните дни, там са ставали срещите. До този център през 1882 г. се строи новото училище. Тук се разполагат обществените заведения: община, кръчми, занаятчийски работилници. Улицата от Герено преминава през мегдана и продължава през реката. Много от улиците са били затворени:

Терзийската, Лазаровата, Велковата, Джорговата и др. Главната улица е минавала покрай реката.

Къщи. Първите години след Освобождението строителството е било трудно. Населението е било ограбено от турците и мислело за най-необходимото за своето съществуване. За изкупуване имота на турците са изхарчени всичките пари, с които се е разполагало. За кратко време трябвало да се извърши голямо строителство, а е нямало достатъчно работна ръка. Отсъствувал опит и държавна институция, която да следи и насочва този сложен процес. Недостигал и строителен материал, горите били повечето общински. Нямало е откъде да се види новото в строителството. Доходите са били малки, а нямало с кого да се сключват заеми.

Но населението е било изпълнено с оптимизъм и се радвало, че е свободно и че си върнало земите, отнети от поробителите.

През първите години след Освобождението населението продължавало да живее в старите къщи, а новопостроените силно наподобявали предишните. Например, веднага след Освобождението Циме Топалев е построил къща, в която живееше Стоилко Шеов. Навярно тогава е строена и къщата на Тено Терзийски, която бе разрушена през 1975 г. от Иван Тренчов.

Новото строителство на къщи започва в края на XIX и началото на XX век.

Новите къщи са двуетажни. Първият етаж е мазе-зимник. Вторият етаж е за живеене, на него има 2-4 стаи, високи до към 2,2 м. Къщите са имали софи и коридори. Прозорците са били много по-големи от предишните, а стаите по-светли. Покривите са били с ниски и големи стрехи. Покривали ги предимно с керемиди. Подовете измазвали с глина. Строени са с дървени плетеници и гредоред, и са измазвани с глина. Отвън и отвътре започнали да правят хоросанова мазилка. В сравнение с предишните къщи били много по-удобни и хигиенични. Тогава са построени къщите на Темелаки С. Начов, двете стари Акмаджеви къщи, старата Чорбаджийска, къщата на Стоил Стоилов, на Георги Н. Начов, старите къщи на Станоя Хр. Йочов, на Мирко Дичев, ниската Чучукова къща и др. (снимки 9, 10, 11, 12 и 13).

В дворовете били изградени стопански постройки: плевни, пердета, обори, хамбари, фурни за хляб, кошари и др.

След 1910 г. условията все повече се подобряват, изискванията и нуждите нарастват, започват да се строят по-големи по площ къщи, по-високи, с по-големи стаи и прозорци, по-светли и по-удобни за живеене.

Продължавали да се строят стопански постройки, покрити предимно със слама. Големината на постройките зависела от състоянието на собственика. Тези строежи се извършвали, когато земеделието е било предимно зърно-производително, а животновъдството е било много добре развито.

Тогава са строени старите къщи на Коте Чучуков 1910 г., на Стоян Начов, Заровата къща, построена 1910 г, разрушена към 1970 г., къщата на Тоне Николов, 1914 г., Велевата, Терзийската – Денкината и предишната Каранджулска къща строена преди 1900 г. Кръчмата е строена през 1904 г. От 1900 г. започва разпродаването на чифлиците на братя Трайкови. Михаловият е купен от Васе Ничов, Заревия от Димитър Г. Бачов, Стоица М. Грозданов, Стоян Воденичаров, Стоян Чорбаджийски. През войните строителството е прекъснато.

След 1920 г. се създават нови условия и нови изисквания към строителството. Населението става по-културно, подобриха се битовите условия в жилището. След войната тютюнците започнаха да се продават по-скъпо, хората получаваха повече пари и се насочиха към това производство.

Снимка 9. Старата община в Бачовата къща

Производството на повече тютюн наложи нови изисквания. За сушенето му почнаха да се строят пердета. Дотогава той се сушеше по зидовете. За събирането на низи трябваша по-големи помещения. За складирането на тютюна след дипленето трябваша стаи. Всичко това наложи да се правят по-големи къщи, по-светли, с високи тавани. Скоро старите къщи почти изчезнаха. За изграждането на новите идваха майстори от Босилеградско.

През 1928 г. се изработи благоустройствения план на селото, който бе утвърден през 1933 г. Строителството се осъществяваше вече под ръководството на техническите органи, в съответствие със застроителния план. По време на кризата 1929/33 г. строителството спря. След кризата до 1944 г. се строеше малко.

Снимка 10. Къщата на Никола Воденичаров. Пред нея е старата главна улица покрай реката. На нейния първи етаж се е помещавал през 50-те години магазин за хранителни стоки

В периода 1933/35 г. се прокара улицата от реката до кооперативния дом. През 1936/37 г. бе построено новото училище, тогава се продължи улицата до Пашевите (до стария бряст); като с

това се оформи сегашната главна улица. През 1937 г. Никола Теодосиев построи първата тухлена къща в селото. През 1938 г. бяха изградени тухлените къщи на Зафирко Лазаров, на Йордан Чучуков, след което започнаха да се строят само тухлени къщи. През тези години се направиха улиците край реката. През 1937 г. селото бе електрифицирано.

През 1937/38 г. се изгради водопроводът от Пехчандол. През 1943 г. бе продължена улицата от кооперативния дом през Николовите дворове и с това се оформи втората главна улица от Герено за Къра. С прокарване на тази улица се закри улицата в това направление, която беше при къщата на Н. Воденичаров. След прокарване на улицата край училището се закри кривата Кардакоска улица.

Снимка 11. Къщата на Владимир Николов, построена от баща му Тоне през 1914 г, в която той е израснал и починал.

Снимка 12. Къщата на Димитър Акмаджов

Снимка 13. Старата къща на Мите Бадинкин

След 1920 г. се осъществиха и други начинания, които са от значение за благоустрояването на Слатино. През 1922/23 г. се направи улицата до сегашното училище. С това започва да се създава новата главна улица на селото.

След като братята започнаха да се делят, в старите дворове се строяха постоянно нови къщи. Към 1944 г. и след нея дворовете се оказаха малки, а някои от братята останаха без дворове. Селото не можеше да се разширява към Заграната, тъй като парцелите принадлежаха на семействата Джоргови, Великини, Николови, Венкови и Чучукови. Те ги използват за ниви. Селото се презастрои с къщи. Дворовете станаха малки, без всякаква зеленина, замърсени, както и улиците, с животински тор. Малките дворове затрудняваха населението икономически и хигиенно. Население не можеше да преодолее тези трудности, а държавата не правеше нищо, за регулиране на благоустройството на селото. До известна степен затрудненията се преодоляваха с общинската трудова повинност, която съществуваше по това време. Част от нея се използваше за направа на нови улици и за разширяване на старите.

Благоустройствените промени през периода 1944-1979

При социализма възникнаха нови условия. Неговият девиз беше "Всичко за доброто на човека", а едно от добрите неща е удобното жилище. Народът искаше такива жилища, а не можеше да ги направи, защото нямаше парцели.

С идването на социализма се постави въпроса за колективизиране на земята, без заплащане на собствениците. Хората се заинтересуваха какво ще стане с парцелите. Дали няма и тях, както нивите да ги вземат без пари. Сметнаха, че най-добре ще бъде да ги продадат, а купувачи имаше много. От 1945-1950 г. повечето от парцелите бяха продадени. Населението дълго време не беше строило, но имаше събрани известни суми. След изкупуване на парцелите се създадоха нови условия за развитие на селото. При започване на строителството се прокараха улиците в Заграната. Населението беше осъзнало, че строителството с тухли е по-икономично и по-бързо. Хората започнаха да си правят тухлите сами. За строителството на къщите бяха на разположение опитни майстори. Използваха много материал от разрушените стари къщи. Ако до 1950 г. се изграждаха по около 5 къщи годишно, то след 1950/55 г. се строяха по 20-25 къщи. До 1956 г. почти се завърши квартала Заграната. През следващите години започнаха да се изграждат по-малко къщи.

Новият квартал в Заграната е с прави улици и големи дворове - по 0,5-1,5 дка, които отговаряха на нуждите на селяните. Те бяха озеленени и заградени. В старото село много къщи бяха разрушени и дворовете също се разшириха. Към 1960 г. обликът на селото беше вече много променен. То получи вид на съвременно българско село.

В Слатино, освен горепосоченото, се асфалтира новата главна улица (снимка 14). През 1953/54 г. бе построен двуетажен здравен дом с голям двор, в който беше назначен необходимия персонал.

Към 1960 г. се изгради просторната кооперативна двуетажна сграда (снимка 15). През 1961 г. се построи хлебокомбинат също на два етажа. През 1964 г. се определи и създаде административния център. През 1970 г. бяха построени културния дом-читалище с библиотека, ритуална зала, кинозалон и младежки клуб, открит официално през 1972 г. В западния край на същата сграда са разположени кметството и пощата.

Снимка 14. Съвременната главна улица "Божур"

Това са няколко високи, хубави постройки, които заедно с новопостроените жилищни сгради красят селото. Краси го и озеленения с борови дървета Аминов рид. Свежестта на селото се поддържа и от

водоснабдяването му, позволяващо поливане на дворовете, от водата от помпената станция за напояване на тютюнците, от чешмите и от Геренската вода.

Водоснабдяване за питейна вода. През турско време са се водоснабдявали само чифлиците. След Освобождението в новите дворове българите са направили излаци (кладенци)-първо богатите – Циме Топалев, Тено Терзийски, Васе Ничов, братя Витошански, при Пашевия бряст, после много други. Към 1944 г. е имало около 45 излака.

Бел. ред. Водопроводната мрежа, която снабдяваше селото с питейна вода до началото на XXI век бе изградена с етернитови тръби през 50-те години на XX век, по проект и технически надзор на инж. Веселинов от Дупница.

Снимка 15. Сградата на промкомбината, построена през 1971 г.

Водохващането, изградено по същото това време в Рила планина снабдява днес гравитачно с питейна вода селата Смочево, Слатино и Мурсалево. Магистралният водопровод Смочево-Слатино започва с тръби с диаметър 80 мм, и тук-там по трасето има монтирани и тръби Ø100 мм, което е крайно недостатъчно. Необходимо беше да се изгради нов магистрален водопровод от модерни полиетиленови тръби

с диаметър Ø200 мм и да се подменят етернитовите азбестоциментови тръби (заради съдържанието на азбест в тях) на селищната водопроводна мрежа. Това бе извършено през 2012/2013 г. по инициатива на кмета г-жа Сашка Тренева. Водопроводът свързва селото с новоизградения резервоар през 2004 г. е с тръби Ø150 мм. Сега вече течовете, както по магистралния, така и по селския водопровод са сравнително рядко. Ограничаването на неправомерното ползване на питейната вода за поливане (въпреки високата и цена 1,20 лв/м³), както и изграждане на паралелна водопроводна мрежа с минерална вода от Герено и с водата на Бадинската река ще решат проблема със сега съществуващият летен режим за питейната вода.

Бележити личности на селото

В Слатино са родени и израснали много дейци, които са допринесли за развитието на селото. Други макар и временно живели в селото също са помогнали за неговия напредък.

Приносителите на някои от тях, освен с местно, са с областно и даже с общонационално значение. Такива са:

1. Поп Димитрий - свещеник в Слатино към средата на XIX в., убит от турците през 1867 г.
2. Методи Развигоров, от Бачовия род, бил дълго време калугер в Рилския манастир, починал след Освобождението в Дупница.
3. Радой Начов Лапачев бил кратко време калугер в Рилския манастир, после се заселил в Пловдив, където и има наследници.
4. Йонче Ст. Велков бил учител в Слатино преди Освобождението, както и няколко години след това.
5. Никола Р. Чорбаджийски завършил Самоковското духовно училище. Учителствал в Слатино през учебната 1897/98 г., после станал поп в Голямо село, където починал.
6. Инж.Александър Г. Каранджулов (1894 - 1978 г.). Завършил строително инженерство в Белгия. Работил предимно в София. Той е първият висшист от селото. Инициатор за създаването на народно читалище „ПРОСВЕТА”

7. Васил Д. Бачов роден през 1898 г. и още жив (към момента на завършването на ръкописа-1980), учителствал в Слатино за периода 1920-1925 г. Завършил реалната гимназия в гр. Дупница, после получил правоспособност за учител. От 1928/29-1948 г. учителствувал в с. Смочево, а от 1948-1960 г. в с. Слатино.
8. Патрики Сандев – художник и писател. Негова картина беше в постоянната експозиция на Националната художествена галерия. Пиесите му се играят в местния читалищен салон. Допринесъл много за културното израстване на селото.
9. Владимир Т. Николов, авторът на тази книга, роден през 1911 г., завършил география в Софийския университет вж. (Въведението)
10. Йордан Н. Теодосиев - завършил физика в Софийския университет (I-ия кмет след 09.09.1944 г.). Достигнал до високия пост главен геофизик в Комитета по геология.
11. Д-р Никифор Г. Топалов – завършил стоматология във Висшия Медицинския институт в София.
12. Инж. Боян Ат. Грозданов – завършил химия в София, работил в комплекса на тежките химпроизводства в Девня, Варна.
13. Инж. Никола Ат. Грозданов – завършил електро-инженерство в София, работил в комплекса на тежките химпроизводства в Девня, Варна.
14. Йордан Георгиев Тренчев, дипломат, работил в посолствата в Иран и Казахстан.
15. Доц. д-р Стефан Ангелов Николов (Пашов), 1939 - 2014 – завършил Икономическия институт (сега УНСС) в София, дълги години е преподавател в Тракийския университет в гр. Стара Загора.
16. Инж. Недялка Кост. Цимева – завършила строително инженерство в София.
17. Крум Михайлов Костов - дългогодишен учител по математика в основното училище в с.Слатино.

18. Първан Иванов Грозданов - дългогодишен учител по математика и физика и директор на Основното училище в с.Слатино.
19. Проф. дгн. инж. Димчо Евстатиев Георгиев – от Геологическия институт на БАН, ръководител на секция, на български и международни научни проекти. Председател на българската група по инженерна геология към едноименната световна асоциация. Има над двеста публикации в наши и международни издания. Участник в научни съвети и редакционни колегии. Един от редакторите на тази книга (вж. <http://www.geology.bas.bg/soil/bibl.html>).
20. Инж. Димчо Велинов Георгиев (Бадинкин) - електроинженер (завършил ВМЕИ-София - 1971 г.). Специализирал в СССР и Чехословакия. Последователно е директор на ВЕЦ "Сестримо" и ПАВЕЦ "Белмекен". В периода 2001-2010г. е директор на ПАВЕЦ "ЧАИРА".
21. Инж. Валентин Иванов Бадинкин, машинен инженер, завършил Висшия Машинно – Електротехнически Институт в София. По-късно завършва и УНСС-София. Специализира в Япония. Дълги години работи в КТМ-Радомир и МДК-Пирдоп (сега Aurubis Bulgaria). Със широки интереси извън инженерството – история, краеведение. Един от редакторите на тази книга.
22. Арх.Трендафила Б. Герова-Владиминова - архитект, гл. арх. на община Бобошево.
23. Арх. Борислав Г. Владимиров - архитект, народен представител от НДСВ в XXXIX и XXXX Народно събрание; избран от X Кюстендилски многомандатен избирателен район.
24. Доц. д-р Манол Василев Станин- юрист, д-р по право, преподавател в ЮЗУ - Благоевград
25. Инж. Спас Йорданов Велинов (Бадинкин) - инженер по телекомуникационна техника и технологии, работил в САЩ като инженер в периода 2000-2002 г., директор "Технологично планиране" - TELENOR България, София.

26. Мариана Георгиева Великина, завършила ВФСИ - Свищов, икономист.
27. Инж. Стоян Борисов Тодоров, завършил ВМЕИ - София, 1983, машинен инженер по специалността ТМММ, ВИИ "Карл Маркс", специалност "Вътрешна търговия", СУ "Св. Климент Охридски", специалност "Математика", учител, живее в София.
28. Инж. Жана Крумова Костова, завършила – ВИХВП, Пловдив в периода 1976 - 1982, живее и работи в София;
29. Д-р Михаил Борисов Стойов, завършил МА - София, 1980-1986, хирург, живее и работи в Самоков.
30. Венцеслава Иванова Ачова, дипломат.
Образование: Софийски университет "Св.Кл.Охридски"-политология и журналистика. Специализира в Холандия.Работила е в дипломатическата мисия в Брюксел, Белгия, а понастоящем е в посолството в Рим, Италия.

Част II. История на Слатино

Слатино е едно от българските селища, които имат хилядолетна история. Тя започва от новокаменната епоха, неолита. Причина за това дълголетие са изключителните природни дадености: наблизно преминават две големи реки – Струма и Джерман, в които се е въдила много риба, селото е било заобиколено от гъсти гори, предлагащи обилен дървен материал за строителство, за огрев и за проходащата тогава металургия. През землището на селото текат две по-малки реки, които в онези времена са били пълноводни. В горите и близката планина е имало много дивеч. Близо до селото преминава път, който свързва топлото южно море с вътрешността на страната. Той е бил много важен за търговията, но и за мигранти, срещу набезите на които нашите предшественици е трябвало винаги да бъдат готови.

През последните години при строителството на пътя АМ “Струма“ в близост до съседните села бяха открити и други неолитни селища и тепърва предстои всички те да се разгледат заедно и да се установят взаимоотношенията между тях. Тук ще се спрем накратко само на слатинските неолитни селища по описанието направено от Владимир Николов, допълнено от редакторите на книгата.

Праисторически селища

Неолитното селище в Слатино е разположено на няколко места в местността Къро, на стара речна тераса, на площ от около 150 дка. Простира се от границата на терасата с долината на река Джерман, През него преминава вдълбания в склона от хилядолетно ползуване Каменит път. Тук са Валогa и Бегличките гумна. Останки от неолитното селище се намират навсякъде в северната и западната част на Къро и особено в местността Чардако. Парчетата от глинени съдове са украсени с най-различни фигури (фото 14 -17). Има останки от крачка на масички и други предмети. Намери се една нарязана човешка фигура, висока към 15 см. До къщата на Стоян Лютов съществуваше грамада от червено оцветени камъни, между които имаше червена сгур. Навярно тава е било голяма пещ за печене на глинени съдове. От тая грамада Крум Ст. Гогов е извадил към 10 м³ камъни. Откриват се хромели, сечива от камък (длета, и остриета), топки колкото юмрук – продобни на гранати, художник от София намери един боздуган. Срещаха се камъни от пясъчник с диаметър около 50 см, по които имаше 1 до 6, гладко издълбани дупки с диаметър от 5-10 см и

дълбочина от 2-5 см. Преди около 10 години по кърския път имаше няколко такива камъни, които сега са пренесени на други места. Подобни камъни се виждаха също по нивите и в селото.

Селищата в Чардако. Чардако се намира в средата на западната част на Къро. От него има голяма видимост на долината на р. Джерман. Като земна форма е образувано от две малки суходолия, които в горния си край са се съединили и образували малка седловинка. С нея Чардако се е отделил от Къро. Сегашната форма на Чардако е заравненост с кръгла форма с площ 10 дка. Между нея и Къро не се намират неолитни материали. Кръглата повърхност е дооформена от хора. Стръмнината от трите му страни е естествена, но подсилена от човека. Така той е направен със стръмни склонове от всички страни. Обширната гледка и стръмните склонове, с които Чардако се издига бързо над ниската речна тераса са го направили подходящ за изграждане на крепост. Тук, освен неолитно селище навярно е съществувала и средновековна крепост, за това свидетелстват и куповете ломени камъни около него. Според сведения от стари хора на Чардако наистина е съществувала крепост. Впоследствие хората преупотребили камъните за нови постройки.

Археологическите проучвания в енеолитното селище в местността Чардако. Това селище е обитавано от първобитните хора през каменно-медната епоха - енеолита (5000 - 4000 г. пр.н.е.).

То е открито случайно от американския археолог Дж. Х. Гол през 1939 г., който преминавайки по шосето с файтон забелязал неестествената форма на речната тераса на това място. Слязал от файтона, изкачил се на Чардако и видял разпръснатите из нивите парчета от керамични съдове, с които датирал селището. Истинските проучвания обаче се извършват в периода 1981- 1988 г. от археолога доц. Стефан Чоухаджиев - от Окръжния Исторически музей - гр. Кюстендил.

Разкопките са направени на площ от 3200 кв.м. Установени са пет хоризонта от ранния енеолит – началото на петхилядната година пр. н. е. Върху малка площ от селището са регистрирани следи от живот и от по-ранна епоха на средния неолит. Открити са над 500 керамични съда, повечето от които са истински произведения на приложното изкуство; изключително разнообразна антропо- и зооморфна пластика (фото 14-17), култови масички, модели на жилища, пещи и други предмети на бита. Сред оръдията на труда заслужава внимание наличието на меден клин (изработен от чиста мед) – най-ранният известен засега подобен

артефакт. Уникална находка е моделът на пещ с изобразена върху дъното календарна таблица. След анализ на находката, съпоставка с други древни календари и консултации със специалисти археологът на обекта Стефан Чоухаджиев достига до заключението, че се касае за много стар календар, който разделя годината на дванадесет лунни месеца, групирани в три сезона. Ако това е така, слатинският календар предшества с две хилядолетия календарите на Вавилон и Египет.

Някои от откритите предмети говорят за астрономически познания у енеолитния човек.

Местоположението на Чардако дава възможност да се контролира пътя под него, за който стана дума по-горе.

Въпреки, че платото е естествено укрепено от стръмни склонове, по ръба му е изграден отбранителен вал, който го прави истинска крепост. Не е изключено върху насипа да е имало и ограда от набити дървени колове и плет от клони между тях.

Първобитните хора изграждали жилищата си от забити в земята колове и плет, измазан с глина. Разположението им е подчинено на общ план, изграден по посоките на света, като във всяка от тях има ръчна мелница за смилане на зърното и пещ за приготвяне на храна.

Разкопките показват, че върху платото са строени и опожарявани няколко селища. Поради селскостопанската обработка на почвата повърхността на културния пласт, т.е. най-горния строителен хоризонт, е разрушена. Запазените четири селища образуват могила, висока 1,50 м и с площ 5-6 дка.

Тогавашният човек изработвал своите оръдия на труда от камък, кремък, кост и рог. През енеолита той открил и първия метал - медта и оттук идва и името на епохата.

Намереният обилен остеологически и палеоботанически материал говори за развито земеделие и скотовъдство. През този период било познато предачеството и тъкачеството. Въпреки примитивните оръдия на труда хората от това време създават една доста висока култура, която в голяма степен променя представите ни за живота на първобитния човек.

За тази култура има доказателства по находките, намерени в енеолитното селище в село Слатино. Всички те са изработени от трайни материали-камък, кост и керамика. Праисторическият майстор прави съдове не само за да задоволи своите практически нужди. В тях той влага цялото си умение, естетически виждания, религиозни представи и фантазия (Табло 1).

Керамиката от село Слатино е оригинално явление, съвършено ново за българската археология, занимаваща се с онази отдалечена епоха (Табло 1, снимки 16 - 19). Овладяната до съвършенство технология на грънчарството позволява с лекота и непосредственост да се премине плавно от овални към четвъртити форми. Украсата е връзана, инкрустирана и оцветявана с кафява боя и графит. Особено ефектни са съдовете, рисувани с графит, като често с него е рисувано даже и по дъната им. Украсата на намерените експонати е винаги в синхрон с формата.

За интензивните търговски връзки със Средиземноморието се съди по многото гривни от средиземноморската мида „спондилус“, играеща роля и на разменна парична единица.

При някои от находките се срещат пиктограми-неразгадаеми знаци, печати, плочи и други предмети, които говорят че вероятно през този период възникват и наченките на писменост.

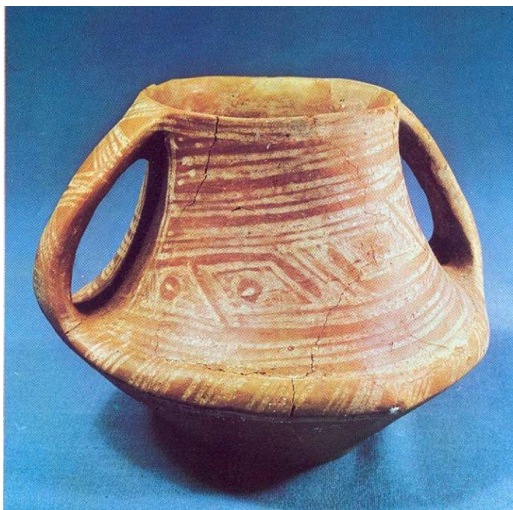
По традиция жената майка продължава да бъде основна тема в идолната пластика, но при разкопките бяха открити и фигури на мъже, което отразява историческата замяна на матриархата с патриархат.

Животът в селището е синхронен с култура Марица в Тракия, Градешница в Северозападна България, Винча в Югославия и Дикилиташ в Гърция. Археологическите проучвания в с. Слатино ще спомогнат за съставяне на хронологията на праисторическите култури в басейна на р. Струма.

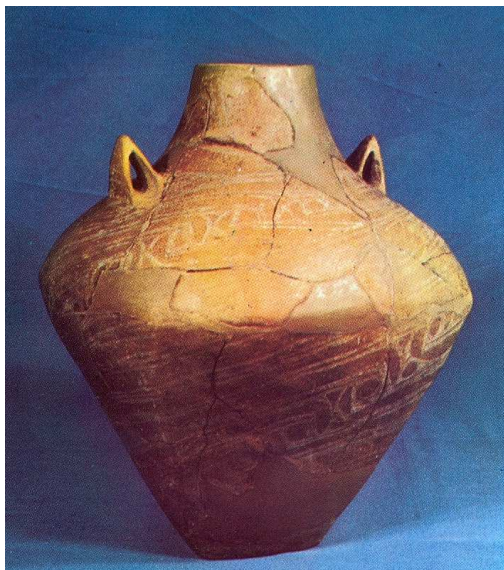
В изданието от БАН през 1988 г. Енциклопедичен речник „Кюстендил“ има статия посветена на енеолитното селище в Слатино и избрани цветни илюстрации от реставрираната керамика, която се съхранява в Окръжния исторически музей - Кюстендил. Освен показания на корицата култов керамичен съд, тук се дават снимки и на няколко други съда (снимки 16-19).

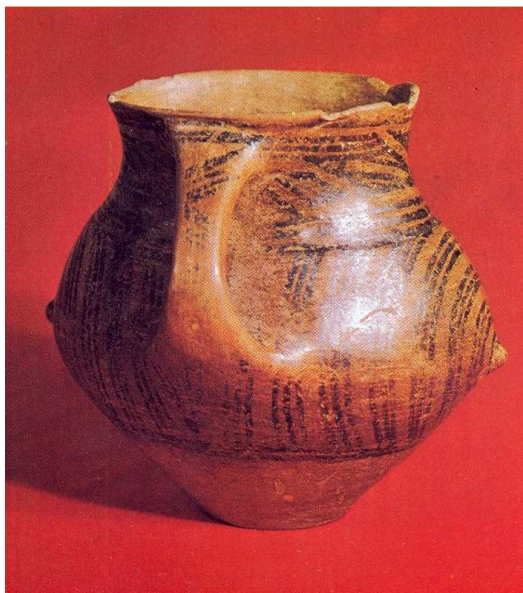
Табло 1. Част от разнообразните артефакти, намерени при разкопките в местността „Чардако“.

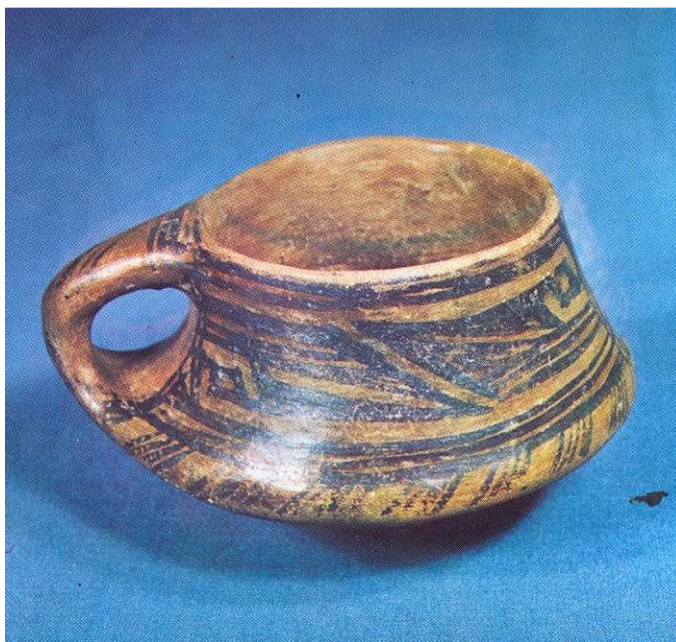
Снимка 16. Глинен съд с украса от графит

Снимка 17. Глинен съд с квадратно дъно

Снимка 18. Глинен съд с добре запазена графитна украса

Снимка 19. Украсена в синьо глинена чаша

Тракийско селище.

Намира се в речното корито на Екиндерското суходолие, на около 200 м от равнинната Балабаница. На това място е имало парчета от тухли. Гаврил Ив. Джоргов и синът му Методи отишли там през 1920 г. да съберат тухли за фурна. При събирането и копането се натъкнали на по-голямо парче. Като го поразровили разбрали, че това е връчва (много голям глинен съд). Тази връчва сега я използват като бъчва за вино. Събира 500 л. Джоргов твърдял, че в брега имало легла на около 20 връчви. По големината на леглата ги определя да събират от 50-500 л. На същото място през 1945 г. Иван Г. Бисеров е изкопал връчва с обем около 300 л. Тя сега се намира в Дупнишката болница. На същото място през 1954 г. Георги Н. Николов и Станоя Ил. Николов намерили 4 връчви. Две били покрити с камъни, в тях имало мазна маса. В двете без камъни, имало малко земя. Като ги огледали, разбрали, че едната е здрава. Тя събира 300 л. Същата връчва е преместена до моста в гр. Бобошево. На това място в Екиндерското суходолие, на около 2 м от сегашната повърхност, се намират дебели тухли, разположени в квадрат. Навярно това са останки от голяма пещ. Сега мястото е обрасло с храсти и не се виждат никакви тухли. Струпването на толкова връчви, на такова малко пространство, показва, че това е било някакъв склад. Щом е имало склад трябва да е имало и селище. Засега археологическите останки и времето на съществуването на селището не са датирани.

В Бунардерското суходолие, на изхода му в равнината на дълбочина на 2-3 м от сегашната повърхност, се намира зид със следи от хоросан. На същото място през 1940 г. воловарчета са виждали глинени тръби, от което идва името Кюнецо, от тръба-кюнец. До него е разположена местността Сухата чешма.

Слатино, включително описаното тракийско селище попада в областта, където е живяло тракийското племе дентелети. (Иванов Й. 1906). В историческите източници това племе започва да се споменава от IV век преди Хр. Изглежда обаче то е съществувало и преди това – в Илиадата Омир посочва, че цар Рез със струмските траки се притекъл на помощ на троянския цар Приам. Траките са били роднини на троянците. След IV век преди Хр. Друго тракийско племе – дентелетите, живяло в югозападна България, непрекъснато се споменава ту като съюзник, ту като противник на македонците, а по-късно и на римляните. През I век преди Хр. Сула е покорил дентелетите. Изглежда са били важен съюзник, защото Цицерон –

прочутият римски държавник и голям оратор, в реч пред сената е обвинил генерал Пизон, че е направил денетелетите врагове на Рим.

През 46 г. след Христа по времето на император Клавдий цяла Тракия, включително и земите на денетелетите станали римска провинция.

Рим и Византия.

През римското владичество по нашите земи траките постепенно се романизират, като първоначално попадат в пределите на Източната римска империя, а по-късно и на Византия.

В Библиографията на българската археология за периода 1879-1966 г., се описва находка от монети намерена в с. Слатино. В началото на Бадинкината падина, през 1932 г. деца по време на игра намерили гърне (кюпче) с монети. По устни сведения от Васил П. Николов те били 600 броя. Полицията като научила за находката я взела от децата.

398 екземпляра от тази находка са със следната възраст:

1. От I в. пр. Хр. - 2 монети,
2. Нерон - 3,
3. Галба - 2,
4. Отон - 1,
5. Вителий - 4,
6. Веспасиан - 2,
7. Тит - 1,
8. Домициан - 67,
9. Нерва - 24,
10. Траян - 201
11. Плотина (съпруга на Траян) - 1,
12. Адриан - 53 и три с гръцки надписи.

Както се вижда, от изброените императорски монети преобладават Траяновите. Установено е, че те са били заровени в земята в началото на II в., навярно по времето на Хадриан. Може да се каже, че тази е първата находка в България, в която са застъпени такъв голям брой монети от император Траян. Музеят в Кюстендил притежава копия от тях.

От селяни през седемдесетте години на миналия век са намерени и средновековни корубести византийски медни монети, (бел. ред. виждал съм две от тях), но какво е станало с монетите не е известно.

Тези находки на монети показват, че в землището на Слатино освен праисторически са съществували и исторически селища, т. е. животът тук никога не е прекъсвал.

В землището на Слатино се намират и други недатирани находки. Например, при изхода на пътя от ТКЗС е открит гроб, съставен от две глинени корита, горно и долно. В Аминовия рид пък в турско гумно са намерени кости.

Както е известно, през късните времена на римската епоха (III – VI век) са станали нашествията на готите, славяните и българите, които не са подминали и областта, в която се намира Слатино (Й. Иванов, 1906). За тези времена има немалко исторически източници, но от тях не може да се намери по-конкретна информация за темата, която се разглежда в тази книга.

Първо и Второ българско царство

За този период от нашата история не се намира конкретна информация за много от сегашните български селища, включително и за село Слатино. За тяхната съдба можем да съдим само в контекста на големите исторически събития, които са станали по това време. Районът, в който се намира селото до походите на кан Крум по поречието на р. Струма през 808 г. е бил византийски. След тази година той влиза в пределите на България. Крумовият правнук кан Пресиян (836-852) през 837 г. се отправя на поход по долината на Струма и достига до стените на Солун. През 842 г. той завоюва македонските земи и достига до Охрид и Прилеп. Заедно с останалите части на Югозападна България, Кюстендилската (Велбъждската) област остава в Пределите на България до края на Първото българско царство.

След покръстването на българите през 863 – 865 при царуването на княз Борис I и неговите наследници, са построени редица църкви и манастири в селища съседни на Слатино. Например, Бобошевския манастир с църквата св. Димитър, манастирът в с. Скрино, където се е родил и вероятно покалугерил Св. Иван Рилски (876 – 946) и др. По тези места е кипял не само религиозен живот. Землището на Слатино има не по-малки природни дадености за добър поминък, които едва ли са били пропуснати от местното население.

По време на цар Самуил (обявен за цар през 997 г.) и на неговите наследници районът на Слатино т.е. на Дупница продължава да бъде в границите на българската държава и заедно с нея е превзет от

византийците през 1018 г. Византийското владичество продължава до 1185 г.

През по-голямата част от Второто българско царство (1185 – 1396) разглежданият район е български. След падането под турско робство две-три десетилетия е съществувало Велбъждското княжество на деспот Константин Драгаш (зет на цар Иван Александър и васал на турците) и според средновековните карти дупнишкият край е бил част от него.

Турско робство

За турското робство на българите е писано много в нашата историческа и художествена литература. В записките на Владимир Николов на много места се разглежда този период от нашата история на примера на едно българско село. В тази глава, след като се описват и коментират писмени документи от тези времена, се дава допълнителна информация за изселването на турците и преселването на българите.

Писмени документи за историята на Слатино.

Писмените документи, които се разглеждат по-нататък са извлечени от публикувани сборници на БАН, на Софийския университет, а също така от непубликувани материали, които се намират в различни архиви.

Най-старият източник, в който се споменава с. Слатино е т.н. Джелепкешански тефтер от 1576 г. В този документ се описват приходите от събрани данъци. От него може да се направи заключение, че селото под това име е съществувало много по-отдавна.

През цялото време на турското робство Слатино административно е било в Дупнишка кааза, която от своя страна е била част от Кюстендилския санджак (Десподството на Константин Драгаш, преди това през Първата и Втората Българска държава - Велбъждска област, създадена от българите върху територията на антична Пауталия.

Друг източник са турски документи за Рилския манастир. Превел и наредил Д. Ихчиев, София. Печатница „Време“ 1910 .

В един стар правителствен тефтер, направен във времето на Султан Сюлейман хан I (1528 - 1568) се описват имотите на Рилския манастир. На стр. 236, ред 34 е написано „Една нива в с. Слатино, деветъка за нея се дава на чиновника по земите).

II. Извлечение, стр. 237.

От един стар правителствен тефтер, издаден през 1982 г. 14. (1526 г., 28 март). Тук се посочват местности и села, където Рилският манастир притежава имоти.

Стр. 238, ред 15. „Една нива лежаща в с. Слатино, чийто десятък се изплаща на чиновника по земите“.

III. Извлечение, стр. 240.

От стар правителствен тефтер. Определя се имотното състояние на Рилския манастир.

1096 г. 1 шабан (1685 г., 1 юли).

Стр. 241, ред 25. „Една нива в Слатино, на която десятъка се плаща на чиновника по земите. Четири воденици и два бостана, за които десятъка се плаща на чиновника по земите“.

IV. Извлечение, стр. 242.

В стар правителствен тефтер, опис на имотите на Рилския манастир, се потвърждават привилегиите му.

1163 г. 30 шевал (1750 г., 2 октомври).

Стр. 244, ред 5.

Един чифлик лежащ в селото Ърслано. Тоя чифлик е бил притежание на монасите от Рилския манастир. От произведеното от този чифлик, десятъкът се е изплащал на надежден спахия.

Стр. 244, ред 12. Една нива в селото Слано, в местността Ридът. Десятъкът се изплаща на владетеля на земите.

V. Извлечение стр. 245.

От стар правителствен тефтер – опис на имотите, владени от Рилския манастир и потвърждение на привилегиите му.

1163 г. 30 шевал, (1750 г. 2 октомври).

Стр. 246, ред 42. Една нива от 53 уврата, в с. Слатино. Десятъкът от тая нива се изплаща на чиновника по земите.

Акт №34.

7 Мухарел 1889 г. от Егира (27.02.1775 г.). Да се напише и издаде този акт причината е следната.

Управлението на нашите тамариотски села за тази 1189 г. от егира е възложено с височайши царски брат на нас Вели Зааде Хусейн Ага жител от с. Слатино, притежава три ниви обемащи около 2 кутли (кули) и лежащи в землището на с. Фролош. Продава една от нивите на неизвестно лице. Дата на акта.

Подпис. Мустафа Спок /МП/ Мустафа. Подп. Спахията Мусса ага – Мултезим Хусейн бей /МП/ Хусейн бей.

Ферман 54, стр. 108-109.

Издаден от гр. Константинопол султан Махмуд хан II. Заповед относно владенията на имоти от Рилския манастир. Между другото тук се посочват привилегиите на раята от с. Бобошево.

1236 г. Джемези – юл. Ахър (1821 г., 24 март).

Стр. 109, ред 11, с. Слатино, Дупнишка нахия заедно с други села дава годишен приход като тимар 8058 акчета. Тази сума се прибира от пенсионера Шабан Мехмедов.

Ред 30. В с. Слано има манастирска нива, чийто десятък се плаща на чиновника по земите.

Стр. 110 ред 35. В с. Слано се намира една нива, която се владее от Дерид-Бали бей. Десятъкът ѝ ще се плаща на чиновника по земите. (1821 г., 24 март).

VIII. Извлечение, стр. 252.

От стар правителствен тефтер. Списък на имоти, владени от Рилския манастир.

1257 г. 1 Джемези-юл-ахър (1841г., 9 юли).

Стр. 253 ред 28. „Манастирът владее и притежава в с. Слатино ниви и ливади, за които манастирът изплаща десятък на чиновника по земите. Тези имоти се състоят от 4 воденици и два бостана, намиращи се при р. Джерман. Тези имоти са били притежание на Мустафа ага, а десятъкът им е изплащан редовно на чиновника по земите“.

Ферман 69 стр. 145.

Издаден в гр. Константинопол от султан Абдул Меджид хан и адресиран до Видинския валия, за манастирските имоти.

1258 г. 1 Реби-юл-енем (1842 г., 1 април).

Стр. 148, последен ред. „В с. Слано има една манастирска нива, която се притежава от Дерид Бали бей. Десятъкът ѝ се плаща на чиновника по земите“.

Стр. 148 ред 5. „А доходите от чифлика и бащиниите, лежащи под ведомствата на поменатите села, ще се прибавят към доходите на с. Слано и на други села. Общата годишна сума на тези приходи възлиза на 8050 акчета и като тимар тя се изплаща всяка година на Хасан Шабанов, редовен кавалерист от царската ми армия. Всичко това се твърди от забележката писана подробно в старото ми императорско дефтерхане“.

77 Ферман стр. 193.

Издаден в гр. Константинопол от султан Абдул Азис хан и адресиран до Ахмед Мидхад паша валия на Нишката област. Тук се

описват поземлените имоти на Рилския манастир и се дава заповед да се пазят старите му привилегии.

1278 г. Ребби юл евел (1861 г. 25 Август).

Стр 194, ред 14. “ Село Слатино, Дупнишка кааза, заедно със село Ърслано дава годишен доход 8068 акчета. Тази сума, като тимар, се изплаща на кавалериста войник от редовната царска армия Хасан Шабанов, защото той е записан в старите царски официални тефтери“.

78 Препис, стр.199.

Това е извадка от Ферман 77.

Преписът е направен през 1289 г., Ребби-юл-ахър (1872 г., 22 юни).

Стр. 199, ред 22. Една нива, намираща се в с. Слано.

Стр .200, ред 10. „Приходите от данъците и десятъка на селото, събрани с приходите на други села възлиза на обща сума 8016 акчета. Тази сума е вписана да се плаща на конния войник от редовната османска гвардия Хасан Шабанов, както и на други негови сподвижници, понеже тоя приход е вписан като техен тимар“.

Стр. 203, ред 39. „Селото Ърслано, Дупнишка нахия, заедно с неговите махали, чието население е известно, както и чифликът, произвеждат бяло, чисто и смесено жито. От това жито се дава на спахията законен десятък. Раята плаща още следните данъци:

1. Данък наабет.
2. Данък арус.
3. Данък дешибан.
4. Данък тапуи земин.

Общата сума на тези, както и на другите данъци, възлиза на 5722 акчета, както това се твърди цифроми словом от подробно описания тефтер. Следователно тази сума прибавена към други суми от други села възлиза на 20 846 акчета и се дава като тимар на конния войник Хасан Шабанов, а останалите суми на неговите съратници“.

Стр.203, ред 33. Произведенията и данъците на с. Ърслан се получават от спахията Хасан Шабанов и неговите съратници.

Дял V, 11 Емирнаме , стр. 310.

11 Канон-и-евел 1287 г. от егира (11.12.1871 г.)

Стр. 310, ред 22. „Но нивите, чифликът и други местности що лежат в селата Слано и Ърслано, макар и да зависели от резения, не се считали за привилегировани, били облагани с данък аварос. Обработване се правело от самите монаси, а последните били ги завещали на манастирски вакъф, всички тия земи попадат под данъка и

десятъкът, които, съгласно установения ред, се събират от монасите. По този именно въпрос е било издадено царско иреде. Само за Слано“.

Дял XI. Тапийски актове.

Подробен опис 5, стр. 660 на имотите на Рилския манастир “ Св. Иван”.

28. Джемази юл-ахър 1288 г. от егира.

Стр. 661 ред 34. Една нива в с.Ърслано, която се владее от Бали бей десятъкът ѝ се изплаща на чиновника по земите.

Стр. 663, ред 35. „Селото Слано (Ърслано) Дупнишка нахия, чиито брой на населението е известен, произвежда чисто и смесено жито. Десятъкът се е изплащал от това жито“.

№228, Дунавска област, Препис, от рапорта до Великия везир:

Стр. 703, ред 18. Действително от сетне има придобити места и земи в полза на манастира, то за такива добавъчни земи, чифлици, ниви, които лежат между селата Златово и Ърслано, макар и да зависят от Рилския манастир, все пак подлежат да се обложат в кръга на законния данък“.

25 зилкаде 1288 г. егира (24.01.1872 г.) подп.(п) Ахмед Рахмин Паша, генерал-губернатор /валия/ на Дунавския вилает.

В гореизброените турски документи има редица неясноти, които се дължат на превода, на правописни грешки и на неточности при тяхното цитиране, които редакторите не можеха да отстранят. Годишите се дават, както по християнското, така и по турското летоброене, при което годишите са с около 600 по-малко. Това, което е важно за нас е, че от тези документи се вижда, че Слатино е съществувало през цялото турско робство.

В тези документи Слатино е известно с имената: Слатино, Слатина, Слано, Ърслано. В Джелепкешанския тефтер от 1576 г селото се нарича Испатна, Аслатих. Възможно е някои от тези имена да са имена на махали освен в Слатино още в Гьоклемез (Усойка) и Кръчино.

Най-новото селище Кръчино е създадено през XIX в. като селище при кошари. Кошарите са били собственост на Бобошевци. Казват, че то е било средишно село. В него е живял спахията, който е събирал данъците на околните села. Не се посочва кои са тези села. Отбелязва се, че било към Дупнишката каза. Споменава се във връзка с данъка на една манастирска нива. Тази нива навярно се е намирала в Калугерица, откъдето тя си носи името. Манастирът е имал лозе, срещу къщата на Крум Костов. Споменават се ливади, бостани, 4 воденици.

Те навярно преди Освобождението са продадени или разрушени. В документите не се посочва колко са били жителите на селото. Казва се, че е предимно българско.

Турските чиновници, които са събирали данъка и десятъка са били пенсионери-кавалеристи и техните помощници – 1821 г. Шабан Мехмедов, 1842-1872 г. Хасан Шабанов. Навярно вторият е син на първия. Освен това са имали чиновници по земите, които са събирали данъците. Това са били и турските управници на селото. От турските документи не може да се разбере, кога се пише за старото и новото село.

Турските документи не споменават за участие на българи в управлението. В историята на училището, се споменава за живия през 1900 г. Ангел Чорбаджийски, който е бил коджа башия през турско. По устна информация от Иван Г. Бисеров, дядо му Христо Лазаров също бил коджа башия. Костадин Джоргов казва, че дядо му Коче бил 15 г. коджа башия, но не се съобщава през кои години.

Допълнителна информация за изселването на турците и преселването на българите. Турците започнали да се изселват три години преди Освобождението. Едни от тях се изселвали към Горна Джумая (сега Благоевград), други през Самоков към Турция. Слатинските турци по това време лошо не правили на населението, но след като като те си заминали прииждащите, други турци извършвали грабежи и безчинства. Когато се изтегляли, те принуждавали българите да им закарват багажа до местата, където се настанявали. За това има устни сведения. Но много от ограбените българи, слизали по шосето, при удобни случаи, нападали турците, взимали си багажа, а при остра съпротива ги избивали. Като започнала Освободителната война турците станали още по-лоши. По време на самото Освобождение населението на Слатино започнало да се укрива в кориите около селото, като използвали благоприятни моменти, да слязат в селото и да си видят домовете. Някой от семейството оставал в къщи, при опасност готов да избяга. За това време се разказваха много спомени. През последните дни на Освободителната война по тези места слатинци си направили колиби по кориите и в тях живеели. Много отишли в съседните села Бадино и Смочево, далеч от пътя и по-близо до планината. При голяма опасност се качвали до нейните по-високи части. По тия места идвали и хора от Кочериново, Мурсалево и други села.

За историята на селото през последните столетия имат голямо значение чумните епидемии. Според устни сведения дядо Галаб (Гълъб) (вж. фиг. 1) е загинал от чума. По сведения от Георги Ст. Зарев, неговите предци през тия години си направили къщи в Кръчино, за да се крият от чумата. При чумните години населението е бягало по корииите, особено предпочитало да се крие из драките, като вярвало, че в драките чумата не може да влезе.

В своята книга “История на гр. Станке Димитров и покрайнината му” на стр. 274 “Чума̀ви години” Асен Меджидиев пише: първата чума е била през 1706 г., втората чума – 1813 г., третата – 1831 г., четвърта – 1836 г., и петата 1857 г. С първата чума навярно е свързано, преселването на старото село при турските чифлици. Анализирайки информацията от фиг. 1 стигаме до извода, че дядо Галаб най-вероятно е бил покосен от чумата през 1831 г. На стр. 275 от книгата на Меджидиев се казва: “Жителите на цели села се пръскали из полупланинските места, например жителите на с. Слатино през 1831-36 г. избягали към с. Бадино, в Рила планина, подсилили това село и изградили друго към Църквата ”Св.Петър”. След “отминаване” на чумата една част от хората се върнала, а друга останала завинаги на новото селище.” В Слатино се говори за такова временно селище на поляната под Спасевите ниви - Лазарово селище.

През 60 години на XIX век Османската империя изпада в дълбока криза, която засяга и Западна България. Хората заживели много бедно и при изключително тежки условия. Прекосявайки северозападна България по време на пътешествието си през 1862, известният унгарски пътешественик Феликс Каниц - археолог, етнограф и географ (02.8.1829, Пеща - 08.01.1904, Виена) пише: „В малко променен вид аз видях тука въплатени образите на хората от бронзовия век. Жилищата им, заровени до половината в земята правеха впечатление на истински пещери“.

Народът е страдал все повече от безчинствата на турските разбойници и издевателствата на властите. Ще илюстрираме това с историята на Димитър Ковачки (Мите Ковачо), разказана от внука му Христо през 2003 г. Димитър Ковачки е бил търговец и обикалял балканските земи. При едно от посещенията му в Македония по средата на шестдесетте години на XIX в. харесал една мома от гр. Кочани в Македония, сгодил се за нея и я довел в Слатино. Обаче мюдюринът (подуправител на нахия – турска административна единица, включваща няколко села) насила и със заплахи му отнел

годеницата и я завел в харема си. Насилникът дал на Димитър друга жена на име Мария, която му родила пет дъщери. В началото на февруари 1978 г., когато руските войски достигнали до Дупница, турците начело с мюдюрин побегнали със семействата си по главната улица покрай реката и по пътя през Валивос трябвало да стигнат до главния път за Горна Джумая. До там обаче мюдюринът не достигнал, защото го подгонил Димитър Ковачки и го убил пред кръчмата на Димитър Бачев, сградата на която до преди едно - две десетилетия все още съществуваше. Той взел бившата си годеница и с помощта на съселяни на коне я изпроводили до нейните роднини в Кочани. Кръчмарят бил жив свидетел на тази история и я разказвал на внуците си.

Дупница е освободена на 02.01.1978 г. след настъплението на руската армия в края на 1877 г. Тридесет хилядната турска армия, съсредоточена при Дупница, се изтегля по поречието на р. Струма. С керван от коли и животни напуска града и 5000-то турско население, изоставящо домове и имущество. През нощта на 27.12.1877 г., напускат и последните турски войници разквартирувани по градските къщи. На следващия ден, 28.12.1877 г. (стар стил), били опразнени джамиите, турските дюкяни и работилници. Студен снежен вятър навявал в отворените и изоставени турски къщи. В махалата им царяла невероятна тишина, нещо което българското население не е помнило. Отначало българите плахо надниквали по кривите и тесни улички из турската махала, докато се уверили, че наистина петвековният поробител вече го няма. Спешно в сградата на Риломанастирския метох (хан) градските първенци учредяват Общоградски комитет, който да ръководи градските работи и временната полицейска администрация, за поддържане на реда в града. Риломанастирският метох фактически започнал да изпълнява ролята на временно кметство и околийско управление. В неговата сграда се установява и започва да действа новосформирано Българско съдилище, под председателството на старейшината на метоха йеромонах хаджи Гавраил, който станал и председател на съда. Положено е началото на свободен, политически, икономически и стопански живот на Дупница и на селищата около нея.

В града се установява руска кавалерийска част под командването на майор Иван Орлински - командир на IV-ти ескадрон от 4-ти кавалерийски Мариопулски полк.

По устни сведения, турците се оттеглили от Слатино на Наядка (Бъдни вечер) т.е .на 06.01.1878 г.

По данни Христо Вл. Цимев (Цолов) селото е освободено на 11.02.1878 г. Той твърди, че е видял това преди години във Военно-Историческия Музей в София. Устно се съобщава от Елена Костадинкова, че като дошли руските кавалеристи, с големи муздрацицикове, населението се струпало около тях. Това навярно е било на мегдана до реката сред селото. Кавалеристите казали на слатинци “които са българи да дигнат бели кърпички, всички вдигнали. Които са българи, да хвърлят фесове, всички ги хвърлили, около тях почервеняло от фесове.” Първите дни имало колективно управление. След 5-6 дни е изпратен руснак от тяхното командване, да проведе събрание и да избера кмет. Първият кмет е бил Тено Терзийски.

Населението на Дупнишкия край, разузнавало движението на турската войска и донасяло за това на майор Орлински, който не оставал безпристрастен към получените сведения, взимал енергични мерки за защита на хората по селата. Това личи от полевата му записка от 05.01.1878 г. изпратена до командира на 4-ти кавалерийски Мариопулски полк. Той донася, че е бил уведомен за движението на обоз със заграбено имущество между селата Джерман и Слатино и че турците са изоставили Дупница и са заели Г. Джумая. Турският отряд се състоял от 6 батальона и 2 оръдия под началството на Акиф паша. С ескадрона си м-р Орлински се отправил в указаното от българите направление. Настигнатият башибузук след престрелка претърпял пълен погром. От турска страна били дадени 12-15 души убити. Загуба на руснаци не е имало. Освободеният обоз бил върнат на собствениците. Тази записка ни осведомява, че в Дупница е имало изоставени 150 ранени и болни турски войници. Лекарят на Дупница се съгласил да ги лекува, но нямало лекарства. Каквито имало турците унищожили при оттеглянето си.

След Тено Терзийски кмет става Христо Лазаров, а след това - новият едър земевладелец Циме Топалев. Тогава са дошли преселници от Благоевградско. По това време – 1879 - 82 г. турците се връщат да си продават имотите и чифлиците.

Важно за Слатино е, че в този период (1879-82) то е било общински център на няколко околни села, което показва, че селото е било най-голямо и най-развито по това време.

Старите селища на Слатино

Над сегашното село Слатино, на две места се намират строителни останки, предимно тухли от стари селища:

1. Горно селище в местностите: "Грамадите", ниската част на "Боровец" и около църквата "Св.Петър и Павел".
2. Долно селище в местността "Тушандере".

Долното селище в местността Тушандере е на площ към 50 дка, която е оградена от изток, юг и запад от Присоето, а от север - от новия път по р. Бадинска. На това място се намират много тухли, дъна от връчви и камъни от зидове. За това селище в преданията не се споменава.

Горното селище се простира на по-обширна площ - около 100 дка. То обхваща местността Грамадите, параклиса "Св.Петър и Павел" и ниската част на Боровец. Навсякъде по тия места се намират парчета от тухли, дъна от връчви, много камъни от зидове. По сведения от населението често при оран се откриват зидове с глинеста спойка. Между две круши над стария път за Бадино видях камък с хоросан. Като се ореше люцерната на две места намерих сгур, навярно тук е имало тухларници. Иван Лазов Белополски е изкопал две връчви по около 500 л. В него се намират долните половини. Тези връчви се отличават от намерените в Екиндере, по това, че имат по-широко дъно, общо са по-широки, с по-тънки стени.

Зад параклиса "Св.Петър и Павел" се намират два камъка. Единият е правоъгълен - останка от зид или е оброчен камък, а другият е воденичен камък или хромел. При старите гробища на с. Слатино се намираше голям кубичен камък, отгоре легеновиден. Закараха го в Бобошево.

При сегашния параклис на "Св.Петър и Павел" (снимка 20), по предание се намирала църквата на старото селище. Там всяка година до около 1950 - 60 г. се колеше ялова крава и се приготвяше курбан. Провеждаше се голям събор, на който населението отиваше с погачи, баницы, за храна им раздаваха от курбана. За гробищата казваха, че те са били на старото село. Те бяха преместени в местността Череша през зимата на 1967 г. По устни сведения и предания от хората родени и живели през XIX в. Слатино е било някога при църквата, където сега е параклиса "Св. Петър и Павел".

Снимка 20. Параклисиът Св. Петър и Павел, реставриран през 2002 г.

Църквата “Св. Петър и Павел ” има двор към 3 дка, който не се работи. В двора има вековни кленови дървета. Дворът и някои от дърветата навярно са останали от времето, когато е била първата църква (снимка 20).

Както отбелязахме по-напред, преместването на старото село на сегашното място е станало след чумната епидемия от 1706 г., когато турците предложили на българите да слязат долу и да се заселят при тях, поради това, че както от едните, така и от другите са останали малко хора. След известни уговорки 14 български родове се съгласили и се заселили около турските чифлици. Те са:

1.Лазаровци; 2.Топалевци; 3.Треновци; 4.Рупевци (от тях са произлезли Николовци, Ачовци, Заровци) 5.Чорбаджийски, 6.Терзийски; 7.Станинци, от тях произхождат Венкови и Зашеви(Швръкльови); 8. Чучуковци; 9. Ангеловите (от тях са Стоименовите, Начовия, Попския и Стамболийския родове); 10. Наковият-Ковачки род; 11. Китовият (Шпиро Китов); 12. Траковият род (Бадинкини и Анакьови).

Два от родовете навярно са изчезнали.

Град Кръчино. Кръчино е разположено от двете страни на р. Кръчино, на един км от Главния път за Гърция. Останките на селището се намират на пет места, което показва, че се е състояло от 5 махали.

Махалите на Кръчино.

Най-голямата по площ махала се намира в местността Равняко. Тя се простира между Кръчинската река, шосето за с. Смочево, местността Орлица и долината Джинго. Тази махала е разположена на територия към 80 дка. По цялата площ се намират много парчета от тухли и камъни. До долината на реката е намерена пукната връчва около 500 л. До Орлица е имало още две. Една от тях и досега се съхранява в двора на новата къща на Венка и Георги Герови.

Друга махала е в южната част на Спасевите ниви, където се срещат тухли и камъни. Трета махала попада в югозападния ъгъл на Треновата нива. Има площ 5-6дка. На това място има много тухли и камъни. Спрели да го терасират поради многото зидове.

Четвъртата махала, се намира на север от Джинго, срещу първата махала. Има площ до 7-8 дка. Тя е на стръмен склон. Намират се много павета от тухли, те се отличават от другите, защото са по-дебели. В западната част на усото на Джинго, се намира зид с хоросанова спойка, който е дълъг около 1,5 м и висок до 1 м. На това място са разкопани дебели квадратни тухли. Тук е намерена връчва от 150 л. Съхранява се в Борис Т. Ангелов. В Спасевица Георги Н. Георгиев е намерил гроб облицован с тухли.

Петата махала се намира в югозападната част на Анакъовата нива в Шоповите кории. Простира се на площ до 10 дка. На това място се намират много тухли и грамади от камъни. От всички махали, първата като най-голяма е била средище на Кръчино.

Според преданията Кръчино бил толкова голям град, че е имал 70 касапници, но тази информация навярно е силно преувеличена. Съществува и друго предание, според което в махалата Джинго на Кръчино е имало полувкопана църква. Дори се посочва мястото, където тя е била. Градът е бил близо до централен път и често е подлаган на разбойнически набези. Поради това населението му се разбягало. Предполага се, че в Джинго са били гробищата на града. Кога е изчезнало Кръчино засега със сигурни данни не се разполага.

Кръчино е споменато в дарствената грамота на цар Иван Шишман за Рилския манастир от 1378 г., в която пише, че се подарява на манастира.

За отношенията между Слатино и Кръчино засега няма данни. На 3 - 4 км от старото село Слатино към планината се намира историческото с. Бадино. Но какви са били отношенията между Слатино и Бадино също няма данни. В карти от Второто Българско Царство съществуват Кръчино и Бадино, но не и Слатино. Няма никакви материални останки от градището където се говори, че се е намирало Бадино. Една жена каза, че са копани връчви, не в местността градището, а долу по шосето. За отношението между трите села за сега нямаме никакви сведения. Не е известно със сигурност кога са изчезнали старите поселища на тези села. В турски документи за Рилския манастир се говори за Слатино и Бадино. Навярно със завладяване на България от турците, Кръчино като град е изчезнал. Другите две села сега се намират на нови места.

През 1383 г. Рилският манастир е превзет от турците. С голяма вероятност същата година може да се приеме за падане и на Слатино под турско робство. Има обаче и вероятност селото да е останало във владенията на княз Константин Драгаш, които са останали относително независими до 1425 г.

Сегашното село Слатино. Както вече посочихме по-напред, горното село Слатино в началото на XVIII век се е преместило на мястото, където е сегашното. За отношенията между българите и турците и въобще за турското робство писахме в първата част на книгата, при разглеждане на различните аспекти на социалния живот от онова време. По-нататък в тази глава ще представим и коментираме писмени документи, които са най-важния източник за историята на селото през турско време.

Развитие на Слатино след Освобождението

В Държавен вестник, бр. 73 от 12.07.1883 г., е публикуван указ №182 от 12.03.1883 г. за градските и селски общини за Княжество България, №100- Слатинска селска община – е съставена от селата: Слатино, Смочево, Бадино, Гьоклемез, Джерман, Крайни дол и Мурсалево. Граничи с мерите на града Дупница, селото Бистрица, Рила планина, с. Рила, с. Кочериново, река Струма, река Джерман. Седалище е било Слатино. Преди това на Слатино, а после и на обединената община за кмет е бил избран Мичо Хр. Лазаров. Приложение 5 съдържа списък на кметовете на селото от Освобождението до наши дни. По устни сведения на много селяни, Мичо освен кмет е бил и бирник. С охранен кон е ходил по селата, да събира данъците. Той е кметувал до 1887 г.

Твърди се, че той злоупотребил с общински пари. Бил надчетен и отстранен. За издължаване на надчета, след няколко години, си продал имота - около 100 дка. Други обясняват продаване на имота по икономически причини.

В Държавен вестник, брой 55 от 23.05.1887 г., Списък на градските и селски общини, Дупнишка околия №302, Слатинската община се състояла от Слатино, Гьоклемез, Джерман и Крайни дол.

Указ №157, Държавен вестник, бр. 55 от 23.04.1887 г. – Закон за селските общини. Слатино остава община в състав Слатино, Гьоклемез, Джерман и Крайни дол.

След Михаил Хр. Лазаров, политически силни стават двамата едри земевладелци Георги Ив. Каранджулов и Ангел Ц. Топалев. Те стават кметове или техен близък човек. Едрите земевладелци братя Трайкови не са се занимавали с политика. Това време е характерно, че за неплатени данъци са продавани много имоти. Важно икономическо събитие е, че от 1900 г. започват да се продават имотите на братя Трайкови и на Михаил Хр. Лазаров. Започва строителството на двуетажни къщи. Отнемат се много имоти на задлъжнелите пияници. През тези години се появява филоксерата и унищожават лозята. В политическия живот, важно събитие е, че от учебната 1902/03 до 1906/07 учителства Георги К. Муструков, а 1904/05 и 1905/06 -Никола Вържаров от гр. Кюстендил, и двамата убедени социалисти. С тяхното учителстване, става разпространение на социалистическите идеи в Слатино. Особено голямо значение има учителстването на Г. Муструков. През 1909 или 1910 г. от Слатинска община се отделят: Джерман, Гьоклемез и Крайни дол. Слатино остава самостоятелна община. През това време до 1912 г. са построени много двуетажни къщи, обликът на селото се променял.

В книгата на проф. Константин Иречек – “Пътувания по България”, II издание, стр. 668, издадена през 1888 г., четем следното:

“По третия път се отправихме по сегашното си пътуване на 14.09., след пладне. Тоя път води отначало два часа по шосето и след това два часа между двата описани рутiera около селата Слатино и Смочево, по дилувиална тераса, пълна с речни обли камъни, прорязана от дълбоки долове между стръмни, глинести брегове, селото с колиби накичени с тютюн и с кулите на чифлиците, изглеждат бедни, пък и растителността на терасата е слаба, с дъбови гъсталаци, в които пасат кози, много ветровито. По пътя ни настигна ясна и пълнолуна нощ.”

През Балканската и междусъюзническата войни кметува Ангел Цимев (Приложение 5). През Първата световна война кмет е брат му Никола Цимев. Всички мъже годни за работа са били на фронта. Някои от тях не се върнали. Стопанството е било поддържано от жени, младежи и старци. Имало е големи несгоди, сред населението възниква голямо недоволство - от немотията, от неправилно взимане и разпределяне на нарядите. Подавани са молби против нередностите, идвали са комисии да ги проверят. Войната завършва със силно нараснало народно недоволство. След връщането от фронта 1918 г. е разбит общинския хамбар и храните са раздадени на населението. Разбивачите са осъдени, но амнистирани. В старото училище са били разквартирувани френски окупационни части.

След войната, при първите избори през 1919 г., за кмет се избира комунист – Пашо Г. Николов. До Цанковия преврат 1923 г. изборите са спечелвани от комунисти и земеделци (Приложение 5). След Цанковия преврат започват да се редуват едри собственици, но нечестни политици – Гаве Анастасов и Н. Цимев. На деветоюнския преврат Цанковистите вземат властта. Само Ив. Хр. Тенов и Илия В. Джоргов с пушки са стигнали близо града, за да защищават земеделската власт. Срецнали обаче хора по пътя, които им казали, че властта вече е взета от войска и ако отидат там ще ги убият. Обаче терор над земеделци в селото не е имало.

През Септемврийското въстание 1923 г. партийното ръководство е чакало указания от Дупница. Двама комунисти са слезли с пушки до шосето, но като видели, че няма към кого да се присъединят се върнали. Една вечер привърженици на новата власт дошли от Бобошево и искали някои комунисти да бъдат обесени на върбите край реката. Никола Цимев не позволил.

После са викани някои от тях в участъка в Бобошево и след по-малко или повече бой ги пусkali. Убити, както и тероризирани селяни при преврата и 1-2 години след него нямаше. Гаве като кмет през 1924 г. доведе поляци македонци като охрана за пазене на властта.

След атентата в църквата “Св.Неделя” в София, извършен на 16 април 1925 г., като опасни комунисти от Слатино бяха арестувани Пашо Г. Николов, Стоимен Стоянов и земевладелеца Васил Д. Бачов. След жесток бой на Пашо, който остави следи за целия му живот и по-лек на другите всички бяха освободени. През цялото време, макар и в нелегалност, комунистическата партия и БЗНС съществуваха.

Привърженици на превратаджиите извършиха много грозна постъпка през есента на 1926 г. Гаве и Н. Цимев замъкнали през нощта в коритото на реката жената на политически противник - Цена Бачова, която била на 66 г. В пияно състояние Владимир Паунов и македонецът поляк Георги я блъскали, прегръщали и стреляли с пушки. Разтревожиха цялото село. След като оставили изтормозената жена, с пушки се разхождали из селото, крещяли и заплашвали противниците. С тази дивашка постъпка, искаха да създадат страх в омразния им Бачов род. При това Бачовите до това време се малко занимаваха с политика. От тази им гнусна постъпка, се възмути цялото население. Превратаджиите станаха неприятни на населението и изгубиха политическото си влияние. Този случай доведе до политическо активизиране на Бачовите и особено на Никола Д. Бачов. Селото се раздели на две, Гавевисти и Бачевисти. Освен това Гаве и Н. Цимев бяха мразени от комунистите и техните приятели като виновници за побоя на Пашо и Циме Стоянов. Така че спрямо двамата, враждебно беше настроено по-голяма част от населението. Първите избори след това ги спечели Никола Бачов и стана кмет на Слатино. Поради общия враг, комунистите минаваха на страната на Бачевистите и временно престанаха да съществуват като отделна политическа сила. Никола Бачов беше с Ляпчев, той кметува от 1926 до 1931 г. Групата на Гаве и Коле Цимев постоянно отслабваше, за да изчезне към 1933-34 г. Никола Бачев се наложи като селски ръководител. Обаче и той използваше кметството за лични интереси. Постави доверени хора на служба. Народът казваше, че чиновниците не получавали заплата, той им получавал заплатите, а срещу парите им давал, каквото им трябва от неговата бакалница. През неговото кметуване, няколко години се отделяха средства от общинския бюджет за строеж на ново училище, но той не направи нищо особено за селото. Бачовите като много богато семейство, повлияха и с икономическата си сила.

Създаде се нова политическа партия – демократи, начело с Александър Велев и Никола Воденичаров. Много слатинци започнаха да се обединява около тях. От 1931 г. комунистическата партия се отдели от бачевистите и започна да води самостоятелна политика. В политическите борби населението започна да поддържа все повече новата групировка. Бачовото крило отслабваше. Изборите през 1932 г. се спечелиха демократите. За кмет бе избран Никола Воденичаров. Никола Бачев се зае с тютюневата търговия, тъй като неговата политическа групировка много отслабна.

Главни политически сили след 1932 г. станаха демократите, земеделците и комунистите. Демократите водиха политика, която населението одобряваше. За кмет през 1933 г. бе избран Александър Велев. Той кметува около една година.

Избори. Преди преврата на 19.05.1934 г. в селото се водеше борба между демократи, земеделци и комунисти. След преврата политическите партии бяха премахнати, но комунисти и земеделци работеха нелегално.

След преврата през 1934 г. стана обединение на общините. Слатинската обединена община се състоеше от селата: Слатино, Мурсалево, Бадино, Усойка, Крайни дол със седалище Слатино. На 01.09.1934г. за кмет пристигна завършилия Свободния университет Ганчо Банков Баталов от София. Ганчо беше рядко нечестен човек, лъжец и мошеник. При него нищо не се направи в селата. След Ганчо Банков за кмет през август 1935 г. дойде юриста Георги Шопов от с. Правец, Ботевградско.

На определеното място през пролетта на 1935 г. бе започнат строежа на сегашното училище, като го завърши следващия кмет Несторов. При кметуването на Шопов през 1936 г. селото се електрифицира. През неговото време се направи водопровода от Пехчандол. Ако останеше да кметува щеше да направи още неща. Шопов беше трезв и справедлив човек, който мислеше за доброто на селото. Поради тези негови качества, той не можеше да понася вредната дейност на Никола Бачов за селото. Между двамата се създаде непримирима борба. Н. Бачов организираше около себе си неуравновесени и недоволни от Шопов хора. Използваше зависимите от него селяни. Почнаха верни и неверни донесения. Привържениците на Шопов малко правеха да го подкрепят. Самият той беше горд човек, не обиди никого, не разясни пред населението колко е вредна борбата против него. След като го уволниха повечето слатинци съжаляха за него, но беше късно. Н. Бачев беше близък приятел на силния по това време Методи Янчулев. Изчакаха Шопов да завърши започнатите обекти, след което през август 1937 г. го изпратиха за кмет в едно оградено село, където не след дълго почина от малария. След Шопов кметуваха в Слатино 5-6 кмета (Приложение 5), но за селото нищо не направиха.

От така съставената община в началото на 1935 г. се отдели Бадино и образува община със Смочево. През 1939 г. се отдели и

Мурсалево, като създаде отделна община. Към Слатино остана само Усойка.

БКП и БЗНС, като нелегални партии бяха добре организирани. Идваха политически деятели от града, информираха ги за работите в България и за международното положение. Че активистите на БКП и БЗНС бяха добре работили се разбра по резултатите от изборите. При тия неблагоприятни политически условия двете партии получиха над половината от гласовете. Много добре се развиваше и младежкото движение, като повече младежи членуваха в леви организации. Проправителствените младежки организации слабо работеха. Като почна войната между Германия и СССР, болшинството от населението беше на страната на Съюза. От хода на войната всички много се интересуваха. Постоянно търсеха да слушат чужди станции. Редовно следяха съобщенията на нашето радио. Обсъждаха хода на войната и споделяха това, което знаят за събитията. Властта добре познаваше настроението на населението. Следеше движението на хората и особено на набелязаните. След началото на войната, започна да прибира неудобните в концлагери. В тях бяха изпратени петима слатинци. Недоволството от войната и от германския фашизъм се засилваше непрекъснато. Особено силно беше то всред комунистите и младежите. През август 1944 г. при партизаните отидоха 5 младежи, пръв от които тръгва Йордан Младенов при слизането на партизаните в Слатино на 24.08.1944, по-късно кмет и лидер на БКП от местно значение със значително влияние.

След като България влезе в тристранния пакт през 1941 г., тя получи Беломорското крайбрежие и Македония, но новите земи не бяха под Българска юрисдикция, а само дадени от Германия за временно управление.

Политическо напрежение възникна и поради нарядите т.е. изземване от властта на продукти, произведени от селяните. Едни от тях не желаеха да ги изпълняват поради недостиг от храна. Други не искаха да правят това, понеже го считаха за намеса в частната им собственост. Имаше много, които не желаеха да дават наряд, защото знаеха, че с това помагаме на германците. Те съветваха и други да не го правят.

По-активна политическа дейност не беше възможна, тъй като 330 германски войници бяха настанени в новото училище боядисано в защитен цвят. Настроението на населението най-добре пролича, когато на 24.08.1944 г. партизаните слязоха в селото. Почти цялото население

се озова на тяхната покана за среща на площада пред старото училище. След речите се направи голямо, весело хоро, което продължи 1 - 2 часа. Партизаните обявиха, че Слатино е вече тяхно село. Казаха на слатинци, че имали намерение да слязат по-рано, но искали да избегнат сражение с германците, защото от него щяло да пострада селото.

На 09.09.1944 сутринта към 10 часа без съпротива беше сменено управлението на селото. Властта се взе от комитет, организиран от комунистите. На следващия ден се състави орган на официалната власт. Особена грижа беше намиращия се в селото 56-ти пехотен полк, дошъл с пеши марш от Велес, Македония. Към него се присъединиха 18 доброволци от селото. На няколко пъти се събираха парични и материални средства за полка.

Населението се отдаде на мирен труд и вече без съпротива изпълняваше възложените му наряди. Хората посещаваха масово общоселските събрания, ходеха на митинги в града. В изборите болшинството гласуваше с новата власт. Отначало населението се раздели. Но на изборите през август 1946 г. новата власт получи към 4/5 от гласовете. Кметовете се сменяха - комунисти със земеделци. С радост бяха посрещнати премахването на изполицата, нормирането на наемите, национализацията на фабриките, на банките, обявяването на горите за държавни. Всички тези промени бяха одобрявани от болшинството от хората. През 1946 г. Усойка се отдели от Слатино.

През пролетта на 1956 г. Слатино стана съставно село на Бобошевския народен съвет. Същата година започна колективизацията на земята, към която не всички се отнасяха доброжелателно поради привързаност към частната собственост. ТКЗС се образува през пролетта на 1956 г. Отначало влязоха в него 192 селяни, а през пролетта на 1957 г. се записаха останалите. Извън ТКЗС останаха четирима селяни (вж. по-нататък историята на образуването на ТКЗС).

С образуване на ТКЗС стана възможно модернизиране на селското стопанство. Много от селяните се записваха неохотно, но след време видяха, че кооперирането има и добри страни. С образуване на ТКЗС труда на населението се облекчи, със засаждане на доходни култури приходите им се увеличиха, подобри се тяхното материално положение.

Ако преди 09.09.1944 в Слатино имаше скрита безработица, то с индустриализирането на страната част от слатинци отидоха на работа в промишлеността, транспорта, строителството, но и тези, които

останаха в селото имаха работа. Създадох се и условия за културно развитие на населението. Преди от селото малко хора завършваха средно и специално образование, след войната всички завършили VIII клас продължаваха образованието си.

В разширения вариант на книгата е изложена доста подробно, политическата история на селото. Трудности с осигуряване на финансирането не позволиха да се публикува целия текст, включително историята на политическите борби, на политическите партии, на резултатите от изборите преди войната и т.н.

Разширеният вариант на книгата е депозиран на компакт диск в читалището на селото и желаещите да получат повече подробности по този въпрос могат да прочетат съответните глави. Без да има специални глави за историята на политическите партии, считаме че в настоящата книга се дава твърде много информация по този въпрос.

По земяния регистър от 1910 г. от 197 семейства, 62 са имали по 1-20 дка, 43 - 20-30 дка. При това трябва да се имат предвид не само декарите притежавана земя, но и нейният вид. Общо взето животът в Слатино, както преди Освобождението, така и след него не е бил лек. Докато 32 семейства са имали до 10 дка земя, то 4 семейства са владели към 1200 дка и то най-плодородна земя. Кръчмарите за забавяне на сметки отнели нивите на много селяни. При това Държавата облагала селяните с много тежки данъци, за неплатени данъци се продавали имоти. Средно към половината от населението е живяло доста бедно и не е криело своето недоволство. Същевременно най-влиятелните партии са били буржоазни: либерали, стамболовисти и радослависти. За кметове се избирали едри земевладелци: Мичо Лазаров, Георги Каранджулов, Ангел Цимев или техните близки.

За трудното положение на болшинството от хората допринасят тежките загуби от Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война, за които е трябвало да се плащат тежки репарации.

Всичко това е довело до радикализиране на населението, до постепенно увеличение на влиянието на левите политически партии, изразяващо се в непрекъснато нарастване на броя на гласувалите за тях. Така се стига и до промяната след девети септември 1944 г., след която населението заживя с надеждата, че ще дойдат по-добри дни. Историята след време ще отсее емоциите и предрасъдъците за това преходно време. Нека я оставим да свърши своята работа, а ние да

разгледаме не по-малко вълнуващите истории на училището, на църквата, на читалището, на кооперацията, на кооперирането на земята и на здравното дело.

История на училището

Трудно бе да се напише история на училището, защото няма необходимите документи. Живите свидетели или техните деца са починали, трябваше да се събират сведения от внуците. Както казахме по-напред, образованието до Освобождението е било силно ограничено. Грамотността за цялата страна е била 3%. Това се отнася и за Дупница и нейната околия (Таблица 6). Положението започва да се променя след въвеждане на Закона за задължително обучение през 1901/1902г. за децата от 7-11 години.

Таблица 6. Годишите на откриване на училища, черкви и читалища в Дупнишка околия.

Град/Село	Училища	Черкви	Читалища
гр. Дупница	1660	1609	1858
гр. Бобов дол	1878	1882	?
гр. Кочериново	1856	1820	1919
гр. Рила	1830	XIв.;1885	1896
гр. Бобошево	1816	XIв.;1851	1870
гр. Сапарева баня	1897	1859	?1905
Сапарево	1824	XIVв.;1856	1926
Слатино	1860	1860	1914
Блажиево	1900	1908	1925
Висока могила	1880	1981	1935
Вуково	1854	1858	1923
Мурсалево	1883	1885	1919
Пастух	1915	1346;1557	1946
Скрино	1860	1864	1925
Смочево	1860	1870	1918
Сопово	1907	1916	1929
Усойка	1891	1948	1938

Една от причините за ниската грамотност на слатинци преди и непосредствено след Освобождението е, че много от времето те прекарвали по егреците. Освен това те били принуждавани да работят ангария, а някои са били чираци на турците. Всичко това ги е затруднявало да живеят колективно, да обмислят и организират културен живот, включително и образование.

Един от източниците за култура и образование е бил Рилския манастир. Слатино се намира на 30 км от него и селяните са го посещавали често. През селото преминава пътя, по който са минавали негови духовници и поклонници на манастира. Първите образовани хора са свързани с манастира. Човек от Бачовия род, брат на Георги Бачев, е бил калугер в манастира, говори се, че е станал и игумен. Той починал след Освобождението в Дупница. В манастира преди Освобождението е имало калугер на име Радо от Лапачевия род. Напуснал го поради сбиване с друг калугер. Преди Освобождението от Велковци е имало калугерица. Тя починала в женския манастир при с. Рила.

Първият учител, за който се говори от населението и по документи е Иван Московеца. Той е руснак, пленен през Кримската война (1853 - 1856). Как е попаднал в Слатино не е известно. От кога до кога и колко години е учителствувал не се знае. Известно е по устни сведения, че се е спазарявал с родителите на децата, колко да му плащат. Събирал по 5-10 ученика. Отначало е учел децата по частни къщи, после е наел за постоянно стая, която след това е станала ковачница. Според Михаил Хр. Лазаров, който се е учил в такава група, учителят е преподавал на руски, като го е пригаждал към българския език. Учениците изучавали наустницата и псалтира. Други деца са учили за шивачи при един местен шивач и Иван Московеца идвал да ограмотява и тях. Той казвал на турците, че ще дойдат руснаците и ще ги изгонят. "Те ще освободят България." На българите казвал, "щом дойдат руснаците, я че умра". Така и станало. Когато дошли руснаците в Слатино и децата казали, че в Слатино има руснак, те полюбопитствали да го видят. Децата ги завели при него. Той бил пред църквата, като ги видял седнал на улицата и се хванал за колената. Разговарял с войниците без да ги поглежда. Умрял както говорил с тях.

Първото училище. По устни сведения Теодоси С. Кюркчийски и Димитър Г. Бачов са учили в училището при църквата. Учили са Светчето и Евангелието. Те са родени през 1866 г. Кога е строено това училище, точно не се знае. Но като се изхожда по годините на раждане

на тези, които са учили в него, може да се определи, че то е строено след 1870 г. Най-вероятно е да е строено в периода 1872-74 г. По устни сведения то е изградено едновременно с църквата, която е паднала от земетресението с епицентър Крупник през 1904 г. Училището се състояло от две стаи и софа, имало е зимник. То се намирало на югозападния ъгъл на църковния двор, до рида. Това училище бе разрушено 1924 г. На софата му имаше две клепаля.

Кога е открито първото училище? По сведения на Георги К. Муструков от 1903-1904 г., училището е съществувало от около 1854-55 г.

Според "История на училището" от Славе Сърбов от 1900-1902, училището е открито през 1860 г. По сведения от Никола Г. Митов от 1897-98 г., училището съществува от 1867 г. Никой обаче не обяснява въз основа на какво определя годината. Ако се гледа по възрастта на грамотните хора трябва да приемем, че училището в Слатино е открито около 1860 г.

Според данни на Асен Меджидиев, написал историята на Дупница, училището в Слатино е открито 1880 г., но тази информация се разминава с всички данни, с които се разполага.

Пак според "История на училището" от Славе Сърбов след Иван Московеца е учителствал 17 години Зафир Начев от с. Рила, след него е станал учител Йонче Ст. Велков. По сведения от Коче Джоргов, Йонче Велков е учителствал преди и през първите години след Освобождението, но кога точно не е известно. След тези учители са преподавали и други, но са забравени. Петият по ред е Иван от Стоб, който е учителствал в училището при църквата.

Още след първите следосвобожденски години държавата отпускала помощи за поддържане на училищата из селата на Дупнишка околия.

През 1881 г. е отпусната помощ за с. Слатино, както и за други села (Смочево, Фролош и Цървище) по 400 лв.; за Бистрица, Мурсалево, Джерман, Яхиново, Висока Могила, Пастух, Палатово, Долистово, Голям Върбовник и Горна Козница по 500 лв.-Д.В.г. IV, №6/1882 г.

Второто училище. След Освобождението е било построено училище близо до новия площад при сегашния здравен дом. Това училище е разрушено през 1953 г. Според писмо на Димитър Цонев (под №14 от 16.05.1896 г.) то е построено през 1884 г. По данни на Георги К. Муструков от 1903/04 е построено през 1882 г. Според "Историята на училището" на Славе Сърбов е построено през 1890 г. Други документи

за това училище ни дават основание да приемем, че то е строено през 1882 г. За времето си е било добро - с 4 стаи, с хубава фасада, но без двор и други необходимости. Не се знае кога двете стаи са съединени и е станало с 3 стаи. По документ е известно, че през 1887 - 88 г. учител е бил Димитър Цонев от с. Смочево. От 1888 г до 1893/94г. е учителствал Димитър Спайски от Самоков. Учителите през следващите години са записани в регистрите на училището на с. Слатино. Развитието на училището по години е представено на табл. 7. До 1893/94 г. училището е обучавало децата до трето отделение. Във всички отделения е преподавал един и същи учител. През 1894/95 г. се открива вечерно училище ръководено от Димитър Спайски. Той събирал ученици завършили четвърто отделение и ги обучавал на черковно-славянски език за певци в църквата. През 1900 г. учителят Славе Сърбов завежда летописната книга на училището, която сега се намира в окръжния архив в Кюстендил. Например, през 1901/02 г учебните занятия започнали на 01.04.1901 г. и завършили на 05.05.1902 г.

На 01.09.1902 г. е назначен за учител в Слатино Георги К. Муструков от гр.Дупница, който е бил на 21 години и по данни на Асен Меджидиев е учителствувал до 1905 г.

(Бел. ред. От баща ми зная, че той е бил учител на моя дядо Георги В. Бадинкин).

През декември 1902 г. Муструков открива вечерно училище, което провеждало занаятия до 11.03.1905 г. Учителите станали двама, когато на втората година в Слатино идва Никола Въжаров от гр. Кюстендил.

На 22.03.1904 г. в 12 ч. е станало голямо земетресение, което напукало училището (с епицентър с.Крупник и магнитуд 7,8 по скалата на Рихтер) и учениците след него се обучавали на открито. На 01.11.1905 г. училището било посетено от училищен инспектор. На същата дата е избрано място за бъдещото ново училище. По време на Илинденското въстание училището било пълно с оръжие, затова учебните занятия започнали по-късно. Наложило се да се търси място за ново училище, защото старото училище било напукано от земетресението, нямало двор, клозет и вода. Освен това на мегдана било шумно, наблизко с подвижвания се събирали селските говеда за паша и всичко това отклонявало вниманието на учениците.

Преписката за новото училище се водила до 1912 г. и изчезнала безрезултатно по канцелариите. След започване на Балканската война през 1912 г. учениците били разпуснати и училището се превърнало в

склад на войската. През есента на 1913 г. то е освободено от военните материали, почистено и започнали учебните занятия. През 1923 г. се предлага фонд за направа на ново училище.

През 1912 - 13 г. подлежащи на обучение са били: 63 момчета и 48 момичета, всичко 111 ученика, но постъпват 21, от които завършили 10. През 1913 - 14 г. постъпили 68 момчета и 34 момичета - всичко 102 ученика. На 18.01.1905 г. става важно събитие – за първи път Сотир Костадинов взема изпит като частен ученик. През войната от 1915 до 1918 г. е имало редовни учебни занятия, но не са ги посещавали всички ученици.

През 1918/19 г. подлежащи на обучение са били 63 момчета и 46 момичета, всичко 109 ученици, постъпили съответно 60 и 30, всичко 90 ученици. През тази година училището било заето от френска окупационна част, което наложило ремонт през месец ноември. Записванията започват от 06.12.1918 г., а занятията - на 02.01.1919 г. и завършват на 23.05.1919 г.

През учебната 1919/20 г. занятията се откриват на 22.11.1919 г. и завършват на 30.05.1920 г. През 1920 - 21 г. занятията се водят от трима учители. Те започват на 15.09. 1920 г. и завършват на 29.05.1921 г. През учебната 1921/22 г. се въведе задължително образование. Всички деца бяха прибрани в училището. До тази година на 2-3 пъти се въвежда безуспешно задължително начално образование. От 1922-23 г. учебните занятия започват да се водят от четирима учители. През лятото на тази учебна година се пристроиха още две учебни стаи към старото училище. През учебната 1923/24г. се избра място за ново училище – близо до къщата на Коте Чучуков.

През учебната 1924/25 г. уволниха по Закона за защита на държавата ЗЗД местния учител Васил Д. Бачев. През учебната 1927/28 г. се премахна стената между двете северни стаи, за да се направи сцена за читалището за изнасяне на вечеринки. На 28.04.1928 г. се случи отново голямо земетресение (с епицентър Чирпан), стана още по-необходимо да се изгради ново училище, но не се намериха нужните 60 хил.лв. През 1928/29 г. се отделиха още 70 хил. лв. за новото училище.

През учебната 1933/34 г. се създава Слатинската прогимназия “Св.св.Кирил и Методий“ и се открива първи прогимназиален клас. През учебната 1934/35 г. училището стана средишно на обединената община със средище Слатино. През зимата на същата година се открива вечерно училище за неграмотни възрастни селяни. През пролетта на 1935 г. се определи новото място за училище, където е и сега. На

20.09.1936 г. се постави основния камък на новото училище, като стана и малко тържество. До това време в прогимназията се учеше по частни къщи. През есента на 1936 г. се откри трети прогимназиален клас. През 1937/38 г. занятията започнаха в новото училище (снимка 21). През 1938/39 г. се привърши пристройката на северното крило. От тези години представленията започнаха да се правят в неговото мазе, което беше приспособено за салон със сцена. През 1943/44 г. в училището се настаняха германски войници и нямаше учебни занятия.

Таблица 7. Развитие на училището по години.

Година	Мъже	Жени	Всичко	Година	Мъже	Жени	Всичко	Година	Мъже	Всичко
1893/94	37	3	40	21/22				51/52		
1894/95	46	6	52	22/23	51	109	160	53/54		
1895/96	43	3	46	23/24			150	55/56		115 пр.69
1896/97	34	2	36	24/25	57	70	127	56/57		
1897/98	35	6	41	25/26				57/58		
1898/99	33	2	35	26/27				58/59		
1899/00	38	3	41	27/28		129			111 пр.63	
1900/01	33	2	35	28/29			142	61/62		
1901/02			38	29/30			167	62/63		
1902/03			53	30/31				63/64		
1903/04	62	20	82	31/32			193	64/65		
1904/05	54	24	78	32/33	104	93	197	65/66		106 пр. 139
1905/06			87	33/34	115	85	200	66/67		
1906/07			81	34/35			199	67/68		
1907/08			67	35/36	116	95	211	68/69		
1908/09			70	36/37	72	86	189	69/70		110 пр. 120
1909/10	51	11	62	37/38	94	74	168	70/71		
1910/11				38/39	69	19	88	71/72		
1911/12				39/40	109 прог.72	77 прог.32	186	72/73		

1912/13	14	7	21	41/42			104	73/74		
1913/14	68	34	102	42/43				74/75		
1914/15				43/44				75/76	76	
1915/16				44/45				76/77	102	
1916/17				45/46			164	77/78	64	
1917/18				46/47						
1918/19	46	24	70	47/48						
1919/20				48/49						
1920/21				49/50						
				50/51						

През 1945 г. от учителя Кирил Чушев от Червен бряг в училищния двор се засадиха дървета. През 1946 г. се засади живия плет. През 1960/61 г. Бобошево премести в Слатино "Дом за деца и юноши". През учебната 1961/62 г. се откри 8 клас. Основното училище носи името на поета Христо Смирненски. След тази година дворът се разкрасяваше непрекъснато. През лятото на 1978 г. се направи ремонт на училището и тротоар.

През 1999 г. по време на управлението на второто правителство на СДС (1997-2001) фондация "Бъдеще за България", ръководена от премиершата Елена Костова направи основен ремонт на училището. През 2006 г. след завършване на учебната година след повече от 150 г. учебна дейност училището в Слатино е закрито.

От създаване на училището до 1978 г. в началното училище са учителствали 63, а в прогимназията 37 учители.

От Слатино са учителствали:

Ионче Ст. Велков, не се знаят точно годините, Георги Зашев Мицин – той е бил певец в църквата, събирал вечер младежи, да ги доограмотява и да ги учи на черковнославянски език за певци. Никола Георгиев Чорбаджийски – брат на Христо Чорбаджийски, учителства една година 1898/99 г., след което става свещеник в Голямо село. Той е завършил Самоковското духовно училище. Васил Димитров Бачев е учителствал от 1921/22 до 1924/25 г., уволнен по ЗЗД, после станал хотелиер в Дупница, към датата на създаването на ръкописа на книгата (1978) още е жив. Димитър Теодосиев Иванов, учителствал в Слатино от 1928/29 г. и в с. Смочево от 1948/49 г. След това до 1962/63 г. завършил педагогическото училище в Самоков. Крум Михалков Костов, учителствал от 1943 г. до 1976-77 г. Завършил Учителския институт в гр. Дупница. Започва учителстването от с. Плевна, Гоце Делчевско. Фронка Райчова Христова, учителства от 1968 г. Преди това е преподавала в Трънско. Вергиния Захаријева Нешева, служила от

1967/68 г. до 1975/76 г. Първан Ив. Грозданов, започнал от 1961 г., по-късно е директор на училището. Завършил е Учителския институт в гр. Дупница. Преди това е служил в с. Фролош, Дупнишко. Стоименка/Тинка Методиева Тренчева, започва учителската си работа от 1972 г.

Снимка 21. Новата сграда на слатинското училище, която започва да функционира през 1937 г.

Учители от Слатино в други селища.

1. Борис Ст. Христов - с. Рила, в "Макаренковското училище".
2. Стефан Ив. Чорбаджийски - с. Якоруда, Благоевградски окръг – директор.
3. Иванка Николова Грозданова – гр. Джебел, Кърджалийски окръг;
4. Александър Димитров Тенов - Пловдивски окръг.
5. Атанас Николов Серчански – Сливенски окръг.
6. Росица Дим. Иванова, преподавателка в Икономическия институт в Кюстендил.

Училището в Слатино е закрито след края на учебната 2005/2006г. на 31.08.2006 г. от правителството на Сергей Станишев.

История на Църквата

Слатино векове наред е в Самоковската епархия -духовна област, подвластна на Самоковския митрополит. През периода 1557-1766 Самоковската епархия е в състава на Печката патриаршия. През периода 1766-1870г. тя е в състава на Цариградската патриаршия. Присъединена е към Българската екзархия веднага след учредяването и през 1870г. През 1907г. след кончината на Самоковския митрополит Доситей, Самоковската епархия е закрыта. Нейният диоцез преминава към Софийската епархия.

През своето тривековно съществуване Самоковската епархия е обхващала Самоковско, Дупнишко, Благоевградско, Крупнишко и Разложко.

Населението на Слатино е от източно православни християни. Както в другите български селища Църквата в Слатино е била център на духовния и културен живот на селото. Тя се е намирала само на 30 км от един от най-големите на Балканите манастири - Рилския манастир. През селото е преминавал пътя за манастира, слатинци поне веднъж на няколко години са го посещавали. През продължителното турско робство той е бил от огромно значение за запазване на православния български дух на нашите предци.

Църквата в Слатино е изградена няколкократно след разрушаване от варварите и от природните стихии. Селяните бързо са я възстановявали, защото не са могли да живеят без нея.

Най-старата църква е била в старото селище на Слатино, което се е намирало до Параклиса „Св. Петър и Павел“ (снимка 20). Тя е била на мястото на този параклис. Следите ѝ се губят във вековете и не се знае кога е построена.

Останала е традицията близо до двата оброчищни камъка да се прави курбан на Петровден. През сухите летни месеци в миналото до тук достигаше шествието, водено от свещеника, което отправяше молби за дъжд.

Наблизо е старото гробище на Слатино, където два-три пъти годишно се правеше помена за починалите близки хора. Това е най-святото място на селото, към което слатинци се отнасят с почит и благоволение.

Първата църква в Слатино след преместването му до турските чифлици след голямата чумна епидемия през 1706г. според Асен Меджидиев съществува от 1860 г., но е възможно тя да е доста по-

стара. Едва ли набожните слатинци са се оставили повече от петдесет години без черква.

Навярно тя е била в двора на сегашната, защото не се говори на друго място да е имало църква. Знае се от устните сведения на Рашо В. Топалев, че тази църква е изгорена от черкезите. По черкезките грабежи по тоя край през 1867 г. се установява, че тази година са изгорили и църквата. По устни сведения от потомците на Попов свещеникът на църквата е бил от Чучуковия род. Живял е отначало в Чучуковата махала, после си направил къща в Бачовия рид над Темелаки Сот. Начов. Навярно след Освобождението са купили това място, където са живели Христо и Коле Попови. Свещеникът е бил зет на Стоян Велков. Казвал се Димитри. На ръст е бил дребен човек, но физически бил много здрав. Има водник в Бачовия рид, който се нарича Поповия водник. В Бунардере една местност се нарича Попов андък. По характер попът е бил смел човек, не се е страхувал от турците, имал връзка с комитите и бил опора на българите. Турците се страхували от него. Материално е бил добре. Притежавал към 130 дка имот и много злато. Бил кум на половината от селото, имал към 30 кумашини. Всичко това го правило много влиятелен сред турците и българите. Когато черкезите нападнали Слатино, той се противопоставил с оръжие срещу тях заедно с други селяни. За отмъщение черкезите опожарили църквата и Топалевата махала. Попадията останала вдовица, но турците я много уважавали. Страхували се неговите поддръжници да не се организират след убийството на попа и да ги нападнат. Златото останало на попадията, но после го заграбил по-големия син Христо. С него той купил две ниви. По време на Освободителната война, попадията извела по-малкия си дванадесетгодишен син Никола бос по снега в планината, толкова била обедняла след грабежа на парите ѝ, останали от нейния мъж. Сегашният Попов род са негови наследници.

Втората църква. След убийството на свещеника и опожаряване на църквата селото останало без храм и без поп за няколко години. До църквата от запад живеел Никола Рупев, прадядо на автора на книгата (фиг. 1). След това нещастие за селото, по време на сън пред Назлънка, жената на Никола, започнала да се явява Св. Богородица и да ѝ казва "Да ми направите църква". За това поръчение на сън тя казвала на мъжа си, а той ѝ се смее. Така било няколко нощи, а той все се смее. Една сутрин тя пак му казала, че и тая нощ е идвала Св. Богородица, пак поръчала да ѝ направят църква и ако не направили,

можело да ги постигне нещо лошо. Тогава той решил да се захване с построяване на храма. Съобщил на селяните, че се захваща да строи църква и причините за това. Те одобрили това му начинание. Решили той да е организатор, а те да помагат. Новият храм е изграден на мястото на опожарения. Там е имало оброчище, но не е известно за какво е било и какво е станало с него. В църковния двор е съществувало гробище, но съдбата му е неизвестна. В него някога са погребвали всички починали, но по-късно само по-знатните селяни. По всяка вероятност тук е бил и гроба на първия свещеник на селото – поп Димитър.

Като почнали строителството най-много камъни прекарвал Никола, той бил винаги на разположение. Като привършили с камъните начело с него потърсили майстори. Камъни докарвали всички селяни. Георги Ст. Зарев казва, че дядо му Заре е прекарвал камъни за църквата заедно с други селяни. Стари хора разправяли на Георги Хр. Стамболийски, че църквата и училището при нея са започнали да се строят по едно и също време. Като се имат предвид разказите на стари селяни и съпоставяйки редица спомени от техния живот, може доста сигурно да се определи, че църквата е построена през 1872-74 г. По сведения от Илия К. Велков втората църква приличала на Мурсалевската. Била разположена малко по-надолу от сегашната. Била сводеста и с бели стени. В нея имало два полюлея, икони и свещници. След опожаряване на старата и няколко години след направата на новата за нея не е имало свещеник. Религиозните обреди са били извършвани от Бобошевските попове. През 1887 г. свещеник в Слатино става Михал Попов, син на свещеник от Сапарева баня. Баща му бил убит по време на революционната дейност и в тяхната къща е идвал Васил Левски. Първите две години живеел под наем в Никола Иванов Бачев. Заре Трайков му подарил място. Селяните му помогнали да построи къща с коли и дървен материал. През 1889 г. къщата била завършена и той влязъл да живее в нея. Дълго време тя беше най-хубавата къща в селото. Тя съществува изоставена и сега, но е започнала да се руши. Свещеникът живял порядъчно и събирал младежи да ги учи на черковно - славянски за певци. Известни певци от 1887 до 1910 г. били Георги Мицин и Димитър Спайски. Подобно на свещеника, те също преподавали пеене на младежи. Входът за църквата бил от към Велевата казаница и се достигало до него през сегашния Живков парцел. Не е известно точно кога е направена оградата. На югоизточния ъгъл на двора имаше голям хамбар, в който

са събирали подаръците за църквата – предимно жито. На старото училище е имало две клепала – дървено и желязно. Дървеното е било при по-малки празници, а желязното при по-значителни. Дворът на църквата, който е останал и за сегашната е бил голям и облагороден. При земетресението през 1904 г. на 22 март в 12 ч. църквата се срутила. От нея останал здрав само олтара, който бил заздравен, защитен с навес, под който се извършвали религиозните обреди. По размери втората църква е била почти колкото сегашната.

Третата църква. През 1906 г. започнала подготовката за нова църква. Организаторите обикаляли из селото да събират помощи. Помагали кой колкото може. Които нямали пари давали жито, царевица, боб, вълна и др. Били обложени да заплатят и тези, които разорали общинската мера. По това време кмет бил Стоица М. Грозданов, който работил с голямо желание и има голяма заслуга за построяване на църквата.

Новата църква “Покров на пресвета Богородица“ (снимка 22 и снимка 23) била направена малко по-горе от старата. Майстор на строежа бил Илия Йосифов Петров, роден от село Каракьой, Гоцеделчевско. Баща му Йосиф Петров за революционна дейност бил изпратен на заточение на остров Митилин. Там той отишъл със семейството си. На острова били заточени и революционери от Дебър, които били майстори резбари. От тях Илия научил резбарство. След излежаване на наказанието се върнал в село. За участие в Илинденското въстание бил принуден да избяга в България. Отишъл в София, работил каменоделство с италиански майстор. От София дошъл в Дупница. Открива дърводелско – резбарска работилница. Става майстор-предприемач. Строи църкви, училища, прави иконостаси. Наема да прави Слатинската църква от основи до ключ. Той ръководи работите като предприемач, извикал от Трънско четирима майстори. Общите работници били от селото. През време на строежа изработил лично иконостаса, всички резби и дограмата. Тухли, вар и други материали били доставяни откъдето се намери. Дървената част е работена в неговата работилница в града.

Пренасянето на строителните материали ставало с коли от селото. Църквата е строена в периода 1906 -1908 г. В началото на 1909 г. била готова за извършване на религиозни обреди. Първо в нея се венчали Георги Ст. Николов, Теодоси К. Велков, Станоя Хр. Йовчов. Отначало използвали старите клепала. През 1910 г. Захари Трайков

подарил малката камбана. Новата църква, както на времето, така и сега е най-хубавата постройка в селото (снимки 22 и 23). Имала две кубета, предното тухлено, по-голямо, масивно и по-високо, предназначено за камбанария. Другото се намирало в средата на църквата. Беше направено от дърво, олекотено, само от рамки за стъкла. На него бяха поставени цветни декоративни стъкла. Кубето беше важна част от архитектурното решение и разкрояваше църквата. Към 1960 г. при свещеника Васил Овчаров поради неподържане, то беше свалено. Необходимо е пак да се възстанови. Отвън църквата беше измазана с хоросан. Външните стени с вдлъбнатини бяха разделени на по 10 широки ленти. Пет от тях през една бяха боядисани с червен цвят. В червените ленти имаше също вдлъбнатини. Това оформяне на фасадните стени беше също част от архитектурния замисъл и то също разкрояваше църквата. Нейният покрив е от цигли. За вътрешното обзавеждане са използвани много ценни икони от старата църква. Поставени са и подарени нови икони.

Поради разпадане на външната мазилка, през 1976 г. я замениха с нова. Боядисаха я в жълто. Стените измазаха гладко като отстраниха вдлъбнатините по тях. С новата мазилка църквата изгуби част от красотата си.

При строежа и при складирането на строителния материал са унищожени старите гробове и оброчището, което е кощунство не само за религиозните традиции на селото. През 1924-25 г. са разрушени старото училище и църковния хамбар, с което са премахнати обществените постройки около църквата. Старият свещеник Михаил Янакиев Попов служил до 1926 г. Бил порядъчен човек, занимавал се само с църквата, добре си гледал религиозната служба, но следял прекалено внимателно кой колко стотинки хвърля в подноса, когато е трябвало да се плаща за религиозните обреди. Това не се е харесвало на хората и одумвали попа.

Заместникът на стария свещеник отец Васил Овчаров (живял от 1904 до 30.09.1971) беше поп много години - от 1926 г. до 1962 г. Населението е доволно от него. Имал хубав глас и добре пеел при богослужението.

Подготви добър църковен хор, който правеше службата още по-тържествена. Той много съзнателно си изпълнявал богослужението. Не следял като стария свещеник, кой колко пари ще хвърли в пангара. С населението се държеше много добре. Неговата майка е от Слатино, а бащата от Дупница.

През 1930 г. по инициативата на Димитър Акмаджов бяха купени двете големи камбани. Те огласяват селото преди празник и при погребение с едно изящно съчетание на звукове, запазено едно и също от десетилетия. Звуковото съчетание на камбаните е един от символите на селото и затова е необходимо слатинци да го обичат и почитат.

Снимка 22. Изглед на новата църква от запад.

Снимка 23. Изглед на църквата от североизток.

През 1932 г. Стоян М. Рашов насади в църковния двор овощни дървета. Запази ги и от тях после се получаваше плод. Старите зидове бяха отнесени от барата, но бяха възстановени. Сегашните врати са направени при построяването на църквата.

През 2014 г. е направен основен ремонт на покрива на църквата.

След Васил Овчаров селото временно се обслужваше от поп Ангел от Смочево. За известно време като редовен поп дойде един пенсионер от Бобошево. През неговата служба през 1967 г. старите гробища се преместиха в местността Череша, където са и сега.

При това преместване бяха пренесени само паметниците от повечето стари гробове, а не бяха извадени тленните останки в тях. *Това е грехота – много лесно слатинци се простиха със своите предшественици, чиито кости лежат в безименни гробове.*

По времето на този поп се направи навесът и се измаза наново църквата. Слатинските свещеници обслужваха и Усойка.

История на читалището на с. Слатино

Само две от читалищата в Дупнишка околия са създадени през годините на турското робство (Таблица 6). Те са в Дупница и Бобошево. Останалите са основани след Освобождението и много след Европейската (Първата Световна) война. Има създадени и след 09.09.1944 г. Не ще и съмнение, че читалищата са допринесли много за разрастването и укрепването на културния живот в града и селата.

По устни сведения от Атанас М. Джоргов и Станоя Ил. Николов, читалище в Слатино е имало преди 1910 г. Навярно за такова се е смятало мястото, където се е събирала читателската група на Георги К. Муструков, който е учителствал в Слатино от 1901 до 1905 г. Групата е разполагала с просветителска и политическа литература, която очевидно се е съхранявала на едно място, от което са я вземали читателите. Че читалище в Слатино е имало преди Балканската война се потвърждава и от Асен Меджидиев – учителят от Дупница, който е написал историята на града. Според него то е създадено през 1914 г. Само Дупница и по-големите села от онова време са имали читалища преди с. Слатино (вж. Таблица 6).

Според други документи читалището е създадено през 1919 г. по инициатива на Александър Г. Каранджулов, който през 1918 г. е завършил строително инженерство в Белгия и е първият слатинец с висше образование.

При основаването на читалището е бил съставен и устав. Той е написан на ръка в тетрадка и бил заверен от съответните органи. Пазеше се в читалището и след 1934 г. Впоследствие уставът се загубва. От този устав се установява, че първият председател е бил Александър В. Терзийски и домакин библиотекар – Петър Г. Дичев. Читалището притежавало печат. Къде е била читалнята, какви книги е имало, от сега живите никой не знае. Навярно то е съществувало малко време - 1-2 години.

След направата на пристройката през 1923 г. към старото училище и обединяване на две големи стаи, от името на читалището тук започнали да се изнасят вечеринки. Като артисти се помнят Борис Д. Акмаджов, Стоян Ст. Гогов, учителите Елена Богданова, Надежда В. Бачева, Васил Д. Бачев и др. През 1923-25 г. те са играли пиесите “Иванко”, “Геновева” и др. Предполага се, че е имало и библиотека, която се е помещавала в една от стаите на старата къща на Стоилко Анд. Митов. Обаче, Надежда В. Бачева, която през тия години е била учителка в с. Слатино, не помни да е имало библиотека. Изнасянето на пиеси е било прекъснато и отново възстановено след идването на учителя Борис Н. Попов през 1926/27 г. Сигурно е, че през 1928-30 г. е съществувала открита библиотека.

През 1928 г. читалнята е била в кафенето на Велин В. Ничов. По това време започват да живеят в селото известният художник Патрики Сандев (19.05.1882 – 11.12.1959) и съпругата му учителката Мара Сандева – една културна и образована жена, която е преподавала в селското училище.

Патрики Сандев (снимка 24) има голямо значение за развитието на културния живот на селото, в което живя дълго време. Той е бил забележителен художник – негови картини се съхраняват в Националната художествена галерия, в Софийската и Дупнишката градска галерии, в други галерии, в частни колекции и др.

Тук са представени две от картините на художника, отнасящи се за Слатино (снимки 25 и 26). Те бяха любезно предоставени от доц. д-р Асен Асенов, автор на книга, представяща житейския и творчески път на художника (Асенов, 2012).

Снимка 24. Художникът Патрики Сандев

В книгата е посочено, че в Слатино той рисувал портрети на Дядо Веле, пастел, намиращ се в сина му Костадин Велев, на Пашо Николов, пастел - в сина му Ангел Пашов, Гане Джоргов и жена му – в сина му Методи Джоргов, Коте Велев – цветен молив, Георги Лазов – цветен молив.

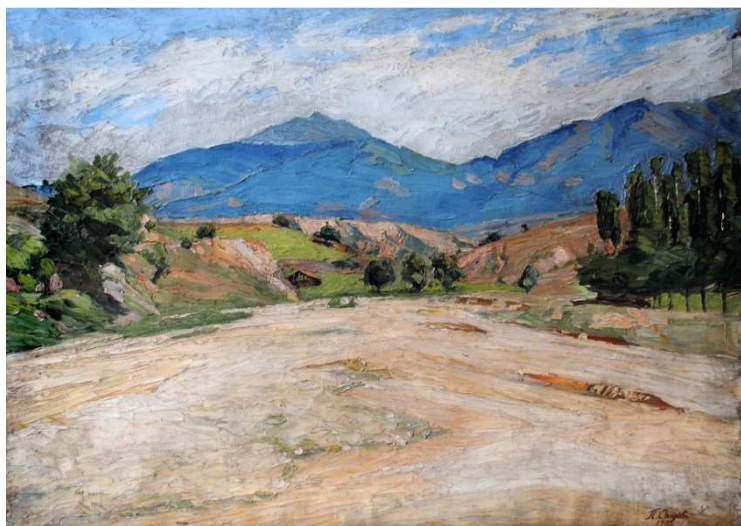
По инициатива на Патрики Сандев стената между двете северни стаи се пробива, западната, по-голямата става салон, а източната - сцена. Сцената беше от дъски и имаше декори. Патрики Сандев рисуваше декорите и пишеше пиеси. Под негово ръководство от 1928 г. до 1955 г. всяка година се изнасяха по 14 пиеси. От 1930 до 1934 читалня няма, обаче от името на читалището и през тия години са изнасяни пиеси.

Строежът на читалищен дом в новия център на селото е завършен през 1971 г. и е открит официално на 23.04.1972 г. (снимка 27).

През 1975 г. читалището има 135 члена, а през 1976 г. - 146.

Снимка 25. Гергьовден. Маслени бои. Платно. Намира се във фонда на община Дупница. По сведение на доц. Асенов е рисувана в Слатино. Той предостави и снимката на картината.

Снимка 26. Долината на Слатинска река. Около 1935 г. Маслени бои. От фонда на община Дупница. Снимката е любезно предоставена от доц. Асенов.

Читатели:

1975 г.- 232,

1976 г.- 243,

1977 г.- 271,

1978 г. ,до юли, 1438

Посещения в читалнята: 1975 г.- 2321, 1976 - 2592, до юли 1978 г. - 1438.

Прочетени книги през 1975 г. - 2120, 1976 г. - 2073, 1977 г. - 2847, до юли, 1978 г. - 2143.

Читални: При възстановяването на читалището през тридесетте години на миналия век то се е намирало в дома на Стоилко Анд. Митов, до към 1950 г.- в кафенето на Велин В. Ничов, от 1950 до 1960 г.- в дома на Георги Тренчов, от 1960 г. до 1972 г. - в хлебокомбината.

Снимка 27. Новата читалищна сграда. Кметството и пощата се помещават в лявата ѝ част.

До 1962 г. читалището е на самоиздръжка. Пари са събирани от членски внос, вечеринки и дарения. От 1962 г. се отпуска помощ от съвета и ТКЗС - по 200-300 лв. за книги. Фондът за „Култура и изкуство“ започва да отпуска пари от 1972 г: през 1977/78 г. по 1500 лв. за заплати и др. и за книги годишно по 300 лв. От членски внос през 1976/77/78 г. се събират по около 100 лв.

Дейности на читалището:

Театър. Вечеринки са започнали да се организират от 1923 г., с прекъсване се продължават и до сега - 1979. До 1972 г. са се състояли в училищата на неудобни салони. От 1972 г. това става в сегашния съвременен салон. От 1960 г. до откриване на новия салон са ставали в салона на хлебокомбината. Вечеринки са изнасяни и в околните села: Смочево, Мурсалево и Усойка.

Кино. Прожектирането на филми е започнало от 1957 г. отначало в новото училище. След 1960 г.- в хлебокомбината, после от 1972 г.- в новия киносалон. Седмично са прожектирани по два филма. Посетителите са били от 30 до 100 човека.

Концерти. С откриване на новия салон концерти се организират от главната дирекция "Българската музика". Пиеси се изнасят от време на време от театрите в Дупница, Кюстендил и Благоевград. От името на читалището се четат доклади на различни теми. В периода от 1974 – 75 г. съществува естраден оркестър от местни музиканти. От 1976 г. читалището има танцов състав от ученици с ръководител от Благоевград, участник в танцовия състав на Благоевград.

Младежки забави, увеселения се провеждат събота вечер от 1966 г., с грамофон до 1972 г., а от 1972 свири местния оркестър.

Други културни изяви. От есента на 1978 г. работи радиоуредба, която е закрыта през 2006 г. Провеждани се новогодишни вечери, пролетни вечери, вечер на новобранеца. Почти всяка година се прави изложба на: рисунки, ръкоделие, учебни помагала, от дърво, камъни, глина, изработени от учениците по трудово обучение.

Музей. От януари 1978 г. се поставя началото на музея, но сега не съществува.

Читалищната библиотека

Вестници и списания в библиотеката през 1978 г.:

Вестници

Работническо дело, Земеделско знаме, Кооперативно село, Отечествен фронт, Народна Армия, Труд, Народна младеж, Народен спорт, Старт, Септември.

Списания: Читалище, Библиотека, Театър, Театрална библиотека, Политическа агитация, Агитационна пропаганда, Партиен живот, Векове, БТА – Паралели, БТА – Лик, Жената днес, Днес и утре, Отечество, Българо-съветска дружба, Съветски съюз, Художествена самодейност, Танцово изкуство, Защита на мира.

Съветски вестници и списания:

в."Комсомолская правда", списание "Работница", списание "Крестьянка",

Библиотека:

От 1930 до 1934 г. читалня не е имало. Какво е станало с библиотеката не се знае.

През есента на 1934 г. по решение на общоселско събрание читалището е възстановено.

На събранието се избира ръководство. При възстановяване на читалището стари книги няма. Ръководството започва да събира членски внос, с който се закупуват нови книги.

Велин В. Ничов се съгласява, безплатно в неговото кафене да се помещава библиотеката. След възстановяване на читалището то продължи да изнася представления. Пиесите са били много, още повече актьорите участвували в тях. Парите от представленията са използвани за закупуване на книги. Артисти били всички учители от това време. От селото това са Васил Ап. Гергинов, Станоя Ил. Николов, Йордан Н. Теодосиев, Владимир Т. Николов, после – Крум Ц. Заров, Никифор Г. Топалов, Михал Ал. Велев, Димитър К. Чорбаджийски, Костадин В. Начов, Стоичко В. Стоименов и много други.

През 1944 г. е направено прочистване на книгите. По новия каталог през годините е имало следните книги:

1944 г. - 413 книги,

1945 г.- 525 книги,

1946 г. - 561.

Книгите са купувани от членския внос и с парите от пиесите.

През 1949 г.в читалището е имало 823 книги.

По съдържание те са се разделяли на:

стопански - 73,

политически - 41,

поеми- 41,

сборници с разкази - 40.

1964 г.- 1182 книги,

1977 г.- 3042,

След официалното откриване на новата сграда на читалището през 1972г. се пренася и библиотеката в него.

Книги по отдели през 1977 г.

- 1.Справочници-46 тома.
- 2.Философия -32 тома,
3. Обществени науки, религия - 22 тома,
4. Математика, естествени науки - 34 тома,
5. Медицина - 28 тома,
6. Селско стопанство - 64 тома,
7. Изкуство и фотография - 17 тома;
8. Литературознание - 29 тома,
9. История –Научна литература - 16 тома;
10. История -Художествена литература - 281 тома,
11. Художествена литература - 1925 тома,
12. Обществено- политическа литература - 107 тома,
13. Детска литература - 435 тома,

Всичко книги към 23.11.1978 г. - 3196 бр.

Читатели.

Всичко читатели през 1978 г.- 358.

По професия: работници - 32, селски стопани - 28, агрономи - 2, медицински служители - 4, учители - 7, служители - 10, студенти - 7, ученици горен курс - 67, ученици среден курс - 73, ученици начален курс - 40.

История на кооперацията

Условия за нейното развитие

От 1900 до 1910 г. населението изкупва към 700-800 дка от имота на братя Трайкови. След Първата световна война се изкупва имота на Г. Каранджулов и Ангел Цимев. Строят се къщи и се подобряват битовите условия, но в селото нямало търговски предприятия, които да задоволяват нуждите на селяните. Налагало се почти всяка събота да се ходи на пазар в Дупница.

В доходните 1920-28 г. години повечето слатинци живееха добре, но по различни причини не малко от селяните през тези блажени години бяха без пари. Икономическата криза от 1929-33 г. завари голяма част от населението с малко пари. Като настъпи кризата трудно се покриваха разходите и тежко заживяха малоимотните селяни. За да преживеят някак си започнаха да взимат заеми от Българската

земеделска народна банка-БЗНБ. Теглеха пари срещу ипотека за имот, къщи, добитък, докато се стигне до там, че няма какво да се залага.

Други взимаха стоки на вересия от евреите и други търговци. Когато вересиите стигаха до 30-40 хиляди лева, търговците отказваха да ги дават. Хората вземаха заеми от Димитър Г. Бачов, но толкова задължнаха, че му останаха вечни длъжници. Тези, които имаха по-малко спестени пари като Илия К. Велков даваха заем само на много близки и то малки суми. Дотам се стигна, че от никъде човек не можеше да вземе и един лев на заем. Населението започна да гладува. Малоимотните можеха да залагат само физическата си сила, но и нея нямаше кой да купува или евтино я плащаха.

Основаването на кооперацията. При такива икономически условия се създаде кооперацията, на което авторът на книгата е жив свидетел.

Всички чувстваха нужда от някаква икономическа сила, която поне малко да ги подпомага. Очакваха тя да ги спаси що годе от високолихвените заеми от банката, от лихвари, от вересия от търговци, като ги подпомага в затруднено положение. Атанас Мирков Джоргов казваше, че инициативата за създаване на кооперацията е на комуниста - учител Иван Цветков Стоименов от с. Самораново. Цветков бил запознат с кооперативното дело. Той бил прочел драмата "Рочдалските пионери"¹, в която се описвало как те са образували кооперация и с тази идея заживели по-бедните селяни от селото. Те решили заедно с театрални деятели да изнесат тази пиеса в Слатино с пропагандна цел. Пиесата била поставена безплатно. След представлението поставили пред публиката въпроса за образуване на кооперация и в Слатино. После продължили да обясняват на населението каква е ползата от кооперацията. Като били убедени, много от селяните предложили да се организира общоселско събрание, на което да се реши създаване на кооперация и как да се съберат средства за нейното учредяване. Събранието било проведено в средата на март 1933 г. На него присъствали много селяни, които приели идеята за кооперацията, но нямали нужните пари. Тогава събранието решило, вместо пари да се събира среден по качество тютюн от всеки според възможностите му. С получените пари от тютюна да закупят стока и кооперацията да започне да работи.

¹ *Дружеството на Рочдалските пионери е основано през 1844 г. в Англия. Като поборник на кооперативната идея то създадо доброволен фонд за основаване на дружеството и за подпомагане на неговите членове.*

Събранието протекло тържествено. Било избрано и ръководство. За председател на кооперацията бил избран Христо Зашев, който работил няколко месеца без пари.

Апостол К. Гергинов се съгласил да бъде магазинер, като също служил няколко месеца безплатно. Стоица М. Грозданов дал кафенето си за магазин, пак няколко месеца без пари. Било определено тютюнът да се събира в Георги Цимев Заров. Народът с въодушевление и кураж си тръгнал от събранието. За всички участвували в него бил написан протокол. В първата управа влизали Иван Цветков Стоименов, Христо Ив. Зашев, Теодоси Великин, Ангел М. Пашев, Йордан Ал. Стобски, Стойне Сотиров Чучуков, Атанас М. Джоргов. Изявиха се хора, които до тогава не знаеха нищо за кооперацията, не участвуваха в живота на селото. Сега проявяваха героизъм, жертваха се за кооперацията, като Стойне Сотиров Чучуков, Павле В. Чучуков и др. Нуждите наложиха да се основе кооперацията, хората правилно разбраха нейното значение и тя оправда очакванията.

На следващия ден пръв Стойне Сотиров Чучуков вдигнал една бала на рамо и я занасеъл в дома на Георги Ц. Заров. След него пристигнал Павле В. Чучуков, също с бала на рамо. Той попитал Георги Заров дали и други донасят тютюн, той отговорил, че донасят и че преди малко някои са отишли да го вземат от къщи. Един след друг слатинци, всичко 52 човека, започнали да донасят по 15-20 кг тютюн и така за няколко дни се събрали 800 кг. Намерили търговец да продаде тютюна на пазарна цена и събрали 16 хил. лева. Трябвала им тютюнева книжка, намерили свободна в общината и записали тютюна на името на Георги Ц. Заров, за да могат да го продадат. Закарали тютюна на търговец и получили уговорената сума от 16 хил лв. Вече имали пари, магазин, но оставало уреждане на формалностите. Взели необходимите документи от БЗНБ и ги попълнили. Атанас Мирков Джоргов бил изпратен в Кюстендил да ги завери. Всичко било уредено. Парите от търговеца за тютюна били предадени на касиера Иван Стоименов. Един ден Атанас М. Джоргов, Методи Джоргов, Ангел Ст. Джоргов, Ангел М. Пашев, Илия Ст. Грозданов и Павле В. Чучуков взели парите от него и отишли за стока в Дупница. От магазина на Аврамчето купили сол, газ, захар, пирони, кибрит, ориз и др. Стоките се придружавали с фактури, на които били написани цените и печалбите. Те били докарани на 19. 05. 1933 г. вечерта и били приети от магазинера Апостол К. Гергинов. На 20.05.1933 г. магазинерът започнал да продава стоките в кооперативния магазин. Това било

голяма радост за почти всички селяни. Първите дни се записвало в тетрадка какви стоки се продават. Отначало стоките се докарвали от града безплатно. Не е имало случай някой да откаже да отиде до града за стока. Отначало председател и касиер беше Иван Цветков, защото беше най-опитния. Така дейността продължи няколко месеца, после се определиха постоянни изпълнители. Почти всички селяни започнаха да купуват от кооперативния магазин. През 1934г. събраха и продадоха 1 300 кг. тютюн, след това не събираха повече.

Капиталът нарастваше, стокооборотът се увеличаваше, стоките се разнообразяваха. Някои от селяните не вярваха, очакваха някой ден да се закрие кооперацията и на нейните членове да се продаде имота. Имаше и противници, но нямаше върли врагове. Някои очакваха кооперацията да пропадне, но тя постепенно укрепваше. Значението ѝ започна да се чувства. За много стоки вече до града не се отиваше, имаше ги в магазина. На крайно затруднените се селяни кооперацията отпускаше малки кредити. Тя постепенно се утвърждаваше, селяните започваха да се уверяват, че ще просъществува и започваха повече да купуват от кооперативния магазин.

По документи Селкопът "Съгласие" в с. Слатино е основан на 19.05.1933 г. Утвърдена е от съда с окръжно №1949 на 30.10.1933г., а публикацията в държавен вестник е в бр. 251 от 8.02.1934 г.

Работата на селкоопа е започнала от 20.05.1933 г.и отначало се работило по Устава на ЦКС и БЗНБ за кредитните кооперации, а през 1943 г. по този за всестранните кооперации.

Магазинът беше в Стоица М. Грозданов от 1933 до 1935 г. През 1936 г. магазинът се пренесе в Стоян Ст. Воденичаров и там беше до 1939 г., след което се премести в Гавевото кафене, след това бе няколко години в старото училище, после в къщата на Александър Николов, а от към 1960 г. на сегашното място.

Протокол № 3 от 31.03.40 г. от годишно събрание. От всичко 116 члена, присъстваха 65 члена.

Протокол № 2 от 23.03.41 г. .от годишно събрание - от 136 члена присъстваха 72 члена.

Протокол № 5 от 30.02.42 г.

1. Стоки на лице за 99,156 лв.
 2. Вересии от стоки 236.611 лв.
 3. Неоформени вересии 25,603 лв.
- Всичко 357,381 лв.

Протокол № 12 от 30.12.44 г.

1. Стоки за 381,350 лв.

2. Вересии 719,561 лв.

Всичко 1,102, 211 лв.

Ревизионен акт от 11.03.42-20.02.43 г. Членове при основаването по списък - 42, а се упоменават 52 члена. Сега 1942 г. - 187 члена. Членски внос 100 лв, а за да имат 2000 лв. годишно трябва да се внася по 120 лв. членски внос. По 10 лв. встъпителна вноска - са събрани. Кредит към БЗНБ 1,000,000 лв. Всички членове са земеделци, един свещеник и един чиновник. Ръководство: Костадин Н. Цимев- председател. Кирил Терзийски, Христо Ив. Зашев, Христо Г. Тенов и Владко Васев. Вересии 400,000 лв. – затрудняват кооперацията.

Начинания:

Доставка на стоки - 482,585 лв.

а/ в магазина стоки - 240,276 лв.

б/ вересии - 254,000 лв.

всичко - 494,336 лв.

в повече - 11,751 лв.

От известно време в магазина не постъпват пари, стоките се дават на кредит. Съвсем се е прекалило с вересиите. Всичко се дава изключително на вересия. Една част е дадена не на членове. Стари вересии, Никола Костов - 104,434лв., Илия Ст. Грозданов - 35, 133лв.

Препоръки. Всички селяни да станат членове на магазина, за да е по- удобно.

Ревизионен акт от 10.03.1937 г.-завършен.

Първа класа да дава 206,925 лв., да взима 206,925 лв. Има 62 члена.

До 15.09.1934 г. не са завеждани никакви книги, които да съхраняват различни документи. Затова ревизията започва от 15.09. 1934 г. когато е започнало завеждането на документи.

Стоки налице - 48,398 лв.

Вересии от стоки - 38.593 лв.

В пари лв. - 4,904 лв.

Всичко- 91,900 лв.

Вересии са давани до 2,500 лв., а е разрешено до 600 лв. на членове. На годишното събрание през 1935 г. са присъствали 43 члена от 62 члена.

Ревизионен акт от 1939 г., приключен 27.04.39 г. от 16.02. до 27.04.39 г.

Оборот – да дава- 906,615 лв., да взема - 906, 615 лв. остатък от пасива - 184,230 лв., длъжници - 96,451лв. Има 99 члена.

Наличност:

1. стоки - 53,726 лв.
 2. пари – 69 лв.
 3. вересии - 37,389 лв.
- Всичко - 91.384 лв.

Ревизионен акт от 1942 год.

- стоки - 84,202 лв.
вересии - 220,050 лв.
пари - 8,200 лв.
Всичко - 312,542 лв.

До пренасяне в новия дом кооперацията имаше един магазинер, един касиер, председател, който купуваше стоки беше и закупчик. Бяха си установили търговски връзки с няколко магазина, те познаваха закупчика. Дълго време за стока отиваше с каруцата Павле Чучуков. Сменяха се магазинери, касиери , закупчици и председатели.

Първите протоколи и други документи не са запазени. Като първи протокол се пази протокол №1 от 17.01.1935 г, според който управителният съвет е следният: Христо В. Зашов, Андон Ив. Спасов, Васил Ст. Начов, Васил Хранов, Атанас М. Джоргов.

Контролен съвет: Стоил Гогов, Н. Воденичаров, Илия Ст. Грозданов. Председател-Христо Ив. Зашев.

Протокол № 4 от 25. 01. 1935 г Доклад на ревизионната комисия за последното тримесечие на 1934 г. Имоти - 2,726 лв. Стоки по баланса - 30,055 лв. Дебитори - 13,943лв. Пасив – 8,700 лв. Кредитори - 15,806 лв. Кореспонденти - 10 444 лв. Сметката е за 1934 г.

Протокол № 6 от 01.03.1935 г. Кооперацията се премества от помещението на Стоица М. Грозданов в помещението на Стоян Ст. Воденичаров.

Протокол №9 от 11.03.1935 г. Избира се нов управителен съвет с председател Йордан Сотиров Венков и нов контролен съвет. С протокол №14 от 5.02.1935 се уволнява касиера Захари К. Чучуков. С протокол № 16 от 28.08.1935г. за касиер се назначава Иван Анг. Златков.

Протокол № 1 от 06.01.1936 г. по ревизията на 31.12.1935 г.

Актив на каса - 378 лв.
Имот - 4,356 лв.
Делов капитал - 9,200 лв.
Стоки - 84,577 лв.
Членски внос - 2,400 лв.
Дебитори - 1,079 лв.
Резервен фонд - 5,800 лв.
Всичко - 90,391лв.
Общи начинания - 7,513 лв.
Кредити - 7,236 лв.
Кореспонденция - 11,913 лв.
Фонд кооперативен дом - 46,462 лв.
Всичко - 90,390 лв.

Протокол №2 от 12.01.1937 г. на Контролния съвет

Стоки по описа - 32,662 лв.
За 1938 г.
Жито - 30, 287 лв.
Стоки налице - 39,213 лв.
Вересии - 54,890 лв.
Полици - 11,000 лв.
Загуби от стоки - 2,663 лв.
Пари налице – 175 лв.
Разход за магазина - 203 лв.
Всичко - 96,741 лв.
Капитал за 1936 г. - 119,776 лв.

За 1939 г.

Протокол от 11.01.1940 г.
Стоки по главна книга - 139,250 лв.
Разлика - 6,835 лв.
Стоки налице - 44,652 лв.
Вересии - 132,415 лв.

Вересии от стоки - 87,763 лв.

Данните са от Методи Хр. Динков - гл.счетоводител

През 1935 г. е възприет типовия устав на селските потребителни кооперации.

След войната кооперацията засилва своята дейност, подпомогната от новите социалистически условия. През 1948 г. се приема устава за всестранно снабдяване със стоки и кредитиране. През 1951 г. става селска потребителна кооперация. Разполага с два магазина за търговията на дребно и пивница – хоремаг. От 1951-1954 г. развива дейности по бозоварене, изваряване на ракия и приготвяне на лимонада.

До 1944 г. е имало един чиновник -неплатен председател. От 1944 до 1955 г. чиновниците са двама, касиер- счетоводител и книговодител. От 1960 г. председателят става платен и на оперативна работа като закупчик до 1976 г. От 1976 г. е платен и е само ръководител. От 1960 г. чиновниците стават четирима: главен счетоводител Методи Хр. Динков, Иванка Чорбаджийска – счетоводител, Светла К. Велева – касиер, Изчислител по труда - Милка Начова.

Председатели: Кирил Терзийски 1950 - 51 г. Александър Хр. Йовчов - 1951-55 г., Васил П. Николов -1955 - 57 г., Стоян Чипев -1957 - 65 г., Стефан Т. Ангелов - 1966-68 г., Димитър К. Чорбаджийски – 1968 - 1977 г., Христо Г.Христов -1977 - 1980 г. Магазинери от 1933 до 1944 г. - един.От 1944 г. до 1951 г. - двама. От 1955 г. - четирима. Заведения за обществено хранене 5 броя: пивница с кухня, сладкарница, пивница-ханче, павилион. От 1961 г. започва производство на хляб от завода - 5 служители, хлебари и работници.

Кооперацията изкупва селскостопански произведения от 1951 г. до сега(1980): круши, ябълки, орехи, яйца, кожи и др. Зарзаватчийското магазинче се отвори през 1968 г. Закупчик от 1968 г.е Иван Г. Бандинкин , на зарзавата - Ивета Лазарова.

Магазини. След откриването на кооперацията, както писахме, магазините са били в къщите на Стоица М. Грозданов, Стоян Ст. Воденичаров и Методи Г. Атанасов, както и два магазина в старото училище. Магазините от старото училище след 1951 г. са преместени, както следва: текстилният в Кирил Терзийски, а железария, брашна и

др. - в Ангел Николов. От 1952 г. текстилният магазин и бакалията отиват в къщата на Александър Николов. Там остават до 1961 г.

Строителството на Кооперативния дом започна от есента на 1959 и приключи през есента на 1961 г. Сградата започна да се ползва от 11.10.1961. Тя има площ 210 кв.м. В сутерена има две помещения, кръчма и кухня, на втория етаж две помещения- бакалия и сладкарница и на третия- манифактура.

Хлебозаводът е строен от 1960 г. до 1961 г. От есента на 1961 г. започна да се използва. Долният етаж е за приготвяне на хляб и тестени изделия. Горният е за административни нужди, състои се от салон и три стаи.

Ханчето в Чамрако, в сегашния си вид е построено през 1951 г. Продавач в него до към 1970 г. е бил Костадин Н. Цимев, а после други хора. Павилионът е построен през 1963 г. Новият, модерният е от 1971 г. Бунгалата, отначало - 5 броя, а след това - 10 броя, са от 1971 г. Събират 30 нощуващи. Брезентови палатки-има места за 20 човека. Банята е построена през 1975 г. Свинефермата за около 120 свини е изградена през 1974 г.

Магазинери и касиери.

1936 г. - касиер Ив. Златков, магазинер Костадин Ангелов Терзийски,

1938 г. - касиер-Захари Чучуков, магагазинер - Йордан Заров.

1939 г. - касиер. З. Чучуков, магазинер Христо Ив Зашов.

1933-1936 г. продавач - Христо Ив. Зашов, касиер - З. Чучуков, магазинер - Апостол Гергинов.

1940 г. - касиер Захари Чучуков, магазинер Никола Великов. Иван Т. Великин е бил магазинер в Гешината къща.

1941-42 г. - същите.

1943 - 1944 г. - касиер - З. Чучуков, магазинер - Андон Бучински.

След 09.09.1944 г. - магазинер - Васил Ап. Гергинов, касиер - Крум Костов.

Нарастване на капитала.

1944 г. - делов капитал 3,200 лв.,

1950 - 5,384 лв.,

1955 г. – 7,204 лв.,

1960 г.-9,025 лв.,

1965 г.-10,840 лв.,

1970 г. - 12,040 лв.,

1978 г. - 12,402 лв. Постройките и сградите са оценени на 102,625 лв. Имот в банката за 12,290 лв, фонд постройки - банков капитал 75,395 лв. Всичко капитал 330,316 лв.

Превозни средства. След 1961 г. за първи път е имала тежко товарна кола от 4 тона за 5900 лв. Износили се три тежко товарни коли. От 1975 г. - леко товарна за 3300 лв.

През 1975 г. кооперацията е била окръжен и национален първенец за 3-та група. Получила за това малка кола. През 1976 г. е станала окръжен първенец.

Стоките са купувани от складовете на едро в Ст. Димитров, Кюстендил, Благоевград, София и Самоков.

Продавани стоки: кожи, плодове, месо, яйца, зеленчуци, вторични суровини – железни и хартиени отпадъци.

Оборот: 1965 г. - 260,000 лв., 1955 г. -320,000 лв., 1960 г. - 510,000 лв., 1965 г. - 630,000 лв., 1975 г., 760,000 лв., 1978 г. – 1, 020,000 лв.

Създаването на Трудово-кооперативното земеделско стопанство (ТКЗС) в Слатино

След 09.09.1944 г. между членове на БКП и други селяни се обсъждаше въпроса за образуване на кооперативно стопанство. През пролетта на 1945 г. част от слатинци се събраха в Йордан Н. Теодосиев (Кюркчийски) на събрание. Присъстваха Йордан Н. Теодосиев, Станоя Ил. Николов, Владимир Т. Николов, Васил Ал. Гергинов, Асен Г. Николов, Илия Ст. Грозданов и др. - всичко към 15 селяни. Говорихме за преимуществата на колективното обработване на земята, но когато стана въпроса да се запишем в ТКЗС и да внесем в него имота, в никой не се виждаше желание да направи това. Събранието завърши само със разискване.

По това време имаше образувани ТКЗС в с. Бобошево, с. Мурсалево, с. Кочериново и в други села. Населението имаше противоречиви сведения за тези ТКЗС.

По сведения от Никола Мих. Великин, който бил заместник председател на обединения Бобошевски съвет, на 10.02.1956 г. при него дошъл първият секретар на партията на гр. Дупница Никола Костурски и поставил въпроса за масовизиране на стопанството в Бобошево. Великин казал, че са към края, има още 5-6 семейства, които не са влезли в стопанството. Костурски попитал как стоят нещата в Слатино и Великин отговорил, че в Слатино въобще не се говори за

ТКЗС. Тогава Костурски казал „Кольо, обади се на партийния секретар в Слатино, да пусне покана за партийно събрание, което да бъде ръководено лично от теб. На това събрание да се разгледа въпроса за образуване на ТКЗС в с. Слатино“.

Партиен секретар в Слатино беше Велин Митев Бадинкин. Веднага се обадих на партийния секретар да пусне покана за партийно събрание. Това той и направил. Вечерта се проведе партийно събрание, при единствена точка образуване на ТКЗС в с. Слатино. Членовете бяха около 60. Събранието ръководеше Никола Великин. Почти всички партийни членове бяха на събранието. Пристъпихме към обсъждане на образуването на ТКЗС. Много от партийните членове, посрещнаха изненадано тоя въпрос, явиха се неподготвени на събранието. Първо разгледахме примерния устав. След това той беше одобрен от болшинството от присъстващите партийни членове. Бяха съгласни със съдържанието му, обаче когато пристъпихме към подписване на декларациите, много от партийните членове не се съгласиха да сторят това, поради следните причини: някои не бяха говорили със семействата си, други се колебаеха, поради разни други причини. Същата вечер подписаха декларации само 11 члена:

1. Никола М. Великин,
2. Васил Павлев Николов,
3. Йордан Ив. Младенов,
4. Георги Ив. Тренчев,
5. Василка Т. Николова,
6. Илия Ст. Грозданов,
7. Велин М. Бадинкин,
8. Темелаки Сот. Начов,
9. Александър Ат. Николов,
10. Ангел М. Пашев,
11. Борис Ст. Геров.

С това партийното събрание приключи. На другия се обадих на Никола Костурски. Съобщих му резултатите. Той настоя да се образуват комисии за обхождане на населението и за агитиране за записване в ТКЗС. Комисиите да се състоят от 3-4 члена, един партиен член, един от ОФ, БЗНС и СНМ. Още на другия ден се събра партийното бюро, съобщих му какво е казал Н. Костурски. На това заседание се образуваха комисиите. Образувахме 11 комисии, които обходиха селото. На следващия ден комисиите се събраха на отчет. Всяка съобщи, че от неговия район има записани нови членове. Това

продължи до 21.03.1956 г. На същата дата вечерта записаните бяха поканени на събрание. Това беше първото учредително събрание. На него дойдоха със желание всички подписали декларация – 172 члена. В декларациите бяха описали имотите си. Представител на събранието от околийския изпълком беше В. Благов – агроном. Същият обяви решението на изпълкома на ОНС в Дупница за образуване на ТКЗС в Слатино. След изчерпателни разяснения на начинанието, станаха разисквания и се пристъпи към избиране на ръководен орган на ТКЗС. Гласуването стана явно. Беше взето решение, управителният съвет да се състои от 5 човека, може и повече, но да са нечетно число. Избирането да стане с вдигане на ръка. Събранието единодушно избра следното ръководство:

1. Никола Мих. Великин – председател,
2. Славе Кост. Терзийски - заместник председател и членове.

С това започна да функционира ТКЗС. След събранието се записаха още 25 семейства – станаха 197. ТКЗС имаше 1651 дка, с влизането на още 25 се увеличи на 2182 дка. Те се разпределяха така: ниви - 1832 дка, овощни градини -48 дка, лозя – 68 дка, естествени ливади -184 дка. За личното ползване по 2 дка се оставят лозя, ливади и др. по желание на членовете. През същата година бяха засадени следните култури – тютюн 610 дка, лехи 7 дка, бостани 10 дка, царевица 10 дка, фасул 39 дка, картофи 20 дка, люцерна 10 дка, пшеница 630 дка, ечемик 20 дка и естествени ливади.

Производството беше организирано в 4 бригади с бригадири:

1. Александър Н. Кюркчийски – Герено.
 2. Георги Н. Георгиев – Заграната,
 3. Васил П. Николов – Велковата махала,
 4. Андон К. Бучински – Горната махала.
- Всяка бригада имаше по пет звена.

С влизането в ТКЗС членовете внесоха инвентара: мотики, лопати, коси, сърпове, кошове и др. Ползваха ги общо, после си ги прибираха. Които имаха внесоха волове, коли, рала и трунки. Магарета не се приемаха. Овци се внесоха малко – към 30, после ТКЗС закупи повече. Овчари на ТКЗС бяха Михал Н. Великин и Михал В. Бадинкин. Първата година воловете бяха по частните обори на Александър Ат. Николов, Борис Ст. Геров, Никола Г. Николов и др. Инвентарът се събираше в плевнята на Никола Г. Николов.

През пролетта се определи мястото на стопанския двор, където е сегашният. На стопанския двор през лятото кооперацията направи над

50 хил. тухли. Изгради се голям обор, един сламен овчарник с камъни. Работеше се по звена. Имаше 20 звена, средно по 10 семейства в звено. В някои звена имаше остри разпавии. Напоиването беше трудно, нямаше сегашните напоителни канали. Фуражът се събираше в частни плевни. Четирите бригади са имали по четири чифта волове. Всичко 16 чифта. Купуваха се и нови волове, но все не стигаха. Овцете при влизането в ТКЗС били заплащени по пазарни цени, после купиха още овце. Домакин при основаването на ТКЗС през 1956 г. е бил Иван Г. Бадинкин. Боре Ст. Геров бил назначен за скотовъден бригадир. Вологледачи били Александър Ат. Николов, Ванче Сп. Терзийски. При основаването на ТКЗС предишните собственици на воловете са им давали собствена храна.

При образуване на ТКЗС, държавата отпусна парична помощ. От хората не са взимани пари. Тухлите са правили денем по звена. На всяко семейство определили колко тухли да направи.

Внесената земя кооперацията раздели на блокове. Първият блок се образува между реката и Чекурчере - под шосето. Вторият - под Бобошевския водоем в Бобошевско – 20 дка. Третият - в Ляляджико – над пътя за Бунардере, 100 дка. Четвъртият - Къро над стопанския двор – 30 дка. Чамрако, на Скринската нива - 30 дка. Манджуковия валог – 100 дка. Зърнени блокове нямаше, а се жъна това, което бяха посели кооператорите като частници. Ливадни блокове - сегашното игрище, Чекурчере. Лозя: Кръчанко, Бреговете, Драката – ниската част.

На собствениците на всички частни имоти, включени в блоковете, се дадоха равностойни ниви на други места. Когато не се стигаше до равностойна замяна, се раздаваха пустеещи места. Обменяше се равностойно по категории. Ония, които не бяха доволни от обмяна на нивите, даваха жалба до народния съд. Подадоха се повече от 100 молби до него. Всякога когато беше възможно се удовлетворяваха исканията на частниците, които не влязоха в стопанството

Житото се овърша през лятото на стопанския двор. На него се събираше сламата, сеното, царевичника и друг фураж. Храните се събираха и по частни плевни. Първата година ТКЗС приключи с възнаграждение за трудов ден 16,15 лв., без да се отчита натуралното възнаграждение. Това беше добро възнаграждение, от което кооператорите останаха доволни. Най-важната култура-тютюнът се сушеше по частните дворове и постройки.

От декември 1956 г. започва подготовка за пълно масовизиране на ТКЗС. Изграждат се комисии, които да обхождат частниците и да ги

агитират да влязат в ТКЗС. Обхождането продължава до края на месец март 1957 г. До тая дата не подписаха декларация Йордан В. Тошев, Славчо Н. Чучуков, Георги Начов и Спасуна Николова. Повечето от селяните влязоха доброволно. При записването чрез декларации-внесяха цялата земя. В декларациите определяха кое остава за лично ползване. По декларациите се направи списък на кооператорите с имотите. Подадени са 430 декларации, внесен имот ниви – 5863 дка, лозя 394 дка, ливади 319 дка, зеленчукови градини 59 дка, овощни градини 34 дка. Всичко имот 6,646,9 дка. Едновременно с подаване на декларациите ставаше обмяна и на имота. Обмененият имот се включваше в декларациите. Средно на семейство 13,84 дка, на човек 4,22 дка.

Новозаписалите кооператори внесяха както първите инвентара и добитъка. Новите кооператори преди да влязат бяха продали воловете си, но управителният съвет направи оценка на воловете и ги задължи да платят съответните суми. Такива бяха около 15 човека. Овце не се внасяха. С новите овце, които ТКЗС купи през пролетта броят на стадото стана 300 броя.

Бригадири станаха: 1. Йордан Р. Дръндов, 2. Васил П. Николов, 3. Никола М. Костов, 4. Костадин Цимев, 5. Георги Н. Георгиев, 6. Петър Ив. Чорбаджийски, 7. Андон Кост. Бучински, 8. Стоил Ат. Пашев. 9. Васил Ал. Ангелов, 10. Борис Ст. Геров. Всяка бригада имаше по 5 звена, всичко 45 звена. Внесоха се 135 чифта волове, като слабите продадоха. Внесоха се 6 каруци. Първите 4-6 години се ореше само с волове. След петата започнаха да орат с трактори, чийто брой се увеличаваше, а воловете намаляваха. Втората година на стопански начала продължи да се правят тухли, направи се сушилната и два сламени овчарника. Част от храната се събираше по частни плевни, част от воловете ношуваха в частни обори. В ръководството влезе и Никола М. Костов. Втората стопанска година ТКЗС завърши с трудов ден 14,56 лв. без да се отчита натуралното възнаграждение. Първата и втората година всички работоспособни се включваха в работата и работеха с желание. По бригадите по време на работа много се пееше. Производството беше добро. Втората година се получи 500 тона зърно. Засади се бостани 200 дка. Образува се нов блок лозе в Кръчино. ТКЗС се определи като тютюнево. През 1960 г. върху площ от 700 дка се направиха 420 дка тераси. През 1962 г. се посади 130 дка овощни градини в Балабаница. Към 1964 г. над 150 дка - в Бунардере сини сливи и круши. Зеленчуковите градини бяха 40 дка. През 1959 г.

се създаде блока на общите селски градини при хановете - около 30 дка. През есента на 1959 г. ни включиха в обединеното стопанско средище с. Бобошево. Развитието на стопанството се улесни с построяването през пролетта на 1960 на помпената станция в Корията г.

След обединението през 1959 г. бригадите от 9 се намалиха на 4. През 1958 г. се отне личното ползване на тези, които не работят в ТКЗС. След обединението се премахна обработването по звена, премина се към семейно обработване. Работната ръка постоянно намаляваше, тютюнопроизводителите също. Някои от културите като бостани, царевица, леща и др. спряха да се садят. Житните блокове също намаляваха. Орането и жътвата напълно се машинизираха от към 1970 г. До към 1970 г. стръмните места се жънеха със сърпове.

Производство на култури на ТКЗС за 1977 г.

1. Пшеница – 260 дка,
2. Ръж за паша – 210 дка,
3. Овес – 150 дка,
4. Тютюн – 1400 дка.
5. Пипер - 22,5 дка,
6. Лук за зелено - 10 дка,
7. Зелe късно - 10 дка,
8. Царевица за зърно - 100 дка,
9. Ливади - 200 дка,
10. Круши - 60 хил. кг,
11. Сливи -50 хил. кг,
12. Орехи - 30 бр.
13. Картофи - 14 дка,
14. Тиквички – 1,4 дка,
15. Люцерна нова – 70 дка.
16. Ечемик - 150 дка,
17. Фасул - 5 дка,
18. Спанак - 6 дка.

Животни през 1975 г. Овце майки - 774, мъжки – 54 бр., шилета - 675, агнета -784 бр. Всичко 2,287 бр.

Количеството на произведения тютюн е дадено по-напред.

Здравеопазване и болнолечение.

Народна медицина. Преди 1920 г. населението се е лекувало със средствата на народната медицина – чрез баене, пиене на благословена вода, с разтриване и с билкова отвара. Така са лекували са всякакви болести. Когато дете настине и му се запуши носа, пукали му в носа стоножка да се отпуши. При главоболие, с бръснач или друг остър предмет, пускат на болния кръв по челото, за да оздравее. При зъбобол – чрез баене като допират до болното място камъчета, които после хвърлят. При цирей - връзват на цирея кромид и месо от гушер, направени на мехлем. При болка в стомаха разтриват челото, поставят тайни знаци, дават да се пие вода от варени билки. При други натискат болния на стомаха с ръка или предмет. При изкълчване по своему наместват костите. Някои са били доста вещи и умело са се справяли с изкълчването. Това са били т.н. чакръчии. Когато искат да разболеят някого, му изпращат живак. Заушка церили също с баене. Ревматични болести са лекували с отвари от билки. Вярвали са, че могат да оздравеят като целуват икони или поднесат дарове на определени икони, канели свещеникът да чете молитви на болния.

Лекарки – баячки. В Слатино в края на XIX век е била известна Геша Пецова, която е церила различни болести. Освен от Слатино, при нея са идвали хора и от други села. Преди 1920 г. лечителки били Донка В. Чучукова и Вена Кафеджийска. След 1920 г. лечител беше Елисавета Ст. Грозданова. В последно време с лечителство са се занимавали Славка В. Стоименова, Анна Ив. Спасева, Стоянка Н. Бадинкина и Аника П. Велева. Най-известна сега е Иванка Ал. Люнгова. При нея идват болни и от други села. Някои от лечителите лекуват само определени болести.

Преди 50 години са ходили да се лекуват и в други селища - при Новия мъж в гр. Рила, в Драгодан - да им чете стария Драгодански свещеник, в Кюстендил - на празника на църквата “Св. Мина”, където оставяли дарове. Посещавали Рилския манастир, да се молят за здраве и са оставяли също дарове. За мехлеми са ходили при жени в Бадино и Блажиево.

Съвременна медицина. Преди откриване на здравната служба в Слатино са посещавали лекар в Бобошево. Известен лекар е бил руснакът Десподов. От Бобошево са купували лекарствата. В Дупница преди около 20-30 години(1950-1960) са търсели лекарите Василев и Илиева. След тези години започват да ходят при Хр. Паламарев, К. Наков и Сапунджиев. В София са търсили помощ при тежко и

продължително заболяване. Обикновено лекар са търсили след като не помага народната медицина, след продължително боледуване, когато вече е било късно.

Много са умирали без да потърсят лекарска помощ. При леко заболяване рядко са прибегвали до лекар. Лекар в селото за прегледи рядко са довеждали. Има някои, които цял живот не са били на лекар, например Васи́ла Д. Николова, която почина на 82 години. Други са търсили лекарска помощ съвсем рядко, например братя Велкови и др. Това бяха причините за голямата смъртност на децата.

В миналото властта не полагаше грижи за здравето на хората, медицинската просвета и профилактика не съществуваша, а лекарите бяха малко и работеха само в градовете.

Здравна служба. Здравната служба в с. Слатино се откри през есента на 1934 г., с фелдшерска степен. За фелдшер беше назначен Петър Андонов Болянки, преместен от с. Смочево. Амбулаторията се настани в къщата на Никола Цимев. През 1944 г. се премести в дома на Александър Ст. Чорбаджийски, в която беше до откриване на здравния дом. Идването на фелдшера Петър Болянки се почувства в селото. При заболяване търсеха него. Той определяше вида на болестта, ако е лека, той лекуваше хората, при тежка ги изпращаше в града. В амбулаторията имаше аптека. Ходеше при болните, следеше хода на болестта, даваше им лекарства, биеше инжекции. Заболелите тежко съветваше да отидат в болница в града. Той даваше указания на хората как да се пазят от заболяване и се грижеше за хигиенизиране на селото. Наблюдаваше развитието на епидемични болести. По това време хората боледуваха много от малария. Болянки беше добър фелдшер. Добре се държеше с населението. Към болните се отнасяше учтиво, при повикване за преглед в къщи, отиваше веднага. Той работи в с. Слатино до 1951/52 г.

През 1949 г. фелдшерската длъжност се закри. Реши се здравната служба в Слатино да има лекар, зъболекар и акушерка. Лекар не можа да се намери и длъжността се изпълняваше от Болянки до 1952 г. След него дойде руснак пенсионер, д-р Рязан, който служи една година. След руснака една година работи пенсионерът, фелдшер Арсо. За кабинет по зъболечение се определи стая в училището. Общината купи за 100,00 лв. различни уреди. Беше назначен за зъболекар Тодор Аврамов от София, които работи до 1954 г. Акушерското място се зае също.

Построяване на здравния дом. На заседание на партийното бюро на БКП, проведено в края на 1952 г. се взема решение да се построи съвременен здравен дом. След обсъждане на няколко варианта се избира сегашното място до бившия селски площад, където е било старото училище. Решението се разгласява из селото и се провежда партийно събрание за приемане на план за действие. Партиен секретар тогава е бил Никола М. Великин, под чието ръководство се изпълнява това начинание.

Отчуждиха се парцелите, разчисти се мястото, изготви се план на строежа. Поради липса на материални и финансови средства, се взе решение да се строи на стопански начала. На съвместно заседание на ръководството на Първичната партийна организация на БКП, ОФ, БЗНС, ДСНМ и съветниците на народния съвет, се одобри строителството да се извърши по стопански начин, т. е. със собствени средства.

На това заседание се реши всяко семейство да направи по 500 тухли, да ги придвижи сурови на определеното място, където те ще се пекат. Тухлите бяха формувани, преместени и изпечени. Реши се, всички домакинства, които имат волски коли, да докарат по два кубика камъни. Тези, които нямаха коли, събираха камъните, товареха ги и разтоварваха. Селяните, които имат дървен строителен материал бяха задължени да дадат по 1 дърво. Които имаха такъв го дадоха. Събраните материали се работиха на ръка от майстори от селото. Взе се решение всички домакинства да дадат по 10 дена доброволен труд безплатно.

Като се набави материала започна строежа. Всичко се изпълняваше по план. Хората работеха с желание. Началото бе през март 1953 г. и се завърши през есента на същата година. В началото на 1959 г. започна да се използва (снимка 28).

Постройката е на 200 кв. м. Има 5 стаи на първия етаж, 5 на втория, удобни стаи в мазето и просторен таван. Притежава обширен двор. По едно време в нея се помещаваше детската градина на селото и затова в двора бяха построени уреди за игра.

Тук ще дадем кратка информация за лекарите, които работиха в Здравния дом и които се грижеха денонощно за здравето на Слатинци, за което те са им много благодарни.

Д-р Георги Лазаров, работи от 1954 г. до 1958 г. Той дойде от гр. Рила. Беше завършил медицина във Франция и беше много ерудиран

лекар. Той понесе тежкото бреме да бъде първи лекар в Здравния дом. През следващите няколко години за кратко работиха в селото и няколко други лекари.

Снимка 28. Сградата на Здравния дом

Д-р Стефан Ст. Гогов, работи от 1962 г. до 1968 г. Той е от гр. Ст. Димитров (Дупница), по-късно стана главен лекар на Военната болница в града. Той също изпълняваше задълженията си с вяност и желание.

Д-р Георги Книж, - от 1968 г. до 1973 г.

Д-р Филип Филипов, - от 1972 г. до 1979 г.

Д-р Любомир Асенов Дамянов- от декември 1983 г. до февруари 1984 г. Завършил е Медицинската академия в София като е получил редица допълнителни квалификации и втора диплома по медицински мениджмънт. Получил е следдипломна квалификация освен у нас, още в Съединените щати, Холандия и Италия. Бил е лекуващ лекар, асистент и главен асистент в няколко софийски болници. Има специален интерес в областта на стерилитета и перинатологията. Член

е на редица професионални и научни медицински дружества. На едно от тях е председател. Участвувал е в много международни конгреси и конференции. Голяма чест е за Слатино, че един от големите български лекари е работил в неговия здравен дом.

Д-р Вихър Костадинов-специалист по вътрешни болести-от гр.Дупница, работи в Здравния дом от 1993 г. до 1999 г.

От зъболекарите най-напред в селото е работил д-р Аврамов. През 1954 г. постъпи на работа д-р Лазар Ат. Лазаров. Той служи до 1971 г. След д-р Лазаров работиха с прекъсвания няколко зъболекари.

През всичкото това време Здравният дом разполагаше с акушерки и сестри – общо повече от 10.

Участието на Слатино във войните

Много слатинци са взели участие във войните, които нашата страна води през двадесети век. Това са Балканската война през 1912-1913 г., Първата световна война -1915-1918 г. и Втората световна война, в която България се включи на страната на съюзниците през 1944-1945 г.

През първите две войни слатинци са мобилизирани в VII Рилска пехотна дивизия, създадена през 1904 г. Те, както останалите български войници, са се биели за справедлива кауза – всички българи да живеят в една държава. Много от тях са дали живота си за тази, уви, неуспяла кауза.

Участието ни във Втората световна война беше необходимо за запазването на териториалната цялост на България, застрашена от участието ѝ на страната на тристранния пакт. В Приложение 4 е даден списък на ветераните от Втората световна война.

Убити слатинци през войните

Убити през Балканската война и Междусъюзническата война

1. Ангел Христов Царски
2. Васе Стоилов Станин
3. Васил Панев Серчански
4. Димитър Мичов Стойов
5. Димитър Христов Йовчов
6. Дойчин Васев Минчев (Ничов)

7. Замфир Богданов Венков
 8. Иван Младенов Костов
 9. Иван Митов Младенов
 10. Мите Христов Ничов
 11. Мито Начев Атанасов-убит като пленник в Солун
 12. Михал Димитров
 13. Стоян Цимев Ковачки
- Източник: www.archives.bg/balkanwars

Убити през Първата световна война

1. Тоше Китов — канонир, Акт №4 от 04.01.1917 г. 14 полково оръдие, 13 набор, смачкан от вагони;
2. Христо Цимев Веселинов, Акт №7 от 4.01.1917 г., убит на 9.10.1915 г. в с. Удово;
3. Андон Михайлов Чучуков, 25 г., Акт №11 от 04.11.1915 г., с. Четели – редник;
4. Тасо Стефанов Младенов, Акт №14 – убит на 07.01.1915 г., с. Смоквица при гр. Габрово;
5. Атанас М. Станчов ; Акт №18 – убит на 07.01.1916 г. в с. Удово;
6. Мирко Атанасов Джоргов, Акт №23, убит на 18.01.1917 г. в гр. Прилеп;
7. Сотир Начев, Акт №24, починал на 15.02.1917 г. в Дупнишката болница;
8. Иван Митов Младенов, Акт №30, 25.06.1917 г., убит при Демир Хисар;
9. Димитър Хр. Балановски, убит на 15.06.1917 г. при Демир Хисар.

Убити през Втората световна война

1. Серафим Георгиев Терзийски, убит при гр. Петрич
2. Никола Сотиров Венков – убит в Унгария

Ветерани от Втората световна война – вж. Приложение 6

Част III. Стопанството на село Слатино

Обща характеристика.

Измененията в стопанския живот на Слатино са следствие на драматичните обществено-икономически промени на страната през последното столетие.

В турско време населението е преживявало с производството от селското стопанство. Земята са били собственост на турците. От края на XVIII и началото на XIX в., те започнали да продават земи на българите, но предимно неплодородните земи, разположени по склоновете. Отстъпвали са им и някои по-добри земи за производство на продукция, от която е била заинтересувана държавата им – например тютюна.

Слатинци се занимавали със земеделие и животновъдство. Занаятчиите са били малко. От тях са останали някои фамилни имена - Кюркчийски, Ковачки, Терзийски, Воденичарски и др. Търговията е била съвсем слабо развита.

При капитализма земята става собственост на българите, но само някои семейства са завладели големи площи от хубавата земя. Значението на животновъдството започва да намалява. Стават промени и в земеделските култури. Занаятчиството се оживява. Търговията постоянно нараства. Населението се увеличава и земеделското производство след 1920 г. не може да го изхранва, някои започват да търсят работа извън от селото. Макар и малко, прибягват до изселване.

При социализма станаха големи промени в стопанството. През 1956/57 г. земята се кооперира. Обработването се механизира. Главен стопански клон стана земеделието, с основна култура тютюнът. Много жители на селото отидоха на работа в промишлеността. В селото нарасна броя на заетите в комуналните услуги и на чиновниците. Търговията се много оживи. Икономически населението се свързва с промишлеността и пазара на страната.

Стопанството през тюрското робство. Селското стопанство е било основен стопански клон. Земеделието е имало почти еднакво значение с животновъдството. Произвеждали са различни стоки, но зърнените са били основната от тях. Земята е обработвана с рало и дребен земеделски инвентар. Повечето от земята е била собственост на турците и българите е трябвало да обработват и техните земи. Част от своята продукция е трябвало да дават на тях. Продуктите се

употребявали за собствени нужди и за повечето хора едва стигали за преживяване.

Стопанството след Освобождението. Няколко семейства завладяли плодородните земи и значителна част от селяните остана малоимотна. Турската експлоатация се заменя с българска. Агротехниката се слабо променя. Различават се два периода: до 1920 г., когато се променя само земевладението и след 1920 г., когато стопанството става по-съвременно, значението на животновъдството твърде намалява, земеделските култури започват да се отглеждат и за пазар.

След 1930 г. много селяни станаха малоимотни. Започнаха да отглеждат предимно тютюн. Нарасна използването на наемния труд. В селата имаше скрита безработица. Животът на много селяни стана тежък. Търсеха се допълнителни доходи за преживяване. При социализма до 1956 г. стопанството беше частно, но властта пристъпи към мероприятия за ликвидиране на експлоатацията от богатите, за модернизиране и подобряване живота на населението. След 1956 г. стопанството се кооперира. До 1963 г. се обработваше предимно с добитък, а после се машинизира. От земеделските култури главна стана тютюнът, производството на другите култури намаля, а трети изчезнаха. Създадоха се кооперативни лозя, овощни и зеленчукови градини. Много нараснаха напояваните площи. Естественото торене се почти замени с изкуствено. Създадоха се кооперативни стада, но общо взето намаля значението на животновъдството. Над селското стопанство се засили агрономическия контрол. В земеделието се въведоха и постоянно се търсеха по-доходни култури и по-добри породи животни.

Земеделско и горско стопанство

Зависят от природните условия, държавната политика и културата на населението. В Слатино някои от природните условия са благоприятни, а други не толкова благоприятни за земеделие. По-нататък ще бъде направен анализ на природните условия от гледна точка на развитието на стопанския живот на селото.

Природни условия

Повърхнина. При капитализма, когато земята се обработваше с добитък, се използваше по-голямата част от площта на землището. При социализма значителни терени не можеха да се обработват с машини и се изоставиха. За напояване и наторяване са най-подходящи равните площи. По-високите части са благоприятни за култури, които

не изискват напояване. Такива са Бунардере, Екиндере, Боровец, Кадърска и Пехчанска смрики, Мавърдол, Петелдол, Манджуковия валог, Кръчино, Мело и Средния рид. Стръмните части в тия места не се обработват. Някои части от тях се засадиха с овощни дървета, като например Бунардере и Екиндере. Кръчино се терасира, за да може да се обработва с машини и се засади с лозя. Такова терасиране за машинно обработване е възможно да се направи и на други места. Видът на повърхнината разделя нивите на първа, втора и трета категория.

Влияние на климата

Подробно описание на климата е изложено в първата част на книгата. Тук ще направим анализ на неговото значение за стопанско-икономическия живот на селото.

Общо взето, климатът е благоприятен за стопанската дейност, но лошо се отразяват честите пролетни понижавания на температурата, за които писахме по-напред, и които унищожават нежните леторасли на растенията.

Почвената влага за посевите общо взето е достатъчна, но когато няма дъжд тютюневите ниви трябва да се напояват. Летните валежи за много култури са достатъчни, но тютюнът дава добра реколта, само ако непрекъснато се напоява. Има есени, когато валежите са недостатъчни за сеитбата. Зимата е мека, има безснежни зими, когато тракторите могат да орат. При топли зими овцете се изкарват на паша. Но се случват и студени, безснежни зими, когато посевите измръзват. През 1968 г. измръзнаха една трета от лозята.

Релефът създава известни микроклиматични различия. Ниските места са по-топли, по-сухи, със слаби ветрове, виреят разнообразни култури и добре узряват. Високите са по-хладни, с по-силни ветрове. В присойните места културите по-добре узряват, но там се отбягва да се садят лозя. Всичко това до голяма степен е повлияло за разпределение на културите в Слатино.

Води. Валежните води за някои култури не са достатъчни и затова се налага изкуствено напояване. При добро използване на водите на реките заедно с валежите почти могат да се задоволяват нуждите на земеделието.

Почви. Почвеното богатство на Слатино не е особено голямо, особено ако почвите се оставят такива каквито са при естествени условия. Малко са площите като Балабаница, ливадите, ниските части на Чамрако, Долното поле, където почвите са образувани върху глинесто-

песъчливи наносни материали. Те са плодородни, защото повърхността е равна и бавно се отмиват от тях полезните вещества. Върху тях виреят разнообразни култури, които дават качествено производство. По местата Къро, ниската част на Драката, Заграната, Атемовица, Кукужиница, Лялджико, Тушандере и Грамадите, почвите са образувани върху кватернерни наносни материали. Повърхнината е равна, почвите са дебели и бавно се отмиват. Те и с малко торене дават добра реколта. Площите върху които са развити са подходящи за машинно обработване и за напояване. Тези площи имат най-голямо значение за Слатино. Високите местности като: Бунардере, Екиндере, Боровец, Кадърска и Пехчанска смрики, Мавърдол, Петелдол, Кръчино имат равни места, покрити с плодородна глинесто-песъчлива почва, образувана върху наносни материали, при които, почвеният пласт е дебел. Почвата е плодородна и може да се оре с машини. Наклонените участъци по високите места трудно се напояват, обаче с малко торене те могат да дадат добра реколта в количествено и качествено отношение. Те се засяваха предимно със жито, сега се отглеждат и други култури. Преди кооперирането повече от стопаните много ги торяха и даваха добра реколта. Тези които не се торяха като много обеднееха ги оставаха за няколко години като прелози и после пак ги обработваха. Торените ниви даваха жито 300-400 кг/дка, а неторените под 100 кг/дка. Беше възможно да се орат с рало и това правеха всички. С машини не могат да се орат доста наклонените терени и затова сега почти всички са изоставени.

Във високите части на Мело и Средния рид почвите са песъчливи. Повърхнината е равна, отмиването е бавно, но поради това, че са образувани върху кватернерни кварцови чакъли и пясъци са слабо плодородни. До 1944 г. при наторяване с овча тор, даваха добра реколта, а тези които не се торяха раждаха малко и ги изоставяха. Сега с изкуственото торене и машинното обработване те дават сравнително добра реколта. В тях се сеят само зърнени култури.

Големина на землището. По данни за 1910 полезната земя в него е 7454 дка. Общинска мера – гори и пасища, е 1500 дка. Общо за 1910 г. полезната земя е 8954 дка. За 1942 г. са посочени 7546 дка. Общинската земя не е отчетена и ако я прибавим т.е. 1500 дка ще получим 9046 дка. По декларациите от 1957 г., с които се приемаха членовете в ТКЗС, полезната земя излиза, че е 6165 дка без горите. Като се прибавят и те с площ 1969 дка, се получават общо 7134 дка, а плюс 1500 дка общинска земя се получават 8634 дка. Горското

стопанство притежава към 3180 дка горски фонд. След като този фонд се прибави към имотите от 1957 г. се получава землище над 9 хил. дка - 9345дка, но тук навярно са включени и некачествените ниви. Може да се приеме, че полезната земя на землището е около 9000 хил. дка.

Земевладение

По време на турското робство, както навсякъде, така и в Слатино земята е била спахийска. Спахията я използвал срещу определени задължения, но нямал право да я продава. От края на XVIII век земята е станала чифликчийска, чифликчията не само я ползвал, но имал право да я продава. От края на XVIII в. и началото на XIX в., населението е започнало да купува земя от турците. От кога точно е започнало това не се знае. По устни сведения от началото на XIX в. населението е имало собствена земя. Ето какво се казва за дядо Никола Рупев. През 1831 г. или 1836 г., чумата убила баща му Гълъб. Майка му се омъжила повторно в с. Джерман, отвела го и него там. Той бил дете, навярно на 5-6 години и другите деца често го биели. Селяните от Джерман му казали, ти имаш имот в Слатино, защо не си отидеш там. Колко години е живял в Джерман не е известно. Той се върнал в Слатино и заживял при чичо си Бачо. Навярно е бил 14-15 годишен, когато чичо му го посъветвал да продаде част от имота си. Хората обаче го подучили да каже на чичо си, че ако сега няма кой да работи нивите, по-нататък ще има кой, че не иска да ги продава и избягал от него. За тая неосъществена продажба синовете на Никола се карали после със своите братовчеди - Бачовите синове. Това е било преди 1850 г., защото към 1850 г. дядо Никола се оженил.

Много семейства са имали тогава имот. Ето как той е бил разпределен по родове. Рупевци са владели Герено, Кръчанко, Бачището, част от Калугерица, северната част на Горното поле, част от Бунардере, Драката, част от Долното поле и др. Терзийските – част от Герено, северната част на Петелдол, източната висока част на Боровец, земи в Кадърдол и др. Лазаровци - земите над тях, източната висока част на Калугерица. Топалевци имали земя по Бачовия рид. Чорбаджийските – южната част на Петелдол и в Боровец. Наковци – над сегашните Накови, Мавърдол. Чучуковци - главно в Пехчанска смрика. Стоименовци и Начовци –в Тушандере, Грамадите, Ляляджико. Станинци – Мавърдол, Каменития път. Китовите - покрай реката и Бунардере. Бадинкините – Пехчандол. Преселниците са завладели някои места около къщите си. Тренчовци – Мавърдол и по Екиндере.

Симсиите по Върглищар. Ортакчийските по Екинidere. Мерджанските – Екинidere. Белополските - по Драчки рид.

Интересно е да се знае, защо турците са отстъпили Кърро, Череша и Кръчино за лозя на слатинци. Сигурно е, че през турско всички български семейства са имали там лозя, а земята преди това е била на турците. Може би те не са били в състояние да я обработват и са я отстъпили срещу част от реколтата под форма на данък. Загадка е също, защо Долното поле от турците е дадено като собственост на българите. Навярно то е свързано с нуждите на тютюн на турската държава. Горното поле е било собственост на Рупевци още през турско време.

От гореказаното става ясно, че първоначално българите са владели предимно високите места. Ниските плодородни места са били собственост на 4 турски чифлика. Интересно е, как е била разпределено землището по растителност. Ливади е имало, повече отколкото са били през 1920 г. Горите обхващали навярно половината от територията на землището. Малкото ниви, към 4000 дка, все пак са могли да задоволяват нуждите на населението. До преди Освобождението, заедно с турците населението е било под 500 човека и животът е бил много беден. Последните години преди Освобождението за някои българи земята се оказала недостатъчна и те започнали да разработват част от горите. По устни сведения от Г. Каралийски, когато са правили предишната църква, за строителство са продавани на селяните гори за ниви, в същото време много селяни незаконно са разработвали гори и пасища за ниви. Горите са били общински, на турската община. По имената на местностите се подразбира кои от тях са били български и кои турски.

Както писахме в предишната част, след Освобождението турците са избягали и после се върнали да продават нивите и чифлиците. Много земя са закупили братята Захари и Михаил Трайкови Витошански, дошли от Щип, Македония с много пари. От тях Захари закупил повече земя. Те са закупили Балабаница над стария път, Разсолковица, Керимидарката, Джорговите ливади, Чекурчере, Скринските ниви от селото до шосето край реката, Кръчино от Валого до Прогоно, над Лазаровци, Силовица, Заграната - по голямата част, ниви в Бунардере. Двамата Георги Каранджулов и Циме Топалев са закупили: Балабаница между пътя, Екиндерския и Бунардерския порой - към 350 дка, Корията, Перията, част от Драката, Заграната и др. Те не са платили всичкия имот, а са го придобили с лъжи и закани. Преди

Освобождението от слатинци са закупени нивите в Манджуковия валог. Обаче, част от селяните нямали пари и не са могли да купят от турците никакви имоти. Тогава настъпва разслояване на населението на едри земевладелци, средни и малоимотни. Най-много имот са закупили Захари Тр. Витошански - над 500 дка, Михаил Тр. Витошански - над 200 дка, Циме Топалев и Георги Каранджулов - общо към 400 дка. Характерно е, че те са изкупили плодородни ниви, всички в равнината. Това се отразило на по-нататъшното развитие на селото. Хората казвали "Свободата дойде за всички, но не и радостта".

След Освобождението земята се преразпределя неравномерно между българите. Малоимотните, за да преживяват, разработват общинските гори и пасища. Някои от многоимотните стават кръчмари и отнемат земята на задлъжняли селяни, поради прекалената им привързаност към алкохола. Държавата също отнема имот за неизплатени данъци. Преди 1910 г. за неплатено пиене са взети имоти на: Георги Мицин, Анастас Г. Терзийски, на Наковци и на братя Топалеви. От държавата са продадени имоти за неплатени данъци на Наковци, Хр. Шопски, Китовци, Стоица Топалев и др. След 1900 г. се заразпродава имота на Михаил и Захари Тр. Витошански и на Михаил Хр. Лазаров. От тези имоти едни закупиха много, а други нищо. Закупили са много имоти Заре Лазаров, братя Грозданови, Сотир Венков, братя Николови, Мите Г. Чорбаджийски, Рашо В. Топалев и други. С това станаха промени в земевладението. Към 1920 г. се разпродадоха нивите на Ангел Цимев, Георги Каранджулов. Кръчмарят Димитър Г. Бачов иззе имоти заради неплатено пиене – към 70-80 дка. Намаля броя на едрите земевладелци, най-едрите изчезнаха, средните се увеличиха. За увеличаване на работната площ населението продължаваше да разорява гори и пасища. Стигна се дотам, че където можеше да се работи с волове, всичко се разора и усвои. Това бяха последните възможности за увеличаване на работната земя. Но в края на краищата имотът пак се оказа недостатъчен за нормален живот.

От долната таблица 8 се вижда, как се е изменяло земевладението.

Таблица 8. Земя в дка притежавана от брой семейства.

Година	1910	1957	1897	
Семейства, бр.	197	428	135	
Над 200 дка	1	-		
150-160	1	-	1	160
120-130	2	-		
110-120	3			
100-110	1	1	2	376
90-100	1	-		
80-90	6	-		
70-80	6	75	7	588
60-70	8	-		
50-60	21	3	34	2,050
40-50	19	6	12	544
30-40	24	14	32	1,116
25-30	15	22	30	
20-25	28	37	18	478,8
15-20	16	69	28	
10-15	14	80	17	250,9
5-10	17	115	6	47,5
1-5дка	15	82	5	5

Като най-малоимотни след 1910 г. са били

Атанас Панев – 9,2 дка, Андон Манов - 3,6 дка, Георги Дичов - 2,6 дка, Иван Хр. Панов - 6 дка, Мите Хр. Терзийски - 0,6 дка, Мирко Дичев - 0,6 дка, Мите Китов - 10,8 дка, Стоян М. Люнгов - 5,9 дка, Тодор Анг. Великов - 6,3 дка и др.

Информацията е по землячния регистър от 1910 г.

Многоимотни са били: Георги Ив. Каранджулов - 216,5 дка, Христо Ив. Тенов - 152,5 дка, Ангел Цимев - 137,1 дка, Коте Стоименов - 115,2 дка, Веле М. Терзийски - 114,8 дка, Стоян Ал. Грозданов - 109,1 дка.

В ТКЗС с най-много имот са влезли:

Велин М. Бачев - 101 дка, Георги Ст. Павлев - 52,25 дка, Евдокия Йорд. Стобчанска - 46,3 дка, Велин К. Пецов - 46,63 дка, Андон Ив. Спасов - 50,05 дка, Борис Ал. Стобски - 40,1 дка, Спас Мих. Ганев - 43,12 дка, Райчо Н. Грозданов - 40,9 дка, Петър Ив. Чорбаджийски - 44,5 дка, Михал Н. Попов - 46,2дка.

От тези данни се добива представа какво е било имотното състояние на населението преди влизане в ТКЗС.

Земеобработване

Обработване с рало. От както се помни селото оранта е правена с рало със железен палечник. Почти всички са имали поне едно рало. З. Трайков е имал 5 рала. Хората с повече имот са имали обикновено по 2 рала. Подходящ дървен материали за изработване на ралата са намирали в планината. Селото е разполагало с майстор за изработване на рала. С рало може да се изорат за едни ден два декара, на дълбочина 20 см. След Балканската война някои започнаха да орат с трупки, с трупка се изорава колкото и с рало, но се оре по-леко. След Първата световна война навлязоха плуговете, теглени от коне - с тях се изорават 4 дка на ден - в селото имаше 5-6 плуга. Обаче все още се ореше предимно с рало.

След 1920 г., когато хората ставаха все по-малоимотни, много семейства не можеха да отглеждат волове и ралата намаляваха. Някои притежаваха волове, за да орат на други за пари, за сено или за слама. Много семейства останаха с по един вол и с други като тях съседите правеха т.н. ставушка. Други отглеждаха крави за работа и мляко. Но работата с кравите беше по-трудна, а и мляко получаваха малко. През 1942 г. е имало 125 рала на 265 домакинства. Преди образуване на ТКЗС е имало към 100 рала на 428 подадени декларации. Първите години след образуване на ТКЗС се ореше със 72 рала. През 1956 г. е имало 385 домакинства, с около 100 рала.

От 1960 г. започва машинната обработка на земята. Ралата непрекъснато намаляваха. От 1968 - 1970 г. обработването на земята напълно се машинизира и с рало се очертаваха само браздите при разпределение на нивите за тютюн. В селото останаха само 3 чифта волове.

Работа на ръка. На ръка с права лопата се обработваха лозята, градините и се правеха вади. С мотики се копаеха лозята - втори път, тютюна, бостаните, царевичите и градините. С дикел се копаеха лозя и градини. При социализма някои дейности останаха да се вършат на ръка, но повечето се машинизираха. Това стана възможно, защото градините заемаха големи площи, лозята се засадиха на тераси и се орат с машини, само окопаването около лозите е на ръка - с мотика.

Чиракуване. Някои семейства не можеха сами да си свършват полската работа. Същевременно други се нуждаеха от допълнителна работа за осигуряване на прехраната си. Тези на които не достигаше работна ръка наемаха работник-чирак. Чираците се цанеха на Гергьовден, когато се уточняваше какво точно ще вършат и колко ще им се плаща.

Възрастни мъже се цанеха за оран, косене, копаене и др. Няколко слатинци са наемали чираци. Например, Захари Трайков е наемал човек за оран. Другите многоимотни са наемали по един- двама. След 1920 г. с чираци са работили Димитър Г. Бачев, Никола Цимев, Веселин Васев, Иван Чорбаджийски, Никола Г. Грозданов, Рашо В. Топалев и др. Повече от чираците бяха от други села.

Воловарчетата бяха деца от 8-14 г. Едни от тях се наемаха през лятото - преди началото на учебната година. Други бяха наемани за цяла година. Повече от воловарчетата бяха от селото. Воловарчетата бяха децата на Георги Вельов, Димитър Акмаджов, Александър Лютов и др. Ставаха чираци и децата на родителите които нямаха волове. Воловарчетата се цанеха за пари и за различни услуги.

Аргатлък. Аргатлъкът представлява временно наемане на работници. Ползуваха тази услуга селяни, които в даден момент не могат да си свършат сами полската работа и наемат аргати, тези които или имат малко земя, или в даден момент са си свършили работата. Обикновено аргатинки стават момите. Аргатинът се наема най-често с определена надница в пари. Някои отиват като отработват направени им услуги. На аргатина се плаща и с храна. В турско българите са ставали аргати на турците във вид на ангария. Трайков е викал 10 -15 аргати напролет или за повече време - предимно от Фролош и от Радомирско. Аргати са ползували и други едри земевладелци. След 1920 г. аргати са наемали: Рашо В. Топалев, Димитър Бачев, Никола Г. Грозданов, Костадин Чорбаджийски и други. Това бяха предимно селяни от Горната махала: от Серчански, Сусини и Бисерски. През пролетта слатинци ставаха аргати в Бобошево, за да копаят лозята. По време на диплене на тютюна се наемаха в Кочериново и Стоб. Аргатите копаеха лозя, садеха тютюн, жънеха, нижеха и диплеха тютюн. Най-много викаше аргати Д. Бачов за копаене на лозята.

Изполичарство. Изполичарството е обработване на чужди ниви, като половината от продукцията се дава на техния собственик. Изполичарството в Слатино не е било особено развито. Възможно е турците да са давали малки площи изполища на българите. След Освобождението чифликчиите са сеели повече жито, имали са много лозя, необходимата работна ръка са набавяли чрез чиракуване и аргатлък.

Изполичарството започнало да се практикува повече след 1900 г. След делбата някои от братята оставаха с недостатъчно имот. Братя Трайкови, които запродаваха имота си след 1900 г., даваха на изполища

непродаденият имот. Наетите на изполица ниви се засяваха обикновено със зърнени култури. Изполица взимат братя Николови, братя Велкови, братя Грозданови, Топалеви, Аговци и др. Даваха се ниви изполица и от тези които нямаха волове. След 1910 г. се даваха на изполица нивите на Г. Каранджулов и на Ангел Цимев до продаването им. След 1920 г. едрото земевладение се ликвидира. Много селяни останаха малоимотни, но трудно се намираше изполица. На изполица се се отглеждаха зърнени храни и тютюн. Изполици за жито даваха тези, които нямаха работна ръка, като Стоименка Начова, Мария Николова и други. На изполица за тютюн даваха Димитър Г. Бачев, Гаврил Анастасов, Никола Стоименов, а Минко Скрински от Бобошево - за жито. По този начин за тютюн работеха братя Топалеви, Бисерските, Никола Ив. Великин и Серчанските. От 1948 г. със закон изполичарството бе забранено.

Кесимджийство. Започна да се практикува след Първата световна война. Вместо на изполица някои селяни започнаха да обработват чужди ниви срещу заплащане т.е. под кесим. По този начин се взимаха ниви предимно за тютюн. Кесимите бяха свободно спазарявани. През Втората световна война бяха по 5000 лв на декар. С кесим обикновено работеха по - заможни селяни, които имаха работна ръка, но имотът им беше недостатъчен. Така взимаше ниви Гаврил Аротропа, а след него - Станоя Николов, Стоичко Лапачев, Бисерските и др. С кесим се даваха ниви на Г. Каранджулов, Никола Стоименов, Димитър Бачев и Андон Спасов. След 1944 г. кесимджийството не се премахна, но наемите се определяха и контролираха от съвета. Който даваше или взимаше на свободен наем, се глобяваше и му се отнемаха взетите пари.

Закрепостени селяни в Слатино никога не е имало. Имаше икономически зависими селяни от Димитър Г. Бачев, като братя Точови, Серчанските, братя Великини – Тасе и Досе.

Напояване

Дъждовната вода в Слатино не е достатъчна за селско стопанската дейност и затова се налага изкуствено напояване. До към 1920 г. са били напоявани ливадите и малкото градини. По Бадинската река е имало вади – за трите воденици над селото и за Наковата воденица. Язовете освен за водениците са използвани и за напояване. Над Стамболийските е преминавала вада под къщата на Мирко Дичев, при старата Чучукова къща, при старите Джоргови къщи, през Стобчанския двор и е напоявала ливадите, преминавала през Кръчинските къщи и

надолу от тях - до Бачовите ниви. Имало е вади от двете страни на реката за напояване ливадите под селото и Долното поле. По Кръчинската река са съществували вади за напояване на ливадите под Треновата нива, където са сегашните кръчински ливади и тези по-надолу от тях. Дълга е била вадата, която доскоро се използваше. Тя е започвала над сегашните Николови градини, над лозето на Петър Ив. Чорбаджийски и от там е слизала надолу. Под нея всичко е било ливади, включително нивите под шосето. В Горното поле, където беше Тренчовия яз, до 1976 г. е имало вада за напояване на ливадите под него. От Чучуковия яз е започвала вада, с която са напоявани ливадите под него. Тези вади по данни от Илия К. Велков, който е сега на 94 г. (~1977) са от турско време, после са били само ремонтирани. По данни от Илия К. Велков към 1890-95 г. Захари Трайков направил оризови полета в Джорговите ливади, Чекурчере. За нуждите на тези оризови полета поискал от селяните да му разрешат да разшири съществуващата вада. Той я направил яз т.е. голяма вада. На този яз при Тренчовата воденица изградил динка. Оризовата култура не успяла, а динката превърнал във воденица. Чучуковият яз е направен по съществуваща преди вада, за нуждите на построената около Освобождението воденица. Такава е била напоителната мрежа до 1920 г.

От 1920 г. в Слатино започна да се седи много тютюн. За отглеждането на тютюна е необходима доста вода. Дъждовната вода не стига. Когато пролетта е с обилни валежи, садяха направо, когато не е, садяха с поливане. Които имаха коли, закарваха вода с бъчви. Засаждат коренчето в направената дупка и после я запълват с вода. Така макар и с много труд успяваха да засадят определените декари. Работата беше бавна и мъчителна. Още по-трудно беше за тези, които нямаха коли. Тогава магарета имаше малко, а пренасянето на вода с футии на коне не беше лека работа. Много селяни нямаха коне и на отдалечените ниви, засаждаха каквото можеха на дъжд. Които имаха наблизко вода, като герани, река, вади, пренасяха вода на ръка от тях. Така например, Мария Николова засаждаше 1,5 дка от излака на Никола Г. Николов, който се намира близо до нейните ниви в Заграната. Милан Топалев в Кръчино пренасяше на ръка вода от Кръчинската река на разстояние на около 150 м през стръмно присое. За саденето той правеше големи гълове, които пълнеше с дъждовна вода, но тя не стигаше. Това беше мъчителна работа, но трябваше да се работи, за да се живее. Много неприятно беше при сухи години,

когато се садеше по-малко тютюн. Хората знаеха, че при дъжд трябва да засадят трудните за поливане места. По това време се напояваха малки площи. От Бадинската река се напояваше Долното поле, от Тренчовия яз - към 20 дка в Чамрако, към 20-30 дка се напояваха от Кръчинската река. Вода за напояване имаше само за засаждане, до към 20 юни и за кратко време при валежи.

През пролетта на 1929 г. се реши на Бадинската река да се направи яз, който да преминава през Гьоловете. Един мартенски ден над 40 селяни, между които имаше и младежи, излязоха да трасират вадата. Работата се ръководеше от Никола З. Чучуков. Вадата се направи същата пролет и се посрещна с голяма радост от населението. Осигури се напояването на Грамадите, Тушандере, част от Ляляджико, Атемовица, Заграната, Драката, трудно, но и на Къро. Водата дори се караше в Чамрако и долна Балабаница. По тая вада и сега тече вода.

През 1932 г. се прави опит да се направи вада от Тренчовия яз за напояване на част от Чамрако и Долното поле. Част от вадата се направи, но продължаването и се оказа трудно и не я завършиха. През пролетта на 1936 г. Усойчанският синдикат "Орловица" се продължи до Екиндерското дере. Изтичащата от него вода, започна да се използва за напояване на Балабаница, с което се улесни отглеждането на тютюна в тази местност. Към 1938 г. синдикатът се продължи като обикновена вада в слатинското землище, на изток от Бадинската река под селото. През 1945-46 г. малката вада се превърна в голям канал. Това беше голяма придобивка за селото. С него се напоява обширно пространство: Балабаница, Чамрако, Долното поле и Ливадите.

Третата голяма придобивка за развитие на земеделието е направата през 1958 г. на помпената станция на синдиката в Чамрако. Тя бе изградена да изкачва вода до високата част на Драката, на височина към 300 м. От мястото на изтичането водата се отправя с канал по високата част на Драката до Бунардерския път, от него се разклонява към старите гробища и Бунардере. Двете помпи имат дебит 100 л/сек вода. Чрез тази вода се напояват площите, които не можеха да се напояват от Бадинската река. Предимството е още в това, че в канала тече много вода почти през цялото лято. Той започва да се използва, когато намалее или спре водата в Бадинската река.

На Бадинската река през 1965 г. се изгради нова вада, която преминава по-високо от старата. Тя е някъде по средата на склона на Боровец. Обхваща за напояване нови площи в Боровец, Ляляджико и Попов андък. От нея се пълни малкия язовир в Широки дол при Усойка.

В Слатинско през 1970 г. се направиха три водоема, които се пълнят от водите на тази вада. При Кръчинската река се използваше старата вада останала от турско време. През 1966 г. се направи вада по-високо, тя обхвана по-нови площи, целия Возоглед - всичко към 80 дка.

Чрез сондиране в Герено се изтегли вода от дълбочина с дебит 19 л/сек. С нея се напояват градините под селото – 40 дка.

Всички тези напоителни начинания оказаха голямо влияние върху икономиката на селото, а с това и за подобряване на живота на населението.

Напоявани кооперативни площи през 1977 г. по данни на предприятие “Напоителни системи” - с. Бобошево:

1. Синдиката Усойка – 963 дка
2. Слатински яз – 80 дка
3. Бадински канал – 576 дка
4. Помпена станция – 1259 дка
5. Джермански канал – 39 дка
6. Дъждовна станция – 589 дка

Всичко – 3506 дка

Напояване на ниви за лично ползване –градини - 50 дка, лични ливади 30 дка, всичко 80 дка. Може да се напояват до 300 дка.

Наторяване

Наторяването на нивите в землището на Слатино е необходимо, защото повърхнината е предимно наклонена и почвите се бързо измиват. При естествени условия почвите са слабо плодородни. Повечето от населението бе малоимотно, нивите му бяха по стръмните места и само с торене можеше да се задоволят неговите нужди. Добре наторена нива и на стръмни места дава добра реколта. Например, добивът на жито при наторяване достига до 400 кг на декар, а без наторяване – около 70 кг.

Торене с овча тор. С овце се торяха, стръмни, труднодостъпни и отдалечени от селото ниви, разположени по високите места. Там се правеше кошарата за овцете, която се заграждаше. Торенето започваше от средата на март и продължаваше до края на ноември. Заграденото място бе до около 100 кв.м. и зависеше от броя на овцете. Един овчар с 200 овце, като мести кошарата, може да натори през

лятото 1045 дка. Плодородието на нивите продължава до 5 години след наторяването. Някога се тореше предимно по този начин, т.е. с овце. Нивите на овчарите се отличаваха с много добрата реколта.

С говежда тор се торяха разположените на равни места ниви около селото. Торта се разхвърляше из нивите сурова, през пролетта. Едва от 1900 г. някои селяни започнаха да правят торища за ферментирани на тора. Торът от другите видове животни се изнася суров на близките до селото ниви. Част от тора се изкарваше до зеленчуковите градини, ливадите, рядко до лозята.

След 1920 г. и особено след 1930 г. естественият тор се оказва недостатъчен, много ниви отслабнаха и селяните започнаха да ги оставят. Проблемът с торенето се разреши след 1934 г., откогато започнаха да се употребяват изкуствени торове. Отначало ги използваша само за градините и малко за нивите.

След кооперирането естественият тор се употребява по-малко, както от частните стопани, така и от ТКЗС. Овцете сега се отглеждат за мляко, вълна, месо, но не и за тор. Торен декар тютюн дава около 250 кг, неторен 50-100 кг, което зависи и от качеството на нивата. Това се отнася и за други култури.

Промени в стопанските растения

До Освобождението, под турска власт, населението е мислило само как да оцелее. Произвеждало е това, което му е било необходимо за храна, облекло и малко за пазар, а именно: зърнени храни, много грозде, бостански плодове, зеленчуци, предимно картофи, боб, леща, а за пазара - тютюн. След Освобождението особени промени в културите не са станали. В периода от 1900-1910 г. филоксерата унищожи лозята. С опустошените ниви се увеличи площта на тютюна, резенето и бостанските плодове.

В периода от 1920-1944 г. настъпиха промени. Малоимотните семейства нарастваха. Нуждите се увеличаваха, насочваха се към доходни култури, които се търсеха и на пазара, който се оживи. Площта на зърнените храни намаляваше, увеличаваше се площта на тютюна, лозята и на зеленчуковите градини. Въведоха се нови култури: слънчоглед, афион, захарна метла, фуражно цвекло, лещата и царевичата. Изчезна резенето. Увеличиха се декарите на картофите.

След 1944 г. станаха още по-големи промени. Площите на зърнените култури намаляха повече, изместиха се във високите места, а нараснаха площите на тютюна. Селото се превърна в тютюнев район.

Площите за тютюн и зърно започнаха да се определят от държавните планове. Нараснаха площите на лозята, овощните, зеленчуковите градини. Изчезнаха като култури: слънчогледа, бостаните, афияна, захарната метла, захарното цвекло, лещата и почти - царевицата. Културите станаха по-малко на брой.

Ето данни за някои култури в декари за избрани години (Табл. 9.):

Таблица 9. Изменение на площите на отделните култури през годините

Година	Тютюн	Лозя	Овощни градини	Зеленчуков и градини	Зърн. храни	Картофи	Ливади	Гори	Общо мера	Общо земя в хилп. [дка]
1910									1500	8,934
1942		451	23	36,4			427	968	1500	9,046
1957		394	59,5	59,7			325			8,634
1974	1495 дка	430				33	180			

Земеделски култури

Тютюнопроизводство

Природни условия. В миналото климатът е бил общо взето благоприятен за отглеждане на тютюн(на диалект тутун). При нормални години валежите били достатъчни за засаждане, прекопаване, развитие и сушене. При сухи години добивът на тютюн е бил по-малък. До 1920 г. производството му е напълно зависело от природата. Нищо не е правено да се подобрят условията. След 1920 г. зависимостта от природата започва да намалява. Сушата бе победена с описаното по-напред напояване.

Почвени условия. Селото разполага със значителни площи, покрити с глинесто-песъчливи и чакълесто-песъчливи почви, които са благоприятни за отглеждане на тютюн. Най-благоприятни условия в това отношение са площите в Долното поле, макар и не навсякъде, в Грамадите, ниските части на Боровец. Добри за качествен тютюн са още глинесто-песъчливите почви в Балабаница, Къро, Заграната, Тушандере. Стават добри тютюни и в Драката, Кукужиница и Ляляджико. Садиха ги и в Бунардере, Екиндере, Мавърдол, Петелдол и

Кръчино, но не се получаваха качествени тютюни. Във всички тия места сега тютюн не се седи.

Значение на тютюна за селото

Тютюнът винаги е имал особено значение за Слатино. Той е най-доходната култура, създава материална заинтересованост и в хората се е натрупал опит в отглеждането. Имал осигурени пазари. Качеството му се постоянно подобрявало от агрономическите органи. Преди 1944 г. от един декар се получаваше около 100 кг, а след кооперирането около 250 кг.

Тютюнът в Слатино е отглеждан още преди Освобождението. Костадин В. Джоргов знае от дядо му Коче, който починал 1912 г. на 99 г., че тютюн са седили и в турско. Дядото Стоян на Илия К. Велков казвал същото. Той починал на 81 г. през 1901 г., роден е през 1820 г. По разказите на стари хора трябва да приемем, че тютюн в Слатино е започнало да се седи някъде към 1800 г. След като Долното поле от турците е отстъпено на българите, в началото на XIX век, в него равни дялове тютюневи ниви са имали всички стари родове. Там и сега се произвеждат много качествени тютюни. На всички е било известно, че българите са били добри земеделци и произвеждали всичко, включително и тютюн. Циме Топалев, който по устни сведения се занимавал с контрабанда на тютюн, може би е бил и тютюнев посредник на тогавашните търговци. С търговията с тютюн той спечелил пари, за да купи много имот.

В книгата на Асен Меджедиев “Ст. Димитров и покрайнините му” (стр.311-326) се приема, че тютюн в нашия район, започнали да сядят от средата на XVIII в. Най-рано това е станало в ниските места – селата Рила, Стоб, Бараково, Слатино и Джерман. В Слатино е садено в Долното поле, то е с площ 210 дка. Част от него е било ливади. Ако се приеме, че са садени 100 дка с добив по около 100 кг, се получава към 10 000 кг годишно. Не е било възможно да се произвежда повече тютюн, защото нямало къде да го сушат.

През първите 20 години на миналия век особени промени в тютюнопроизводството не е имало. Пазарът в страната не се е много оживил, включително и търсенето на тютюн. Повече от имотите подходящи за тютюн се изкупили от едрите земевладелци. Болшинството от населението, с имотите които притежаваше, се старал да произвежда необходимите храни. Дворовете и сградите бяха малки за сушене и складиране на тютюна. Нямахме още свободна работна ръка и умение за отглеждане и обработка на тютюна. Това е

времето, когато значителна част от тютюна е низан на полето, в нивите. Като се оберт последните листа, се сушил по тютюнарките(на диалект тутунарки). Въпреки всичко през 1897 г. по сигурни данни Слатино е произвело 30 000 kg тютюн. Тогава е имало 152 домакинства и всяко семейство е отглеждало средно по 2 дка.

След 1900 г. производството малко нараснало, защото външният пазар се пооживил и търсенето на тютюн се увеличило. След като филоксерата от 1898 г. започна да унищожава лозята, на тяхно място се появили тютюневи ниви. Ако до това време садяха тютюн само в Долното поле, то от тази година на мястото на унищожените лозя от филоксерата в Къро, започнаха да отглеждат също тютюн. Доходите, които получаваха от лозята, трябваше да се заменят с друго, оказа се най-изгоден в това отношение тютюнът. След 1900 г. когато се разпродадоха имотите на чифликчиите, слатинци изкупиха ниви, подходящи за тази култура. Новостроящите се двуетажни къщи бяха по-удобни за сушене и складиране на тютюна. За него преди плащали 0,6-0,8 лв. за килограм, а от 1900 г. цената му нараснала до 0,8-1 лв. за килограм. За тютюна плащали със златни монети и по-рядко със сребърни. Книжни пари не е имало. Това сериозно стимулира производството. Средно семействата са садили по два или три декара. Селото е имало всичко около 400 дка. Общо селото е произвеждало около 40-50 хил кг. тютюн. За да се ограничи контрабандата е била създадена ефикасна акцизна власт.

През Първата световна война търговията с тютюн продължавала – заплащали го по 5 лв/кг. Започнали да садят по Заграната, Чамрако и Грамадите. До тогава са го брали на 2 ръце – първа и втора, а сега започнали да го берат на три ръце. На пазара тютюнът се е търсил много. Тогава навярно се е засаждало в селото около 500 дка. Произвеждало се е над 50 000 кг.

След Първата световна война редица условия се чувствително подобриха. Тютюнът се търсеше много на външните пазари. Цените му бяха през 1920-25 г. по 20-50 лв., а към 1928 г. - по 50-60 лв на килограм. Населението печелеше добри пари. Повече от семействата имаха достатъчно земя от гледна точка на производството на тютюн. Почти всички си направиха къщи на две етажа, плевни, пердетата за сушене и събиране на тютюна. Преустанови се сушенето по нивите. Броят на жителите на селото се удвои. То вече имаше по-голямо умение и повече свободна работна ръка. Малоимотните семейства можеха прилично да живеят, като засаждат нивите си само с тютюн.

Отглеждането на тютюна се затрудняваше само от недостига на вода за напояване.

Площта на тютюна постепенно се увеличаваше. Долното поле започна да се засажда само с тютюн. Площите с тютюн се увеличиха и в Кърю, Заграната, Грамадите, Тушандере и Чамрако. От около 250-350 кг всяко семейство започна да произвежда по 500-1500 кг. По това време селото е произвеждало от 100-150 хил. кг. Акцизните власти следяха много за контрабандата. Имаше тютюневи книжки, в които всяка вечер трябваше да се запише колко низи тютюн е нанизано. След като през 1929 г. се направи Гьоловската вада и местата под нея започнаха да се засаждат предимно с тютюн. За подобрене на качеството на тютюна допринесе и сушенето му на специално направени рамки и магарета.

Неблагоприятно обстоятелство беше, че след 1930 г. се появи трибсо-бялата жила. Това е едва видим паразит, който изсмуква сока на листата, които като се изсушат остават твърди. Това беше тютюн без съдържание. Търговците не го купуваха, та покрай болния, взимаха без пари и здравия тютюн.

Световната стопанска криза 1929-1933 г., не отмина и тютюна. Цените се понижиха до 10-20 лв. Тютюнът се връзваше (пакетираше) от “басаджии” изпратени от търговците. Тогава се появиха изрази като “само търговска стока”. Всичко каквото беше болно от бяла жила, не го връзваха. Те казваха на селяните, че трябва да го изхвърлят, защото ако го намерят акцизните власти, ще го сметнат за укрит и ще ги глобят. Производителите го горяха, хвърляха под добитъка, по реката, хълмовете и така го унищожаваша. След 1930 г. се появиха т.н. шкартаджии - търговци, които плащаха тютюна по 1 -2 лв/кг, включително и некачествения тютюн т.н. шкарто. Шкарто се определя в килограми, например на 500 кг, шкарто без пари е 50 кг. По това време дойдоха и контрабандисти – нощни търговци, те също изкупуваха тютюна за 1 – 2 лв., изнасяха го нощно време по черни пътища. На някои стопани изхвърляха към половината от тютюна. Когато почваха пазарлъците, голямо безпокойство обхващаше производителите. На каква цена ще продадат тютюна, дали изобщо ще го продадат, защото имаше случаи, когато тютюнът оставаше непродаден. Действително бялата жила понижи много неговото качество. Влоши се положението на населението, то започна да намалява производството на тютюна и се насочи към други култури.

След 1934 г. търговията на тютюна започна да се оживява и цените се увеличиха на 20-30 лв на кг. Търговците започнаха да връщат по-малко тютюн, т.е. намалиха шкарто. Контрабандата обаче продължаваше. По това време се появи и думата “кюф” – плесенясал тютюн. Той се взимаше без пари. Търговецът се стремеше по възможност да намери повече кюф. Тогава тютюнът започна да се мери на два кантара. Хубавият се купува на една цена, лошият на друга – по-ниска цена. Търговецът се стремеше да вземе повече тютюн на ниска цена. Благоприятно беше, че от 1936-37 г. Балабаница почна да се напоява от синдиката “Орловица”. Напояваните тютюни по-малко боледуваха от бялата жила и качеството им се подобри. Благодарение на общото повишение на цените и подобрението на качеството на тютюна, той започна да се продава на по-високи цени. Ето какво пише вестник “Светлина”, от 01.04.1940 г. за продажбата на тютюна: “Цените на тютюна в с. Слатино са: редовен 40-66 лв., шкарто 6-10 лв., средно 35-52 лв.” Но какъв е процента на шкартовия тютюн не се знае. Кюфът пак се взима безплатно. За определяне процента на кюфта след 1934 г. се създадоха комисии.

Форми на грабеж. Освен горепосочените съществуваха и други форми на грабеж. През 1933 г. при Илия Ст. Николов, Станке Д. Велков и др. се явява търговец на тютюн, пазари се за тютюна, дава им капаро по 500 лв., като взима тютюна и оставя адрес в Дупница, на който те трябва да отидат и да си получат останалите пари. Те отиват да го търсят в града, но на такъв адрес човека не го намират. Тютюнът, повече от 500 кг, остава платен само с капаро. Търговците са лъжели и с кантара, като пречели да се гледа от към цифровата му страна. Когато се мерели тютюневите бали, агенти на търговеца правели различни номера, за да отвлечат вниманието на хората. Те не мереха вярно, в отделни случаи взимаха без пари и цели бали, например от Александър Ст. Чорбаджийски.

Тютюнът се дипли от производителя. Дели се на три ръце – първа, втора и трета. Третата почти цялата се приемаше за шкарто. След дипленето тютюнът се редеше на т.н. истиви, които търговците преглеждаха при купуването му. При търговията си служеха с разни хитрини и лъжи за да закупят по-евтино стоката.

Тютюнопроизводството след 1944 г. непрекъснато се подобряваше. Със закон от 1948 г. се забраниха изполиците, нормираха се кесимите. Ликвидира се частната търговия. Тютюневата търговия стана държавна. Всичкият тютюн се изкупуваше на една сравнително добра

цена. Производството се постави под надзора на агрономи. За хубавите тютюни се даваха премиални възнаграждения. Прилагаха се препарати за растителна защита. Голямо значение имаше кооперирането през 1956 г. и масовизирането му през 1957 г. Създаде се нова форма на организация на производството. Много голямо значение имаше построяването на помпената станция през 1958 г. за която писахме по-горе. Напояваната площ, както и времето през което се изпозуваше напояване се увеличиха много. Освен това качеството се подобри, което се отрази на цените. Лехите до кооперирането се сеяха от собственици, обикновено по дворовете. След кооперирането започнаха да ги сеят на едно място. Имаха блокове за лехи в Кърво и в Долното поле. Агрономите се грижеха да произведат рано и здрав разсад. Ако до кооперирането лехите се садяха от средата на месец март, а тютюнът започваше да се седи от деня на Кирил и Методий, то сега лехите се правят от края на февруари, покриват се с полиетилен, торят се и се предпазват от болести, а саденето започва от около първи май. Ако преди кооперирането тютюнът започваше да се ниже от 12 юли, то след ставаше от края на юни. Ако до кооперирането се нижеше до към 15 септември, то след това при благоприятна есен се ниже до края на октомври. При растежа, където е необходимо се подсилва с изкуствен тор. Много се улесни сушенето с използването на полиетилен. Ако преди стъблото растеше на височина средно 80 см, сега расте средно на височина 1,60 м. Ако по-рано се береше на 3 ръце, сега се бере на 6-7 ръце. Получаваше се средно 100 кг, а сега средно 250 кг от декар.

Ето как се е движило производството на тютюн по години:

1934 г.- 66 хил. кг – по устни сведения,

1942 г.- 170 хил. кг,

1948 г.- 79,142 хил. кг,

1952 г.- 117,559 хил. кг,

1956 г.- 168,350 хил. кг,

1959 г.- 204,972 хил. кг,

1961 г.- 118 хил. кг,

1963 г.- 226 хил. кг,

1964 г.- 352 хил. кг,

1965 г.- 295 хил. кг,

1966 г.- 267 хил. кг,

1967 г.- 286 хил. кг,

1968 г.- 290 хил. кг,

1969 г.- 144 хил. кг,
1970 г.- 247 хил. кг,
1971 г.- 283 хил. кг,
1972 г.- 276 хил. кг,
1973 г.- 269 хил. кг,
1974 г.- 212 хил. кг,
1975 г.- 266 хил. кг,
1976 г.- 278 хил. кг,
1977 г.- 195 хил. кг.

Различията в реколтата на съседни години се дължат на природните условия. През 1969 г. имаше болест по тютюна, а някои години плесени нападаха разсада.

Тютюневи площи. През 1942 г. те достигнаха 1710 дка. Предимно с тютюн бяха засадени: Долното поле, Чамрако, Балабаница, Къро, Заградната, ниската част на Драката, Кукужиница, ниското на Ляляджико, Грамадите, Гьоловете. Сред тютюневите ниви по тези места се срещаха лозя, царевица, картофи, овощни градини, жита. Тютюни се виждаха макар и рядко по: Бунардере, Екиндере, Топалева падина, Мавърдол, Петелдол и Кръчино. Това разположение на тютюневите ниви продължи до кооперирането 1956 г. След кооперирането се извърши промяна. Другите култури в тютюневите блокове започнаха да изчезват. Нарасна площта на тютюна в Бунардере, Ляляджико, Боровец, Петелдол и Кръчино. На Балабаница под пътя се засади овощна градина. Във високата част на Бунардере, и Ляляджико се развъди много синьото цвете, а тютюнът бе изоставен. Площта в Кръчино през 1960 г. се терасира за лозя. Поради производство на некачествен тютюн към 1963 г. се изоставиха нивите в Петелдол, Зимовляка, Валого, а по-късно и Калугерица. Поради неодоходност се изоставиха през 1976 г. високото на Боровец, Возоглед. През 1967 г. се изкорени овощната градина в Балабаница и започна да се седи тютюн.

Лозарство

Землището на Слатино предлага благоприятни условия за развитие на лозарството. Почвено и климатично най-подходящи са южните склонове на Драката, Каменития път, Кръчанко, над Лазаровци, Череша и Кръчино. Добре стават лозя почти навсякъде, но не се засаждаха, защото земята бе необходима за други култури. Климатът общо взето е

благоприятен, като температурата и валежите благоприятстват доброто узряване на гроздето.

До Освобождението не се споменава за турски лозя. Говори се за български лозя в Къро, Череша и Кръчино. Там всички селяни са имали по 1-2 дка лозя. Селяните са били собственици на лозята до кооперирането.

Илия К. Велков, роден през 1884 г. и жив през 1978 г., заявява, че от както се помни по тия места е имало лозя. Дядо му Стоян, умрял през 1901 г. на 85 години, роден е 1816 г., му казвал, че дядо му Велко, бащата на Стоян там имал лозя. Велко е умрял през турско. От дядо си Стоян научил, че една година имал толкова много грозде, та нямало къде да го събере, изкопал дупка в лозето и го хвърлил в нея, да не е по лозите. Така правили и други. На други места през турско време не е имало лозя. Заварените лозя от турско са били от една разновидност на сорта памид. Гроздето е било за домашни нужди. Бъчвите били с дървени обръчи. Пили вино с кратунка, рядко продавали грозде и вино. Пръчките садили в дупки пробити с лост, рязали ги с косер и не ги пръскали. Затова съществува поговорката “поби пръчка, пи вино”.

Освобождението заваря Слатино с добре развито лозарство. На турците навярно не са им трябвали лозя, колкото грозде им е трябвало са го взимали от българите. За Христо Лазаров се говори, че имал голямо лозе. Имал склад за вино, кръчми в Смочево и Стоб.

След Освобождението тези лозя се запазили. Започнали да сядат нови по Драката и Корията. Много лозя притежавал Заре Трайков - в Череша, към 20 дка, във Валивос и на други места. Големи площи с лозя засадили Георги Каранджулов и Циме Топалев - новите едри земевладелци. Христо Лазаров имал голямо лозе в Къро, между двата пътя, заградено със зидове. Обработвали ги както в турско. Големите лозари били и кръчмари – Циме Топалев, Георги Каранджулов, Тено Терзийски, Христо Тенов, Заре Трайков, Михал Трайков, Миро Лазаров и Георги Каранджулов. Те имали складове за вино и го продавали. Някои продавали грозде в Дупница и София, обаче грозде и вино от населението малко се продавали, повече ги употребявали за собствени нужди. Гроздето било рехаво, много сладко и вкусно. Едрите собственици правили гроздобер с аргати.

През пролетта на 1898 г. 40 дена валил силен дъжд, понякога 3-4 дена без прекъсване, ден и нощ. Лозята особено на равните места били залети с вода и трябвало да правят вади, за да се оттича. През тази година се появила болестта филоксера – лозята започнали да

съхнат. Захари Трайков за първи път употребил пръскачка, но тя не помогнала. До 1910 г. лозята изсъхнали. По дворовете нямало лозници. По лозята имало череши, праскови, рядко круши. След като изсъхнали лозята останали дърветата и сега по тия места има няколко големи черешови дървета. От многото череши, местността Череша си е получила името. През войните 1910-1919 г. нямаше лозя.

Като свърши войната през есента на 1918 г. мъжете се върнаха от фронта. През пролетта на 1919 г. образуваха групи от 5-10 човека, които почнаха да стремят изоставените площи за лозя. Стремяха през пролетта март-април при топло време, когато нямаша друга работа. Повечето от семействата си изстремиха по около 2 дка. Нови лозя се насадиха по Драката, Кръчанко, Корията, Череша, Кръчино и над Лазаровци. Други като Владимир Д. Николов, Никола Кюркчийски и др. се научиха да присаждат лозови пръчки. Така в периода 1919-23 г. повечето от стопаните си посадаха лозя. Работата продължи и после, но вече се сядяха по-малко пръчки. Новите лозя бяха от сорта памид, който изисква повече умение и грижи. Искане правилна резитба за развитие на лозата, от което зависи плодородието. Необходимо е според мястото и климата да се пръска няколко пъти с бордолезов разтвор. Корените са плитки и при суша може да се развие зърното, но при продължителна суша, то не става едро. В лозята се засаждаха и няколко десертни лози. Саденето, макар и по-малко продължаваше непрекъснато. До 1942 г. са засадени 451 дка лозя, а през 1957 г. е имало 394 дка. Все пак Слатино имаше сравнително малко лозя, защото селото има малко работна площ. Повече от гроздето беше за домашни нужди. Малко селяни, като Вл. Д. Николов, Никола Т. Кюркчийски, Андон Спасов продаваха на пазара в Дупница и в Рила. Най-много лозя имаха Димитър Бачев – 14 дка, Никола Цимев – 10 дка. Много грозде береше Вл. Д. Николов към 7-8 хил. кг. Най-добри лозари бяха Вл. Д. Николов, Никола Т. Кюркчийски и др. През войната, до образуване на ТКЗС не се сядяха лозя. По декларация при влизане в ТКЗС имаше 394 дка на 428 декларатори. В много декларации нямаше лозя. След образуване на ТКЗС, лозята в Кръчанко и Кръчино ги взеха и направиха блокове на ТКЗС, но се оказаха неодоходни. След 2-3 години ги изоставиха и ги дадоха на кооператорите. При формирането на тютюневите блокове унищожиха част от лозята в Драката, Корията, Балабаница и Къро, и с това декарите на лозята намаляха. Сега във всеки двор има десертни лозници. Някои берат със стотици килограми грозде от тях.

През 1959-60 г. се терасираха местностите Кръчино и Манджуковия валог - към 700 дка. Направиха се 420 дка тераси за лозя. През 1961 г. засадиха лозите. С това се създаде кооперативното лозе в Кръчино. То е собственост на агрокомплекса и е от сорта ризлинг - само за вино. Има малко перла и памид. Лозето е приспособено за модерна агротехника. Крои се от подготвени резачи. На колове е и е етажирано. Оре се и се пръска с машини и самолет, само при лошо заболяване се употребяват специални препарати, като се пръска от хора с обикновени и специални машини. В него работят постоянно около 25 работника, повече жени, за окопаване, връзване и чистене. Пролет се събира бригада от мъже, пенсионери, за кроене. Беритбата се извършва от временни и постоянни работници, но идват и много бригади от ученици, работници от града и лозари, които работят на други тераси. Беритбата продължава около 20 дни. Реколтата от грозде е от 150 до 250 хил. кг.

Овощарство

За развитие на овощарството в Слатино също има благоприятни условия. Почвите са разнообразни, подпочвеният слой е рохкав и подходящ за развитие на кореновата система. Климатът е достатъчно топъл за узряване на плодовете и позволява виреене на различни плодни дървета. Значителни площи се напояват и може да се засаждат дървета, които се нуждаят от повече вода.

В развитието на овощарството се различават три периода. Първи период - преди Освобождението и след него до към 1920 г., втори период от 1920 до 1957 г. и трети - от 1957 г. до сега, 1978 г.

Първият период се характеризира с наличие на отделни дървета, пръснати неравномерно из землището на селото. По-гъсти бяха в нивите на средните собственици, редки в имотите на чифликчиите. Обяснява се с това, че нивите на средните стопани, бяха по високите места, където е имало по-диви растения, главно круши по прелозите и край нивите. Те са ги облагородили и опазили. Освен това садили по лозята череши, круши и праскови.

В района на Слатино имаше най-много крушови дървета. При видовете круши преобладаваха Петровките. Така ги наричаха, защото зрееха най-рано. Това е особен сорт ранни круши, наричан в съседните села – слатински. Те са хубави на цвят и вкус, крехки, но не могат да се пренасят на далечно разстояние. Най-много крушови дървета имаше, а и сега има в Герено, Драгандол, Петелдол, Бунардере, Валога и др. Всред тях се открояваха грамадни вековни дървета. С терасирането

много дървета бяха изкоренени. Освен за храна слатинци изнасяха много круши на пазара.

Водниците зреят в края на юни и през август. Те са по-едри, по-сладки от ранните. Използват ги като храна - пресни и сушени. От тях изнасяли и на пазара. Имало много във Валога, Учидол и др. Други видове се рядко срещат, използват се за домашни нужди. Най-много крушови дървета има в Герено, Драгандол, Калугерица, Кръчино и Бунардере.

Черешите някога са садили из лозята. Те са от сорта ранни – бобошевска череша и романка. Освен за храна са използвани и за производство на ракия. След като от филоксерата изсъхнали лозята, черешите останаха незасегнати. Сега рядко се наблюдават от тия череша в Къро, Череша и Кръчино. По лозята садили праскови, тогавашните сортове са давали дребни, но много вкусни плодове. Те са били няколко сорта. Ябълки е имало рядко, див сорт, дребни, някои от тях са били сладки, други кисели или горчиви. Имало е малко нови сортове ябълки садени по лозята, дивите са били по слоговете. Сини сливи е имало рядко из лозята. Съществували и орехови дървета – до 10, а също една сгоруша в Пехчандол и една стара липа в Бахчата.

От 1920-1957 г. не станаха особени изменения в овощарството. Най-много плод се получаваше от крушите и то от петровките. Те се изнасяха много и на пазара. При добра реколта Слатино изнасяше около 100 хил. кг годишно. Изнасяха ги в Дупница, София, Рила. В селото идваха с каруци от Самоковско, Радомирско. Като се основа кооперацията, тя изкупуваше и изнасяше част от тях. Най-много круши беряха от Стобчанските, Геровите, Бачовите, Тренчовите, Заровите и др. През това време имаше предприемчиви селяни, които облагородяваха дивите круши, от които отделни дървета се срещат по ниви и слогове.

Черешите бяха останалите от преди, но се засадиха по 1-3 дървета и в новите лозя. Старите постоянно намаляваха. Сортът на новопосадените беше същият. Най-голяма градина със сини сливи са имали Кръчинските в ливадите при старите къщи в Кръчино. Годишно са брали по 200 товара – 20 хил. кг.

Новото в това време в овощарството бе малко. През пролетта на 1919 г. посадиха нови сортове сливи: братя Николови в Горното поле - 4,5 дка, Димитър Бачев - 7 дка, под селото, Минко Скрински - 8 дка, под хановите. Стари насаждения имаха Джорговите - 6 дка под Тренчовата воденица, а в Герено - Терзийските. Отделни дървета от нови сортове

ябълки, круши и кайсии се сядяха из лозята. В тях бяха посадени дървета. По това време Анакьовите посадиха 2 дка сини сливи до хановете. Към 1935 г. Костадин Чорбаджийски посади овощни градини с ябълки във Валога и Герено. Към 1942-43 г. Костадин Цимев посади ябълкова градина в Балабаница. Тогава Георги Ст. Зарев и други посадиха градини с праскови в Чамрако. През 1946 г. братя Николови създадоха ябълкова градина в Горното поле и в Балабаница. През 1934 г. чернилката изсуши градините със сини сливи. През 1942 г. е имало 23 дка овощни градини, през 1957 г. - 9,5 дка. През този период все пак овощарството се разнообрази. Новите сортове плодове се използват повече за собствени нужди. Продаваха само тези, които разполагаха с големи градини.

Общо взето обаче лозарството и овощарството през разглеждания период не се разви достатъчно, защото нямаше силни традиции, не беше разбираана достатъчно хранителността и доходността на гроздето и сравнителната лекота при отглеждането на дърветата. От голямо значение е и това, че по-голямата част от населението беше малоимотно, предпочиташе да засажда и засява култури, които му осигуряваха добри доходи всяка година. Такава култура беше тютюна. Слатино имаше все пак малко площи, подходящи за качествени овощни градини.

Третият период е след образуване на ТКЗС. Старите отделни групи дървета (букети) влязоха в блоковете на ТКЗС. Като започна машинно да се обработва земята, те пречеха и се наложи да бъдат унищожени някои от тях. При терасирането също се унищожиха дървета. Много от дърветата остаряваха и трябваше да се изкоренят. Все пак останаха доста дървета. Населението си засажда разни дървета по лозята за лично ползване. В по-големите нови дворове се посадиха различни сортове дървета и по този начин Слатино заприлича на овощна градина.

През 1960 г. ТКЗС създаде голяма овощна градина с ябълки, праскови и круши в Балабаница., но нещо тя не потръгна и през 1967 г. бе изоставена. През 1965 г. посадиха градина със сини сливи 150 дка и круши - 50 дка. През 1970 г. засадиха 300 дка със сортове джанки. В Кръчино при лозята на терасите засадиха към 20 дка круши. В местността Череша до селото през 1964 г. се засадиха 15 дка череши. През 1965 г. в Аминовия рид на терасите засадиха 40 дка кайсии, но неуспешно - дърветата изсъхнаха. През пролетта на 1976 г. в Балабаница над Екиндерското дере АПК посади 50 дка градина с

праскови. От всичко това е ясно, че овощарството в Слатино много нарасна и стана важен стопански отрасъл. Продукцията на ТКЗС и АПК се изнася на пазара.

Зеленчукопроизводство

За развитие на зеленчукопроизводството също има добри условия. То задоволява нуждите на населението и дава известно количество за износ. Почвите край Джерман и по-малко край другите реки са наносни, пригодни за качествено производство. Климатът е топъл, позволява виреене и добро узряване на зеленчуците. Недостатък е, че за известно време водите на реките много намаляват. Не може да се развива много, защото добрите площи за зеленчуци се засаждат с тютюн. Няма свободна работна ръка. Тя е заета с тютюна и с терасите.

В развитието на зеленчукопроизводството се установяват четири етапа:

Първи етап - до Освобождението. Турците са владеели по благоприятните участъци (зеленишките край реките), където създали градини по Бадинската и Кръчинската река над селото. До скоро имената на собствениците бяха запазени. Топалевите бахчи, в Учидол, срещу Стобчанските ниви. Треновата градина е била под Треновата нива в Кръчино. До към 1925 г. те са имали ливада, тополи, там е била неотдавна и градината. Всички селяни са имали малки градинки край тези реки. Тогава те са били по-пълноводни, могли са да ги напояват. Зеленчуците навярно са били пипер, лук, зеле и домати. И сега над селото има такива градини, които се поддържат добре.

Втори етап - след Освобождението. Преди и през първите години след Освобождението в Долния прогон е отделена една площ от около 10 дка, която може да се напоява от водите на р. Джерман, от нея на всички тогавашни жители са дали по 100 кв. м. Много от населението ги ползваше до към 1950 г. След Освобождението полето се закупи от няколко богати селяни, населението трябваше да се задоволява със старите градинки.

Трети етап – след разпродаване на чифликчийските имоти, от 1900-1920 г. населението се увеличи и изискванията станаха по-големи. Трябваше повече и по-качествен зеленчук. Градините се оказаха малко. По закупените ниви и ливади на подходящи места започнаха да се създават градини. След 1920 г. повече от градините бяха на нови места, с плодородна почва и осигурени с вода – при нивите на Лазаровите, Цимевите в Чекурчере, на Чучукови и на Терзийски при

хановете. Имаше градини при Тренчовата воденица и в Горното поле. Тези селяни, които не можеха да закупят имоти в полето си пазеха старите градини. След 1930 г. качеството на градините в полето започна да се подобрява още повече. В селските дворове рядко имаше градинка.

Четвъртият етап започна след създаването на ТКЗС през 1956 г. Нивите и ливадите се включиха в блокове, не беше удобно в блоковете да има частни градини. На стопаните (половината от селото), чийто градини включиха в блоковете, дадоха места при хановете. Обаче поради оживеното движение по шосето те се оказаха неподходящи. През 1970 г. ги преместиха под селото. Това стана възможно, защото след сондажното проучване бликна достатъчно вода за напояване. Неблагоприятно за градинарството бе, че след 1976 г. се появи болест по пипера. През 1978 г. пиперките изгниха от друга болест.

Благоприятно за градинарството е, че след като се построи помпената станция и се направи водопровод от Рила, излишната вода можеше да се използва за поливане на няколкото реда зеленчуци в дворовете. Някои садят по тютюницата малко пипер и домати. Голямо улеснение за домашното зеленчукопроизводство е употребата на полиетилен за защита на ранния разсад. Произвеждат се пипер, домати, лук-праз, кромид, чесън, зеле, боб, спанак, маруля, магданоз, джоджен, зелени тикви, краставици и моркови.

През 1942 г. площта на зеленчуковите градини е била 36,2 дка, през 1957 г. - 59,7 дка, а през 1978 г. – над 60 дка.

Картофи. Добре се развиват по наносните почви на полето и край реките. В тия места има и вода за напояване. По устни сведения от Илия Костов, до към 1920 г. се садели малко картофи, не от всички стопани и за храна се малко използвали. След Първата световна война започнали да садят повече. През Втората световна война, даваха хляб по 300 грама на човек, което беше съвсем недостатъчно. Картофите бяха без контрол. Населението се насочи, към производство на повече картофи. Поставяха ги варени и смлени в хляба и ги ядеха и приготвени по различен начин. Първите години след войната бяха неурожайни за зърнените храни. Това наложи да се произвеждат повече картофи, които продължаваха да заместват хляба. Те толкова много се консумираха, че се оказаха недостатъчни.

Сега всяко семейство се стреми да ги произвежда в по-голямо количество, защото се употребяват освен за готвене, още за фураж. ТКЗС садеше някои години по 30 дка картофи за продан.

Зърнопроизводство

Природните условия не са особено благоприятни за това производство. Релефът на значителни пространства е стръмен, почвите бързо се отмиват и нивите стават неплодородни. Нуждите налагаха по-рано с естествени, а сега с изкуствени торове да се поддържа плодородието им. То се поддържаше и със смяна на зърнените култури.

Климатът през повечето години е благоприятен за всички процеси на зърнопроизводството. Има и неблагоприятни години, каквито бяха 1946, 47, 48 и 49 г. През тия години есента беше суха за засяване, пролетта безводна за растежа и реколтите бяха слаби.

Обработка. До 1963-64 г. се ореше с рала, а оттогава с трактори. Стръмните места, които не могат да се орат с трактор се изоставиха.

Развитие. До и след Освобождението до към 1920 г., зърнопроизводството е било основна култура. На табл. 10 е дадено зърнопроизводствата и разпределението му по култури в края на 19 век. Всяко семейство се стремяло да си осигури храната и да произведе излишък за продажба. Който не е имал собствени ниви е взимал ниви на изполица. Със зърното се е мерило богатството на хората. Със зърнени култури е засявана по-голямата част от землището на селото. Само в Долното поле се е садило с тютюн. Сеитбата се е вършела на участъци, без предварителна уговорка между селяните. Засаждането непосредствено едно до друго на жита, тютюн, бостан, царевичи, прави обработката на нивите много трудна, като се имат предвид големината на нивите – 0,5-1,0 дка. Една година се засява жито в Бунардере, Екиндере, Пехчанска смрика, другата – следващите места. Който са имали много жътва, са спали по нивите. По време на жътва са били наемани много аргати. Вършитбата е продължавала няколко дена. Когато е имало егреци, са вършеели по егреците. След изоставяне на егреците много селяни с малки дворове са вършеели на големите ниви, близо до селото или на чужди гумна. Вършеели са с коне, рядко с волове. Навън от селото се вършееше до към 1920 г.

Турците са вършеели десетъка на Бегличките гумна. Вееето до 1920 г. е ставало като се хвърля житото с лопати и се отмита. Вее се, когато има вятър.

След 1920 г., когато нарасна много броя на малоимотните, производството на зърнените храни не можеше да задоволява техните нужди и трябваше да купуват зърно от пазара. На малоимотните стана ясно, че само от тютюна могат да получат пари, за да покрият

разходите за покупка на жито. Започнаха да намаляват декарите на житото и да се увеличават тези на тютюна. Производството на зърнените храни се понижи, защото добитъкът намаля и с него и естественото торене. Недостигът дойде и от това, че населението през 1880 г. е било 519 човека, а 1926 г. - 1233, т.е. увеличило се повече от два пъти. Декарите относително намаляха, и всеки търсеше начин да си осигури храна на семейството си. Намаляваха угарите. Засяваха ги с царевици и други култури. До към 1934 г. по-голямата част от нивите се засяваха със зърнени храни. Това е края на световната криза. След нея тютюнопроизводството започва да се възстановява. Балабаница например, в която до 1930 г. една година се сееше само със жито, а другата с разни други култури, от 1940 г. се засаждаше само с тютюн. Зърнените храни от ниските места се изместваха към високите.

Извърши се промяна и във видовете житни култури. По сведения от Илия К. Велков до Първата световна война сеели повече ръж. Тя дава по-некачествен хляб и изисква по-хладен климат. Подходяща при нас е във високите райони. Предимства: зрее по-рано, дава повече зърно и слама. Ръжта по-добре вирее и при по-неблагоприятни условия, на по-слаби и по-каменисти почви, и по-трудно мръзне. Стъблото ѝ е по-дълго, подходящо за покривка на къщи, плевни, колиби, за плетене на рогозки, за важици и др.

Преди и след Освобождението до 1920 г., нивите за зърно на слатинци са били по високите места. От 1920 г. до към 1930 г. започнаха да сеят къръшък, смес ръж и пшеница. Ръжта намаляваше, сместа също и се увеличаваше пшеницата. От 1940 г. започнаха да сеят само пшеница. Ръж се сееше за важици и рогозки.

Пшеницата започна да се сее след Първата световна война. От нея хлябът е по-качествен, но при еднакви условия на нивите, тя дава по-малко зърно. При нашите условия тя е по-недоходна от ръжта, но от нея се прави по-вкусен хляб. Освен това сламата ставаше все по-неуложима и пшеницата измести ръжта.

Царевицата е имала второ значение след ръжта, а после след пшеницата. Тя се сееше за храна и за фураж. Стъблото ѝ се използваше също за фураж на добитъка. Сееше се навсякъде. На плодородни почви дава по-добра реколта. Едни я сееха на гъсто, другите я сееха на бразди през 3-4 метра. Зависеше от плодородието на почвата.

Ечемик се сееше малко и предимно в ниските места. Сееше се за фураж, а бедните го използваша и за храна. Сега не се сее.

Овес. Сее се повече по високите места. Използва се за смяна на културите срещу изтощаване на почвата. Сееха го за фураж предимно тези с много добитък в Учидол, Боровец, Петелдол, Мело, Мавърдол и др. Сее се пролетта. Сега някои години ТКЗС засява цели блокове за фураж. Мели се зърното и стъблото.

Просо. Сее се през пролетта. Изисква рохкави плодородни почви. Използваше се за смяна на културите. Бързо узрява, за 2-3 месеца. Служи за фураж. Сееше се съвсем рядко в Кърю и Балабаница.

Откакто се образува ТКЗС зърнопроизводството намаля. От 100 години, до 1978 г. се сее пшеница в Ляляджико, Мело, Средния рид и Валоба, тя се раздава за фураж. Някои години сеят в полето ръж, тя се силажира зелена. Сега 1978 г. царевица за фураж се сее в Петелдол, тя се силажира на зелено. В Калугерица, Мавърдол, Пехчандол засяват жито, на зелено, де пасят овцете. Ливадите откъм Джерман се разораха, сега се сеят с жито и зеленчуци.

Таблица 10. Зърнопроизводство през 1897 г.

Култура	Хектари	Зърно, кг
1. пшеница	98,72	98,784
2. ръж	296,20	221,150
3. смес	4,64	11,377
4. ечемик	89,18	74,636
5. овес	98,02	16,389
6. царевица	81,80	135,870
7. просо	48,28	49,777
8. ориз	0,75	1,269
Всичко	717,68 хект.	610,273 кг

Бостани

Бостаните са имали голям дел в селскостопанското производство. Продуктите им са предпочитана храна за населението. Много от стопаните ги произвеждали за пазар. Изнасяли са с хиляди килограми. Имали са значение за смяна на културите, с това са увеличавали доходността на единица площ.

Условия. Изискват рохкава плодородна почва, в Слатинско има на много места такава. Топлият климат позволява ранно узряване на плодовете, те са качествени, но изискват грижлива обработка.

Обработка. Нивите за бостани се орат първо през март. През средата на април се орат втори път и се садят на бразди. Когато площта е малка, браздите са отдалечени на 1-2 метра. Когато нивата е голяма са

отдалечени на 2-3 м. В средата садят дини и пъпеши, а в крайните бразди тикви. Огнищата са на по около два метра едно до друго. При саденето във всяко огнище поставят по 1-2 шепи тор. Първата оран се прави, така че воловете да не стъпват в огнищата. След като се изоре, бостанът се прекопава. Огнищата се загърлят и се оставят част от поникналите корени. Втората оран трябва да бъде преди Петровден (на 12 юли по стар стил). Тогава ластините са дълги към един метър. Те се натрупват върху огнищата. След като браздите се изорат те се прекопават отново. При копаенето около огнището се натрупва земя, върху корените се слага рохкава земя, нарича се “влага от бостан”. След като се опрашат, ластините се връщат както са били. В бостаните се садят още краставици, домати, катуни, диви метли и цвекло.

Развитие. По сведение на дядото на Илия К. Велков - Стоян, са садени бостани и преди Освобождението. Садилите повече да има и за пазар. Елена Костадинова Терзийска казвала, че турците садилите бостани в Череша. Тоше Младенов разказвал за турски бостани в Заграната. Според тях българите обработвали турските бостани. Като узреят дините турците правели колиби по бостаните и поставяли пазачи, да ги пазят. На празник идвали с булите да берат дини и пъпеши, на българите не давали нищо.

След Освобождението българите продължавали да садят бостани. Отначало ги садилите по ниските места в Долното поле, Балабаница и Къро. Когато по тези места започнали да садят тютюн, бостаните били преместени във високите участъци. В Слатино бостани стават навсякъде, стига да е плодородна почвата. Илия К. Велков разправяше през 1978 г., когато бе на 95 години, че от как се помни в Слатино се садят бостани. Това правили всички стопани, по възможност повече, за да има за тях и за пазар. Всеки се стремял да произведе по-рано, защото по-рано се продавали по-скъпо. По значение след житото, тютюна и лозята, били бостаните. Те били доходни и работата не била чак толкова много. Садилите повече дини, защото били твърди и могли да се изнасят на пазара. Предпочитали повече летните, но също така засаждали и зимни дини и пъпеши. Първите плодове се откъсваха към Петровден, а разтуряха бостаните, когато почнеше сеитбата. Дините се изнасяха на пазара в Дупница, по-малко в Рила и Бобошево. От бостаните се получаваше храна и за добитъка: корите от дините, както и тиквите. Всички семейства садяха от 1-5 дка, цялото село - общо около 550 дка. След измиране на лозята от филуксерата, населението се насочи към тютюна и бостаните. До края на Първата световна война

дини се продаваха почти от всички семейства. Дините и тиквите се прекарваха до пазаря с товарни коли.

След Първата световна война всички семейства продължаваха да садят по 1-3 дка бостани. Те се изместваха постоянно към високите места, защото в ниските се засаждаше тютюн. Райони на бостани станаха: Бунардере, Екиндере, Боровец, Ляляджико, Петелдол, Кръчино и др. Средно селото садеше по 500-600 дка. Повече отглеждаха бостани за собствени нужди, по-малко бяха тези с повече ниви, които садяха и за пазар. След Първата световна война лозята до известна степен изместиха бостаните. Бостани, предимно за собствени нужди, се садяха до образуване на ТКЗС. След образуване на ТКЗС през първите 5-6 години все още ги отглеждаха, но сега те изчезнаха.

Доходност. От 1 дка с добив 200 кг, продадени по 20 ст. на килограм се получават 400 лв. Работата е малко и може би ТКЗС няма да е на загуба. Възрастните в селото имат хубави спомени от бостаните, за хубавия вкус на слатинските дини и пъпеши, за това как прекарват продукцията с коли до града и я продават, за колибите в бостаните, в които с удоволствие преспиваха през топлите летни нощи.

Други земеделски култури

Боб. Бобът беше една от основните храни на населението до към 1950 г. И сега често е предпочитана храна. Използва се за смяната на културите. Всяко семейство се стремеше да си произведе колкото му е необходимо. Садеше се в отделни ниви от 0,1-1 дка, в лозята и в градините. Добива се до 40-50 кг от декар. Част от боба се бере зрял, а зеленият боб се прибира по-рано и се консервира. Сега се седи в градините, в дворовете и в лозята за лично ползване.

Леща. Сее се на слаби ниви, за да не поляга - полегнала изгнива. Използваше се за смяна на културите. Много семейства сееха по около 1дка. Скубе се зряла, трупа се на пластина, да изсъхне, като изсъхне се чука с дърво да падне семето, после се вее. В миналото се използваше много от населението като храна. Сега леща не се сее и по-рядко се употребява.

Нахут. Сееше се по лозята, бостаните, произвеждаше се от 1-10 кг. Ядеше се пържен. Сега нахут не се сее.

Резене се е сеело в турско и след това до 1912 г. Сеело се в местността Къро и в Долното поле. Всички семейства са произвеждали по 40-60 кг. Всичкото производство се е продавало.

Слънчоглед. Преди Първата световна война са сажали по няколко корена в градините. Поставяли са го над вратите, да плашат злите духове, да не влизат в къщите. От 1920-1950 г. го сееха за получаване на масло. Всяко семейство сееше, колкото му беше необходимо от 0,5 - 5 дка. Сееха го още в лозя, бостани, царевичи и градини. Използваше се за смяна на културите Засажда се през април, бере се през август. Доходността му зависи от плодородието на почвата. Търсеха се по-добри сортове. От декар се получаваше 50-100 кг. След 1950 г. не се сее. Олиото се купува от магазина.

Афион. Сееше се до 1940 г. главно по Къро за масло от 10-30 семейства по около 1 дка,. Малко се е сеел в турско време и след Освобождението. Той е придиричива култура. Изисква рохкава почва.

Захарна метла. Тя се сееше през периода 1935-1948 г. Прилича на обикновената метла. Изисква плодородна почва. Сееше се в ниските места. От нея се получава сладка течност, която замества захарта. Много семейства отглеждаха по няколко десетки килограма захарна метла. Сега не се сее.

Захарно цвекло. Отглеждаше се малко в градините. Ядеше се варено. Сега не се сее.

Краставици. Садят се откакто се помни селото. Някога са ги отглеждали главно по бостаните, а сега - по дворовете.

Дива метла. Тя е ниска и бучеста. До към 1944 г. е била много необходима, защото с нея се метяха къщи, дворове и гумна, и се отмиташе плевата при веене. Всяко семейство си произвеждаше по няколко десетки корена. Засяваше се в градини, бостани. Сега се малко сади в градините и дворовете.

Питомна метла. Много семейства сеят по няколко корена за лични нужди. Само 10 семейства я произвеждат за продан.

Фуражни култури

Фий. Използува се за смяна на културите. Семейства, които имаха повече добитък, сееха по 1-5 дка. Посяваха го и тези които нямаха ливади. Сега не се произвежда.

Тикви. Тикви за фураж са сажали в бостаните и в някои ниви. Изискват плодородна почва. Сега много семейства сажат в градините и в дворовете - повече бели тикви, които се ядат варени или печени. Бели се наричат кюстенките и балките, а с твърдите кори – свински тикви, защото ги ядат главно прасетата.

Кръмно цвекло. Някога не се е садило. От 1940 г. се сади в градини и дворове. Хранят с него овце, говеда, птици и свине. Като фураж се използват и листата. Садят го почти всички семейства за собствени нужди. Някои произвеждат повече от 1000 кг.

Грах. Сеел се е малко за фураж. Сега е изоставен.

Фуражно жито. Повечето от семействата с повече овце, засяваха с това жито плодородни ниви, близо до селото, за да ги пасат овцете през пролетта.

Горско стопанство

За Слатино горското стопанство е от голямо значение. С него се усвояват значителни стръмни площи, които за друго не може да се използват. Със залесяването се спира развитието на ровините. Задържа се отмиването на почвите и се увеличава почвената влага. Значението на гората за ограничаване на ерозията и за стопанско-икономическия живот на селото е описано в първата част на книгата.

Благоприятни условия за създаване на хубави гори се появиха след 1944 г. Населението започна да употребява предимно въглища, малко електроенергия и рядко нефта. В строителството се използва по-малко дървен материал. От 1934 г. се забрани стадното пасене на козите.

Голямо значение за запазването на горите имат национализацията през 1948 г. и кооперирането на земеделските земи през 1956 г., които дадоха възможност за засилване на контрола срещу незаконната сеч, за разширяване на хидротехническите мерки, както и на залесяването.

Гората се разнообрази с новите насаждения от акация и иглолистни дървета. Във високите части на землището израснаха хубави дъбови гори. Обширни площи бяха залесени с акации (вж. I част, Растителност). Акацията е бързо растящо дърво, което има голяма листна маса, дебели стволлове, от които се получава материал за отопление и дълбоки гъсти корени, които правят дървото да има голяма респираторна способност, да изсушава почвата до голяма дълбочина и да я армира, като по този начин се укрепват склоновете срещу ерозия и свличане

Преди ниските дървета се използваша като паша за добитъка. От тях се кастреше много листен фураж. Населението като ползуваше младата гора за паша, съхраняваше отделни хубави дървета за строителство, за дърва и за листен фураж. Такива запазени дървета

дъб, бряст по-рано се намериха навсякъде по кориите, край нивите, слоговете, стръмните места по високото и ниското.

Държавата правилно осмисли особеностите и значението на горите в Слатинския район, затова прави много за подобрението им.

Подобрени гори:

Дъбови гори-2899 дка,

Бял бор- 470 дка,

Черен бор- 70 дка,

Акация – 171 дка,

Топола -32 дка,

Габър- 63 дка.

Всичко към – 4022 дка.

Животновъдство

За Слатино животновъдството винаги е имало голямо значение. От домашните животни са получавани хранителни продукти, суровини за облекло и работна сила. Чрез животновъдството се оползотворяват тревистите пасища, храстите, работните пасища, отпадъците от земеделието и бита на човека, а те са особено много. До и след Освобождението нивите на малоимотните са били по високите места и можели да се използват само при развито животновъдство, при което се получава голямо количество естествена тор. Животните задоволявали нуждите на населението и значителна част от продукцията се продавала. По-труден щеше да бъде живота на многочислените, но малоимотни семейства, като тези на Веле Ангелов Чучуков, Сотир Ангелов Чучуков, Атанас Г. Николов, дори на братя Николови, братя Грозданови и др., ако не торяха своите ниви с животинска тор. Богатите можели да живеят и с малко добитък, защото имали много имот, който давал достатъчно производство без торене или с малко торене.

До Освобождението турците не са отглеждали много добитък, колкото им е бил необходимо те са го купували от българите. Българите са отглеждали по много, защото е имало пасища и груб фураж. Те са го отглеждали за собствени нужди, но са продавали и за турските пазари. По-старите казват, че дедите им са имали по около 100 овце, 30-50 кози, по няколко глави едър рогат добитък.

След Освобождението, през първите години животновъдството си запазва характера. След това обаче с увеличение на населението, пасищата, ливадите, горите се стесняват и започва да намалява

добитъка. До към 1920 г. почти всички семейства са имали добитък, чийто брой е зависел от притежавания имот. След 1920 г. добитъкът непрекъснато намаляваше. През това време той е бил от непродуктивни породи, не достатъчно хранен, голяма част измирала от болести, но понеже е бил многоброен е задоволявал нуждите на населението. След 1944 г. много неща се измениха, добитъкът намаля, защото спря да се използва за оран, за транспорт, за торене и т.н.

Предпоставки за отглеждане на добитък

Ливади

Естествени. До към 1900 г. Слатино е имало много естествени ливади. Това са сегашните в полето и половината от речното легло на р. Джерман. В Долното поле, край Бадинската река, сред нивите се намира лаката, както преди кооперирането се наричаха ливадите или сухите ливади. Към тях се прибавяха бунардерските ливади - от корубата на синдиката до трепетликите, тези по Бадинската река - равното край нея, от шосето до параклиса "Св. Петър и Павел". В Герено и сега има ливади. Край Кръчинската река ливадите се намират в заравнеността - от Учидолска до Мазканоските кории. Речните легла тогава са били тесни, в реките е имало повече вода, която е използвана за напояване на ливадите и по този начин се е получавало повече сено. Наводнението от 1898 г. отнесло много от тия ливади. Река Джерман е отнасяла постепенно ливадите в полето и оставили тези, които виждаме сега. Сухите ливади също отнесе, те бяха десетки дка. Много от ливадите край Бадинската и Кръчинската реки, и в Долното поле бяха разорани за ниви. Към 1970 г. разораха ливадите между ж. п. линията и река Джерман, а през 1976 г. тези в горното поле. Остана това което виждаме сега. С изчезването на ливадите, изчезна много и от красотата на селото. Няма ги вече обширните зелени площи. Ако през 1942 г. ливадите са били 427 дка, през 1957 г. – 325 дка, то през 1976 г. стават 260 дка. През 1978 г. те са около 200 дка, докато през 1890 г. навярно са били 1000 дка. Ливадите тогава са давали повече сено, добитъкът е бил многоброен, торили са ги, защото е било необходимо голямо количество сено. В полето ливадите са косени два пъти. Когато не е имало достатъчно вода за напояване трети път не са ги косили, а са ги оставяли за пасища. От един декар са косели не по-малко от 500 кг сено. Старото сено е оставало по ливадите, прекарвали са го есента, когато им потрябвало. През есента, конете пасли по ливадите до късно и нощно време. Кърските ливади са косени по един

път. От тях сеното е вдигано веднага, защото там е пасял добитъка. Сеното по ливадите е правено на хубави купи. Във вършитба след като изкарат хармана са пукали конете по Учидолските ливади. В ливадите нямаше дървета, а те растяха само край язовете. Почти всички семейства имаха ливади от 1 до 10 дка. Сеното използваша за собствени нужди, на някои не стигаше и го купуваха. Продаваха сено Иван Ст. Чорбаджийски, Александър Ст. Чорбаджийски и др. Най-много ливади имаха, както споменахме по-горе, Никола Цимев, Димитър Г. Бачев - по около 10 дка. Косеше се ръчно, с коси. За косене се използваха и малко наемни работници.

След образуване на ТКЗС ливадите започнаха много да се торят с изкуствени торове. Те дават повече сено, но са малко по площ и не стигат за добитъка. До 1974 г. ги косяха с коси, сушеха и събираха на ръка. След 1974 г. се използва моторна косачка и сеното се събира с машина.

Изкуствени ливади. До 1956 г. имаше засяти с люцерна 10-20 дка. Значението ѝ не се оценяваше. Впоследствие нещата се промениха през пролетта на 1977 г. ТКЗС пося 150 дка люцерна.

Пасища. От някогашните обширни пасища по Мело, Средния рид, Учидол, Кадърдол, Гьоловете, Боровец, Екиндере и други не са оцелели и половината. Поради много добре развитото животновъдство в миналото са оставяни за пасища не само стръмните участъци, каквито в слатинско има много, но и равни места. Населението е било малко, работната земя му е стигала. С увеличение на населението след Освобождението нивите се оказали недостатъчни и започва разораване на пасищата. Орната земя била по високите места в съседство с пасищата. Нивите са били уголемявани с разораване на пасищата. Когато се правила църквата, селяни били обложени с налог за разораните пасища. От пасищата били разорани значителни площи до 1906 г. След това разораването продължило, към 1930 г. почти всичко, което беше годно за ниви е разорано. Пасищата намаляха и поради залесяването. Към 1935 г. се залесиха Гьоловете – до 100 дка с акация, присоето под параклиса “Св. Петър и Павел” - също с акации, Черешова падина, по-късно и места по Кръчинската река. През 1960 г. с бор залесиха Средния рид., и Аминовия рид, а през 1968 г., Корията, част от Екиндере, Чардако. Поради охраната на горите израснаха и дъбови дървета в присоето на Тушан падина, Учидол, Търнова падина,

Равняко, Кадърдол, Попов андък и др. Сега останаха като пасища най-вече Мело, Екиндерската целина и присоетата.

Пасищата на Слатино не са особено качествени, намират се на стръмни места и са зелени само през пролетта. В тях растят много бодливи треви и храсти. Пасища има и край пътищата. Като пасища са се използвали някога: стърнищата, прелозите, угарите, обраните бостани, лозята, а през есента и ливадите. Сега някои от тях ги няма, а други са намалели. Ако не се чувства нужда от пасища, то е защото добитъкът не е толкова много.

Говедовъдство

Всяко семейство трябваше да има волове за оран, без волове бе невъзможно земеделието. Броят на воловете зависел от размера на имота. Турските чифликчи са имали по няколко чифта волове. Орачи са били българите. Тоше Младенов казвал, че той и брат му били чираци на турците. Българите са отглеждали волове за оран и на тяхната земя. Имали са и други говеда. След Освобождението почти всички са притежавали по един чифт волове, колкото са могли да отглеждат. Захари Трайков имал 5-6 вола. Другите с повече земя са били с по два чифта. Повечето са имали и друг добитък. Имало селски говедар. От около 150 домакинства, към 20 не са имали възможност да отглеждат говеда. През войната 1912-1918 г. много волове са били реквизирани и част от тях не се върнали. След 1920 г. говедата, поради малоимотност, намаляват, но повечето от стопаните са имали по 2 вола и друг добитък. До 1930 г. за другия добитък имаше селски говедар. Говедата без воловете, след деня на Кирил и Методий се закарваха в планината и връщаха в края на септември. Известни говедари бяха Анастас Г. Терзийски, Яне Серчански и др. Някои оряха с чираци, чирачета деца им пасяха воловете. Махалите си имаха райони за пасене на добитъка: Велковци – Кръчино, Йовчовци – Средния рид, Лазаровци – Шоповите кории, Николовци – Учидол, горната махала – Гьоловете и Кадърдол, Джорговци – Екиндере и Бунардере. Това разпределение обаче не се спазваше стриктно. През есента след коситба говедата се пасяха повече по ливадите, покрай вади, тютюница и др. Кравите обикновено се пасяха по ниските места. Яловите крави се изкарваха в планината. Говедата се хранеха с груб фураж: слама, сено и царевични стъбла. След 1920 г. и особено след 1930 г., говедата намаляха, много стопани останаха с по един вол и за оран със съседи или роднини образуваха т.н. ставушка. Добитъкът на

много стопани се хранеше недостатъчно и беше слаб. През 1942 г. е имало 262 говеда, от тях 22 крави, имало е 240 вола на 265 семейства. Средно на две семейства е имало едно рало. При образуване на ТКЗС се предадоха 144 вола, 98 рала от 428 домакинства. В ТКЗС воловете намаляха на 5 броя, но се отглеждат телета 116 броя. Причината е, че оранта се машинизира. Биволовството не е било застъпено в селото. Само един слатинец - Никола Цимев е имал 2 бивола.

Коневъдство

Много семейства имаха коне - около 80 коня на 180 семейства. През 1942 г. намаляват на 30. През 1978 г. в селото има 5 коня. Конете се използват за пренасяне на товари, за езда и вършитба. Едва след Първата световна война 5-6 семейства ги използват за оран. С конете се гордееха, имаше съревнование сред селяните кой да има по-хубав кон, по-охранен и с красива походка. Като отиваха на сватба в друго село оседлаваха по 20-30 добре охранени коне, с които по пътя се надбягваха. Като тръгнаха на пазар с оседлани коне, по шосето се състезаваха с конници от други села. На Тодоров ден се правеха кушии.

Конят като животно изисква доста грижи: за набавяне на подходяща храна, за обор и др. Когато не се използваха за работа ги пасеше селския говедар. Заедно с говедата конете се изкарваха и в планината. За вършитбата ги довеждаха от там. Есен през нощта ги пасяха по ливадите. От време на време им даваха ечемик.

Конете за вършитбата не стигаха и затова се налагаше да се докарват около 50 влашки коня от Рила планина. От 1934 г. започнаха да докарват коне от селата Рила и Бистрица. След като овършеят слатинци даваха под наем конете си на съселяни. Кирията на кон беше по една пълна тенекия зърно – 15 кг. След Първата световна война част от конете почнаха да ги впрягат в каруца. На гърба на конете прекарваха товари до 150 кг: грозде, дини, круши и жито до София, Дупница и Рила. Те се предпочитаха, защото плодовете се запазваха. В по-големи количества се прекарваха с коли, но с конете на гръб ставаше по-бързо. С коне се отиваше и на гости. В района на селото малките товари се прекарваха предимно с коне. Известни бяха двете големи Тренчови кобили. Красив ездач беше Васил Хр. Панов, който притежаваше хубав кон, със сресана грива, с плетена опашка и шарена юзда. Като се качи на коня, па запее - той хубаво пееше, ти се щеше и ти да станеш ездач на такъв хубав кон.

Магарета

До Първата световна война в селото не е имало повече от 10 магарета. На тях се гледаше с присмех. След Първата световна война, много семейства спряха да отглеждат коне, но тъй като имаха нужда от такъв вид домашно животно, започнаха да ги заменят с магарета. Ако през 1930 г. е имало 30 магарета, то през 1942 г. те стават 160, а през 1977 г. - 270 броя. Магарето се оказа много подходящо за сегашните условия. Отглежда се с малко и некачествена храна. Бавно ходи и е подходящо за възрастни и уморени хора. То е ниско и лесно се товари, което е важно предимство, тъй като в селото останаха да работят на полето предимно жени. Лесно му се намира паша. С него се пренася тютюна, плодовете, зеленчуците и др. От 1970 г. започнаха да впрягат магаретата в малки каруци, на равен здрав път те могат да теглят до 500 кг. След 1978 г. каруците в селото станаха над 100.

Овцевъдство

В Слатино има условия за овцевъдство, освен споменатите по-горе, добри са и пасищата край пътищата за Валивос, за Мело, за Бунардере, Гьоловете, Къро, Кръчино, Балабаница, многото слогове, прелози и др.

През пролетта около Гергьовден половината овце се изкарваха в планината. Тези с мляко оставаха за млекуване. Закараните в планината ги докарваха преди Петров ден на потока в Долното поле. Оттам собствениците отделяха своите овце и ги отвеждаха в стадата. Есен от средата на октомври ги закарваха в планината по пътя за Мело и оставаха там докато завали сняг. Закарването и връщането от планината и престояването там е свързано с много интересни случки. Ще ви разкажат за тях Георги Ст. Зарев, Велин Пашев и др. През зимата овцете се пасат повече по мерата, при малко сняг овцете ровят, за да пасат. Добрите стопани никога не оставяха нощем овце по ливадите, защото те заболяваха от метил. Някога не е имало лекарства и овцете масово са умирали от тази и от други болести. Сега има лекарства и не е толкова страшно да се разболеят.

Много слатинци сееха през пролетта жито за паша. Повече обаче хранят овцете със старо сено. Всички малко или повече използваша листен фураж от дъб, бряст, върба и топола. През лятото всяка седмица даваха на овцете по една шепа солени трици - кърма, за апетит. През зимата ги подхранваха със зоб, зърно (овес, ечемик, пшеница), крмно цвекло и тикви. Геренци пасяха овцете по Мело,

Учидол, Средния рид, Кръчино, Герено. През лятото през Долния прогон ги караха на вода до Джерман. Горната махала ги пасеше по Боровец, Гьоловете, Бунардере, Екиндере, Кадардол и др. Караха ги на вода през Горния прогон до р. Джерман. Там пладнуваха за от 13 до 16 часа. Всяко стадо си имаше място за пладнуване. Прогоните бяха оставени за други нужди, но се имаше предвид, че са необходими и да се пои добитъка с вода от Джерман. Към 1965 г. двата прогона бяха разорани и сега добитъка не може да отива за водопой до р. Джерман. Районите за пашата се определяха според мястото на имотите. Горната махала почти нямаше имоти в Герено и рядко техните овце пасяха в геренското землище. Геренци имаха много имоти в горномалско, когато торяха нивите пасяха овцете в тяхното землище. Овците се изкарваха навън напролет, от края на април, пасяха се до края на ноември, според времето. До към 1910 г. овцете се отглеждаха по егреците, а след това в селото.

Овчари. Овчарите се определяха от Петковден. На тоя ден стопаните решаваха кой овчар ще пасе техните овце. Подбираха се според това как се грижат за овцете. Кандидатът за овчар, трябваше да събере около 150 овце. На Петковден се уговарят условията, при които ще ги пасе. След като се определят овчарите, те помежду си се уговарят, кои да пасат заедно овцете т.е. ще образуват стадо. Стадото трябва да има около 300 овце. В Слатино пасищата са малки, големи стада трудно може да се отгледат. Всеки овчар трябваше да има и куче, защото до към 1920 г. овцете са били нападени от вълци. В Слатино не се помни случай, вълци да са убивали много овце. Имало е случаи да бъдат удавени по една-две. Овчарските кучета са избирани да бъдат едри, смели и силни. Независимо от това те трудно са се справяли с хищниците. Велевият Караман се е давил с вълци. През 1910 г. кучето на братя Николови е било удавено от вълци. Като защитно средство на кучетата поставяли бодливи гривни. Не малко са случаите до 1910 г., когато вълците виели по хълмовете около селото. Кучетата отговаряли с тревожен лай. Овчарите, взимали тояги, свирели, викали и окуражавали кучетата. С лаенето на кучетата и викането на овчарите вълците били прогонвани. Когато овцете са били по егреците, след такива случаи по 2-3 нощи кучетата не са били спокойни.

Доходност. Както посочихме по-напред освен за месо, мляко и вълна овцете са били отглеждани и за наторяване на нивите. Повечето слатинци са имали по около 100 овце и 40 кози. Такива били Дядо Никола, Ангел Чучуков, Младен и др. След Освобождението едрите

земевладелци: братя Трайкови, Г. Каранджулов и Циме Топалев не са отглеждали овце. Няколко семейства от дълго време са били овчари. Тоше Младенов – баща му, син му Васе, внукът Йордан, правнукът Рачо, може би повече от век са били овчари. Други слатинци - Веле Чучуков, Сотир Чучуков и Георги Благодумов също дълго време са упражнявали този занаят. С десетки години са били овчари Стоилко Зарев, Дим. Г. Чорбаджийски, Христо Йовчов, Стоян Павлев, братя Джоргови, Стоян Начов и др. Малоимотните, като са използвали пасищата, също отглеждали много овце и големи количества продукти са продавали. Много овце по около 90 са имали Стоилко Зарев, Никола Ив. Великин, братя Грозданови, Мите Чорбаджийски, Сотир Венков и др. Обикновено семействата са имали най-малко по 20-40 броя. Малко семейства в периода 1920-30 г. бяха без овце - Мирко Дичев, Стоян Лапачев, Димитър Сотиров, Петър Дичев, братя Воденичарови и др. След тези години овцете започнаха да намаляват.

Според сигурни, макар и по-памет данни, към 1920 г. 180 семейства са притежавали не по малко от 5000 овци. По устни сведения само в планината са изкарвани по 3000 овци. През 1934 г. овцете са били около 3800 броя. През 1942 г. по статистически данни са били 1742 броя, а през 1978 г., също според статистиката - към 450 броя. Колко са укритите преди войната заради данъци е трудно да се каже. Овците бяха местна порода, дребни, с остра вълна, даваха месо средно по около 15-20 кг. Сега породата е подобрена.

Три-четири дни след Гергьовден овците се измерват и издояват (музат) сутрин, после почват общо да ги издояват, като млякото дават по ред на собствениците. На агнетата, преди да ги изкарат в планината поставят белези. Всяко семейство има различен белег. До Гергьовден не се яде агне и не се пие прясно мляко. Два три дена след Гергьовден ги стрижат. Преди да изкарат овците в планината се определя кой от овчарите ще ходи там. Между определените един се избира за кехая (кея) – т.е. главен овчар, който ще ръководи стадото. Много години кеха е бил Веле Чучуков. Някои собственици изпращали за овчари чираци.

През 1978 г. частните овци са към 450. Пасат се в две стада: геренско и горномалско, спазват се същите райони. При пасенето се редуват, като за 4 овце се ходи овчар един ден. Някои от старите традиции отпаднаха, но други все още се спазват.

Овците при ТКЗС. При образуването на ТКЗС се внесоха 30 овци, после се купиха още. През 1978 г. овцете бяха 1711, а агнетата 951. Тези, които дават мляко се пасат в района на селото в три стада.

Издояват се сутрин и следобед в 16 часа. Полученото мляко се дава на държавата. Лесите се поставят на лесно достъпно място, не се местят. Старите традиции отпаднаха. Торът не се използва. Овцете на ТКЗС са породисти. Добре се хранят и дават повече мляко, отколкото предишните.

Козевъдство

До към 1920 г. е имало над 1000 кози, 1934 г.- 680, 1944 г.- 187, 1978 г.- 30 броя. До 1933 г. се пасяха на стада, по около 100 в стадо. Със закон от 1933 г. се забрани стадното пасене. Позволи се козите да се пасат поотделно. При стадното пасене ношуваха на леси, сутрин на определено място и в определено време ги докарваха край селото за издояване. След обяд в 16 часа се правеше същото. Когато се пасяха на стада козите не се хранеха добре, даваха малко мляко, често боледуваха от болести и рано пресушаваха млякото. Като почнаха да се пасат поединично и с допълнително хранене даваха повече мляко. След 1944 г. се смениха с породисти, по-добре се хранят и дават до 5 литра мляко дневно. Имат дълъг период на млечност. Козите кожи са винаги продаваеми.

Свиневъдство

По сведения от Илия К. Велков, откакто се помни всяко семейство е отглеждало по едно прасе годишно за месо, а ако не му стига месото, коли и друг добитък. Някога поради многото пости се е консумирало по-малко месо. Някои са отглеждали женски свини за разплод и са продавали малки прасенца. Сега рядко свине се отглеждат за разплод. Част от селяните са имали по няколко свине. Тези от тях, които отглеждат прасетата за месо ги затварят в кочина, за да се угоят. Другите са ги давали на свинар. Той пасе свинете от ранна пролет до късна есен. Плащало му се със жито, по уговорка. Свинар е имало до към 1930 г. Известни свинари са Яне Серчански, Атанас Серчански, Георги Вельов и др. Когато нямало свинар по улиците се движели много прасета. Нощно време спали кое къде намери, обикновено по торищата. Дворовете не бяха заградени и свинете ги замърсяваха, както и улиците. Прасетете бяха от местна порода и даваха малко месо – до 100-140 кг. Понякога се появявали болести и много свини измираха. Хранеха ги повече с бурени, листа от бряст, тикви, отпадъци от храната, напръскани с малко брашно. Като задача на жените беше, където ходят, да берат бурен, особено в неделя излизаха рано, набираха по много, за да има за цялата седмица.

Сега породите са отбрани, хранят се повече с брашно, с хляб и с малко бурен. Правят повече месо - 100-200 кг. Семействата имат повече по едно прасе. Из улиците се виждат рядко, главно пролетно време, докато са малки. Дворовете са заградени и когато се пускат прасетата, те се разхождат из дворовете. Зимата ги затварят на топло. През 1942 г. е имало 259 прасета на 265 домакинства.

Птицевъдство

Винаги семействата са отглеждали птици за собствени нужди. Малко от тях са продавали. Кокошките бяха от местна порода, имаха малка носливост, годишно по около 60 яйца. Пилетата се отглеждаха с квачки. Сега породата е подобрена, кокошките по-добре се хранят, снасят повече яйца, имат и повече месо. През 1977 г. в селото имаше 2157 птици, включително по 5-6 годишни гъски, патици и мисирки. ТКЗС в периода 1968-73 г. имаше птицеферма в Герено, но се оказа неодоходна и я закриха.

Лов

Някога дивите животни бяха много повече от сега. Обикновено беше из лозята или нивите да се види заек и да се чуе гласа на много птици. Ловджиите казваха: "рядко е да излезеш на лов да се върнеш празен, а сега често като излезеш се връщаш не видял животно за лов". От 10 години все по-често се виждат стъпки на глиган. През есента на 1977 г. убиха 2 глигана в Бадинско – по 130 и 80 кг.

Риболов

До към 1930 г. в реките Джерман, Кръчинска и Бадинска имаше много риба. Като се отбиваше водата у язове се хващаха по 10 кг. риба. Сега има твърде малко, защото речните легла се запълниха с пясък, няма подмоли, където да се крият и размножават рибите, през лятото в синдикатните канали се отклонява всичката вода на реката, с нея се отнасят и рибите и измират в тютюницата и ливадите. Реките станаха по-маловодни, Джерман носи отрови от предприятията в Дупница и Бобов дол.

Пчеларство.

Според Илия К. Велков, от как се помни, в Слатино е имало кошери - стари тулища. Кошери са имали Георги Мицин, Анна Панова, Васе Ничов, Стоица М. Грозданов, Васе Ив. Бадинкин и Велко Костов. Сега кошери с модерни тулища (жилища) имат Васил Венков, Крум Шопов в головете Иван Георгиев Бадинкин на терасите в Кръчино и Йордан П.

Дичев, Васил Апостолов и Петър Чорбаджийски по Кръчинската река. През 1977 г. в селото е имало 187 кошера. Неблагоприятно за пчеларството е пръскането на дърветата и нивите с отрови за растителна защита.

Бубарство

От време навреме, някои семейства са отглеждали буби, обаче въпреки добрата доходност, няма традиции за този отрасъл в селото.

Домашни зайци

Без да се приема за важна съставка на поминъка, в миналото не малко семейства са отглеждали зайци. През 1977 г. в селото имаше 45 броя.

Занаятчийство и промишленост

В развитието на промишлеността има също три периода. Първият период е до Освобождението, когато са се използвали предимно домашни суровини и домашно изработени предмети – домашно занаятчийство. Вторият период е от Освобождението до 1920 г. – повече домашно производство, но навлиза и индустриалното. И трети след 1920 г. – домашното постепенно се заменя с фабричното, за да се мине предимно към последното.

През турско хората били бедни, нямали възможност да купуват от пазара необходимите стоки. От пазара е купувано само най-необходимото като сол, някои метални предмети и др. Нуждите му наложили да си изработва каквото му трябва предимно въщи. Имало е селяни, които се отличавали с по-големи умения и деловитост, те ставали занаятчии и изработвали и за другите необходимите им предмети.

Мелничарство

Не е известно кога са започнали да изграждат мелници, но се знае със сигурност, че преди Освобождението в района на Слатино те са съществували. По Бадинската река до Освобождението е имало три мелници. Под Бабаанините круши е работела мелница, която е мляла зърно няколко години след Освобождението. Китовата мелница се е намирала срещу устието на Пехчанската река, тя работила до към 1910 г. Наквата, при сегашната Накова къща, е работила до към 1930 г., а постройката е разрушена по-късно. За тях е имало язове (големи вади), те били с по един камък. Работили пролет и есен, когато в реката имало повече вода. По Кръчинската река имало мелница под Треновата нива – срещу Джинго, тя работила и малко след

Освобождението. Другата, кръчинска мелница, е била при кръчинските къщи, в които живяха хора до 1924 г. Тя била разрушена при тяхното преместване в селото през 1924 г. Няколко години преди Освобождението или веднага след него Зашо и брат му Ангел Чучукови и Христо Лазаров направили мелници с по три камъка, под общ покрив, а по-късно ги отделили. Те се намирали над сегашната бира-скара при Хановете. За нея бил направен долния яз, наречен Чучуковия яз. След това Христо Лазаров продал неговата мелница на Захари Трайков. После Захари Трайков я препродал на Г. Каранджулов, а след това част от нея купил Щиплията от Дупница. Тези воденици останали известни като Чучуковата и Щиплийската. Те работиха до към 1960 г. Под сегашната гара Бобошево скоро след Освобождението соповец направил мелница с три камъка, която наричаха Соповската воденица, тя работи до към 1940 г. Към 1895 г. З. Трайков започнал да сее ориз в Джорговите ливади и за белене и лющене на ориза той направил динка. С ориза не тръгнало и динката я превърнал във воденица. За нея направил яз от селската вада. Воденицата била с три камъка. След 1900 г. я продал на Тренчо Хр. Люнгов и започнала да се нарича Тренчовата воденица. Тя работи до към 1945 г. През 1921-22 г. Александър Каранджулов и Никола Цимев направиха мелница с мотор до кръчинския мост на шосето. Тя работи една година. Нещо не бе в ред с мотора и я изоставиха.

Тези мелници спряха, една след друга, защото в Бобошево се откри моторна мелница. Стоичко Рашков веднага направи същия тип мелница в Слатино. Тъй като моторните мелници правеха по-хубаво брашно, слатинци предпочитаха да мелят при тях. Старите мелници бяха изоставени и поради това, че от пазара започна да се купува много брашно и защото намаляваше производството на зърно. През 1942-43 г. Владимир Д. Николов направи мелачка на зърно с електрически мотор, тя работи до 1956г., после я пренесоха в двора на ТКЗС-то и впоследствие я изоставиха.

Производство на консерви

В миналото плодовете и зеленчуците се запазваха по домашно му – чрез сушене или правене на туршии. През 1937 г. общината закупи консервна машина, която затваряше тенекени кутии. До към 1944-45 г. селото я използваше. От към 1950 г. започна да се консервира в стъклени буркани. Сега във всяка къща има много буркани и приспособления за тяхното затваряне. Месото запазваха чрез

осоляване, чрез направа на пастърма, кълцаха месото и правеха много суджуци. Сега всички имат мелачки за месо. Някои го консервират в стъклени буркани. За известно време го запазват и в хладилници.

Текстилно производство

До 1920 г. вълната се преработваше в къщи. Разчесваха я ръчно. На даращи и с гребени я правеха на къдели. Къделите преяха на прежда - за основа по-тънка, за ваток по-дебела. Всички си тъчеха разни платна. До Освобождението са се обличали с вълнено облекло. Няколко години след Освобождението са започнали да купуват памук и да го преработват за прежда. Памучни тъкани са приготвяли за долно облекло. От вълнената прежда са тъчели платно за мъжко и женско облекло. От нея си плели чорапи.

Шивачници

От шивачите се помни Ато Веселинов. При него се учили да шият Рашо В. Топалев, Веле М. Терзийски и др. Ато е работил преди и след Освобождението. Освен за селото шивачите шиели и за бадинци, за усойчанци и за други села. Шиели са на ръка мъжко и женско облекло. След Освобождението от с. Грамаде, Благоевградско дошъл като шивач Христо Терзията. Шиели са още Димитър Велков и Мите Самоковеца. Те са правили потури, затова ги наричали потурджиите. През земеделския сезон са работили повече на полето. Петър Г. Дичев е навярно първият, който учил шиене в Дупница. През 1901-02 г. отворил шивалня в Слатино. Отначало и той шиел на ръка. През 1905 г. понеже почнал да работи на машина го нарекли Пешо Машинджията. Отначало той шиел потури, но после се модернизирал и почнал да шие и съвременно облекло. През 1915 г. бил открит курс за шивачи. Ръководителката била от Дупница. При нея учили Ана П. Тренова, Спасуна Чучукова и др.

След 1920 г. в текстилното производство настъпи промяна. Като суровина започна да се използва много памука, повече се купуваха прежди, тъчеха се у дома. Започнаха да се купуват мъжки и женски тъкани за шиене на дрехи. Потурите постепенно се заменяха с панталони, а доломите - с палта. От вълна в къщи започнаха да се изработват различни трикотажни изделия. Към новото облекло трябваше да се приспособяват и шивачите. За потурджиите си имаше хора, които все още носеха потури. Новите, които учеха шев започнаха да шият палта и панталони за по-младите. Те шиеха на машини. Петър Дичев се научи да шие и модерно облекло. През периода 1920-30 г. той

беше най-посещавааният шивач. През 1922-25 г. откриха шивални Михаил Попов и Иван Ст. Геров. През 1924 г. това направи Никола Ангелов Терзийски, и шивалнята му работи до сега. През 1928 г. друга шивачка от Дупница организира курс за шивачи. От 1928 до 1932 г. Симеон К. Чучуков работи в шивалня с помощници. През това време и по-късно шиеха за себе си и на други селяни Анна Ц. Зарова, Стоян Ст. Агов, Вена Великина и др. Петър Дичев работи като шивач до към 1945 г. Имаше и други, които упражняваха този занаят, но за семейството си и за познати. Никола Ангелов Терзийски стана редовен шивач от 1950 г. и работи досега. Сега той е единствения шивач в Слатино.

Говори се, че някои от Кюркчийските, навярно Стоица се е занимавал с кожарство, на турски кюркчийство и за това този род се нарича Кюркчийски. Всички знаели да си правят опинци-цървули. Цървулите някога са били народна обувка, сега много рядко се носи.

Дърводелство.

В миналото в Слатино не е съществувало професионално дърводелство, което изисква подготвени хора и подходящи инструменти. Някои слатинци са изработвали груби изделия от дърво. Много селяни са правели отделни части за рала, но малко от тях са могли да направят цяло рало, тъй като затова са били необходими освен тесла още трион, свредели, длета и др. Селяните сами правили трикраки столчета, хурки, мотовилки, разни части за колата и други. Предмети, които изискват специални сечива са правени на други места: Дупница, Рила и Бобошево.

До Освобождението и първите години след това за селските къщи е трябвало малко дограма, тя се изработвала предимно в Дупница, Бобошево и Рила. От към 1935 г. я изработваше от града Манол Майстора. От 1932 до 1948 г. дограма правеше Никола Ст. Дичев в Слатино. Работилницата му беше при сегашната им къща. Около 1960 г. работеше Васил М. Бадинкин, работилницата му беше вкъщи. От към 1966 г. до 1970 г. дограма правеше Борис Г. Стойов. В бившата Бачова кръчма към 1970 г работеше Методи от Дупница. Той временно монтира и банциг. От 1974 г. в същата работилница започна да работи Борис Стойов. В нея се изработваха известно време дървени токчета за обувки, а след 1977 г. бичеха дъски, изработваха врати и порти по поръчка.

Коларство

Към 1905 г. В Слатино е имало колар, наричали го Иван Коларо. От 1925 до 1936 г. работеше Симеон Коларо. Той правеше нови и поправяше старите коли, работилницата му беше в къщата на Йордан Младенов – Шеата, при Бадинкините. Само поправки на коли от 1930 до 1940 г. извършваше Ангел Ст. Джоргов – работилницата му беше в сегашния двор на Райчо Вл. Николов. Някъде през 1940-57 г. различни поправки правеше Ангел Зафиров Котев.

Кацарство.

Повечето селяни са купували готови бъчви, каци, футии, качета и др. от Дупница и други градове. Някога дървените съдове са били с дървени обръчи. От 1930 до 1960 г. каци и бъчви поправяше в дома си Захари К. Чучуков. От 1950 до 1962 г. същото правеше и Никола Ал. Пецов. От всички дърводелци най-хубаво работеше самоукият Владимир Д. Николов. Той работеше само за себе си и за много близки хора от селото.

Ковачество

Преди Освобождението ковач е бил дядото на Владимир Ц. Ковачки, работилницата му е била до реката, при сегашната къща на Кирило и Филип Атови. Ковачките си носят прякора от него. Ковачница е имало и в сегашния Гавев двор. Казват, че ковачът си скрил златото под огнището. Тено го намерил и с това злато купил имот.

Веднага след Освобождението дошъл като ковач циганинът Ариф Мехмедов. Ковачи след Ариф били синът му Демир, после Яшо Демиров, негов син е Стоян Демиров. Всички те са поправяли земеделския инвентар. Изработвали са и малки метални изделия.

Керамични изделия

На Бачовия рид над Кюркчийските къщи преди Тодоровден жените от селото се събираха и правеха подници. Това продължи до към 1930 г. Изработването на подници до това време е имало голямо значение. Във всяка къща е имало подница. В подница и връшник са пекли баница, погачи, пресен хляб и др. Сега подници не се правят.

Тухларство

Тухларството беше непознато в Слатино. През 1933 г. за първи път се произведеха тухли за построяване на новото училище. После от 1937 до 1940 г. правеха тухли Никола Теодосиев, Зафирко Лазаров и Йордан Чучуков. След 1944 г. всички си произвеждаха тухлите за новите къщи.

Голяма тухларна се откри под селото през 1969-1970 г. Тя изработваше към 200 хил. тухли за пазара. Имаше проект да се машинизира и да се развие като голямо предприятие, но той не успя да се реализира.

Стари хора разказвали, че по пътя за Герено при Вл. Д. Николов през турско имало различни работилници, но какви са били, не се знае. Възможно е това да е истина, защото някога там е преминавал пътят за Рилския манастир.

Строителство.

За малките къщи строени до Освобождението все пак се е изисквало известно умение. Кой са били майсторите обаче не е известно. Знае се, че такъв е бил някой си Христо Майстора от Дупница, който починал към 1910 г. От Слатино майстори на къщи в периода 1900-1920 г. били Васе Пешев, Зафирко Лазаров, Стоян Шопов и Велин Карвалията от Ветрен, Кюстендилско. Както посочихме в главата за строителството на най-новата слатинска черква, тя е строена от майстор Илия Йосифов Петров от с. Каракьой, Неврокопско.

Разни. Към 1900 г. Йоне Акмаджов - Фурнаджията открил хлебопекарница. Към 1923 г. Велин Д. Бачев създава машинна содо-лимонadena работилница, която работи до 1948 г. След национализацията се закрива. Георги Ст. Грозданов през това време се научи да прави боза. Работи няколко години, изработваше и захарни изделия, каквито, макар и рядко, прави и сега.

Спиртоварна.

Казаници за изваряване на ракия е имало и в турско, но за тях нищо не е известно. След Освобождението казани са имали З. Трайков, Г. Каранджулов, Циме Топалев, Мичо Лазаров и Веле Терзийски. Към 1940 г. притежаваха казани Велин Васев, Стоица М. Грозданов, Пашо Г. Николов, Веле М. Терзийски и Димитър Г. Бачев.

Майстори зидари и строители.

След 1920 г. се подхваща много строежи. В периода 1920-30 г. идваха добри майстори от Трънско. От селото като майстори тогава работеха Зафирко К. Лазаров, Васе Пашев, Борис Топалев, Милан Костов, Пана Бадинкин и Стоичко Лапачев. За по-дълго работи Атанас М. Джоргов. Преди и след 1970 г. строители бяха Стоичко З. Котев, Стоичко Ст. Мустаров, Костадин Ив. Терзийски, Трифон Т. Велков, Стоичко Ст. Митов и др.

Транспорт

Външният транспорт на село Слатино е удобен, въпреки че понякога е причинявал и неприятности. Държавният струмски път (сега част от европейският път Е79) е с голямо значение за развитието на селото. Някога този път е минавал през средата на Балабаница, през сегашните ниви в Чамрако, под Чардако, по средата на нивите в турските гробища, край хълма в Бобошевско, до сегашния Кръчински мост и излизал на сегашното шосе. Според Стоян Велков към 1855 г. е преместен на сегашното му място. Строено е ангария, а в района на Слатино - от слатинци. Тогава са засадени тополите край него, които бяха отрязани към 1960 г. Пътят е поправян няколко пъти, за да му се даде сегашния вид. Трасето на старото шосе се познава по остатъците от каменната настилка в нивите. Дълго време по нея нищо не се е раждало.

Някога покрай шосето не е имало ханове. Когато турците закъснявали, идвали да спят в Слатино. Изгонвали населението да спи по плевните, оборите, а те спали в неговите стаи. Задължавали хората да им приготвят ядене, каквото те искали. Вършили своеволия, каквито им хрумнели. Чучуковият хан е правен навярно 5-6 години преди Освобождението.

Втори по значение е бил пътят за Рилския манастир. Той се е отклонявал от шосето при сегашното с. Усойка. Минавал през средата на Балабаница, през Корията, през Слатино, навярно някога е минавал край сегашното училище, пред старата къща на Илия Стойков, зад Поповата къща, по пътя за Герено, по пътя за Лазаровата махала, през долината след тях и по Бреговете е излизал на сегашния път. При Габеро той е запазен. Навярно през средата на XIX в. е прокаран по сегашния път през Йовчовата махала. Според сведения от селяни до известно време са работили и двете части на пътя. Около 1900 г. пътят през Лазаровата махала се оказал неудобен, защото дерето се вдълбало в него и го разрушило. Движението е започнало да става по пътя през Йовчовата махала. През 1906 г. пътят през Валивос е бил подобрен от работници, събрани от околните села. Той станал удобен път за Рилския манастир. През 1895 г. бил направен моста на Кръчинската река. Населението го наричаше Кръчинския мост. Този път е бил краткия за Рилския манастир. По него са вървели поклонниците пеша, на коне или с леко натоварени каруци. Тежко натоварените каруци са минавали по Струмския път. До Освобождението за обслужване на хората за манастира е имало

кръчма на мястото на сегашната Акмаджева и на Гьоре Тонев къщи. След Освобождението пътиците са били обслужвани от кръчмите на Г. Каранджулов, Христо Тенов, Ангел Цимев, Мичо Лазаров и Димитър Бачов. По тоя път са отивали на пазар за Дупница смочевци, рилци, отчасти стобчани, пеша, с коне и каруци. Смочевци след 1900 г. с тежки товари са минавали през Стълбица, и след това по сегашното шосе. Значението на тоя път започна да намалява с подобрение на шосето. През 1921 г. се положи чакъл на пътя за Смочево през Стълбица. С тежки товари за гарата те отиваха по него. През 1915 г. като се направи жп теснолинейката, част от пътиците се насочиха към нея.

През 1925 г. падна Кръчинския мост и не бе възстановен след това. Реката отнесе пътя до моста и образува много висок бряг. Минаването на това място стана трудно. До построяване на теснолинейката до Манастира много пътици отиваха до него по този път. С образуване на блоковете на ТКЗС в Слатино и Усойка, пътят беше разоран. В Габеро сега е невъзможно да се мине по него с каруца.

Вътрешни селски пътища. От централния път се е отивало в Слатино по Бадинската река. До наводнението през 1898 г. пътят е минавал през ливадите край реката. След тази година речното легло се разширило и движението е ставало по него. При пълноводие обаче това е било невъзможно и са чакали нивото на водата да спадне. Речното легло се е използвало за път до 1923 г. През тази година се направи сегашното шосе от централния път до Слатино и движението се премести по него. То веднага бе постлано с чакъл, а към 1965 г. се асфалтира. Много важен беше пътя през Корията, по него се прекарваше сеното от Горното поле, житото от Балабаница и част от Екиндере. По Каменития път се отиваше в полето пеша, с коне и празни коли. Пълните коли преминаваха по шосето. По него се прекарваше и тютюна от Долното поле, сеното от по-голяма част на полето. Важен беше и Кардакоския път. От Стефановите кошари той се разделяше на две, към Бунардере и към Гьоловете. По този път се прекарваха жито, дини и дърва от обширен район. По манастирския път за Смочево се отивало за Мело, Учидол, Кръчино, Манджуковия валог. От тия места са докарвали жито, дини, царевици и дърва. Пътят през Возоглед води за Долно Кръчино. Стръмни пътища са пътят от Мавърдол към Наковци, пътят през Аминовия рид, който бе направен към 1930 г., пътищата от Екиндере, от Боровец, от Кадърска и Пехчанска смрика, от Бачището към Герено и до Средния рид.

Превозни средства. Леки товари до 30 кг се пренасяха от хората на гръб от нивите до дома в торби, дисаги или в цедилки. На гръб се носеха товари и от Дупница до Слатино. В събота десетки жени и мъже се виждаха с такива товари на гръб. Товари от 30-150 кг до 1930 г. се прекарваха с коне, а след това - с магарета. Пренасянето на по-големи товари ставаше с коли. С появата на железницата много пътници отиваха на пазар с нея. От към 1930 г. започнаха да се виждат пътници с велосипеди, но в Слатино имаше малко велосипеди – 10-20. След 1955 г. се появиха мотоциклетите, след малко време те станаха десетки. След 1960 г. започнаха да се купуват предимно съветски леки коли. Сега в Слатино те са над 100 броя. Селото се обслужва от 3 автобуса, които преминават през Слатино и от три Смочевски автобуси. Има и няколко работнически автобуси. Смочевските автобуси започнаха да се движат от 1969 г., а Слатинските - от 1974 г. По централното шосе минават десетки автобуси, някои от които спират на слатинската спирка. Много се използва и железопътния транспорт. През близката гара Бобошево през няколко часа преминава влак. На нея спират и бързи влакове с направление София-Генерал Тодоров и обратно.

Още веднъж за промените в транспорта. В миналото главно товарно животно беше коня, по-рядко магарето, сега коне не се виждат, а само магарета. Преди имаше предимно волски коли, рядко конски, а сега се виждат само магарешки колички. В същото време често пъти ще видите напоследък да се отива на тютюн с лека кола, на която се качват кошовите с набрани листа. Жито, дърва и други се пренасяха с волски коли, а сега с камиони. По пътищата вместо рала, се виждат трактори и моторни превозни средства. Новите превозни средства наложиха да се направят и нови пътища. Старите пътища навсякъде се разшириха и заравниха. Нови пътища се направиха за Кадърдол, през Мело, за Стобчанските кории, през Валога, Кръчино, през присоеето за Джинго, през Тушандерското присое и др.

Съобщения

Телеграф, телефон, поща

През 1865 г. в Турската империя бил въведен телеграфът и съобразно царска заповед през 1866 г. в каазите Кюстендил, Самоков и Дупница започват да се изграждат телеграфни линии. Телеграфната станция в Дупница е открита на 03.08.1867г.

Телефонната служба води началото си от 1866 г., но едва след Балканската война през 1912 г. започва масово прокарване на телефонни линии до всички градове и села. След Междусъюзническата война през 1913 г. Дупница се включва в общата телефонна мрежа на България. Началото на междуселските телефонни съобщения в Дупнишка околия се поставя през 1923 г. Първата телефонна връзка е между града и селата Скрино, Вуково, Каменик и Мурсалево.

Пощата в Дупница е открита на 14.06.1879 г. Пощенските пратки отначало са пренасяни с пощенска кола. На колата е имало звънец, на конете звънчета. Хората са я разпознавали по звънците и формата на колата. Три пъти седмично колите са носили пощите до централните общини. Слатино е било такава община и до него също е носена поща. От централните общини до съставните пратките са били пренасяни от прислужници, пъдари и общински служители. Вътре в селата до домовете те са били разнасяни от разсилни (на диалект ресилни). Това било свързано с редица трудности и несигурност. Когато колите пристигали в селата свирили с рогове, да се знае, че пристига пощата. Новините на населението се съобщавали от разсилните, чрез викане на определени места. В Слатино се викало на Аминовия рид, над Велевата къща, един път от юг за Герено, после от север за Горната махала. Като разсилен, който е викал се помни Анастас Г. Терзийски.

За организиране, бързо пренасяне и сигурно предаване в района започват да се откриват пощенски станции. От тях пратките са пренасяни до съседните села. По устни сведения първата пощенска станция е открита в с. Кочериново, после в с. Рила и след това в с. Бобошево. Точните години не се знаят. По документи е известно, че разсилни в Слатино през Първата световна война са били Борис Иванов /Фурунджийски/, а след него Ангел Стоичков – Джоргов. За бързи, важни писма през войната в града е отивал писаря Сотир Костадинов.

Помни се, че от около 1920 до 1927/28 г. пощата в с. Слатино е донасяна от гр. Рила, като куриер е бил Димитър Паунов. По това време ресилен е бил Милан Ст. Младенов. От 1928 до 1951 г. три пъти седмично пощата е донасяна от с. Бобошево. От към 1927/28 г. викането от рида се придружавало с биене на барабан. Барабанът се биел на няколко места в селото, по квартали. Барабанистът започваше така „Слатинско селско общинско управление. Известява се на населението. Първо“. От 1927 до 1931 г. разсилни са били Илия Николов и Велко М. Грозданов, от 1932-33 г. Станоя Ил. Николов и др.

Пощата от 1928 до 1941 г. е пренасяна от куриера Никола Кепов, с кош, три пъти седмично. След Кепов я донася по същия начин Манаси. Ресилни от 01.09.1934 г. са били Иван Н. Воденичаров, Никола Теодосиев, Костадин Ст. Грозданов, след 09.09.1944 - Илия В. Джоргов и др. Пощальонската длъжност по това време е била изпълнявана от общинския рразсилен. Състояла се в разнасяне на писма, призовки, съобщения за заеми от БЗНБ, глоби и нареждания до кметовете.

От 1934 г. до отделяне на селата е имало двойна поща, една от държавните куриери, друга от Слатинското общинско управление до съставните села. След 1944 г. съдържанието на пощата се измени, някои от гореспоменатите материали започнаха да намаляват, започнаха да нараства броя на вестниците, списанията, на книгите и др.

Пощенската станция в Слатино се откри през 1951 г., като обзавеждането на станцията направи съветът. Тя се премести в една от стаите на новото училище. Телефонният апарат бе държавен. Общината купи кантар, каса, маса, шкафове и др. за пощата. За пощата бе поставен специален телефон. До това време имаше телефон само в общината, който е съществувал от преди 1934 г. Телефонът беше само за Слатино. Свързваше се с държавната мрежа чрез Бобошево и Усойка. Апаратът беше 10 линеен. Временен началникът на пощата беше Янко Василев. Като пощальон веднага постъпи Георги Ив. Тренчев. Пощата започна да се пренася от гара Бобошево до Слатино. Първо я пренасяше Добри Д. Зашев, после Методи Михалков Костов, а след това Георги Ив. Тренчев. До 1965 г. тя се получаваше от гара Бобошево, а след това, както и до сега я докарва пощенска кола – камион. След Недю Василев служи Руска Масленкова - 2-3 г., Спаска Начева от Усойка, Игна Рашева - 3 г., Иван Кепов от Кочериново – 5 - 6 г. В. Чорбаджийска – 1 г., Бойка Керемидарска от Драговищица - 1-2 г., Мариана Станчева от Дупница – 6 г., Христина Н. Чучукова -5 - 6 месеца, Искра Ст. Христова постъпи след нея и работи до сега. Изредиха се няколко раздавачи.

Дейността на станцията се разнообрази. Сега тя приема колети, превежда пари, абонира за книги, вестници и списания, приема и изпраща телеграми, обслужва телефонни разговори. Освен това събира такси за радиоапарати, телевизори и телефони. Раздава пенсиите. От 1955 г. обслужва парите от търговските предприятия. Станцията има началник и раздавач, а от 1951 до 1965 г. имаше и пощонаемател.

Дейност на пощата през 1978 г.

Разпространяване на печатни издания

Съветски издания – 12 вида вестници, 228 броя, списания – 16 вида.
Български издания - вестници – 28 вида, 431 броя, списания – 65 вида, 298 броя.

Брой на абонатите за български вестници:

Работническо дело - 114, Земеделско знаме - 48, Отечествен фронт - 12, Кооперативно село – 45, Труд -19, Народна младеж - 24, Звезда - 65, Септемврийче - 28.

Брой на абонатите за списания:

Политическа агитация- 21, Родна реч – 13, Здраве – 10, Жената днес – 42, Българо- съветска дружба – 4.

Съветски списания: Мурзилка - 11, Весели корини – 12, Кръстьянка – 9.

Финансова дейност

1. Обслужени пенсионери - средно на месец - 345
2. Раздадени пари – 237.117,60 лв.
3. Влогове от тютюн – 215,088 лв.
4. Частни вноски през годината - около 18,000 лв.
5. По опис с вноски бележки – кооперацията е внесла 307,890 лв.
При тях внасят при изплащане на пенсиите – от първо до десето число на месеца и когато трябва. Останалите суми се внасят в банката.

Дейност за първото полугодие на 1979 г.

1. Входящи телеграми - 335, изходящи - 412.
2. Междуселищни телеграми – входящи - 451, изходящи -2055.
3. Телефонни покани – входящи - 55, изходящи - 25.
4. Телефонни постове – апарати -10, частни - 1.
5. Радиоприемници - 271.
6. Радиоточки - 180, трябва общо - 321.
7. Телевизори - 225.
8. Писма – входящи – 4003, изходящи - 3236.
9. Литература, вестници – 48 304 бр. Списания 49 953 бр.
10. Колетни пратки. Входящи - 117, изходящи – 265.
11. Записи – входящи 128, изходящи 197.

12. Вносни бележки от селскопа – 54.
13. Изплатени пенсии - 2116.
14. Операции по спестовна каса – 829.
15. Операции по спорт тото – 43.

Търговия и икономически връзки

В развитието на търговията се различават три периода:

- 1) Преди и след Освобождението до 1920 г.,
- 2) При капитализма от 1920-1944 г. и
- 3) При социализма 1944-1989.

През турското робство търговията е била ограничена. От пазара са купували сол, дребен земеделски инвентар, домашни потреби, коли, бъчви, дограма, дъски, качествен дървен материал и др. Изнасяли са малко тютюн, резене, живи животни за Цариградския пазар, дини, круши и малко грозде. Търгували са с Дупница, Рила и Бобошево. Имало е контрабандна търговия, с каквато се е занимавал Циме Топалев – навярно контрабанда на тютюн. Тоше Младенов казвал, според внука му Йордан, че в селото имало три кафенета, в които се продавало кафе, вино и ракия. Били при Филип Велев. По сведения от Никола Акмаджов, при сегашната им къща и при къщата на Стоян Павлев съществували кръчми. Чучуков навярно към 1872-73 г. е направил хана в полето, наречен Чучуковия хан. Според Иван Бисеров, праядо му Христо Лазаров е имал винарска изба и кръчма в Слатино. Той притежавал кръчми в Стоб и Смочево, където продавал собствено вино. Изнасял вино и навън. Помежду си населението е слабо търгувало, защото почти всички произвеждали каквото им трябва. За да си плащат данъците хората е трябвало да продават част от произведената продукция. За турската държава е било необходимо да произвежда допълнително някои стоки като тютюн, резене и животни.

След Освобождението търговията се оживява. Произвеждат се култури, които се търсят на пазара. За строителството трябва да се купуват стъкла, гвоздеи, дограма, керемиди и дъски. За бита: газ, нови прибори, облекло и памук. Увеличава се износа на тютюн, резене, грозде, дини, круши, живи животни, жито и др. Много се разширява търговията със спиртни напитки. В селото отворили кръчми Георги Каранджулов, Циме Топалев, Христо Тенов, Христо Лазаров, а по-късно и Д. Бачев. Винарски изби имали Захари Трайков, Христо Лазаров и Г. Каранджулов, които работели със собствено и изкупувано грозде. Те изнасяли вино за Дупница, Самоков и София. Идвали

возилни с бъчви от по 1000 литра. Селяните продавали малко месо и жито помежду си. През 1897 г. Слатино е изнесло 40 000 кг тютюн. Изнасяли месо, жито за Дупница и Рила. Появили се кираджии с конски каруци, които закарвали плодове, грозде, ракия и вино за София, а оттам докарвали фабрични стоки. Те извършвали и кираджийски услуги както Коле Мичов от Бобошево. До 1912 г. е имало само една търговска бакалница. В нея се продавало захар, захарни изделия, сол, газ, ориз, прежди и др. През войната нямало бакалница, всичко купували от Дупница. Търговията със спиртни напитки намаляла, защото нямало грозде. Съществувала контрабанда със спирт, от който приготвяли спиртни напитки. Пазарът намалял силно поради военната обстановка. Всеки гледал да купува само най-необходимото.

След Първата световна война, се създадоха нови условия на живот, които наложиха да се развие търговията. Населението се удвои, ставаше все по-малоимотно и не можеше да се задоволява със собственото производство. Културата му се повиши и с нея нарасна стремежа към по-добри условия за живот. Търговията се оживи и се търсеха повече от преди хранителни стоки: жито, брашно, олио, захар и сол. Купуваха се нови битови прибори, мебели, повече готово, памучно и вълнено облекло. Новото строителство изискваше нови и повече строителни материали. За отопление се продаваха въглища, дърва и нови съвременни печки. От износа първо място зае тютюна, изнасяше се над 110 000 кг. Всички семейства продаваха тютюн. Той стана основно доходоносно производство. Някои семейства продаваха круши, дини, грозде, живи животни и животински продукти. Търговията се извършваше главно с Дупница. Стотици селяни отиваха в събота на пазар пеша, с коне, каруци и коли. На пазара продаваха собствено поризводство, връщаха се от града накупили разни индустриални стоки.

Вътрешна търговия. След войната вътрешната търговия се разрасна. Братя Николови и Димитър Бачев почнаха всяка неделя да продават месо. Кръчма държеше само Димитър Бачев. През 1920 г. отвори кръчма за кратко Пашо Николов, а през 1928 г. – Н. Цимев и Иван Чорбаджийски. След Първата световна война отвори бакалница Д. Бачев, но продаваше на близки и само при повикване. Намираще се в дома му. По това време отвори бакалница и Петър Г. Дичев, в която се продаваше захар, захарни изделия, сол, газ, тестени изделия, ориз, олио и други хранителни стоки. С времето търговията се засилваше все повече. След 1950 г. касапници притежаваха Пашо Николов, Д. Бачев,

Стоица М. Грозданов, а временно Стоян Ст. Манов и Иван Чорбаджийски. През 1933 г. се откри кооперативният магазин, който заемаше все по-голям дял в селската търговия.

След 1937-38 г. временно отвориха бакалници Никола Велев, Костадин Велев, а в Горната махала - Стоян Ст. Христов. Те съществуваха до 1944 г. До това време брашно се продаваше само в Бачовата бакалница. Като се откри кооперацията, отначало нейният магазин продаваше само бакалски стоки и малко брашно. След две-три години тя започна да продава много брашно и разни текстилни стоки. През 1935 г. Пашо Николов отново превърна кафенето в кръчма. След 1920 г. понякога идваха бозаджии от Радомирско. Към 1937-38 г. кръчма отвори и Стоица М. Грозданов. Търговско предприятие беше и лимонадената фабрика на Велин Д. Бачев. Освен в Слатино той закарваше лимонада и в съседните села.

През лятото на празник много жени се нареждаха покрай шосето, продаваха дини и плодове. Правеха същото и на спирката на дековилната линия (малкото влакче, теснолинейката), която беше при хановете, където локомотивът взимаше вода и престояваше около 20 минути. Пътниците слизаха на пазар. Такива търговци имаше и на гарата. Този пазар се оживяваше много по време на манастирските празници, търгуваше се главно с плодове. Стотици магарета, коне, каруци закарваха стока в събота на пазара в Дупница. По-малко продаваха стоки в Рила и Бобошево.

Хановете. Чучуковият хан е строен преди Освобождението. Той е бил голям хан. Състоял се от кръчма, имал обширен обор за добитък, стаи за пътници, голям таван за сено - за собствени нужди и за продажба, мазе с бъчви за вино. Дръндовият хан е строен към 1900 г. Той е имал помещения за престой на пътници. Спасовият е строен към 1910 г. Постройката беше на два етажа. Тези ханове редовно са работили до към 1920 г. Някога те са били много оживени, защото е било оживено и движението по шосето. След прокарване на железницата пътното движение намаля.

Търговията след 1944 г. Първите години след 1944 г. търговията беше почти както преди. След това започна да се изменя, да се разширява и разнообразява. До селото достигнаха нови стоки, някои от които бяха отскоро познати, а други непознати. Особено бърза промяна настъпи във вида на стоките след кооперирането. Основен обект на търговията остана тютюна с който предимно се изхранваха слатинци. Увеличи се и броят на хората, които постъпиха в индустриалните предприятия.

Започна да се продават повече и поразнообразни хранителни стоки, облеклото стана изцяло от фабрични тъкани. След 1960 г. започнаха да се купуват радиоапарати, нови по-модерни мебели, съвременни прибори, мотоциклети, предмети за украсение, а малко по-късно - телевизори и леки коли. В някои къщи се появиха даже библиотеки.

Послеслов

В тази книга са събрани най-съществените неща за природата, за хората, за стопанството и историята на Слатино. То е село с осемхилядигодишна история, с каквато не много населени места у нас могат да се похвалят. Едно село с корави и трудолюбиви жители, което е преживяло много войни, чужди нашествия, чуми, суши, наводнения и земетресения, но което все се е запазвало. Тук по средата на 19 век е живял поп Димитър, който с оръжие в ръка се противопоставил на черкезките разбойници и заплатил с живота си за това геройство. След петвековното турско робство и войните през началото на миналия век, жилавото семейно стопанство сравнително бързо се възмогвало и през двадесетте и тридесетте години благодарение на него селото е постигнало забележителни икономически и културни постижения. Погледнете таблиците за развитието на земеделието, на животновъдството и на другите стопански отрасли, за да се убедите в това. Ами развитието на училищното дело, на църквата, на читалището, на здравеопазването и затрогващата история на кооперацията. Забележете, през тридесетте години в селото редовно се играели пиеси. Много време в него е живял един забележителен художник и писател – Патрики Сендов. Той и съпругата му, учителката Мара Сандева имат голям принос за духовното развитие на селото.

От Слатино произхождат, учени, известни инженери, агрономи, учители, политици, университетски преподаватели и други забележителни личности. Прогресът на селото продължава и в десетилетията след Втората световна война. Въпреки противоречивите мнения за това време, не може да се отрече, че Слатино в този период постигна забележителен икономически и културен напредък. Земята се уедри, обработката ѝ се механизира, почти повсеместно се напояваше, агрохимията се прилагаше успешно и в резултат на всичко това се увеличи селскостопанската продукция и се подобри живота на хората. Селото се преобрази с нова инфраструктура и с десетки

съвременни обществени и жилищни сгради, в които хората заживяха по-добре, ползвайки съвременните постижения на техниката.

С този период завършват записките на Владимир Николов. Той живя няколко години след започването на промените в края на миналия век и следеше с тревога това, което ставаше в България. Като негов племенник го познавам достатъчно, за да твърдя, че ако беше жив, той нямаше да одобри това, което се случи със селото. Щеше да страда, че броят на жителите му стана толкова, колкото е бил в края на турското робство, щеше да се измъчва поради съсипването на селското стопанство, унищожаването на поливното земеделие, разтурянето на кооперацията, напускането на селото от младите хора и като учител - поради закриването на училището, построено с такъв ентузиазъм от слатинци.

Така както продължават нещата, дали след няколко десетилетия Слатино няма да последва съдбата на десетките български села, които останаха с по няколко жители, а някои от тях бяха заличени от списъка на населените места? Вуйчо ми нямаше да повярва, че ще се стигне чак до там. Той беше оптимист и се надяваше, че ще дойдат по-добри времена, когато ще се върнат младите хора, ще се използват по-рационално природните дадености на селото и интелигентността на неговите жители, и че ще се върне тяхната вяра за по-добър живот. За това може би ще помогне и тази книга, защото в нея са описани опитът и заветите на нашите достолепни и деятелни предци, които са намирали изход и през по-тежки периоди от българската история.

Литература

Асенов, А. 2012. *Патрики Сандев – непознат или забравен*. Изд. „Мейкър Артс“ СД, АЛИАНС ПРИНТ, 83 с.

Маринова, Р., И. Загорчев. 1993. *Обяснителна записка към геоложка карта на България*, М 1:100 000, картен лист Благоевград, С., 68 стр;

Иванов, Й. 1906. *Северна Македония. Исторически издирвания*. София, 439 с.

Иречек, К. 1889. *Пътувания по България*. Изд. Христо Данов, Пловдив, 943 с.

Кепов, И. 1935. *Минало и сегашно на Бобошево*. София. Бобошевска популярна банка, 288 с.

Лазарков, Н. 2006. *Спомени. Робското минало на град Дупница и селата му*. Изд. Бета прес ООД, 184 стр.

Меджидиев А. 1969. *История на гр. Станке. Димитров (Дупница) и покрайнината му от XIV век до 1912/1963 г.* София, НС ОФ, 463 с.

Меджидиев, Т. 2000. *Дупница - икономика и бит в миналото (1878-1944)*. Изд. "Атера", 264 с.

Чоухаджиев, С. 1997. *Слатино – праисторически селища*. - Велико Търново, Изд. ИК „Витал“ 269 с.

Pentcheva, E., N., L. Van`tdack, E. Veldeman, V. Hristov, R. Gijbels. 1997. *Hydrogeochemical characteristics of geothermal systems in South Bulgaria*”, Ed. Universiteit Antwerpen - UIA, 121 p.

Zagorchev, Iv. 2007. Late Cenozoic development of the Strouma and Mesta fluviolacustrine systems, SW Bulgaria and northern Greece. - Quaternary Science Reviews, 26, 2783–2800.

Приложение 1.

Списък на селищата в България и чужбина, които носят името Слатино или Слатина

Слатино, Област Кюстендил, България
Слатино, Област Перник, България
Слатина, Кметство, община Ловеч - село в Област Ловеч
Слатина, Кметство, община Берковица
Дива Слатина, село, Монтанско
Слатина, Кметство, община Карлово - село в Област Пловдив, България
Слатина, село в Област Силистра, България
Слатина, един от 24-те района на София, България
Слатино, Община Дебърца (Охридско), Република Македония
Слатино, Община Теарце (Тетовско), Република Македония
Слатина, село в Община Македонски брод, Република Македония
Слатина, село, Босилеградско, Сърбия
Слатински Дреновац, Сърбия
Слатина, днес Хриси, село в Ном Костур, Гърция
Слатина, днес Хриси, село в Ном Пела, Гърция
Слатина-летището в гр. Прищина, Косово
Слатино, село от градски тип в Дергачовския район, Харьковска област – Украйна
Слатино, село в Московска област, Русия
Слатино, село в Хвойнински район, Новгородска област, Русия
Слатино, Бежецки район, Тверска област, Русия
Слатина, река в Словакия
Слатина, Арджели, Румъния
Слатина, Сучава, Румъния
Слатина, Олт, Румъния
Слатина де Муреш, Румъния
Слатина, Тимиш, Румъния

Приложение 2

Слатино в Българските енциклопедии

Българска Енциклопедия - Н. Г. Данчов, И. Г. Данчов -1936 г.,
София, Книгоиздателство Ст.Атанасов

(Слатино - село. в Дупнишка околия, 1402 жители. Южно от Дупница край шосето Дупница-Горна Джумая. Тютюнь).

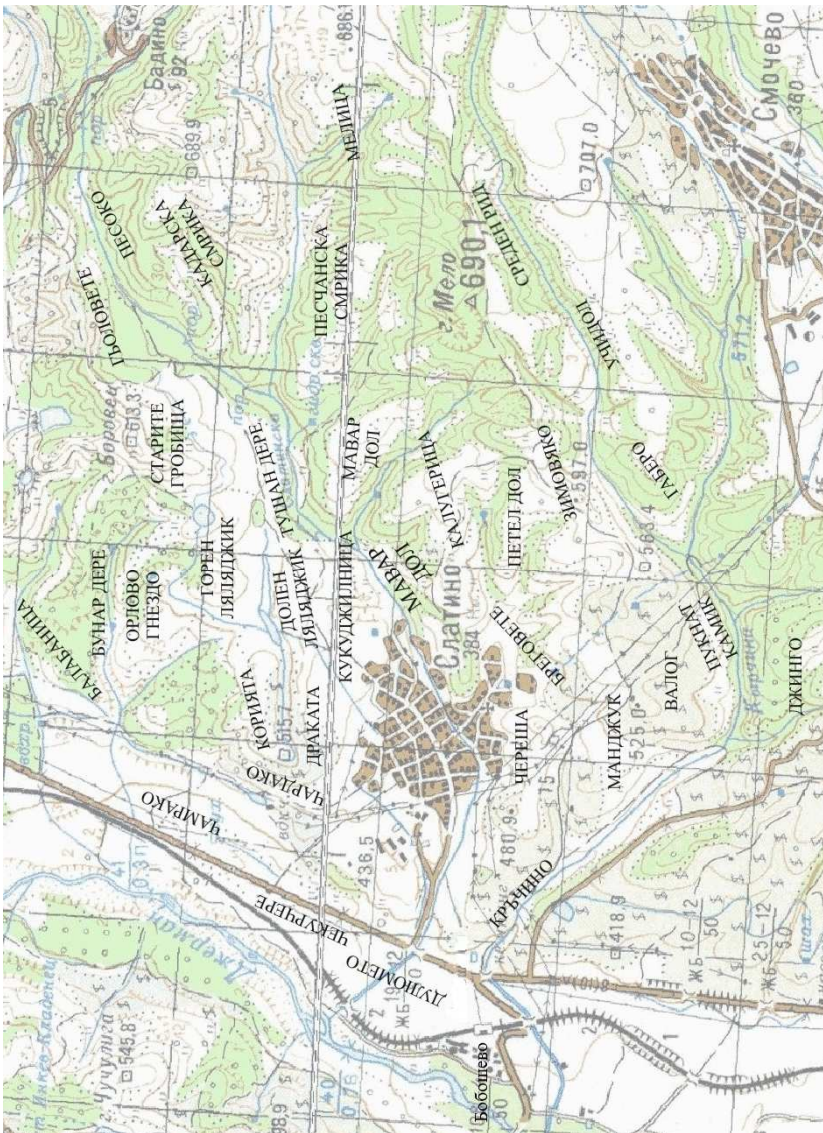
Енциклопедия България в 7 тома,1979-88 г, Издателство на БАН, т. VI.

(СЛЛН - СЛАТИНО – Село в Кюстендилски окръг ок. 6 км източно от Бобошево, ок. 44 югоизточно от Кюстендил. Население-970 ж.(1985 г.). Съставно селище на Бобошевска община. втобусни връзки с Бобошево, Станке Димитров (Дупница). Разположено край приток на р. Джерман, в западното подножие на Северозападна Рила на височина ок. 400 м. Преходно континентален климат. Ерозирани, слабо подзолени канелени горски почви. Тютюнопроизводство, овощарство, многоотраслово животновъдство. Основно училище. Сведения за Слатино под името Ислатна има в турски регистри от 1576 г. (с. 244)

Енциклопедичен речник, Кюстендил АЯ-1988, Изд. на БАН, 727с.

(Има сведения за енеолитното селище в СЛАТИНО включително снимки на керамични съдове).

Приложение 3 Топографска карта с имена на местностите

Приложение 4

Състав на водата на Слатинския минерален извор. (Pentcheva, E. et al., 1997)

<p>Таблица 1. Физични данни t на извирание - 26,0° рН при извирание - 8,93 редокс потенциал - 0,064 v проводимост - 1270 $\mu\text{S/cm}$ разтворен кислород - 2,39 mg/l</p>	<p>Таблица 2. Йонен състав, $\mu\text{g/l}$ F-9700 Cl-97 400 I-120 HCO₃⁻ -40 800 CO₃²⁻ -1600 NO₂⁻ -50 NO₃⁻ -<200 SiO₂ -24 600 PO₄³⁻ -7 HS⁻ -1770 S₂O₃²⁻ -2200 SO₃²⁻ -<210 SO₄²⁻ -27 600</p>	<p>Таблица 3. Елементи в разтворено състояние, $\mu\text{g/l}$ кобалт, Co-0,443 никел, Ni-0,39 мед, Cu-2,1 цинк, Zn-1,2 галий, Ga-0,2 германий, Ge-11 арсен, As-0,8 селен, Se-<0,9 рубидий, Rb-16 стронций, Sr-260 циркон, Zr-30 молибден, Mo-<12 сребро, Ag-<0,1 кадмий, Cd-<0,08 индий, In-0,4 калай, Sn-0,3 антимон, Sb-0,09 цезий, Cs-30</p>	<p>Таблица 4. Елементи в състояние на суспензия, $\mu\text{g/l}$ флуор, F-<3 натрий, Na-6,1 магнезий, Mg-<15 алуминий, Al-12 хлор, Cl-<1 калий, K-<15 калций, Ca-2 скандий, Sc-0,002 титан, Ti-0,66 хром, Cr-<0,05 манган, Mg-0,13 желязо, Fe-4,9 кобалт, Co-0,0092 никел, Ni-<1 мед, Cu-<0,3 цинк, Zn-0,23 галий, Ga-<0,5 арсен, As-<0,007 селен, Se-<0,02 барий, Ba-<0,05 рубидий, Rb-<0,09 стронций, Sr-<0,7</p>	<p>антимон, Sb-<0,001 йод, I-<0,01 цезий, Cs-0,0064 барий, Ba-0,46 лантан, La-0,0085 церий, Ce-0,011 неодимий, Nd-<0,1 самарий, Sm-0,0015 циркон, Zr-<0,8 молибден, Mo-<0,03 сребро, Ag-<0,02 кадмий, Cd-<0,2 тербий, Tb-<0,002 холий, Ho-<0,06 итербий, Yb-<0,003 хафний, Hf-0,063 талий, Ta-<0,002 волфрам, W-<0,006 злато, Au-0,00019 живак, Hg-<0,009 торий, Th-<0,002 уран, U-<0,002</p>
--	---	--	--	---

Приложение 5. Списък на кметовете от Освобождението до 2015 г.

№ по ред	Име, презиме и фамилия	Период на управление	Избран на Местни Избори-Дата	Забележка
1	Тено Терзийски	1880-81		
2	Христо Лазаров	1981-82		
3	Циме Топалев	1982-83		
4	Михаил (Мичо) Лазаров	1883-87		
5	Георги Каранджулов			
6	Стоица Грозданов	1906-08		
7	Ангел Цимев	1912-13		
8	Никола Цимев	1914-1918, 1923		Брат на Ангел Цимев
9	Пашо Николов	1919		След ПСВ
10	Михаил Великин			
11	Михал Велков	1922-23		
12	Гаврил (Гаве) Анастасов	1924		
13	Никола Бачов	1926-31		
14	Александър Терзийски	1931-32		
15	Никола Воденичаров	1932		
16	Александър Велев	1933- 01.09.1934		
17	Ганчо Баталов Висшист от Свободния у-т, днес-УНСС-София	01.09.1934- Авг.1935		От София
18	Георги Шопов	авг.1935- авг.1937		от с. Правец; юрист
19	Борис Несторов	авг.1937- ≈1941		
20	Славчо Починков	≈1941 до 09.09.1944		юрист
21	Йордан Николов	09.09.44-45		БКП

	Теодосиев (Кюркчийски)			
22	Стоичко Тенов	1945-46	От пролетта на 1945	БЗНС
23	Никола Костов		От пролетта на 1947	
24	Илия Грозданов			БКП
25	Борис Божков			
27	Александър (Санде) Йовчов			БКП
28	Никола (Коле) Великин	1954		БКП
29	Йордан Младенов	1963		БКП
30	Васил Ванчов Грозданов	1961-1971		БКП
31	Спас Ганев	1971-1976		БКП
33	Стоименка (Тинка) Михайлова - Тренчева	апр.1980-апр.1988		БКП
34	Манол Цимев	апр.1988 окт. 1991		БКП
32	Панчо Начев	окт. 1991 окт. 1995		БКП-БСП
35	Васил Александров	23.10.1995-2007	Преизбиран на МИ-1999, 2003	НС "БЗНС-ДП"
36	Сашка Тренева	Окт. 2007	Преизбрана-2011, 2015	ГЕРБ, Инициат к-т

Приложение 6

Списък на ветераните от Втората Световна Война от с. Слатино

1. Иван	Георгиев	Бадинкин
2. Йордан	Стефанов	Грозданов
3. Иван	Александров	Лютов
4. Деспод	Владимиров	Акмаджов
5. Димитър	Василев	Шопов
6. Димитър	Василев	Чорбаджийски
7. Трифон	Теодосиев	Велков
8. Крум	Николов	Радойчев
9. Велин	Георгиев	Бадинкин
10. Станке	Георгиев	Николов

Редактори:
Проф. дгн Димчо Евстатиев - БАН
Инж. Валентин Бадинкин

Печатница:
Print.bg

Издателство:
Геологически институт на БАН

ISBN 978-954-90223-6-0